

Motion till riksdagen 2017/18:3716

av Annie Lööf m.fl. (C)

Nytt ledarskap för Sverige

---

1 Sammanfattning

Mitt i en stark, internationellt driven, högkonjunktur växer problemen i svensk ekonomi. Tudelningen ökar på den svenska arbetsmarknaden, där utsatta grupper utgör en allt större del av de arbetslösa. Det finns samtidigt en klyvning mellan de orter som vunnit på strukturomvandlingen och följt med i den globala uppgången, och de som ställts utanför. Regeringen bedriver i det läget en oansvarig löftespolitik som minskar det strukturella sparandet och förstärker obalanserna och riskerna för en överhettning, i stället för att använda de goda tiderna för att skapa en hållbar grund för långsiktig tillväxt.

Sparsamhet i högkonjunktur. Till skillnad från regeringen vill Centerpartiet vara sparsamma när konjunkturen är god, både för att ha resurser att mota nästa kris och för att inte förstärka riskerna för en överhettning som kan leda till en ny kris. Vi sparar 10 miljarder kronor mer än regeringen år 2018 och totalt 30 miljarder mer 2018–2020.

Strukturreformer av arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och skattesystemet för att bryta klyvningen. Det är nu dags att få människor som står utanför, inte minst många nyanlända, att gå från bidrag och in i arbete. För detta krävs ansvarsfulla strukturreformer som öppnar upp arbetsmarknaden och bostadsmarknaden samt förbättrar skattesystemet.

De måste vara möjligt att börja på arbetsmarknaden till en något lägre lön och lära på jobbet, skattekilarna för att anställa måste sänkas och den ineffektiva Arbetsförmedlingen göras om i grunden och arbetsmarknadsåtgärderna bantas och fokuseras. Centerpartiet vill öppna upp bostadsmarknaden med enklare regler för att bygga och en mindre reglerad hyresmarknad. I grunden vill vi anpassa skatter och regler efter de små och växande företag som står för huvuddelen av dagens jobbtillväxt.

Skattesystemet bör också reformeras, med högre skatter på miljöfarliga utsläpp och lägre skatter på arbete och företagande. I denna budget föreslås också en bred skattesänkning för alla som arbetar och sänkt skatt på pensioner, i synnerhet för de med lägst inkomst.

Den regionala klyvningen måste brytas, dels med förbättringar för småföretag, dels förstärkt infrastruktur. Centerpartiet vill kraftigt förstärka det eftersatta underhållet av järnvägen och påskynda bredbandsutbyggnaden.

Förstärkt trygghet. Sverige klyvs också av en bristande trygghet och tillit till välfärden, polisen och försvaret. Vi vill stärka välfärden genom en kraftig ökning av de generella medlen till kommuner och landsting så att de själva får redskapen att klara sina utmaningar, såsom integration och en åldrande befolkning. Det krävs också särskilda incitament för att minska köerna och öka tillgängligheten i vården, inte minst för de unga som lider av psykisk ohälsa. Samtidigt vill vi förstärka polisen och rättsväsendet, i synnerhet för att stävja organiserad brottslighet, extremism och våld mot kvinnor. Försvarsförmågan måste stärkas i ett försämrat säkerhetsläge.

Grön tillväxt. Slutligen måste Sverige fortsätta att lysa som miljöföredöme, inte minst i klimatfrågan, genom att förena ökad tillväxt med minskande utsläpp, en utveckling som tyvärr avstannat under senare år. Transporterna, vars utsläpp inte minskat tillräckligt snabbt, behöver skynda på omställningen genom en Grön Bilbonus för personbilarna, premier för transporter som minskar utsläppen och krav på biobränsleinblandning i såväl flyg som tunga transporter. Vi vill också stärka lokala och internationella insatser för att rädda hav och vattendrag undan övergödning och nedsmutsning och trygga rent dricksvatten.

På detta sätt är vi sparsamma med de medel högkonjunkturen ger, och prioriterar våra satsningar till just de reformer som stärker tillväxten, öppnar upp för fler jobb, ökar tryggheten och snabbar på miljöomställningen. För det behövs ett nytt ledarskap för Sverige.

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	3
Förslag till riksdagsbeslut.....	6
2 Reformerna och finansiering.....	7
3 Alliansens bedömning av svensk ekonomi.....	12
3.1 Starkare internationell återhämtning.....	12
3.2 Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur.....	14
3.3 Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas.....	15
4 Alliansens syn på regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken	17
4.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser.....	17
4.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud	19
4.3 Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb	23
5 Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken	24
5.1 Stora reformbehov i svensk ekonomi	24
5.2 Centrala reformområden för Alliansen.....	25
5.3 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser	27
5.4 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden.....	29
5.5 Goda förutsättningar för fler och växande företag	31
5.6 En hållbar utveckling för framtiden.....	33
5.7 Stärk tryggheten.....	33
5.8 En trygg och tillgänglig välfärd.....	34
5.9 Migrationen till Sverige kräver nya reformer	36
6 Centerpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	38
7 Jobb och företagande.....	41
7.1 Klyvningen av svensk arbetsmarknad	41
7.2 Reformerna för att fler ska komma in på arbetsmarknaden	50
7.3 Avveckla Arbetsförmedlingen – inför arbetsförmedlarpeng	56
7.4 Färre och enklare subventionerade anställningar	59
7.5 En trygg och flexibel arbetsrätt.....	66
7.6 Ökat jobbfokus i trygghetssystemen.....	68
7.7 Reformerna för fler företag	72
7.8 Lägre skatter ger ökat självbestämmande och en starkare ekonomi.....	79
8 Miljö och klimat	83
8.1 Klimat	84
8.2 Energi.....	97
8.3 En giftfri vardag.....	100

8.4 Levande hav och vatten	101
9 Tillväxt och utveckling i hela landet	107
9.1 Infrastruktur för hela Sverige.....	107
9.2 Världens modernaste landsbygd	113
9.3 Gröna städer.....	122
10 Trygghet i hela landet.....	124
10.1 Polis	124
10.2 Rättsväsende och rättsstat	126
10.3 Brottsoffret i centrum	128
10.4 Brottsförebyggande och vardagsbrott.....	128
10.5 Bekämpa inhemsk och utländsk terrorism.....	130
10.6 Brott och straff.....	132
11 Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.....	135
11.1 Svensk försvarsförmåga.....	135
11.2 En solidarisk försvars- och säkerhetspolitik	139
11.3 En ansvarsfull biståndspolitik	140
12 Migration och integration	143
12.1 En ansvarsfull migrationspolitik	143
12.2 Integration för jobb och utbildning.....	146
12.3 Effektivare mottagande.....	151
12.4 Ensamkommande.....	156
13 Valfärd.....	157
13.1 Vård och omsorg.....	157
13.2 Utbildning	162
13.3 En trygg ålderdom	174
13.4 Färre sjukskrivningar och fler i arbete.....	180
13.5 Lokal makt över välfärden.....	183
14 En bättre bostadsmarknad.....	184
14.1 Ökat byggande	185
14.2 Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet	189
14.3 Säkrad finansiell stabilitet.....	191
15 Kulturpolitik	193
16 Inkomster.....	195
16.1 Övriga inkomstförändringar	195
16.2 Inkomstförändringar i Centerpartiets budgetmotion	196
17 Utgifter	209
17.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	211
17.2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	213

17.3 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	216
17.4 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	217
17.5 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	220
17.6 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	221
17.7 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	224
17.8 Utgiftsområde 8 Migration	225
17.9 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	226
17.10 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	231
17.11 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	233
17.12 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	235
17.13 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	237
17.14 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	239
17.15 Utgiftsområde 15 Studiestöd	244
17.16 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	247
17.17 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	258
17.18 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	264
17.19 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt	267
17.20 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	268
17.21 Utgiftsområde 21 Energi.....	274
17.22 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	276
17.23 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	279
17.24 Utgiftsområde 24 Näringsliv	282
17.25 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	286
17.26 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	289
17.27 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	290
18 Den offentliga sektorns finanser.....	291
19 Referenser.....	293

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2018–2020 enligt förslaget i tabell 71 i kapitel 18 i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2018 enligt förslaget i tabell 11 i kapitel 16 i motionen och tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
4. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2019 och 2020 enligt förslaget i tabell 12 i kapitel 16 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2018 enligt förslaget i tabell 15 i kapitel 17 i motionen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2019 och 2020 enligt förslaget i tabell 16 i kapitel 17 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.

2 Reformers och finansiering

Reformer	2018	2019	2020	Kommentar
Jobb				
Ingångsavdrag	11 732	11 564	11 333	RUT 2017:1115, egna beräkningar
Sommarjobbavdrag	345	660	660	RUT 2017:710, egna beräkningar
Inträdesjobb	554	1 108	1 663	Egna beräkningar
Utbyggt RUT-avdrag	730	730	730	Egna beräkningar
Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare	8 400	8 700	8 900	RUT 2017:1358
Sänkt skatt för äldre	200	0	0	RUT 2017:1244 , egna beräkningar
Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda	1 100	1 800	1 800	RUT 2017:1114
Ingångsföretag	600	600	600	Egna beräkningar
Reformerade personaloptioner	700	700	700	RUT 2017:1294
Utökat investeraravdrag	50	50	50	Skatteverket (2016a), egna beräkningar
Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar	200	200	200	RUT 2017:670
Sänkt arbetsgivaravgift för äldre som arbetar	550	930	870	RUT 2017:681, egna beräkningar
Avvisning av regeringens sänkta skiktgränser för statlig inkomstskatt	2 930	2 930	2 930	Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
Avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget	3 100	3 400	3 500	RUT 2017:660
Inför arbetsförmedlarpeng		4 250	8 500	Egna beräkningar. Se Lägg ned Arbetsförmedlingen under finansiering.
Förbättrade regler för generationsväxling av företag	170	170	170	SOU 2016:75, egna beräkningar
Ökad jobbstimulans i det ekonomiska biståndet	300	300	300	RUT 2017:886
Fler platser på yrkeshögskolan*	502	497	972	RUT 2017:, egna beräkningar
Förbättrade möjligheter för äldre att studera	100	100	100	Egna beräkningar
Satsning på kvinnors företagande	30	30	30	Egna beräkningar
Nej till höjd skatt på sparande	790	790	790	Prop. 2017/18:1
Nej till flygskatt	945	1 287	1 307	Prop. 2017/18:1
Miljö och klimat				
Blå miljard	450	450	400	Egna beräkningar

Reformer	2018	2019	2020	Kommentar
Utökad infrastruktur för förnybara bränslen och elektrifiering	250	250	350	Egna beräkningar
Miljöpremie för lastbilar	150	300	450	Egna beräkningar
Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart	120	230	230	RUT 2017:1515, egna beräkningar
Satsning på biogas (metangasreducering)	20	20	20	Egna beräkningar
Åtgärder för den biobaserade ekonomin	150	150	150	Egna beräkningar
Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar	63	63	63	RUT 2016:559, egna beräkningar
Nej till skatt på förnybart	5	5	5	Egna beräkningar
Ökat stöd till energilagring*	50	100	2 000	Egna beräkningar
Kretsloppspremie för biogas	90	90	90	Egna beräkningar
Sänkt energiskatt för elbussar och elbåtar	30	30	30	Egna beräkningar
Avskaffad fastighetsskatt för vindkraftverk	34	34	34	Skatteverket (2016b), egna beräkningar
Förstärkt arbete mot farliga kemikalier	50	50	70	Egna beräkningar
Snabbare miljöprovningar	50	50	50	Egna beräkningar
Landsbygd och infrastruktur				
Bredbandsutbyggnad i hela landet	250	250	250	Egna beräkningar
Ökat underhåll av järnvägen, särskilt regionala banor	1 000	1 500	1 500	Egna beräkningar
Ökat underhåll av enskilda vägar	100	100	100	Egna beräkningar
Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder	100	100	100	RUT 2017:895
Höjd återbetalning av dieselskatt	190	290	290	RUT 2017:854
Drivmedelbonus för förnybart i lantbruket	50	80	120	Egna beräkningar
Utökning av programmet för miljövänliga bränslen i jordbruket	25	25	25	Egna beräkningar
Införande av viltmyndighet	30	30	30	Egna beräkningar
Ingen skatt på kommersiella lokaler på landsbygden	100	100	100	Egna beräkningar
Skriv av studielån på landsbygden	25	50	75	Egna beräkningar
Migration och integration				
Obligatorisk och tidigare lagd samhällsorientering	190	170	170	Egna beräkningar
Validering och komplettering	25	25	25	Egna beräkningar
Skattereduktion för gåvor	250	250	250	Prop. 2015/16:1
Satsning på civilsamhället	160	160	160	Egna beräkningar

Reformer	2018	2019	2020	Kommentar
Etableringsersättning görs om till lån och jobbstimulans återinförs	62	45	36	Egna beräkningar
Unga nyanländas hälsa	200	200	200	Egna beräkningar
Satsning språk- och introduktionsprogrammen	500	500	500	Egna beräkningar
Kommunalisera etableringsuppdraget	0	960	1 558	Egna beräkningar
Trygghet i hela landet				
Fler polisanställda*	1 680	1 980	2 480	Egna beräkningar
Höjda polislöner	700	700	700	Egna beräkningar
Förstärkt arbete mot terror	200	200	200	Egna beräkningar
Ökade resurser till Nationellt Forensiskt Centrum	50	100	150	Egna beräkningar
Utökat program för vittnesskydd	50	50	50	Egna beräkningar
Fler åklagare*	58	76	59	Egna beräkningar
Inrätta polisreserv	50	50	50	Egna beräkningar
Förstärkt utredningsverksamhet, särskilt avseende vardagsbrottslighet	120	120	120	Egna beräkningar
Insatser mot sexuellt ofredande på offentlig plats	10	10	10	Egna beräkningar
Utbildning för att motverka hederskultur	10	10	10	Egna beräkningar
Lokalt brottsförebyggande arbete	25	25	25	Egna beräkningar
Trygghetsskapande stadsplanering	70	70	70	Egna beräkningar
Försvar och säkerhet				
Stärkt försvarsförmåga		1100	1100	Egna beräkningar
Välfärd				
Ökade generella statsbidrag	7000	8000	10000	Egna beräkningar
Tillgänglighetsmiljard	1000	1000	1000	Egna beräkningar
Bättre tillgänglighet i barn- och ungdomspsykiatri	300	300	300	Egna beräkningar
Höjd garantipension	200	200	300	RUT 2017:1250
Bygg ut karriärlärartjänsterna	212	352	540	Egna beräkningar
Teach for Sweden	60	60	60	Egna beräkningar
Återinförd jämställdhetsbonus	363	380	380	Prop. 2016/17:1
Extra timme matematik i högstadiet	249	490	490	Egna beräkningar
Nej till förmånsbeskattning av privat hälso- och sjukvård	590	1170	1170	Prop. 2017/18:1
Summa reformer	51 794	63 896	73 000	

*Inklusive förslag i BP18.

**Se kapitel 16 och 17 för ytterligare detaljer.

Finansiering	2018	2019	2020	Kommentar
Utgiftsminskningar				
Färre och enklare anställningsstöd	2 559	3 232	4 130	RUT 2017:1229
Ersätt extratjänster med matchningsanställningar	1 537	2 116	2 275	RUT 2017:1239, egna beräkningar
Mer jobbfokuserad a-kassa	1 300	1 500	1 600	RUT 2017:688, egna beräkningar
Tidsbegränsning av aktivitetsstödet	3 700	3 700	3 600	RUT 2017:1227, 2017:688, egna beräkningar
Avskaffa arbetsmarknadsutbildningarna	2 370	2 150	2 000	RUT 2017:436
Lägg ned Arbetsförmedlingen	0	4 726	9 183	RUT 2017:496, Arbetsförmedlingen (2017), egna beräkningar
Nej till ineffektiv näringspolitik	507	559	213	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1
Omprioritering från ineffektiva miljöåtgärder	1 950	2 850	3 900	Prop. 2017/18:1
Omprioritering från Naturvårdsverket till Viltmyndigheten	30	30	30	Egna beräkningar
Avskaffade bostadssubventioner	4 240	4 105	5 900	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
Återställda nivåer i transfereringssystem och avgifter	7 997	9 572	9 706	Prop. 2017/18:1, 2016/17:1, 2015/16:1
Professionsmiljard och patientmiljard	2 000	2 000	2 000	Prop. 2015/16:1, Prop. 2017/18:1
Avvisning av riktat bidrag till eftersatta områden	500	1 500	2 500	Prop. 2017/18:1
Avvisning av tidsbegränsad personalsatsning i äldreomsorgen	2 000			Prop. 2017/18:1
Omprioritering från övriga riktade kommunbidrag	6 642	8 642	10 372	Prop. 2017/18:1, 2016/17:1, 2015/16:1
Nära och kostnadseffektiva myndigheter	2 080	2 708	3 308	RUT 2017:1377, 2017:1381, Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
Omprioritering på infrastrukturuområdet, bl.a. uppskjutet införande av ERTMS	2 116	1 391	1 520	RUT 2017:1234, egna beräkningar
Avskaffa automatisk aktivitetsersättning vid förlängd skolgång	283	414	453	SOU 2013:52, egna beräkningar
Avskaffa åldersavskrivning av studielån	426	437	452	Utbildningsdepartementet (2014), CSN (2017), egna beräkningar
Karensdag efter dag 14 i sjukförsäkringen	200	200	200	RUT 2017:675

Finansiering	2018	2019	2020	Kommentar
Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen	500	500	500	RUT 2017:674
Borttaget undantag för flyktingar inom garantipension och sjukersättning	390	400	410	RUT 2017:683, 2017:673
Kommunalisering av etableringsuppdraget	0	960	1 558	Egna beräkningar
Inkomstökningar				
Skatt på fossil gas	170	150	140	RUT 2017:677
Omvandla kväveoxidavgiften till skatt	214	403	403	Naturvårdsverket (2017b, 2014) och egna beräkningar
Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvnäringen	300	300	300	RUT 2017:667
Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar	1 600	1 600	1 500	RUT 2017:705
Kemikalieskatt på kläder och skor	220	220	220	Kemikalieinspektionen (2013)
Sopförbränningskatt	641	653	664	SCB (2017k) och egna beräkningar
Förlängd fordonsskatt	13	26	39	RUT 2017:435, egna beräkningar
Ökad miljöstyrning i fordonsskatten	2 000	2 000	2 000	RUT 2017:1217
Skatt på plastbärkassar	600	600	600	RUT 2016:1334, egna beräkningar
Nej till skattereduktion för fackföreningsavgift	1 340	2 670	2 670	Prop. 2017/18:1
Höjda förseningsavgifter enligt skatteförändelagen	50	50	50	Egna beräkningar
Höjda skatte- och tulltillägg	340	340	340	RUT 2017:676
Avskaffat avdrag för övriga utgifter	800	800	800	RUT 2017:671
Övrigt				
Övriga avvisade regeringsförslag från BP16, BP17 och BP18, netto**	10 191	10 401	7 972	Prop. 2017/18:1
Summa finansiering	61 806	73 905	83 509	
Effekt på finansiellt sparande (mnkr)	10 012	10 009	10 509	

*Inklusive förslag i BP18.

**Se kapitel 16 och 17 för ytterligare detaljer.

3 Alliansens bedömning av svensk ekonomi

Svensk ekonomi går bra. Efter en ovanligt lång och djup nedgång råder det nu högkonjunktur. Som i varje högkonjunktur blir jobben fler och skatteintäkterna större. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja att Sverige står inför en period med stora reformbehov. Trots den höga tillväxten präglas svensk ekonomi av flera långsiktiga problem och obalanser. Arbetsmarknaden kännetecknas av en stor och ökande tudelning, där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. När många nyanlända nu etablerar sig i Sverige riskerar tudelningen att förstärkas. Trots högt tryck i ekonomin och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten därför fortsatt hög i många grupper och sysselsättningsgraden förväntas som helhet vända ned redan om ett par år. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Parallellt med utvecklingen i Sverige är de ekonomisk-politiska riskerna i omvärlden betydande. Osäkerheten kring Donald Trumps politik i USA, förhandlingar om Storbritanniens utträde ur EU och utvecklingen på Koreahalvön skapar stor osäkerhet i prognoserna för den globala ekonomin. Dessutom finns frågetecken kring hur avtrappningen av de senaste årens mycket expansiva penningpolitik kommer att påverka både finansmarknaden och den reala ekonomin, samt hur länge USA:s mycket långa högkonjunktur kan hålla i sig.

För att Sverige ska klara utvecklingen krävs nya strukturreformer. För att konjunkturuppgången ska komma alla till del behöver arbetsutbudet öka, inträdet på arbetsmarknaden underlättas, efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft stärkas och matchningen fungera bättre. Med ökande risker för protektionism och populism krävs att Sverige genomför reformer för att säkra långsiktig tillväxt.

3.1 Starkare internationell återhämtning

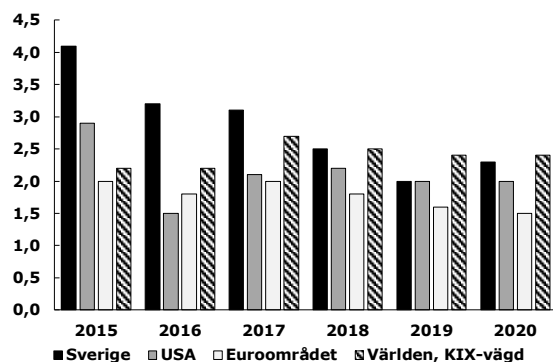
Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Under de senaste åren har dock en expansiv penningpolitik och en mindre åtstramande finanspolitik gynnat tillväxten i OECD-länderna. 2017 ser ut att bli det första året på ett decennium då ekonomierna i samtliga OECD-länder växer.

Många förtroendeindikatorer har fortsatt att förstärkas och ger stöd åt bilden av en bred fortsatt återhämtning inom OECD. Den amerikanska ekonomin är i nuläget nära fullt resursutnyttjande. Euroområdet går allt bättre och förväntas fortsätta växa stabilt tack vare en fortsatt expansiv penningpolitik och starka förtroendeindikatorer, samt på grund av att de politiska riskerna har minskat. För Storbritanniens del ser konjunkturen ut att mattas av 2017 och 2018. Utträdesförhandlingarna riskerar att bli komplicerade, vilket skapar en osäkerhet som påverkar investeringsbeslut redan på kort sikt. Samtidigt som utsikterna ser goda ut i de flesta länder har den ekonomisk-politiska osäkerheten ökat. Värderingarna på världens börser blir allt högre. I kombination med politiska risker, främst när det gäller den amerikanska finanspolitiken, svåra utträdesförhandlingar ur EU för Storbritannien vid Brexit och ett fortsatt sårbart finansiellt system innebär det att riskerna för bakslag på medellång sikt inte är obetydliga.

I tillväxtländerna ses också en tydlig förstärkning, både för råvaruexportörer och råvaruimportörer. Kinas tillväxt har stabiliserats i linje med de kinesiska myndigheternas tillväxtmål om 6,5–7,0 procent, som en konsekvens av att ekonomin i

landet ombalanseras från investeringar till konsumtion. Kina lider dock av fortsatt hög skuldbyggnad, som ännu inte mattats av.

Diagram 1 BNP-tillväxt i ett antal ekonomier, prognos 2017–2020. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad). Sverige, USA, euroområdet, världen KIX-vägd

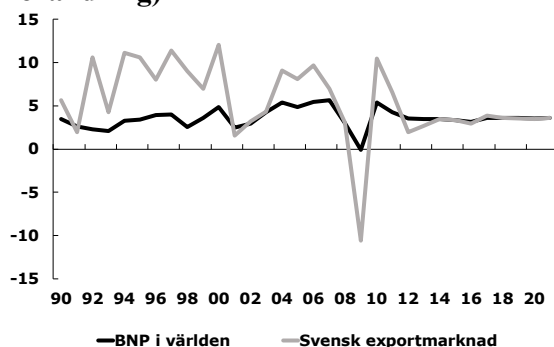

Källa: Prop. 2017/18:1.

Trots bättre tillväxtutsikter på ett par års sikt har den långsiktiga tillväxtpotentialen i många OECD-länder försvagats betydligt av låga investeringar efter finanskrisen. Tillväxten i potentiell BNP kommer långsamt att återhämta sig under åren 2017–2021, men når i euroområdet och USA inte upp till samma takt som före finanskrisen. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt i produktiviteten till att den potentiella tillväxten blir fortsatt låg.

För Sveriges del indikerar det oväntat starka utfallet för andra kvartalet att högkonjunkturen är starkare än vad som tidigare förutsetts. Tillväxten drivs både av en robust inhemsk konsumtion och av den ökade tillväxten i omvärlden. Den svenska exportmarknaden stärks gradvis, men till lägre nivåer än historiskt. Världsmarknads-efterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än sitt historiska genomsnitt under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Förklaringar till detta är en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering, svag internationell investeringstillväxt och en snabb ökning av icke-tariffära handelshinder. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,5 procent per år 2019–2021. Det är högre än de senaste fem årens genomsnitt på 3 procent, men en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2016 som uppgår till 5,9 procent per år.

Diagram 2 BNP i världen och svensk exportmarknad 1990–2020 (procentuell förändring)

Källa: Konjunkturinstitutet (2017b).

Sammanfattningsvis har den internationella återhämtningen stärkts, men präglas fortsatt av både osäkerhet och lägre tillväxtpotential på lång sikt. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur EU. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk jobbtillväxt och öka svenska exportmarknadsandelar.

3.2 Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur

Sverige befinner sig i en ovanlig högkonjunktur. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,1 procent 2017 och 2,5 procent 2018. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. En högkonjunktur är normalt det tillfälle då de som står längst från arbetsmarknaden har en möjlighet att etablera sig. Men nu präglas i stället arbetsmarknaden av en växande tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist, trots ett historiskt stort byggande, som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns. Obalanserna innebär att utanförskap, arbetslöshet och bidragsberoende biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom företag och myndigheter inte kan anställa i den omfattning de skulle behöva. Arbetskraftsbristen i den privata sektorn tangerar de nivåer som rådde precis innan finanskrisen 2008. Behovet av reformer är stort, men regeringen försitter chansen att genomföra dem trots det goda ekonomiska läget. Konjunkturinstitutets och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik saknar eller endast har en mycket marginell effekt på problemen.

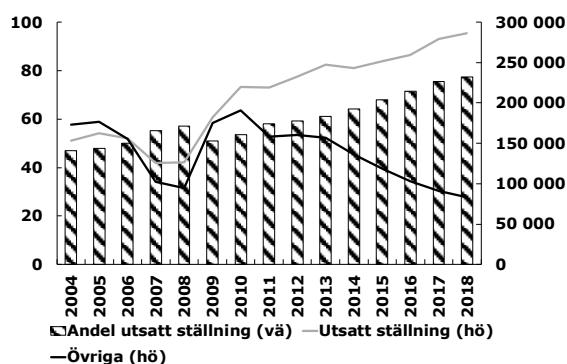
Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på hela arbetsmarknaden inte med, trots de goda utsikterna för svensk tillväxt. Arbetslösheten är fortsatt hög i många grupper, jämviktsarbetslösheten har inte minskat påtagligt och sysselsättningsgraden förväntas plana ut, enligt Konjunkturinstitutets prognos. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte, i stället är Sverige längre ifrån det än när det sattes 2013.

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas i hög grad av att antalet nyanlända i Sverige ökat. Mellan 2012 och 2021 förväntas 490 000 nyanlända starta sin etablering, enligt Ekonomistyrningsverkets prognos. Men att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs av särskilt utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktionsnedsatta.

Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav, skatteklar och få jobb med lägre kvalifikationskrav, samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Behovet av reformer är alltså akut. Enligt SCB har bara hälften av de nyanlända ett arbete efter nio år i Sverige. Endast 35 procent av gruppen utomeuropeiskt födda har en heltidsanställning, enligt Arbetsmarknadspolitiska rådet.

Diagram 3 Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper, och övriga 16–64 år. Antal och andel i procent. Prognos för 2017 och 2018

Källa: Arbetsförmedlingen (2017a).

Oroväckande nog förväntas flera av regeringens åtgärder förstärka problemen. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar av arbetslöshetsförsäkringen, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. Regeringen har bland annat ökat regelkrånglet för nystartsjobbet och därmed försvårat inträdet för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

3.3 Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas

Ett starkt BNP-utfall för det andra kvartalet 2017 indikerar, tillsammans med positiva utfall för förtroendeindikatorer, att högkonjunkturen fortsätter starkare än vad som tidigare förutsagts. Tillväxten har reviderats upp till 3,1 procent för 2017 och 2,5 procent 2018. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och har varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bland annat till följd av jobbskatteavdraget, samt låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. En alltmer robust uppgång i omvärlden bidrar också till tillväxten.

Under kommande år förväntas högkonjunkturen bestå, men utvecklingen dämpas. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Arbetslösheten på 6,5 procent är under jämviktsarbetslösheten, den sjunkande arbetslösheten beror alltså på högkonjunkturen, inte på att arbetsmarknaden fungerar bättre. Både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket bedömer i stället att jämviktsarbetslösheten kommer att öka de kommande åren.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har Sverige, tack vare alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik, i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning. Konjunkturinstitutet nämner till exempel i sin prognos från december 2016 att alliansregeringens ekonomiska politik fortfarande har en dämpande effekt på jämviktsarbetslösheten. För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur och den konjunkturrella arbetslösheten minskar.

För det tredje har regeringen förskjutit finanspolitiken i expansiv riktning med ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Konjunkturinstitutet bedömer att det finns utrymme för 25 miljarder kronor i ofinansierade reformer, regeringen väljer i stället att spendera 40 miljarder, det största reformutrymmet sedan det finanspolitiska ramverket etablerades. Regeringens politik är felaktig ur både ett stabiliseringspolitiskt och ett budgetpolitiskt perspektiv. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna. Med nuvarande prognoser kommer regeringen att minska det strukturella sparandet både 2017 och 2018 och därmed underblåsa högkonjunkturen.

På sikt finns flera skäl till oro för tillväxten. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt av produktiviteten till att den potentiella tillväxten kommer vara låg under lång tid framöver. Också i Sverige syns tecken på denna utveckling – produktivitetstillväxten i svensk ekonomi förväntas vara fortsatt svag under kommande år, samtidigt som befolkningen åldras. Vad som är skälen till den lägre globala produktivitetstillväxten är inte fullt utrett, och olika teorier finns. Det kan vara en kvardröjande effekt av finanskrisen, eller en konsekvens av en pågående strukturomvandling från mer kapitalintensiva branscher till mindre, eller helt enkelt att innovationstempot minskat på allt mer reglerade marknader.

Samtidigt finns betydande ekonomisk-politiska risker framför oss, som gör den svenska ekonomin sårbar. Förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU kan leda till osäkerhet och spänningar. Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen i USA har också ökat markant efter presidentvalet. Om USA skulle införa protektionistiska åtgärder riskerar det leda till att andra länder gör detsamma, vilket i sin tur dämpar världshandeln och leder till lägre global BNP-tillväxt. Även avvecklingen av skulduppbyggnaden i den kinesiska ekonomin medför risker för världskonjunkturen.

Slutligen kommer styrkan i den strukturomvandling som nu sker, och Sveriges anpassningsförmåga till den, vara avgörande för utvecklingen av svensk ekonomi. Under det kommande decenniet kommer automatisering och digitalisering leda vägen

för strukturomvandlingar i ekonomin. Hur väl arbetskraften och övriga resurser klarar att ställa om och anpassa sig till en sådan utveckling kommer vara avgörande, både för svenskt välstånd men också för hur vårt samhälle kan hålla ihop.

För att understödja tillväxten framöver bör den ekonomiska politiken användas för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och stimulerar produktivitetstillväxten. Därmed ökar potentiell BNP och potentiell sysselsättning, och på sikt även Sveriges välstånd. Samtidigt måste omställningskapaciteten i svensk ekonomi öka ytterligare. För att värna Sveriges välståndsutveckling krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja inträdet på arbetsmarknaden, investeringar och omställning.

4 Alliansens syn på regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Trots högkonjunkturen ser vi hur antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt väljer regeringen att föra en procyklisk finanspolitik. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en effektiv jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

4.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välstånd. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, trygghet och integration, i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar. I lågkonjunkturer och kriser ger starka offentliga finanser också handlingsutrymme att bedriva en kontracyklisk politik för att mildra nedgången och understödja återhämtningen.

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Ramverket tjänade Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. Det berodde inte främst på att Sverige höll igen i krisens inledningsskede, utan på att Sverige till skillnad från de flesta andra länder gick in i krisen med betydande överskott. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att dessa nu riskerar att ha uttömt sina

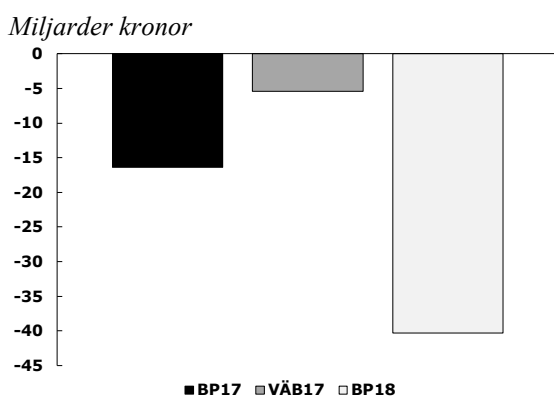
möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt.

Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskottsmålet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

Alliansen välkomnar den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansen fått gehör för sin strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare, en tydligare och mer transparent budgetprocess samt en förstärkt uppföljning.¹ Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt.

Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet genomför ofinansierade reformer både i budgetpropositionen för 2017 och 2018.

Diagram 4 Effekt på finansiellt sparande i offentlig sektor av reformerna i budgetpropositionen för 2017, vårändringsbudgeten 2017 och budgetpropositionen för 2018

Källa: Prop. 2016/17:1, prop. 2016/17:100, prop. 2017/18:1.

Det finns betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. I konjunkturuppgången har skatteintäkterna blivit mycket större än förutsett, vilket har stärkt de offentliga finanserna. Detta är ett inte ovanligt mönster. När konjunkturen vänder ned är risken stor att storleken på skatteintäkterna överraskar på nedsidan i stället. Då kommer de kraftigt ökade utgifter regeringen vill genomföra att ha varit mer än vad de offentliga finanserna tål och kraftiga åtstramningar i ett sämre konjunkturläge kan bli nödvändigt. Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora

¹ Det nya överskottsmålet innebär att det finansiella sparandet i offentlig sektor ska uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Konjunkturinstitutet bedömer att ett strukturerat sparande om 0,5 procent av potentiell BNP indikerar att det nya överskottsmålet är uppfyllt. Dessutom införs ett skuldankare. Nivån på detta har satts till 35 procent av BNP för Maastrichtskulden.

brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Högkonjunkturen används inte för att motverka tudelningen på arbetsmarknaden. Dessutom försvagas Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Vidare riskerar stimulanspolitiken att leda till överhettning, med farligt höga huspriser och ohållbar skuldsättning. Slutligen riskerar regeringens expansiva finanspolitik att försvaga offentliga finanser om de ökade skatteintäkterna visar sig vara tillfälliga snarare än permanenta.

4.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur växer antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Den bästa chansen för dessa grupper att komma in på arbetsmarknaden är just nu, under högkonjunkturen. När tillväxten vänder nedåt kommer deras jobbchanser att försämrast kraftigt. Behovet av reformer är därför påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder inte har mer än en ytterst marginell effekt på sysselsättningen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat äldre, utomeuropeiskt födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till tre fjärdedelar av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösa sammansättning skiftar ser vi arbetskraftsbrist och hög arbetslöshet, samtidigt. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill kräver välfärdens långsiktiga finansiering en förlängning av arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen har under mandatperioden höjt skatter på jobb och företagande med 35 miljarder kronor. Det gäller bland annat minskade möjligheter till RUT-avdrag, höjda inkomstskatter för 1,4 miljoner svenskar, och höjda socialavgifter för unga och äldre. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna.

Regeringen försvårar för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigarelägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Effekterna av detta skymms av den starka högkonjunkturen, men effekterna på några års sikt är allvarliga. Sammantaget kommer regeringens

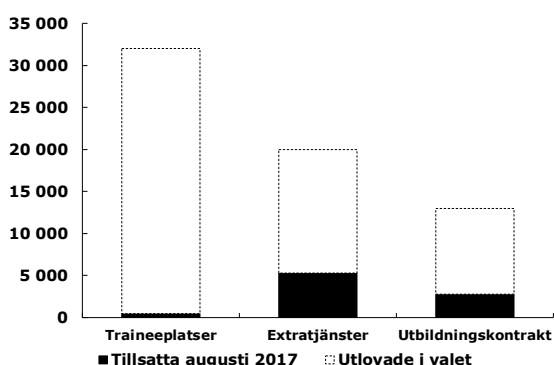
åtgärder att försämra förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknads- politiska åtgärder och utbildningsåtgärder, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 6,7 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,8 procent i dag och ökar till 6,9 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.²

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar riskerna med att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast några hundra av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. Misslyckandet är så stort att regeringen nu väljer att skrota sitt kanske viktigaste löfte till väljarna i valet 2014. Det är rätt, men mycket lite talar för att det som kommer i stället kommer att få större effekt. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Diagram 5 Antal utlovade och utnyttjade platser i regeringens arbetsmarknadspolitik

Källa: Arbetsförmedlingen (2017d).

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är eller har varit centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning.

² Se bland annat Arbetsökonomiska rådet (2017).

Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis har 48 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2017 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare är det svårt att sent i livet läsa in gymnasiekompetens, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Det som har fungerat för de svaga grupper som utgör de flesta arbetslösa är nystartsjobben. Nära en tredjedel av dem som har fått nystartsjobb, över 14 000, har varit i Sverige kortare än fem år. Regeringen väljer dock av politiska skäl att försämra villkoren för dessa genom ökat regelkrångel, och nystartsjobben har minskat betydligt under 2017. Detta försvårar ytterligare inträdet på arbetsmarknaden.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några siffersatta sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast några hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömde 2015 att regeringens politik minskade den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt ledde åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer.³ I ESV:s utvärdering av budgetpropositionen 2016 bedömdes sysselsättningseffekterna vara obefintliga, och i Konjunkturinstitutets utvärdering av budgetpropositionen 2017 bedöms de vara små.⁴ I stället konstaterar Konjunkturinstitutet att det är alliansregeringens reformer som fortfarande dämpar jämviktsarbetslösheten.

---

³ Konjunkturinstitutet (2015a).

⁴ Ekonomistyrningsverket (2016) och Konjunkturinstitutet (2016b).

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, LO, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker förslaget då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Effekterna av regeringens arbetsmarknadspolitik kan kontrasteras med de utvärderingar av Alliansens jobbpolitik som gjorts. Riksbanken beräknade 2012 att alliansregeringens samlade politik ledde till att jämviktsarbetslösheten blir 2,1–0,6 procentenheter lägre. Konjunkturinstitutets bedömning 2013 kom fram till att jämviktsarbetslösheten sänktes med 1,2 procentenheter medan arbetskraftsutbudet och potentiell sysselsättning ökade med 2,7 respektive 3,9 procent.⁵

De jobb som riskerar att slås ut med regeringens politik kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningsystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskattehöjningar slår mot 1,4 miljoner löntagare. Skattehöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av minskade uppräkningsgränser för statlig inkomstskatt.⁶

Tabell 1 Analyser av de långsiktiga effekterna av regeringens ekonomiska politik

Källa	Bedömning
Konjunkturinstitutet, kommentar till budgetpropositionen för 2017, 20 september 2016	”De nya reformer som presenteras inom arbetsmarknadsområdet bedöms sammantaget ha begränsade effekter på sysselsättning och arbetslöshet.”
Ekonomistyrningsverket, prognos november 2015	”Den samlade bedömningen är att effekterna av alla reformer tar ut varandra vad gäller antalet sysselsatta under prognosperioden. Arbetskraften sänks dock med nästan 0,5 procent, motsvarande cirka 25 000 personer. Jämviktsarbetslösheten är därmed 0,5 procentenheter lägre 2019 än vad den skulle varit utan reformerna. Även medelarbetstiden och produktiviteten, och därmed BNP, blir lägre.”
Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget juni 2015	”I 2015 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en rad institutets samlade bedömning är att åtgärderna visserligen minskar jämviktsarbetslösheten något. Men åtgärderna minskar samtidigt arbetsutbudet. De sammantagna effekterna på sysselsättningen på längre sikt är därmed något negativa.”

⁵ Riksbanken (2012) och Konjunkturinstitutet (2013).

⁶ Fall & Ericson (2015).

Finanspolitiska rådet, Svensk finanspolitik 2015, april 2015

”Sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten, framför allt i förhållande till vad målet för arbetslösheten kräver.”

Källa: ESV, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet.

4.3 Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb

Sveriges välstånd kan inte tas för givet. För att Sverige också fortsatt ska vara ett av världens mest framgångsrika länder krävs att de långsiktiga förutsättningarna för tillväxt och jobb i Sverige hela tiden ses över och förbättras. Fler behöver utbilda sig, anstränga sig och driva företag. Först och främst behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsmarknaden reformeras och infrastrukturen moderniseras.

Regeringens politik går i motsatt riktning. De sammantagna skattehöjningarna uppgår till över 40 miljarder kronor. Det finns tydliga tecken på att regeringens politik minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar till exempel att antalet RUT-företag ökade med endast 2 procent mellan 2014 och 2016, medan de ökade med 13 procent mellan 2012 och 2014.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige – nu på den högsta nivån sedan it-boomen för snart 20 år sedan – och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk tillväxt och välståndsskapande på sikt. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet vad gäller både arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa på både kort och lång sikt.

För att säkra kompetensförsörjningen på både kort och lång sikt krävs också ett välfungerande utbildningssystem. På kort sikt vill både regeringen och Alliansen göra viktiga satsningar på vuxenutbildning. Men på längre sikt är regeringens skolpolitik inte tillräckligt ambitiös. Andelen obehöriga lärare är nu högre än under alliansregeringen, andelen elever som inte erhåller gymnasiebehörighet allt större och stöket i klassrummet fortsätter. Trots det har regeringen inte presenterat några förslag för att öka elevernas studiero eller skärpa kunskapskraven.

För att förbättra möjligheterna att attrahera nyckelkompetens till mindre företag diskuterar många forskare behovet för entreprenörer att kunna erbjuda kvalificerade personaloptioner till sina anställda. Även här är regeringens politik otillräcklig. Förslaget som regeringen presenterat är för litet och begränsat för att få någon effekt. Allianspartierna vill gå längre och vill se över ytterligare lättnader.

Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Att regeringen endast förlitar sig på högkonjunkturen och ineffektiva stimulanser för att motverka bostadsbristen är därför allvarligt. Det räcker inte med att det byggs, det måste också byggas på rätt ställen och till rätt pris. Dessutom utgör det nybyggda beståndet endast någon procent av hela stocken. Rörligheten på bostadsmarknaden måste därför öka om bostadsbristen ska kunna motverkas i någon större utsträckning. Här saknar regeringen svar. I stället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har skalats ned betydligt i ambitionsnivå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens sena och otillräckliga besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

5 Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar välståndet i samhället. Dessutom ökar det skatteintäkterna som finansierar välfärden. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

5.1 Stora reformbehov i svensk ekonomi

Efter en ovanligt lång och djup ekonomisk nedgång råder det nu högkonjunktur. Utvecklingen förstärks av en mycket expansiv penningpolitik och en likaledes expansiv finanspolitik. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja de strukturella problem och obalanser som präglar svensk ekonomi. Klyftorna växer mellan dem som har ett arbete och dem som fastnar i bidragsberoende. En ny underklass växer fram i Sverige, samtidigt som regeringen nöjer sig med att dra nytta av högkonjunkturen. Det är uppenbart att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet saknar både vilja och förmåga att hantera svensk ekonomis strukturella problem och de överhettningriskerna som nu byggs upp. Därför behöver Alliansen nytt förtroende från svenska folket. Alliansen ser i huvudsak fem områden där regeringen styr Sverige i fel riktning.

För det första lever en av sju svenskar i arbetsför ålder på bidrag i stället för arbete. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger utsatta grupper ute. Främst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb.

I många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. Problemen riskerar att öka när stora grupper nyanlända ska etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Denna utveckling måste vändas.

För det andra måste finanspolitiken utformas utifrån den högkonjunktur som nu råder och de risker som byggs upp. Detta särskilt som penningpolitiken är expansiv. När både finans- och penningpolitiken är expansiv riskerar det att leda till överhettning och

en ohållbar skulduppyggnad. Även om inflationen fortsatt är låg, syns tydliga tecken på att resursläget är ansträngt på såväl bostads- som arbetsmarknaden. Den finanspolitiska inriktning regeringen lägger fram i budgetpropositionen för 2018 kommer inte att dämpa utvecklingen, utan snarare förvärra problemen.

För det tredje har Sverige flera problem som hotar vår långsiktiga förmåga att skapa jobb och välbefinnande. Produktivitetens utveckling, som på sikt är det som ökar Sveriges välbefinnande, har varit svag under det senaste decenniet. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvårar för människor att flytta till jobben och minskar företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är otillräckliga. Sverige är det land i hela OECD där det lönar sig allra minst att utbilda sig. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar.

För det fjärde ser vi hur en allt mer utbredd otrygghet minskar tilltron till samhället och till varandra. I dag är tryggheten inte jämnt fördelad – i vissa delar av Sverige är den fortfarande hög, i andra låg och sjunkande. Vi måste kunna garantera alla människors trygghet.

För det femte måste samhället hålla ihop. Med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Det kräver att välfärdens kärna – skola, vård, omsorg och rättsstat – är av så hög kvalitet att den ger alla möjlighet till trygghet och utveckling. Dessutom måste flit, ambition, studier och hårt arbete alltid löna sig.

5.2 Centrala reformområden för Alliansen

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Alliansen vill ta det ansvaret. Med utgångspunkt i det betydande reformbehov som Sverige står inför ser Alliansen ett antal ekonomisk-politiska reformområden som särskilt viktiga framöver.

Det nya överskotts målet ska respekteras och styrkan i de offentliga finanserna ska värnas. Det är nödvändigt för att Sverige ska ha det stabiliseringspolitiska utrymme som krävs nästa gång vi går mot sämre tider.

När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har svag utbildningsbakgrund och låg produktivitet krävs nya reformer. Det måste bli enklare och billigare att anställa arbetskraft med lägre kvalifikationer. Möjligheterna till vuxenutbildning bör samtidigt förbättras.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

För att bryta utanförskapet och bidragsberoendet och lyfta människor ur fattigdom är det viktigt att det lönar sig bättre att arbeta vid låga inkomster i Sverige. När de samlade inkomsterna för en trebarnsfamilj där föräldrarna inte arbetar riskerar att minska om en förälder får ett jobb är drivkrafterna för arbete fortfarande för svaga.⁷ Situationen för utrikes födda kvinnor är särskilt alarmerande – i åldrarna 16 till 64 år är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden 10 respektive nära 18 procentenheter lägre än för

⁷ RUT 2016:940.

inrikes födda kvinnor. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag. Ett grundläggande krav på den som uppstår ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är att den arbetssökande aktivt söker jobb och står till arbetsmarknadens förfogande.

För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt och jobbskapande behöver drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap hela tiden förbättras. Tyvärr går utvecklingen åt fel håll – den statliga inkomstskatten omfattar allt fler och företags-skatteerna har höjts. Den statliga inkomstskatten bör betalas av färre än i dag och företags-skatteerna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Samtidigt bör kraven på aktiekapital sänkas, samtidigt som mer offentligt riskkapital bör riktas om mot tidiga faser, för att underlätta för mindre företag att växa.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens vara god. Svenska företag vittnar om stora problem med rekrytering. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att kraftigt reducera dagens plan- och byggregler och öka marktillgången genom att reformera reglerna för naturreservat, riksintressen och strandskydd. Alliansen vill också att hyresmarknaden reformeras genom att hyresregleringen ses över främst i nyproduktion, och mer flexibla regler införs för andrahandsuthyrning. För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill vi se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 är otillräckligt. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring, för att förenkla och snabba på rekryteringarna av arbetskraft.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delnings-ekonomi. Möjligheterna för framgångsrika och ansvarsfulla privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden bör också öka.

Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt bör vi i EU och UNFCCC verka för effektiva insatser för klimatet i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Tryggheten är den grund som samhället vilar på. När otrygghet breder ut sig måste samhället reagera. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Sveriges försvar behöver stärkas.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom har vi föreslagit reformer av lärarutbildningen, med ökat fokus på kunskap och praktiska lärarfärdigheter.

En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansen vill införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden.

All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, valfrihet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar möjligheterna till arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste det först och främst säkerställas att mottagandet fungerar. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden för att alla människor som kommer till Sverige ska ha en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

5.3 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarade krisen väl var dels det finanspolitiska ramverket, inklusive överskottsmålet, och dels alliansregeringens återhållsamhet, med överskott på över 3 procent av BNP år 2007. Det medförde att Sverige, till skillnad från många andra EU-länder, gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det var nödvändigt för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen utan att uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasattes. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. En försiktig och återhållsam inriktning på finanspolitiken i högkonjunktur ger ett land större möjligheter att klara den efterföljande lågkonjunkturen.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i eurozonen skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången medfört nedskärningar och åtstramningar i ett flertal länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser, har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. För

att nå överskottsmålet bör därmed det strukturella sparandet över en konjunkturcykel uppgå till cirka 0,5 procent av BNP.⁸ Det ska dock konstateras att bedömningen av strukturellt sparande är mycket osäker och att olika prognosmakare gör olika bedömningar av nivån. Både regeringen och andra gör stora revideringar av storleken på det strukturella sparandet, inte sällan med uppemot en procentenhet⁹. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. Då säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Tabell 2 Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges

% av BNP om inte annat anges	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande regeringen	0,9	1	0,9	1	1,5
Strukturellt sparande regeringen	1	0,8	0,6	0,7	1,1
Budgetförstärkningar under prognosperioden i nivå (mdkr)			10	10	10
Budgetförstärkningar under prognosperioden (% av BNP)			0,2	0,2	0,2
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	0,9	1	1,1	1,2	1,7
Strukturellt sparande inklusive budgetförstärkningar	1	0,8	0,8	0,9	1,3

Källa: Prop. 2017/18:1, egna beräkningar.

Tack vare kraftigt uppreviderade intäktsprognoser till följd av ökade skatteintäkter ser regeringen, enligt prognoserna i budgetpropositionen för 2018, ut att närma sig det nya överskottsmålet. Trots högkonjunktoren väljer regeringen att försvaga det strukturella sparandet mellan åren 2016 och 2018, vilket gör politiken omotiverat expansiv.

För 2017 var budgeten underfinansierad med 16 miljarder och 2018 väljer regeringen att göra ofinansierade reformer på 40 miljarder kronor. Regeringen framhåller också att inriktningen med höjda bidrag i stället för sänkta skatter på arbete på kort sikt kan vara mer stimulerande. Detta är anmärkningsvärt i ett läge med arbetskraftsbrist i många branscher och kraftigt stigande bostadspriser över hela landet. I stället för att förstärka tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter.

Alliansen väljer en annan inriktning på den ekonomiska politiken. Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi befinner sig i finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att, som regeringen, fortsätta att föra en expansiv finanspolitik. I stället vill Alliansen se permanenta budgetförstärkningar på motsvarande 0,2 % av BNP, eller 10 miljarder kronor, från och med 2018.

⁸ Konjunkturinstitutet (2016d).

⁹ Finanspolitiska rådet (2015).

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt kan budgetförstärkningarna behöva utökas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. Om de kraftigt ökade skatteintäkterna som finansierar de ökade utgifterna skulle visa sig vara tillfälliga kommer det att kräva åtstramningar längre fram. Dessa riskerar att leda till neddragningar i välfärden eller skattehöjningar som slår mot jobb och företagande.

Tabell 3 Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges

	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 285	1 320	1365
Takbegränsade utgifter, maximum	1 266	1 294	1 324
Budgeteringsmarginal, minimum	19	26	41
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,5%	2,0%	3,0%
Utgiftstak som andel av BNP	26,7%	26,4%	26,2%

Källa: Prop. 2017/18:1 samt egna beräkningar.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens, och minskar som andel av BNP.

5.4 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När fler arbetar skapas såväl välstånd som mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor

makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annat än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Regeringen vill att människor ska anpassa sig efter arbetsmarknaden. Vi vill förändra arbetsmarknaden så att den kan rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete 2006–2014, trots den största internationella ekonomiska krisen sedan depressionen. En betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor, som varit inne på arbetsmarknaden, ut ur arbetskraften. Detta skedde på grund av bland annat höga skatter på låga inkomster och höga ersättnings- och bidragsnivåer med för dålig kontroll. Det resulterade i att arbete lönade sig alldeles för dåligt. Sedan 2006 har en stor del av det breda utanförskapet minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik politik både ur ekonomisk och ur fördelningspolitisk synvinkel – andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår, men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta utanförskapet och bidragsberoendet för människor som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och personer utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete och höga bidragsnivåer, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller lägre utbildningsnivå. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Företagen har svårt att hitta personal, trots att fler än någonsin står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i arbetsmarknadsåtgärder.

Trösklarna in på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, höga ingångslöner och höga kompetenskrav. När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har låg utbildningsnivå och låg produktivitet krävs nya reformer. Trösklarna måste sänkas dels för dem som klarar att ta steget till vidareutbildning, men också för dem som av olika skäl inte klarar av eller vill studera. Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Alliansen vill därför införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Den kommer göra det billigare för företagen att anställa och gör att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen. Därutöver måste LAS ses över i syfte att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.

RUT-avdraget ska utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT till 75 000 kr per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT ytterligare för dem över 70 år ses över.

Möjligheterna till vuxenutbildning måste förbättras. Ambitionen måste vara att alla som vill och kan också har möjlighet att vidareutbilda sig.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska blir mer effektiv.

Det är fortsatt viktigt att det lönar sig att arbeta vid låga inkomster i Sverige. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om en arbetstagare är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska det finnas ett trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

5.5 Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välstånd. För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt, jobbskapande och högre reallöner måste villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Ett gott företagsklimat i allmänhet, och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat i synnerhet, är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger, och möta de utmaningar globaliseringen ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade tillväxtförutsättningarna avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. För att stimulera tillväxten krävs i stället att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Sveriges välstånd vilar ytterst på att människor anstränger sig, driver företag och tar risker. Drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap måste därför hela tiden värnas. Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Högre marginalsatser och högre skatter på fåmansbolag bör motverkas. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens och kapital vara god. Svenska företag vittnar om problem med rekrytering och tillgång till kapital i tidiga faser. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att genomföra ett genomgripande regelförenklingsarbete. Byggvänliga bullerregler bör införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Alliansen vill reformera systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden och det bör övervägas om sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – kan begränsas ytterligare. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitiken användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen har gemensamt drivit att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framförallt i nyproduktion.

För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill Alliansen se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Det förslag regeringen presenterar i budgetpropositionen är otillräckligt. Alliansen vill gå längre. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på internationella rekryteringar.

Tillgången på kapital är också en nyckelfråga för att företag ska kunna växa. För att effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas brett, där statligt riskkapital samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsökonomi. Vi vill också vidareutveckla möjligheterna för dagens framgångsrika privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden.

5.6 En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Lika självklart är det för Alliansen att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik kan växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste vi ta krafttag för att värna havsmiljön. Sverige måste också arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solceller och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher. Dessutom döms regeringens politik ut som ineffektiv av regeringens egna expertmyndigheter, som Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöomställningen ska understödja varandra.

Det är akut att möta klimatförändringarna. Därför är det ytterst viktigt att våra insatser gör största möjliga skillnad. Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt som vi i EU och UNFCCC bör verka för att effektiva insatser för klimatet också görs i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

5.7 Stärk tryggheten

Tryggheten är en förutsättning för människors frihet och välmående. Men den är också grunden för vår ekonomi och vårt välstånd. Utan säkerhet och trygghet bryts förtroendet människor emellan ned. Utan tillit, en stark äganderätt och starka institutioner hotas själva fundamenten för vår välbefinningsutveckling.

Vi ser hur otryggheten ökar i delar av Sverige. Stenkastning mot polis och räddningspersonal, bilbränder och våldsbrott och framväxten av parallella samhällen i några av våra mest brottsutsatta förorter är exempel på att utvecklingen går åt fel håll. Världen är samtidigt mer osäker och orolig än på länge och därmed också alltmer

oförutsägbar. Rysslands aggression mot Ukraina visar inga tecken på att avta och spänningen i vårt närområde är fortsatt hög, med ett allt mer auktoritärt och aggressivt Ryssland. I Mellanöstern och Nordafrika ökar radikaliserings och den har kommit att följas av terror, också i Sverige. Säkerhetsläget är i dag mer problematiskt än på mycket länge.

När tryggheten utmanas både på hemmaplan och i omvärlden krävs kraftfulla åtgärder. Alla invånare – oavsett var man bor – ska känna trygghet att rättsväsendet och försvarsmakten står starka.

När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte att accepteras. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Den ryska militära upprustningen fortsätter med i princip oförminskad styrka och med ett stort fokus på Östersjöregionen. Inte minst våra baltiska grannar känner av detta. Sverige utsätts dessutom dagligen för påverkanskampanjer och cyberhot. Därtill ökar undermålsrisken mot Sverige för varje år och den samlade hotbilden mot vårt land är mer allvarlig än på mycket länge. Sveriges försvar behöver stärkas.

5.8 En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Välfärdslandet Sverige byggdes på idén om att alla ska ha likvärdiga möjligheter till ett gott liv. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Men med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Därför måste skola, vård och omsorg värnas och utvecklas.

Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Vi måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen, när de kommer hem från skolan, har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som krävs för att de ska kunna leva upp till dem. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortfarande är för låga. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Som ett resultat av Alliansens politik vände skolresultat uppåt efter en lång tids nedgång – den positiva utvecklingen måste fortsätta.

Alliansens utgångspunkt är att sjukvården ska präglas av kvalitet och tillgänglighet för alla. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Men i takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna kortades, antalet vårdcentraler ökade och öppettiderna blev generösare. Kvaliteten i sjukvården stärktes och patienterna blev mer nöjda med vården.

Tyvärr har utvecklingen nu vänt, med växande köer och försämrad tillgänglighet. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är återigen ett växande problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårddyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt. Vården är fortfarande inte jämlik – såväl gällande kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen vill återuppta arbetet med att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa har egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste möjligheten att välja, och välja bort, värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetsätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämnt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Regeringen väljer i stället att, trots massiv kritik från remissinstanserna, inte minst kommunerna, föreslå vad som i praktiken blir ett vinststopp för de företag som erbjuder sina tjänster i välfärdssektorn. Det riskerar, om förslaget genomförs, att skapa stor osäkerhet när skolor tvingas lägga ner och ett stort antal mindre företag i exempelvis hemtjänsten inte längre kan verka. Förlorare blir de hundratusentals människor som i dag har valt att använda sig av dessa företag. Alliansen kommer att agera för att stoppa ett sådant förslag. Utgångspunkten bör i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gynnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

För att åstadkomma detta vill Alliansen införa ett nytt ramverk för kvaliteten i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom vill vi reformera lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och inläring.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta värdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

5.9 Migrationen till Sverige kräver nya reformer

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea, Sydsudan och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Ekonomistyrningsverket att knappt en halv miljon nyanlända kommer etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbets-

marknaden. Först efter nio år har hälften av dem som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar någon form av jobb. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst skadligt för varje enskild människa som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap och bidragsberoende kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnyring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Tre av fyra av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhör särskilt utsatta grupper, som till exempel utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är nästan fem gånger högre för en person född utanför Europa som för en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer krävs. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det

utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och inte ställer byråkratiska hinder för arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste först och främst säkerställas att mottagandet fungerar och är kostnadseffektivt. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden så att alla människor som ska etableras i Sverige har en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

6 Centerpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken

Högkonjunkturen i svensk ekonomi närmar sig sin topp när svensk export lyfts av den starka globala återhämtningen efter finanskrisen. Men de goda tiderna vilar på bräcklig grund. Den internationella konjunkturen innefattar stora risker och den starka inhemska utvecklingen sker mot bakgrund av en ohållbar kombination av minusräntor, hög belåning och stegrande bostadspriser.

Med regeringens politik slösas högkonjunkturen bort. Regeringen bedriver en oansvarig löftespolitik som förstärker obalanserna och riskerna för en överhettning, i stället för att använda de goda tiderna för att skapa en hållbar grund för långsiktig tillväxt.

Centerpartiet föreslår därför i denna budgetmotion kraftfulla strukturella reformer, kombinerat med ordning och reda i statsfinanserna. Högkonjunkturen måste utnyttjas för att öka sysselsättningen och tillväxtförmågan i svensk ekonomi, både för att rusta landet för sämre tider och för att undvika att konjunkturen slår i taket och förbyts i överhettning och kris.

Första prioritet bör vara att bryta klyvningen på arbetsmarknaden. Gapet växer mellan de som har ett jobb och de som inte har det. 2018 väntas 80 procent, cirka 300 000 personer, av de arbetslösa ha en utsatt ställning på arbetsmarknaden, det vill säga att de är utrikesfödda, saknar gymnasieutbildning, har en funktionsvariation eller är äldre. Det tar nu i genomsnitt nio år för flyktingar att få arbete i Sverige. Dessa grupper, som inte får jobb trots en brinnande högkonjunktur, är i praktiken helt avskurna från arbetsmarknaden. Samtidigt ligger sjuktalen på höga nivåer, med många som har psykiskt relaterade diagnoser. Långtidsarbetslösheten stiger. Många kommer aldrig in i arbete, många lämnar för att inte komma tillbaka. Risken finns att en ny bidragsberoende underklass växer fram.

Vi måste riva de murar som stänger människor ute från arbetsmarknaden.

Skiftet i politik måste utgå från att det är de små och växande företagen som stått för fyra av fem nya jobb på 2000-talet. Därför måste skatter som straffar entreprenörskap och växande företag sänkas och förenklas, så att återväxten av småföretag är stark i hela landet. Mängden byråkratiska regler behöver minskas för att inte bromsa de nya företagen.

Skattekilarna på arbete för de som står utanför ska minska. Arbetsgivaravgifterna för att anställa de som är nya och oprövade på arbetsmarknaden måste ned och det behöver bli billigare för nya småföretag att börja anställa. Inkomstskattesänkningarna för jobb behöver förstärkas ytterligare så att de når alla och är mest kraftfulla för de med lägst inkomster. Det kommer krävas en bred skattereform som förenklar skattesystemet och skiftar skattebördan bort från arbete och till konsumtion och miljöutsläpp.

Nyanlända och unga utan gymnasieexamen, som inte får jobb till dagens höga ingångslöner, behöver få en andra chans med en ny anställningsform, där de under några år tillåts börja på en något lägre lön, för att kunna öka sin inkomst från låga bidrag och börja göra lönekarriär. Sverige behöver fler av de inträdesjobb utan utbildningskrav som finns i grannländer som Danmark och Tyskland.

De stela arbetsmarknadsregleringarna gör att företag inte anställer personer som står utanför arbetsmarknaden och att anställda inte vågar byta jobb. Istället bör en modern trygghet bygga på flexibla regler, kombinerat med starkt stöd för vidareutbildning och kompetensutveckling som gör att människor kan ställa om hela yrkeslivet.

Arbetsförmedlingen, som idag inte förmår förmedla jobb och ge arbetssökande rätt kompetenser, bör fasas ut i sin nuvarande form och ersättas av en arbetsförmedlarpeng. Denna peng ska vara resultatbaserad och belöna förmedlare, privata eller ideella, efter deras förmåga att hitta varaktiga jobb åt arbetslösa. De många ineffektiva arbetsmarknadsåtgärderna kan samtidigt bantas ned till förenklade nystartsjobb som är lätta för arbetsgivaren att hantera.

Alla dessa reformer behövs för att bryta utanförskapet och klyvningen på svensk arbetsmarknad och använda högkonjunkturen för att få så många som möjligt i arbete.

Klyvningen av svensk ekonomi finns dock inte bara på arbetsmarknaden utan även inom Sverige, mellan människor och mellan platser. Det är en klyvning mellan de orter som vunnit på strukturomvandlingen och följt med i den globala uppgången, och de som ställts utanför. Det finns orter på båda sidor av denna klyfta på såväl landsbygden som i städer. Det finns både stora städer och byar på landsbygden där jobben blir fler och dit människor flyttar. Men det finns också bruksorter som inte får tillräckligt många nya småföretag när bruket dragit ned, och förorter som skurits av från stadens ekonomiska framgång.

Dessa delar av landet som inte lyfter trots brinnande högkonjunktur är helt beroende av reformer: bättre arbetsmarknad och förutsättningar att starta och driva nya företag.

Järnvägen behöver genomgå en verklig upprustning, i synnerhet de sedan länge eftersatta lokala järnvägsbanorna, och höghastighetsbanorna börja byggas. Enskilda vägar behöver rustas upp och bredband nå alla hushåll i Sverige. Regler måste förenklas för att små tjänsteföretag och gröna näringar ska kunna anställa, och för att industrin ska kunna hitta nya vägar att tillvarata kompetens och idéer lokalt.

Klyvningen syns också i tryggheten som inte når alla.

Många platser i Sverige skakas av våldsam gängkriminalitet och en känsla av otrygghet i vardagen. På många platser beivras inte heller vardagsbrott utan människor lämnas i vanmakt av rättssamhället. Polisen har länge lidit av bristfälliga resurser och bristfällig organisation, och krafttag krävs för att vända trenden. Fysisk trygghet från brott och ekonomisk trygghet genom jobb måste gå hand i hand för att bryta onda spiraler.

I ett större perspektiv ställer en allt svårare säkerhetspolitisk situation i närområdet och ett ökat terrorhot i alla öppna demokratier krav på en skärpt förmåga i försvaret och

terrorbekämpningen. Det är nu hög tid att förstärka Sveriges försvarskapacitet, så att vi förmår försvara landets gränser.

Inte heller tryggheten vid sjukdom och ålderdom fungerar väl trots de goda ekonomiska förutsättningarna. Istället växer de regionala skillnaderna i vård. Genom att många kom i arbete under Alliansen kunde resurserna till välfärden öka trots finanskrisen, något som skilde Sverige från många andra västländer. Svensk vård är och förblir av internationell toppklass. Men under de senaste åren har tillgängligheten i vården minskat och köerna återigen börjat växa. Det är stora skillnader i tillgänglighet i olika delar av landet och en stor del av svenska folket saknar en fast läkarkontakt. Ungas psykiska hälsa hamnar på undantag när köerna till barn- och ungdomspsykiatri fortsätter växa i brist på resurser och organisation. Hundratusentals patienter riskerar samtidigt att se den vårdcentral de själva valt läggas ned, om förbud mot överskott i välfärden införs. För att tryggheten i vården ska återställas måste patienten tillbaka i fokus, kvaliteten komma först och vägen till behandling bli kortare, tryggare och enklare.

De reformer Alliansen införde innebar att pensionärer både fick lägre skatt och bättre förutsättningar att fortsätta arbeta högre upp i åldrarna. Men fortfarande har en stor andel av pensionärerna svårt att få vardagen och ekonomin att gå ihop. För att minska klyvningen bör steg tas för att förbättra standarden för pensionärer och i synnerhet de med lägst inkomster, med en förbättring av garantipensionen och sänkt skatt.

Samtidigt förutsätter en ekonomi i balans också reformer som skapar en grön tillväxt med minskade utsläpp och gifter i vardagen. Den långsiktiga globala tillväxten är beroende av att vi hanterar klimathotet med en snabb omställning bort från fossil energi, en omställning där Sverige kan och bör visa omvärlden hur jobb och tillväxt går hand i hand med snabbt minskade utsläpp. Tyvärr har istället utsläppsminskningarna i Sverige planat ut de senaste åren samtidigt som kraftfulla miljöekonomiska reformer som kan driva på utvecklingen lyst med sin frånvaro. Många hälso- och miljövärdliga kemikalier fortsätter att användas och spridas, och hav, sjöar och vattendrag att förorenas.

Centerpartiet föreslår en omfattande grön skatteväxling, där skatten på utsläpp höjs genom att förorenaren betalar och intäkterna används till att sänka skatten på arbete och företagande. Vi föreslår genomgripande reformer som gör det lönsamt för individen att välja det miljöriktiga alternativet, exempelvis en Grön Bilbonus för att köpa de mest miljövänliga bilarna och bonus för att tanka lastbilar med biobränsle. Dessutom bör starka incitament skapas för att minska gifter, nedskräpning och i synnerhet bottendöden i Östersjön, där internationellt samarbete är avgörande. Genom sådana reformer kan den gröna omställningen påskyndas med hjälp av ny teknik, innovationer och entreprenörskap, där Sverige kan bli världsledande i att skapa nya lösningar.

Dagens situation, med en brinnande högkonjunktur som inte rår på klyvningen och obalanserna i samhället, manar Sverige till strukturella reformer på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, för skatterna, företagandet och för grön tillväxt. För att skapa jobb och för att öka tryggheten i välfärden och rättsväsendet. Det är dags för ett nytt ledarskap för Sverige, som visar en ny väg framåt.

7 Jobb och företagande

Svensk arbetsmarknad står just nu inför en unik utmaning. Trots ett mycket starkt konjunkturläge är utanförskapet fortsatt högt, särskilt bland nyanlända och personer med kort utbildning. Klyvningen mellan dem med utbildning och arbete och dem utan förstärks på arbetsmarknaden samtidigt som matchningen försämras. Mitt i högkonjunkturen och arbetskraftsbristen finns så allvarliga låsningar på arbetsmarknaden att hundratusentals personer i produktiv ålder stängs helt utanför.

För att bryta klyvningen av arbetsmarknaden krävs ansvarsfulla reformer med inriktning på jobb och företagande.

Efterfrågan på arbetskraft måste fortsätta stärkas, genom att fler företag startas och växer. Centerpartiet vill sänka kostnaderna för att anställa, förenkla reglerna för att starta och driva företag samt göra det billigare att investera i växande företag.

Utbudet av arbetskraft måste fortsätta att förstärkas. Det ska alltid löna sig att arbeta, varför skatten på låga inkomster måste sänkas och jobbfokuset i trygghetssystemen öka.

Matchningen på arbetsmarknaden måste fungera bättre. För detta krävs att det skapas en väg in på arbetsmarknaden för de som idag stängs ute av höga ingångslöner och höga skatteklivar. Det krävs att Arbetsförmedlingen reformeras i grunden genom att släppa in bättre privata och ideella arbetsförmedlare som belönas efter resultat. Det krävs också ökad rörlighet på arbetsmarknaden, och bättre möjligheter till vidareutbildning. Det är grundläggande att utbildningssystemet fungerar och ger människor de färdigheter de behöver för jobb och utveckling. Det gäller såväl teoretiska som praktiska utbildningar.

Genomförs inte dessa reformer för jobb och företagande står arbetsmarknaden mycket illa rustad när konjunkturen vänder, med risk för ett massivt utanförskap och framväxandet av en ny bidragsberoende underklass. Det vore socialt och ekonomiskt oacceptabelt. Om ansvarsfulla reformer däremot genomförs kan fler människor komma in på arbetsmarknaden, där de kan börja nya arbetsliv och bidra till varaktig tillväxt i Sverige.

7.1 Klyvningen av svensk arbetsmarknad

Den svenska arbetsmarknaden är, för vissa grupper och i vissa branscher, i grunden relativt välfungerande. Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet är högt i en europeisk jämförelse, inte minst bland kvinnor och äldre.

Svensk arbetsmarknad är dock tudelad. Särskilt nyanlända och personer med kort utbildning är arbetslösa i högre grad än inrikes födda och personer med hög utbildning. Sverige har också EU:s lägsta andel jobb utan utbildningskrav, så kallade enkla jobb. Dessa två fenomen – svårigheterna för marginalgrupper att få ett arbete och bristen på enkla jobb – hänger ihop. En strikt arbetsrätt, höga ingångslöner samt höga skatter gör att de enkla jobben blir färre och gör det svårare för ungdomar och nyanlända att få sitt första jobb.¹⁰ Om inte tudelning bryts riskerar arbetslösheten att permanentas på oacceptabelt höga nivåer.

---

¹⁰ Se exempelvis IMF (2014), Konjunkturinstitutet (2014a), Lundborg m.fl. (2007), Nordström Skans (2009), OECD (2015b), Skedinger (2011a, 2011b, 2008a, 2008b) och SOU 2011:11.

Andelen av de arbetslösa som tillhör så kallade utsatta grupper växer och väntas i år uppgå till 75 procent.¹¹ Det tar 8–9 år innan hälften av nyanlända flyktingar är i arbete.¹² Jämviktsarbetslösheten bedöms hamna på en permanent hög nivå och stiger något framöver, trots många år av gynnsam konjunktur.¹³ Utbildningsresultaten har samtidigt fallit kraftigt under många år och ligger, trots en svag uppgång i den senaste PISA-mätningen, lägre än i många jämförbara länder.¹⁴ Om inget görs riskerar polariseringen på svensk arbetsmarknad att öka. För att möta denna utveckling krävs en ansvarsfull och jobbvänlig reformpolitik.

Svensk arbetsmarknad

Den relativt höga svenska sysselsättningsgraden beror bland annat på den jämförelsevis höga sysselsättningen för kvinnor och äldre. Diagram 6 visar sysselsättningen fördelat på åldersintervall i Sverige och OECD.

Tabell 4 Sysselsättningsgrad i Sverige och EU28 baserat på ålder, kön och inrikes/utrikes född, 2016

Födelseland	Kön	Ålder	Sysselsättningsgrad Sverige	Sysselsättningsgrad EU28	Skillnad
Utrikes	Kvinnor	15–24 år	33,3%	29,9%	3,5%
Utrikes	Kvinnor	25–54 år	67,3%	61,0%	6,3%
Utrikes	Kvinnor	55–74 år	42,1%	24,5%	17,6%
Utrikes	Män	15–24 år	33,3%	34,1%	–0,8%
Utrikes	Män	25–54 år	77,8%	80,1%	–2,3%
Utrikes	Män	55–74 år	47,1%	33,4%	13,6%
Inrikes	Kvinnor	15–24 år	48,9%	32,1%	16,8%
Inrikes	Kvinnor	25–54 år	89,4%	75,1%	14,3%
Inrikes	Kvinnor	55–74 år	43,2%	20,8%	22,4%
Inrikes	Män	15–24 år	45,1%	35,6%	9,5%
Inrikes	Män	25–54 år	91,6%	85,3%	6,3%
Inrikes	Män	55–74 år	49,5%	31,4%	18,1%
Totalt			67,2%	52,9%	14,3%

Källa: RUT 2017:1277.

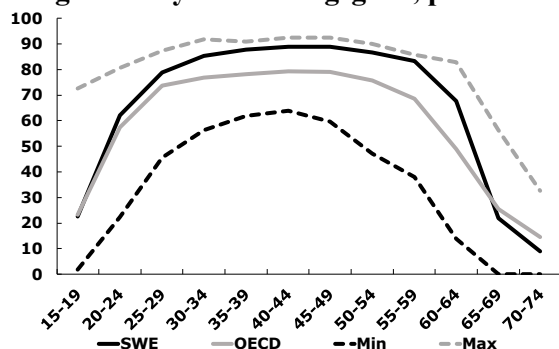
Det segment där Sverige utmärker sig mest rör personer mellan 60 och 64 år, där Sveriges sysselsättningsgrad är 18,8 procentenheter högre än OECD-snittet.

¹¹ Arbetsförmedlingen (2017a). De grupper som ryms inom begreppet är personer med enbart förgymnasial utbildning, utomeuropeiskt födda, personer i åldern 55–64 år samt personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

¹² SCB (2017a) och egna beräkningar. Än långsammare går det för nyanlända flyktingar att bli helårsanställda (RUT 2016:37).

¹³ Konjunkturinstitutet (2017b).

¹⁴ OECD (2015a), Henrekson och Jävervall (2015).

Diagram 6 Sysselsättningsgrad, procent av befolkningen

Anm: "Min" är det minsta värde som något OECD-land uppvisar, medan "Max" är det högsta värde som något OECD-land uppvisar.

Källa: OECD (2017a).

I tabell 4 jämförs sysselsättningsgraden för människor i Sverige respektive EU baserat på kön, ålder och huruvida de är inrikes eller utrikes födda.¹⁵

Tabellen visar att det är framförallt bland personer över 55 år, såväl kvinnor som män samt inrikes och utrikes födda, som Sverige presterar bättre än EU-snittet. Sverige har också högre relativ sysselsättning bland kvinnor jämfört med män. Detta gäller såväl för inrikes som utrikes födda samt för unga och äldre. Sämst presterar Sverige när det gäller unga och medelålders utrikes födda män. Sverige har också ett större sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda i alla underkategorier än EU-snittet.

De senaste decenniernas stärkta incitament för att arbeta har bidragit till denna höga sysselsättningsgrad. Men arbetsmarknaden har också stora utmaningar.

Klyvningen – så ser den ut

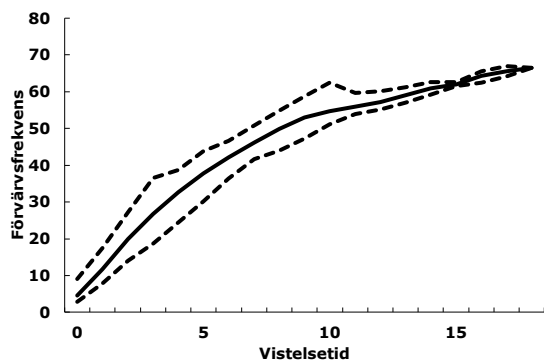
Andelen av de arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden, definierat enligt Arbetsförmedlingen, är stor och ökande. Svensk arbetsmarknad stänger helt enkelt ute vissa människor i hög grad. I takt med att antalet människor i dessa grupper ökar, tilltar också risken att arbetslösheten permanentas på en hög nivå.

En viktig anledning till den ökande andelen med utsatt ställning är den dåligt fungerande jobbintegrationen för nyanlända. De första åren efter bosättning är sysselsättningsgraden extremt låg. Det tar 8–9 år innan hälften av nyanlända flyktingar förvärvsarbetar, och det tar ännu längre tid innan de är helårs- och heltidsanställda.¹⁶ Som Arbetsmarknadsekonomiska rådet visat är 61 procent av de inrikes födda fast heltidssysselsatta, medan enbart 35 procent av de utomeuropeiskt födda är det.¹⁷

¹⁵ Siffrorna för Sverige är från SCB:s AKU-undersökning, som är en urvalsundersökning. De är på grund av det begränsade urvalet behäftade med relativt stor osäkerhet.

¹⁶ RUT 2016:37.

¹⁷ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017).

Diagram 7 Förvärvsfrekvens för flyktingar efter vistelsetid, 20–64 år

Anm. Avser personer som invandrade åren 1997–2015. Heldragen linje är medel medan de streckade linjerna utgör min och max.

Källa: SCB (2017a).

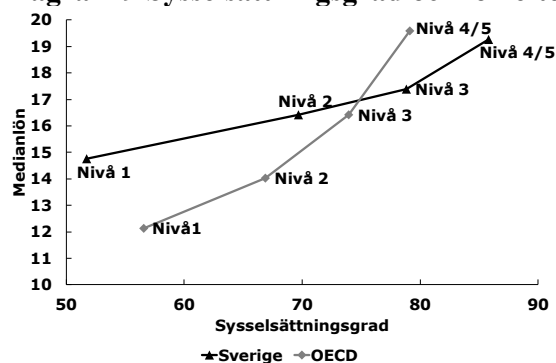
Människor med kort utbildningsbakgrund har också klart högre arbetslöshet och lägre sysselsättning än personer med längre utbildningsbakgrund.

Diagram 8 Arbetslöshet baserat på utbildningsbakgrund 2016, procent av arbetskraften

Källa: SCB (2017b).

Ett annat sätt att belysa det faktum att svensk arbetsmarknad är polariserad och inte är inkluderande är att studera sysselsättningen baserad på befolkningens färdigheter. OECD:s PIAAC-undersökning uppskattar befolkningens färdigheter i bland annat läsförståelse och matematik.

Diagram 9 visar hur sysselsättning och lön varierar med bedömda färdigheter i läsförståelse

Diagram 9 Sysselsättningsgrad och lön efter läsfärdighetsnivå

Not: Med medianlön avses köpkraftsjusterade USD per timma.

Källa: OECD (2013a).

Den svenska lönestrukturen är mycket sammanpressad. Människor med lägre färdigheter, i exemplet ovan gällande läsförståelse, får inte ett jobb med lite lägre lön; de får inget jobb alls.¹⁸ Samtidigt vet vi att vissa av de nyanlända har färre och/eller lägre färdigheter än inrikes födda. De talar i regel heller inte svenska. Därtill vet vi att dessa skillnader kan underskattas vid en rak jämförelse mellan inrikes och utrikes föddas utbildningsnivå.¹⁹

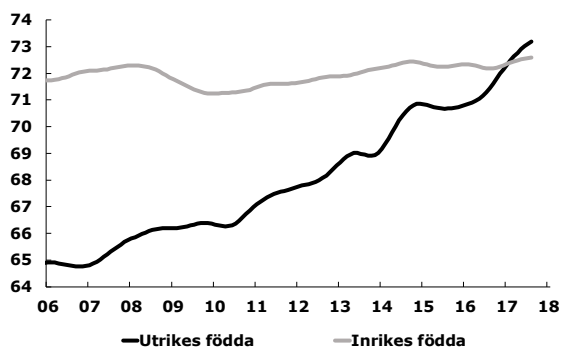
Klyvningens orsaker

Utbud- eller efterfrågeproblem?

Sysselsättningsgraden avgörs i ett första steg av arbetskraftsdeltagandet. Människor måste vara villiga att jobba för att kunna komma i arbete. Här ligger Sverige väl till, med ett högt arbetskraftsdeltagande i stora grupper. Centerpartiet och Alliansen genomförde här viktiga reformer för att öka utbudet av arbetskraft. Exempel på sådana reformer är jobbskatteavdraget och reformerade transfereringssystem.²⁰

Arbetskraftsutbudet är relativt högt även för personer som anses stå långt från arbetsmarknaden, i bemärkelsen att deras sysselsättningsgrad är låg och deras arbetslöshet hög. I diagram 10 visas arbetskraftsdeltagandet för inrikes respektive utrikes födda. Arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda har ökat de senaste åren och är nu relativt nära inrikes föddas arbetsutbud.²¹

Diagram 10 Arbetskraftsdeltagande 15–74 år, procent av befolkningen, trendvärde

Källa: SCB (2017c).

Mer måste göras för att stödja arbetskraftsdeltagandet i ett antal grupper. Inte minst gäller det nyanlända kvinnor. För dessa är ett borttaget vårdnadsbidrag samt begränsningar av retroaktivt uttag av föräldrapenning viktiga reformer. För nyanlända generellt är mer jobbfokuserade transfereringar rimliga reformer.

Samtidigt förefaller det som om skillnaden i sysselsättning mellan exempelvis utrikes och inrikes födda inte främst drivs av skillnader i arbetsutbudet – inrikes och

¹⁸ Se SOU 2015:104 för en vidare diskussion.

¹⁹ SOU 2015:104 visar att högutbildade personer från arabstaterna och Afrika söder om Sahara har lägre färdigheter i räkning än lågutbildade inrikes födda.

²⁰ Konjunkturinstitutet (2017b, s. 31) skriver att utbudsstimulerande åtgärder, som exempelvis jobbskatteavdraget, har "lett till att arbetskraftsdeltagandet ökat" och att "effekterna av dessa har nu till största delen realiserats".

²¹ Som Konjunkturinstitutet (2017b) konstaterar är detta dock delvis en sammansättningseffekt, då utrikes födda generellt är yngre än inrikes födda. Men även om man kontrollerar för detta så har arbetsutbudet bland utrikes födda ökat kraftigt.

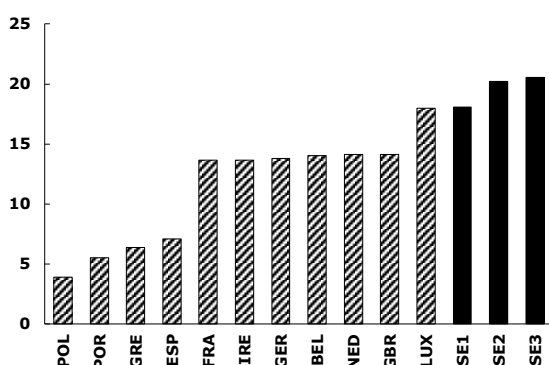
utrikes födda står till arbetsmarknadens förfogande i ungefär lika stor utsträckning – utan har sin grund i svårigheter för utrikes födda som vill arbeta att finna ett jobb.²²

Hinder för efterfrågan

Den svenska lönestrukturen är mycket sammanpressad, även i jämförelse med likartade länder i Europa. Enligt SCB:s lönestrukturstatistik var, under år 2016, den 10:e lönepercentilen 22 000 kronor, den 50:e percentilen 29 300 kronor och den 90:e percentilen 46 400 kronor.²³ Hälften av de anställda tjänar alltså mindre än 29 300 kronor i heltidsjusterade termer. Hela 80 procent av de anställda ligger mindre än ca 24 400 kronor ifrån varandra. Samtidigt står en stor grupp helt utanför arbetsmarknaden.

En stor anledning till den sammanpressade lönestrukturen är de höga svenska ingångslönerna. Det finns relativt starkt stöd inom nationalekonomisk forskning för att detta påverkar sysselsättningen hos marginalgrupper negativt.²⁴

Diagram 11 Minimilöner

Not: SE1 avser kommunal, minst 19 år utan yrkesvana. SE2 avser hotell- och restaurang, minst 20 år utan yrkesvana. SE3 avser detaljhandel, minst 20 år utan yrkesvana.

Källa: Konjunkturinstitutet (2016a).

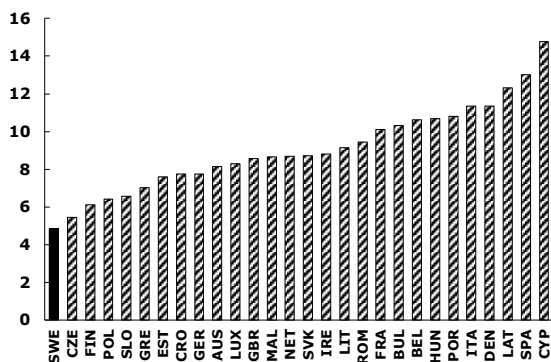
I grunden måste en persons förväntade produktivitet stå i relation till kostnaden för att anställa personen i fråga. Är kostnaderna för höga blir det olönsamt att anställa. För höga ingångslöner gör att personer med låg och/eller osäker produktivitet missgynnas.

Resultatet av höga ingångslöner och höga skatter för att anställa är att enbart relativt högproduktiva arbeten klarar av att ta sig över det prisgolv som de höga lönekostnaderna medför. Resultatet är att Sverige har EU:s lägsta andel av jobb utan utbildningskrav. Skillnaden är särskilt markant jämfört med länder på liknande utbildnings- och välfärdsnivåer, som Danmark, Tyskland och Nederländerna, som har mycket högre andel jobb utan utbildningskrav.

²² Finanspolitiska rådet (2016) konstaterar samma sak, när de undersöker den specifika grupp som är född i Afrika eller Asien.

²³ SCB (2017d).

²⁴ Se forskningssammanställningar i exempelvis Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) samt Finanspolitiska rådet (2016).

Diagram 12 Andel enkla jobb, procent av det totala antalet jobb

Källa: Eurostat (2017a).

Detta är ytterligare ett tecken på att det finns få vägar in till svensk arbetsmarknad för personer med lägre produktivitet.

Slutsats: Efterfrågeunderskott på arbete till följd av höga ingångslöner och få "enkla" jobb

Mycket har redan gjorts för att stärka arbetskraftsdeltagandet genom sänkta inkomstskatter för låga inkomster och ett ökat jobbfokus i de aktuella transfereringssystemen.

Då arbetskraftsdeltagandet är förhållandevis högt även bland marginalgrupper finns det skäl att tro att sysselsättningsgraden för lågproduktiv arbetskraft främst begränsas av låg efterfrågan, till följd av höga ingångslöner. Att Sverige har höga ingångslöner och få jobb utan utbildningskrav är ytterligare tecken på att arbetstillfällena och personalkategorier som hade kunnat komma människor med låg eller osäker produktivitet till del, har prisats bort.

För att minska klyvningen av arbetsmarknaden och öka marginalgruppers möjlighet att komma i arbete finns två huvudsakliga strategier.

För det första kan dessa personers produktivitet ökas och osäkerheten om deras produktivitet minska, genom exempelvis utbildningssatsningar.

För det andra kan kostnaden för att anställa dessa grupper sänkas, genom lägre ingångslöner och/eller sänkta skatter och avgifter. Dessa strategier står inte emot varandra. Tvärt om behövs såväl utbildningsinsatser som sänkta kostnader för att öka sysselsättningen i de aktuella grupperna.

Alternativ lösning: utbildning

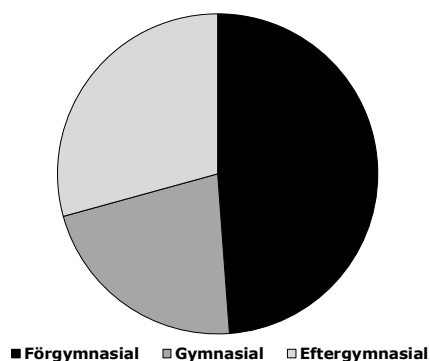
En rimlig reaktion på observationen att vissa personer verkar ha för låg eller osäker produktivitet för att vara anställningsbara till rådande löne- och skattenivåer är att försöka öka dessa människors produktivitet genom utbildningsinsatser. Sådana insatser är välbehövliga, men troligen otillräckliga.²⁵

Av deltagarna i etableringsuppdraget i juni 2017 hade knappt hälften högst förgymnasial utbildning. Att via utbyggda utbildningsinsatser höja alla dessa personers utbildningsnivå till motsvarande gymnasie- eller högskolekompetens är inte realistiskt. Därtill är det viktigt att ha i åtanke att produktivitet inte alltid står i proportion till formell utbildning.

²⁵ Detta är en åsikt som såväl Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) som Finanspolitiska rådet (2016) och Konjunkturinstitutet (2016a) delar.

Det föreligger inte heller något stabilt och långsiktigt samband mellan utbildningsnivå, mer specifikt produktivitet, och arbetslöshet.²⁶ Arbetslöshet avgörs, förenklat, av hur löner och produktivitet står i relation till varandra, inte till produktivitetens absoluta nivå. Utbildning är i den bemärkelsen viktigt främst för att skapa möjligheter för högre produktivitet och högre inkomster, vilket är viktigt men inte nödvändigtvis minskar arbetslösheten.

Diagram 13 Deltagare i etableringsuppdraget baserat på utbildningsnivå, juli 2017

Källa: Arbetsförmedlingen (2017b).

Att personer med kort utbildning klarar sig allt sämre på svensk arbetsmarknad – arbetslösheten för personer mellan 25 och 64 år med högst förgymnasial utbildning har ökat från 8,5 procent år 2005 till 14,9 procent år 2016 – tas ofta till intäkt för att utbildning har blivit allt viktigare för att klara sig på arbetsmarknaden. Man bör dock ha i åtanke att gruppen med högst förgymnasial utbildning har förändrats drastiskt de senaste 10 åren. Antalet inrikes födda personer med högst förgymnasial utbildning har minskat med drygt 50 procent, från 617 000 till 302 000 personer. Samtidigt har antalet utrikes födda med högst förgymnasial utbildning ökat, från 165 000 till 214 000.

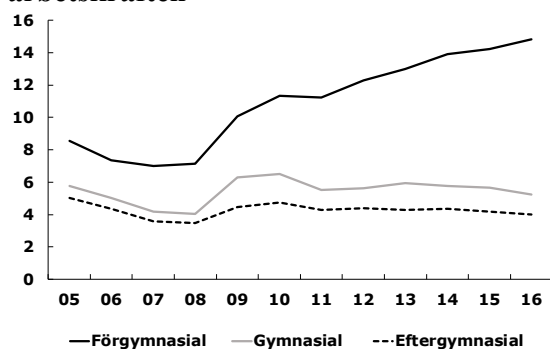
Ökningen av arbetslösheten i gruppen förgymnasialt utbildade kan i hög grad förklaras av att utrikes föddas arbetslöshet ökat samtidigt som deras andel av gruppen har ökat.²⁷ För inrikes födda utan gymnasieexamen har arbetslösheten till och med sjunkit sedan 2005, från 6,2 till 5,6 procent. Andelen av gruppen med högst förgymnasial utbildning som utgörs av utrikes födda har fördubblats, från 21 till 41 procent sedan 2005. Samtidigt har arbetslösheten för de utrikes födda inom denna grupp ökat från 18,8 till 29,6 procent. Det finns alltså anledning att tro att det inte enbart är den formella utbildningsnivån, eller ökade krav på svensk arbetsmarknad, som driver siffrorna, utan att det i gruppen av lågutbildade finns många utrikesfödda som generellt har det svårt på arbetsmarknaden.

²⁶ SOU 2015:104 diskuterar detta.

²⁷ Med ”förklaras” avses här inte ett påstående om ett orsakssamband. Formuleringen ska förstås som svaret på frågan ”hur hade arbetslösheten för den förgymnasialt utbildade befolkningen förändrats givet att utvecklingen inom grupperna inrikes och utrikes födda förändrats i enlighet med vad vi observerat, medan gruppernas storlek och förhållande till varandra hållits konstant?”. Vi hade lika gärna kunnat dela upp befolkningen i kvinnor och män och studerat hur mycket som ”förklarats” av förändringar inom dessa grupper samt av fördelningen mellan dem.

Diagram 14 Arbetslöshet baserat på utbildningsbakgrund, 25–64 år, andel av arbetskraften

Källa: RUT 2015:715, 2016:919, 2017:1258 samt egna beräkningar.

Tabell 5 Dekomponerad förändring av arbetslösheten inom gruppen med högst förgymnasial utbildning, 25–64 år

Arbetslöshet 2005	8,5
Förändring inrikes föddas nivå	-0,5
Förändring utrikes föddas nivå	2,0
Förändring sammansättning	4,8
Summa förändring	6,3
Arbetslöshet 2016	14,9

Källa: RUT 2015:715, 2016:919, 2017:1258 samt egna beräkningar.

Mot bakgrund av detta är det rimligt att tro att utbildningssatsningar kommer att behöva kompletteras med fler vägar till jobb. Utbildning och jobb står heller inte mot varandra. Tvärtom bör möjligheten att kombinera arbete med handledning och utbildning stärkas genom välfungerande lärlingsjobb.

Alternativ lösning: anställningsstöd

En diskussion som intensifierats av debatten kring ingångslönernas effekt på marginalgruppers sysselsättning rör anställningsstödens utformning och effekt. Stöden har viss utträningseffekt men förefaller fungera relativt bra när de väl används.²⁸ Användningen av anställningsstöden är dock lägre än vad man skulle kunna förvänta sig givet de stora subventioner som de erbjuder.

Fyra huvudsakliga förklaringar till stödets oförmåga att göra ett mer substantiellt avtryck på marginalgruppernas sysselsättning har förts fram. För det första upplevs stöden som krångliga. Det stora antalet stödformer och deras varierande krav och utformning gör det troligen svårt för arbetsgivare att få en överblick över vilka stöd som finns tillgängliga.²⁹ Av företag som anmäler lediga platser till Arbetsförmedlingen uppger nästan 60 procent att de inte känner till stöden särskilt väl eller att de inte känner till dem alls. Bara sju procent av företagen uppger att de känner till stöden mycket väl.

För det andra kan krav på att facket måste godkänna vissa anställningar med stöd, och krav från Arbetsförmedlingen gällande villkor som går utöver lagens och kollektivavtalens miniminivåer, skapa begränsningar.

²⁸ För utvärderingar av stödets effekt, se exempelvis Forslund & Vikström (2011), Forslund m.fl. (2004) och Liljeberg m.fl. (2012).

²⁹ Riksrevisionen (2013a) och Statskontoret (2011).

För det tredje är stöden till sin natur kortsiktiga. När stöden upphör ökar lönekostnaden ofta markant över en natt. Stöden blir i den bemärkelsen mer en hjälp för personer som står långt från arbetsmarknaden att konkurrera om existerande jobb, snarare än verktyg för att stimulera framväxten av nya personalkategorier och branscher som på lång sikt kan öka andelen enkla jobb på arbetsmarknaden.

Finanspolitiska rådet uttrycker det som att anställningsstöden ”kan uppfattas som så temporära och specifika att de knappast kan fungera som stimulans för arbetsgivare att skapa särskilda personalkategorier för att anställa personer till låga lönekostnader.”³⁰

Den fjärde förklaringen till varför stöden inte fungerar bättre är att väldigt fokuserade anställningsstöd riskerar att leda till en stigmatiseringseffekt, där personer som är berättigade till stöd signalerar till potentiella arbetsgivare att de utmärker sig negativt relativt resten av befolkningen.³¹

Centerpartiet har därför föreslagit ett antal förändringar i syfte att förbättra stödets effektivitet (se kapitel 7.4). Bland annat föreslås att ett antal av stöden slås ihop samt att deras regler kring vilka lönenivåer som subventioneras harmoniseras. Med färre och enklare stöd kan deras effektivitet antas öka.

Anställningsstöden har dock uppenbarligen varit otillräckliga för att lösa problemet med den stora och ökande klyvningen av svensk arbetsmarknad. De bör kompletteras med åtgärder som mer långsiktigt ökar antalet jobb som finns tillgängliga.

7.2 Reformen för att fler ska komma in på arbetsmarknaden

I föregående avsnitt förklarades varför svensk ekonomi behöver lägre trösklar till arbetsmarknaden och fler jobb utan utbildningskrav. I detta avsnitt presenteras ett antal konkreta och ansvarsfulla reformer för att åstadkomma detta.

Inträdesjobb

Centerpartiet och övriga allianspartier har gemensamt föreslagit att inträdesjobb införs, i syfte att skapa fler enkla jobb och sänka trösklarna till arbetsmarknaden.

Inträdesjobb är en ny anställningsform som innebär att nyanlända samt ungdomar utan gymnasieexamen ges möjlighet att ta ett arbete till 70 procent av gällande ingångslön samtidigt som inga socialavgifter behöver betalas av arbetsgivaren. Anställningen gäller maximalt i tre år.

Införandet av inträdesjobb beräknas initialt medföra en offentligfinansiell nettokostnad om 375 miljoner kronor år 2018.³² Fullt utbyggt beräknas inträdesjobb medföra en bruttokostnad om 1,8 miljarder kronor.

Bakgrund: Lönekostnader, skatter och nettolön

En avgörande faktor för att göra invandringen till en samhällsekonomisk framgång är svensk arbetsmarknads förmåga att få nyanlända i jobb.³³

Nyanländas problem på arbetsmarknaden förklaras enligt den senaste långtidsutredningen i hög grad av den höga andelen med lägre färdighetsnivå, inom ett

³⁰ Finanspolitiska rådet (2016), s. 78.

³¹ Marx (2001) och Neumark (2011).

³² Egna beräkningar.

³³ I bemärkelsen offentligfinansiellt neutral. Ekberg (2009), Ruist (2015) och SOU 2015:95.

antal centrala områden. Det positiva är att nyanlända, generellt, inte verkar vara utsatta för diskriminering i en omfattning som signifikant påverkar deras chanser att komma i arbete, även om diskriminering finns och måste bekämpas.³⁴

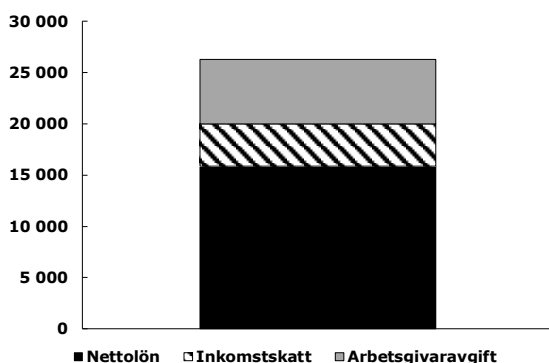
Bland inrikes födda går en av de tydligaste klyftorna mellan de som har gymnasieexamen och de som inte har det. Arbetslösheten bland inrikes födda med minst gymnasieexamen är 3,7 procent, medan den är 14,8 procent för inrikes födda som saknar gymnasieexamen.³⁵

Forskningen visar tydligt att lägre ingångslöner, i kombination med andra reformer, kan öka sysselsättningen hos marginalgrupper.³⁶

De höga lönekostnaderna för att anställa personer med kort eller obefintlig utbildning och erfarenhet beror på en kombination av höga ingångslöner och höga arbetsgivaravgifter.

Om en genomsnittlig ingångslön uppskattas till cirka 20 000 kronor uppgår lönekostnaden för arbetsgivaren till 26 300 kronor och nettolönen för den anställde till 15 800 kronor. Skillnaden mellan dessa två – vad arbetsgivaren betalar och vad den anställde får ut – består av 6 300 kronor i arbetsgivaravgifter och 4 200 kronor i inkomstskatt.

Diagram 15 Lönekostnad, arbetsgivaravgift, inkomstskatt och nettolön för en anställning med 20 000 kronor i månadslön

Källa: Egna beräkningar.

En anställning till 70 procent av rådande ingångslön, i kombination med frånvaro av arbetsgivaravgift, motsvarar en sänkning av lönekostnaden med knappt 50 procent. Givet realistiska antaganden om aktuell elasticitet, hur mycket efterfrågan på arbetskraft ökar om priset sjunker, kan detta väntas leda till stora sysselsättningseffekter.³⁷

Riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften kan antas övervältras på högre löner i lägre grad än generella.³⁸ Det faktum att inträdesjobben är tidsbegränsade samt att de riktar sig till specifika lönelägen kan antas minska risken för övervältring markant. Problemet som inträdesjobben är tänkt att mildra är förekomsten av bindande minimilöner som stänger ute stora grupper från arbetsmarknaden. Genom en

³⁴ SOU 2015:104. Att det förekommer diskriminering är troligt, men det är sannolikt inte den främsta förklaringen till varför många nyanlända har svårt att få jobb, särskilt inte i förhållande till situationen i andra länder (Bergh 2014).

³⁵ SCB (2017f).

³⁶ Se till exempel Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) för en sammanfattning av aktuell forskning.

³⁷ Se WSP (2016b) för ett resonemang kring detta.

³⁸ Se Hansson (2006), Konjunkturinstitutet (2008) och Riksrevisionen (2008) för en förklaring av de teoretiska resonemangen kring arbetsgivaravgifter och övervältring.

koncentrerad sänkning riktad mot de grupper som i hög grad kan antas påverkas av dessa minimilöner är det rimligt att vänta sig en förhållandevis låg grad av övervältring och därmed en relativt stor sysselsättningseffekt.

En fråga som väckts i samband med diskussionen om ingångslönernas nivå är risken för att sänkta ingångslöner ska leda till sänkta löner generellt. Denna risk är dock förhållandevis liten. Finanspolitiska rådet beskriver det som att ”riskerna för att enkla jobb med låga löner ska spilla över i lägre löner även för andra grupper är begränsade.”³⁹

En annan legitim oro rör de anställdas möjlighet att klara sig på sin lön. Det är här värt att ha i åtanke att flyktingar idag väntas kunna leva på en etableringsersättning på knappt 6 800 kronor i månaden, att studenter får låna till ett totalt studiemedel på 10 900 kronor per månad och att garantipensionen uppgår till knappt 8 000 kronor exklusive bostadstillägg. Ett inträdesjobb, med lägre ingångslön men också lägre skatt, innebär en bättre ekonomisk situation för den enskilde än de bidrags- och försäkringssystem som många idag förpassas till.

Ingångsavdrag

Även ungdomar som har, eller är på väg att ta, en gymnasieexamen har en svårare situation på arbetsmarknaden än andra. Sverige har, trots högkonjunkturen, ett stort gap i arbetslöshet mellan vuxna och ungdomar.

Att få en bra start på karriären och ackumulera arbetslivserfarenhet är viktigt för en persons framtida ställning på arbetsmarknaden.

Därtill finns det äldre personer som av olika anledningar gör en sen entré på arbetsmarknaden. Deras sena inträde kan i sig utgöra ett hinder, då personerna i fråga kan ha varit frånvarande under lång tid och därmed sakna relevanta och aktuella meriter. Det kan göra deras kompetens svårbedömd, vilket kan försvåra deras inträde.

För att fler ska få ett enklare inträde på svensk arbetsmarknad föreslår Centerpartiet därför att ett ingångsavdrag införs. Det innebär att under de två första år som en person gör entré på svensk arbetsmarknad ska ingen arbetsgivaravgift betalas på den del av lönen som understiger 16 000 kronor per månad.

Mer specifikt innebär ingångsavdraget att varje person, när hen fyller 18 år, ges en lönesumma om 384 000 kronor som hon tillåts tjäna utan att några arbetsgivaravgifter behöver betalas. Personen i fråga får dock enbart utnyttja 16 000 kronor per månad från denna pott, vilket innebär att den totala nedsättningen kan nyttjas under två år. Personen i fråga är fri att tjäna mer än 16 000 kronor per månad, men den del av lönen som överstiger denna summa berättigar inte till ytterligare nedsättning.

För personer som tjänar mindre än 16 000 kronor per månad kommer ingångsavdraget att räcka längre än två år. Med denna utformning blir det inte olönsamt, i bemärkelsen att man förlorar en del av sitt ingångsavdrag, att ta ett arbete, exempelvis på deltid, med lägre lön än 16 000 kronor.

Centerpartiet föreslår också att arbetsgivaravgiften för alla under 18 år slopas (se nästkommande avsnitt). Det innebär att ingångsavdraget inte påverkas av om ungdomar feriejobbar före det första inträdet på arbetsmarknaden i myndig ålder.

Införandet av ingångsavdraget väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 11,7 miljarder kronor år 2018.⁴⁰

³⁹ Finanspolitiska rådet (2016, s. 81).

⁴⁰ RUT 2017:1115, egna beräkningar.

Sommarjobsavdrag

Sommarjobb är för många ungdomar ett sätt att få arbetslivserfarenhet, referenser och en förbättrad privatekonomi.⁴¹

Att göra det lättare för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden är viktigt. Inte minst gäller det för de knappt 16 000 ungdomar mellan 15 och 19 år som varken arbetar eller studerar.⁴²

För att underlätta för ungdomar att göra entré på arbetsmarknaden föreslår Centerpartiet ett sommarjobsavdrag. Avdraget innebär att arbetsgivaravgiften slopas helt för personer under 18 år. Förslaget föreslås träda i kraft 1 juli 2018.

Införandet av ett sommarjobsavdrag väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 345 miljarder kronor år 2018 och 660 miljoner kronor 2019.⁴³

Utbyggt RUT-avdrag

Ett annat sätt att göra det lättare att komma in på arbetsmarknaden är att utvidga RUT-avdraget för hushållsnära tjänster.

RUT-avdraget har tre huvudsakliga fördelar.⁴⁴ För det första skapar det arbetstillfällen och möjligheten att starta företag för människor som har svårt att få in en fot på arbetsmarknaden. För det andra frigör det tid för köparen, som hen kan använda för att öka sitt arbetsutbud och som dessutom underlättar för RUT-köparen i dennes vardag.⁴⁵ Sist men inte minst minskar det svartarbetet, vilket bidrar till en högre skattemoral och ökar tryggheten för de som istället kan jobba vitt.⁴⁶

Hälften av alla RUT-företag är enmansföretag och 82 procent av företagen är startade efter att RUT-avdraget infördes.⁴⁷ Det sistnämnda indikerar att reformen var en förutsättning för den kraftiga ökningen av företagande inom hushållsnära tjänster.

52 procent av RUT-företagarna är kvinnor och hälften av dessa företagare är utrikes födda.⁴⁸ Därtill är var tredje anställd i RUT-företag utrikes född och var fjärde har som mest förgymnasial utbildning. RUT-avdraget är således viktigt för såväl kvinnors som utrikesföddas företagande. Det är dessutom viktigt för personer med kort utbildningsbakgrund.

Centerpartiet har varit drivande i införandet av RUT. Under 2015 lyckades Centerpartiet också säkerställa att RUT-avdraget utvidgades, inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Det är anmärkningsvärt att regeringen, i såväl 2015 års ekonomiska vårproposition som budgetpropositionen för 2016, lade förslag som begränsade RUT. Taket halverades, från 50 000 till 25 000 kronor, och tjänster plockades bort. Att regeringen nu har genomfört partiella återställningar av RUT är glädjande, men vittnar också om en bristande förståelse för RUT-avdragets funktion och

⁴¹ Se Alam m.fl. (2013) för en beskrivning av forskningen kring effekten av sommarjobb. Deras slutsats kan förenklat sammanfattas som att kommunala sommarjobb gynnar kvinnor med låga inkomster och personer som arbetar med något som är relevant för deras utbildning.

⁴² SCB (2017g).

⁴³ RUT 2017:710.

⁴⁴ För såväl en teoretisk beskrivning som en empirisk uppskattning av effekten av RUT-avdraget, se exempelvis Konjunkturinstitutet (2011).

⁴⁵ Se exempelvis Halldén & Stenberg (2015).

⁴⁶ Skatteverket (2011). Flood m.fl. (2013) refererar en undersökning som visar att andelen som anser att det är omoraliskt att köpa tjänster svart ökat efter RUT-avdragets införande.

⁴⁷ SCB (2016).

⁴⁸ SCB (2016).

behovet av att stimulera framväxten av fler jobb i arbetsintensiva branscher. RUT-avdragets förtjänster består inte enbart i en skattelättnad för köparen. Framförallt är det en förutsättning för ökat företagande, fler jobb och mindre svartarbete. Regeringens sänkning av taket var tänkt att vara en fördelningspolitisk förbättring, men drabbade i stället främst företagare och anställda i branschen: människor som tidigare ofta stått långt från arbetsmarknaden.

Centerpartiet och Alliansen föreslår istället att RUT-avdraget byggs ut ytterligare.

För det första bör fler tjänster inkluderas, vilket också innebär att det blir mindre svåra gränsdragningar för RUT-tjänsterna.

- Trygghets-RUT bör införas, så att tillsyn av hemmet vid resa eller frånvaro av annan anledning inkluderas i avdraget.
- Tvätt-RUT bör också införas, där även tvätt som sker utanför hemmet ger rätt till avdrag.
- Flytt- och hämt-RUT bör införas, vilket innebär att flytt av bohag inom samma bostad, hämtning och lämning av återvinning, bortforsling av trädgårdsavfall samt plantering av växter i trädgård inkluderas i RUT-avdraget.

I samband med denna breddning bör det övervägas om en begränsning av avdraget per timma bör införas, för att ytterligare rikta fokus till de tjänster som främst utförs av personer som annars hade stått långt från arbetsmarknaden.

För det andra bör taket i RUT tredubblas, från 25 000 kronor till 75 000 kronor.

För det tredje bör det utredas om äldre, i bemärkelsen personer som är över 80 år, bör ges ett större avdrag än övriga. Detta då äldre är flitiga användare av avdraget men ofta har knappa resurser.

Därtill bör det utredas om avdraget kan förenklas för äldre, genom införandet av ett bredare så kallat HEM-avdrag. Det innebär att för äldre blir alla tjänster som utförs i och med anknytning till hemmet en del av RUT-avdraget. Om ett sådant avdrag kan definieras väl, blir också gränsdragningarna för vad som ingår och vad som inte ingår i RUT enklare och behovet av kommunal hemtjänst kan minska.

För det fjärde bör rätten till avdrag utvidgas till att omfatta den egna och alla närstående familjemedlemmars bostad.

Kostnaden för den ovan föreslagna breddningen av RUT beräknas till 730 miljoner kronor år 2018.⁴⁹

Lära på jobbet

Kombinationen av arbete och utbildning har visat sig vara ett effektivt sätt att minska ungdomsarbetslösheten. Centerpartiet och alliansregeringen införde mot bakgrund av detta YA-jobb (Yrkesintroduktionsanställningar), som låter ungdomar arbeta samtidigt som de utbildas och handleds på arbetsplatsen.

YA-jobben sjuöptes dock med omfattande brister. För det första ställdes krav på kollektivavtal, trots att 60 procent av landets småföretag saknar kollektivavtal.⁵⁰ För det andra exkluderades nyanlända, långtidsarbetslösa och andra som har behov av att lära på jobbet. För det tredje blev reglerna för krångliga. Exempelvis krävs en färdig

⁴⁹ RUT 2016:574, prop. 2014/15:100, prop. 2015/16:1, egna beräkningar.

⁵⁰ RUT 2015:220.

gymnasieutbildning inom handel och administration för att få ta del av YA-jobben inom handeln.⁵¹ Och för det fjärde var informationen otillräcklig.⁵²

Inför valet 2014 lovade Socialdemokraterna att skapa 32 000 traineejobb. Det är ett löfte som regeringen har brutit. I augusti 2017 hade enbart 446 traineejobb skapats.⁵³

Traineejobb i offentlig sektor subventioneras med 85 procent, medan privata jobb enbart subventioneras med 50 procent. Dessutom får enbart offentliga arbetsgivare handledarstöd. Dessa skillnader bidrar till att göra systemet onödigt krångligt och gynnar godtyckligt jobb inom offentlig sektor.

Regeringens traineejobb är också för dyra. För en person som anställs i offentlig sektor uppgår subventionen till mer än 100 procent.⁵⁴ Arbetsgivaren får alltså pengar för att anställa en person. Därtill kommer offentliga utgifter för den anställdes utbildning och studiestöd. Det är ett orimligt dyrt sätt att få människor att framstå som sysselsatta.

Centerpartiet har konsekvent motsatt sig traineejobben. Det är därför glädjande att regeringen nu själva erkänner att stödet varit ett misslyckande och föreslår att det avskaffas.

Utvecklade YA-jobb, lärlingsjobb, bör utgöra ett sammanhållet system för att möjliggöra kombinationen av arbete, utbildning och handledning.

Centerpartiet har redan i förhandlingar med Alliansen och regeringen fått igenom att YA-jobben ska utvidgas och även göras tillgängliga för nyanlända och småföretag utan kollektivavtal. Det är en viktig reform. Men mer kan och måste göras för att fler ska få chansen att lära sig jobbet på jobbet.

Fördelningspolitiska överväganden

I diskussionen kring ”enkla” jobb och ingångslöner är det viktigt att påpeka att den stora klyftan i Sverige inte går mellan personer med en lägre lön och personer med en högre lön, utan mellan de som har ett jobb och de som inte har det.

Under 2016 fanns det i Sverige 1,15 miljoner människor som är 20 år eller äldre med låg ekonomisk standard, det vill säga som tjänar mindre än 60 procent av medianinkomsten.⁵⁵ Det motsvarar 15 procent av befolkningen. Bland de som inte arbetar var andelen 33 procent, bland de som deltidsarbetar var den 12 procent och bland de som heltidsarbetar var den fyra procent. 88 procent av de med låg ekonomisk standard saknar ett heltidsarbete. Låg ekonomisk standard är alltså i hög grad resultatet av att inte ha ett heltidsjobb.

Det är därtill viktigt, som nämnts i föregående avsnitt, att ha i åtanke att flyktingar idag väntas kunna leva på en etableringsersättning på knappt 6 800 kronor i månaden och att andra grupper i samhället, som exempelvis studenter och pensionärer, väntas klara sig på lägre ersättningar än de som erbjuds inom inträdesjobben. Ett jobb med

---

⁵¹ YA-delegationen (2017).

⁵² Enligt Statskontoret (2015) var det bara var tionde arbetsgivare som, i april 2015, kände till YA-avtalen väl eller väldigt väl. Hälften kände inte till avtalen överhuvudtaget. Små företag hade sämre kännedom än större företag. Även Arbetsförmedlingen (2016) anser att det är just krångel, bristande kännedom hos arbetsgivarna och betungande arbete med att ta fram utbildningsplaner som kan förklara den långsamma framväxten av YA-jobb.

⁵³ Arbetsförmedlingen (2017d).

⁵⁴ Givet en heltidsjusterad lön på 17 000 kronor per månad.

⁵⁵ Den exakta definitionen är något mer komplicerad. Ett hushålls disponibla inkomster, inklusive skatter och transfereringar, viktas med avseende på hushållskompositionen enligt en skala som OECD tagit fram. Se RUT 2016:929.

något lägre ingångslön innebär en bättre ekonomisk situation för den enskilde än de bidrags- och försäkringssystem som många idag förpassas till.

Dessutom gör personer som tar sig in på arbetsmarknaden generellt en relativt snabb lönekarriär.⁵⁶ Risken för låglönefallor är därför liten. Enligt en underlagsrapport från analysföretaget WSP, framtagen åt Centerpartiet, baserad på inkomststatistik från Statistiska centralbyrån, konstateras att nyanlända som får ett jobb fyrdubblar sin inkomst på tio år, samt att om inträdet på arbetsmarknaden skulle ske ett år tidigare skulle gruppen nyanländas totala inkomster över en tioårsperiod öka med 20 procent.⁵⁷ Även om inträdet sker till en lägre ingångslön blir alltså den totala inkomsten över en tioårsperiod väsentligt högre om inträdet på arbetsmarknaden kan förenklas och tidigareläggas.

7.3 Avveckla Arbetsförmedlingen – inför arbetsförmedlarpeng

Arbetsförmedlingen har under lång tid inte lyckats med sitt uppdrag.

Andelen företag som använder Arbetsförmedlingen för att rekrytera sjunker stadigt och hälften av företagen som försökt rekrytera via Arbetsförmedlingen uppger att det har fungerat dåligt.⁵⁸ En försvinnande liten del av småföretagen väljer att vända sig till Arbetsförmedlingen när de ska rekrytera.⁵⁹ Allmänhetens förtroende för Arbetsförmedlingen är också mycket lågt.⁶⁰ Till stor del är detta politikens fel. Arbetsförmedlingens olika, och ibland motstridiga, roller skapar osäkerhet och ineffektivitet. För att Arbetsförmedlingen ska fungera måste dess uppdrag renodlas.

Ett sätt att illustrera behovet av förbättrad matchning är att studera den så kallade Beveridgekurvan. När det finns många lediga platser väntas arbetslösheten generellt sjunka. Vad diagram 16 visar är att sedan finanskrisen har matchningen försämrats.⁶¹ Det finns ett stort antal lediga platser, men arbetslösheten har inte minskat i den grad som skulle kunna förväntats. Om inte arbetslösheten pressas ner riskerar den att permanentas, vilket vore ett svek särskilt för de 360 000 personer som idag är öppet arbetslösa eller deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program.⁶²

---

⁵⁶ WSP (2016a).

⁵⁷ WSP (2016a).

⁵⁸ Svenskt Näringsliv (2016).

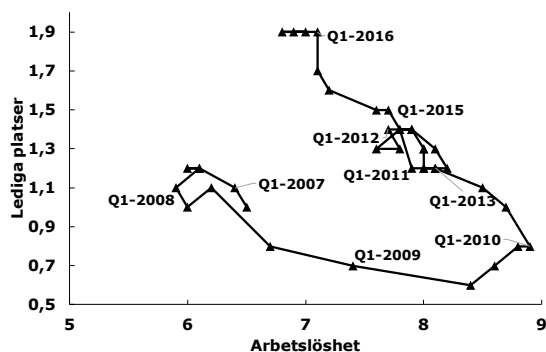
⁵⁹ Företagarna (2013).

⁶⁰ SOM-institutet (2015).

⁶¹ För en nyansering av utvecklingen, se Harbo Hansen (2016). I uppsatsen konstateras att måttet på lediga platser inte fångar faktiska framtida rekryteringar så väl som man hade kunnat hoppas och att ett alternativt mått på lediga platser gör att skiftet i beveridge-kurvan blir mindre påtagligt.

⁶² Se Hartman & Svaleryd (2010) för en översiktlig diskussion om risken för att en hög arbetslöshet biter sig fast. För siffror kring inskrivna, se Arbetsförmedlingen (2017d).

Diagram 16 Beveridgekurvan

Not: Kurvan visar hur antalet lediga platser, som andel av arbetskraften, förhåller sig till arbetslösheten.
Källa: Konjunkturinstitutet (2017c).

Inför en arbetsförmedlarpeng

Det finns ett antal länder som prövat olika system med offentligt finansierade, men privat och ideellt organiserade, förmedlingsaktörer.⁶³ Centerpartiet vill införa ett sådant system även i Sverige genom att lägga ut alla arbetsförmedlande uppgifter på kompetenta privata företag och ideella organisationer med dokumenterad förmåga att förmedla arbete och tillhandahålla relevant utbildning.

Systemet bör bygga på följande principer:

- **Valfrihet.** De arbetssökande bör kunna välja och välja bort förmedlare.
- **Resultatbaserad ersättning.** Förmedlare belönas med full ersättning enbart om den arbetssökande fått varaktigt jobb.
- **Peng efter svårighet.** Den arbetssökandes situation avgör pengens storlek.
- **Specialisering.** Mångfalden av aktörer gör att de kan anpassa sig och specialisera sig efter den sökandes behov.
- **Certifiering.** En ranking certifierar att alla förmedlare håller måttet och sorterar kontinuerligt bort de aktörer som har sämst resultat.

Internationella och nationella exempel

Internationella erfarenheter visar att oberoende, ideella eller privata lösningar har förutsättningar att ge bättre resultat och leda till fler förmedlade jobb, givet rätt styrmedel.

Det kanske mest välkända internationella exemplet på en arbetsförmedlarpeng återfinns i Australien.⁶⁴ Där placeras arbetssökande i olika kategorier, beroende på hur långt från arbetsmarknaden de bedöms stå. Fristående förmedlare ges sedan en ersättning, som bygger på denna kategorisering och som till stor del är prestationsbaserad. De arbetssökande kan välja mellan olika regionala förmedlare. Förmedlingsaktörerna utvärderas kontinuerligt och ges betyg som underlättar vid framtida upphandlingar och bidrar till ökad information om olika aktörers effektivitet.

⁶³ Tyskland, Nederländerna och Storbritannien är exempel. För en bakgrundsbeskrivning av Tysklands arbetsmarknadsreformer, se Bouvard m.fl. (2013), Fichtl (2015) och Konjunkturinstitutet (2016a). För en mer specifik beskrivning av Tysklands reformer av arbetsförmedlingen, se BMAS (2006), Jacobi & Kluge (2006), Jahn & Ochel (2007) samt Winterhager m.fl. (2006). För en beskrivning av de nederländska erfarenheterna, se exempelvis Gautier & van der Klaauw (2009) och Tergeist & Grubb (2006) och för de brittiska, se OECD (2014a).

⁶⁴ Se Finn (2011) och OECD (2012) för en beskrivning av utvecklingen av systemet.

Australiens system har varit en bidragande orsak till att arbetslösheten mer än halverats och kostnaderna för arbetsförmedling minskat. Systemet har också gradvis fått brett stöd från hela det politiska spektret.

Även i Sverige har liknande system införts lokalt, med mycket goda resultat. Det kanske mest välkända exemplet finns i Nacka. De metoder som används av trygghetsorganisationerna (TSL och TRR) har också stora likheter med en arbetsförmedlarpeng och har också uppvisat goda resultat.

Samtidigt finns avskräckande exempel i Sverige där upphandling av begränsade tjänster och/eller en alltför liten resultatbaserad del i ersättningen lett till att arbetsökande placeras i otillräckliga och ineffektiva insatser samtidigt som ersättning utgått till anordnaren. Detta har exempelvis varit ett problem i etableringsuppdraget för nyanlända. Det är därför avgörande för att systemen verkligen ska bli så pass mycket effektivare än Arbetsförmedlingen som de är i de framgångsrika exemplen, att incitamenten är rätt och att pengarna bara betalar för resultat.

Centerpartiet vill med utgångspunkt i de internationellt och nationellt framgångsrika systemen därför införa en resultatbaserad arbetsförmedlarpeng.

Arbetsförmedlarpengen

Förslaget innebär att alla arbetsmarknadspolitiska program, exklusive anställningsstöd, för personer utan funktionsnedsättningar utgår och istället ersätts med en arbetsförmedlarpeng. Den som är arbetslös kommer fortfarande att behöva skriva in sig på arbetsförmedlingen för att få arbetslöshetsersättning, men kommer sedan hänvisas till fristående ideella och privata aktörer för att få hjälp att komma i arbete.

Ersättningen för att få en person i jobb kommer att variera mellan 4 000 till 100 000 kronor baserat på den arbetssökandes förutsättningar. Den arbetssökandes förutsättningar kommer att graderas på en skala och baseras på Arbetsförmedlingens bedömningsstöd. Ersättningen ska bland annat baseras på den sökandes utbildning, historia på arbetsmarknaden, ålder, tid i arbetslöshet och hälsa. Detta är viktigt för att arbetsförmedlare inte ska sälla bland de arbetssökande, utan störst insats ska gå till de med störst behov.

En stor grupp av de som är arbetslösa får jobb utan hjälp inom kort tid, och arbetsförmedlarpengen kommer därför rikta sig mot de personer som befinner sig i en svårare situation.

Ersättningen kommer att betalas ut i etapper över två år för personer som får jobb. Det uppmuntrar till långsiktighet och resultat.

Systemet ska enbart vara öppet för företag och organisationer med dokumenterad förmåga att förmedla jobb och handleda personer i behov av stöd.

Arbetsförmedlarpengen kommer enbart att betalas ut vid anställning, och kommer att betalas ut över en tvåårstid i syfte att främja långsiktiga anställningar. Den som inte lyckas förmedla ett långvarigt jobb kommer alltså få mindre betalt. Genom att fördela ut betalningen över en längre tid blir det omöjligt att få del av ersättningen med hjälp av kortvariga och oseriösa anställningar. Arbetsförmedlarna ges istället incitament att fortsätta att stötta sina klienter och få dem att lyckas på längre sikt.

Tidigare poängbaserade system har visat på behovet av att ställa hårda krav på företagen och vikten av tydligt definierade uppgifter. Arbetsförmedlarna ska enbart jobba med insatser i syfte att få folk i arbete. För att styra än mer mot kvalitet bör de fristående arbetsförmedlarnas förmåga att få arbetssökande i jobb utvärderas

kontinuerligt och redovisas i en offentlig ranking. Detta för att synliggöra och underlätta för arbetssökande och arbetsgivare att välja och välja bort. Arbetsförmedlingen ansvarar för att certifiera de fristående arbetsförmedlarna. Lågpresterande och oseriösa aktörer bör kontinuerligt ratas under certifieringsprocessen och sorteras bort.

Genom att släppa in nya krafter kan dessa specialisera och anpassa sig bättre till de arbetssökandes och arbetsgivares behov. Nya aktörer får möjlighet att vinna både arbetssökandes och arbetsgivares förtroende. Framgångsrika arbetsförmedlare hos dagens Arbetsförmedling får möjligheter att utvecklas hos nya förmedlare, eller att själva driva förmedling. Den kontrollerande funktionen hos myndigheten och den arbetsförmedlande rollen hos arbetsförmedlarna skiljs åt, så att uppdragen blir mer renodlade.

Centerpartiet föreslår att reformen genomförs över en treårsperiod. Arbetsmarknadsutbildningarna samt vissa andra, av regeringen införda, åtgärder avskaffas från och med första året. De som redan befinner sig i övriga arbetsmarknadspolitiska program bör dock ha möjlighet att slutföra dem. Dessa arbetsmarknadsåtgärder fasas därför ut över en längre tid. Åtgärder som riktar sig till personer med nedsatt arbetsförmåga behålls. Vissa subventionerade anställningar behålls, men reformeras i enlighet med vad som redogörs för nedan.

Arbetsförmedlingens roll som matchningsaktörer fasas ut över införandeperioden. Tillsammans med avskaffade åtgärder frigör detta resurser som kan finansiera arbetsförmedlarpengen.⁶⁵

Samtidigt som Arbetsförmedlingens matchningsroll börjar fasas ut inleds också arbetet med certifiering av privata aktörer.

7.4 Färre och enklare subventionerade anställningar

Syftet med anställningsstöd är att kompensera för vissa arbetssökandes lägre och/eller osäkra produktivitet. Subventionerade anställningars effektivitet varierar beroende på utformning. Ett generellt mönster är dock att subventionerade anställningar som riktar till personer som står långt från arbetsmarknaden är mer effektiva.⁶⁶ De flesta subventionerade anställningar har dock ganska höga undanträngningseffekter, i bemärkelsen att jobben som skapas i många fall hade tillkommit även utan subvention.⁶⁷ Användningen av, och kostnaden för, anställningsstöden är omfattande, varför det är av största vikt att de utformas på ett rimligt och kostnadseffektivt sätt.

I tabell 6 listas de huvudsakliga subventionerade anställningar som existerar inom den svenska arbetsmarknadspolitiken. De varierar i viss utsträckning i subventionsgrad, tid och målgrupp. Men många av dem överlappar också varandra i mycket hög utsträckning.

Problem med dagens anställningsstöd

Det finns, som nämndes i kapitel 7.1, ett antal problem med dagens anställningsstöd. För det första innebär det stora antalet stöd och det administrativa krånglet att kännedomen om stöden är låg bland företagen.⁶⁸ För det andra ställs troligen för

⁶⁵ RUT 2017:436, RUT 2017:496, Arbetsförmedlingen (2017c) och egna beräkningar.

⁶⁶ Forslund & Vikström (2011), Forslund m.fl. (2004) och Liljeberg m.fl. (2012).

⁶⁷ Calmfors m.fl. (2002), Liljeberg m.fl. (2012) och Marx (2001).

⁶⁸ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017) och Behrenz m.fl. (2015) visar att företag anser att krångel

långtgående krav på samordning med fackföreningsrörelsen. För det tredje är stöden för kortsiktiga. Och för det fjärde finns det tecken på att väldigt fokuserade stödformer riskerar att stigmatisera de personer som är berättigade till stöden.⁶⁹

Tabell 6 Subventionerade anställningar i Sverige med explicita och implicita lönetak

Anställningsstöd	Målgrupp	Subvention	Handledarstöd (kr/dag)	Tot subvention vid lön om 17 000 kr/mån	Lönetak (kronor)
Nystartsjobb	Långtidsarbetslösa & nyanlända	1–2,5 x aga	0	24 %–60 %	22 000
Yrkesintroduktionsanställning	Ungdomar, långtidsarbetslösa & nyanlända	1 x aga	115	32 %	22 059
Traineejobb i välfärden	Ungdomar, långtidsarbetslösa & nyanlända	85 % av lönekostnad	100	105 %	20 088
Övriga traineejobb	Ungdomar, långtidsarbetslösa & nyanlända	50% av lönekostnad	0	50 %	20 088
Extratjänster	Långtidsarbetslösa & nyanlända	100% av lönekostnad	150 i 3 mån, sen 115	112 %	19 084
Särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85% av lönekostnad	50 i 3 mån	86 %	17 528
Förstärkt särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85% av lönekostnad	150 i 3 mån, sen 100	96 %	17 528
Instegsjobb	Nyanlända	80% av lönekostnad	50 i 3 mån	80 %	16 740

Not: Exklusive subventionerade anställningar med målgruppen personer med nedsatt arbetsförmåga.
Källa: Egna beräkningar.

Utgångspunkter för reformer av anställningsstöden

Centerpartiet strävar efter ett system med anställningsstöd som präglas av följande:

- **Enkelhet.** Det kräver att antalet stödformer minskar och att stöden görs så enkla och enhetliga som möjligt. Kraven på administration och liknande måste hållas till ett minimum.
- **Träffsäkerhet.** Störst stöd ska ges till de som behöver det mest.
- **Kostnadseffektivitet.** Arbetsmarknadspolitiken i allmänhet, och anställningsstöden i synnerhet, tar stora resurser i anspråk. Det är resurser med en hög alternativkostnad; varje krona som läggs på anställningsstöd är en krona som hade

och administration är ett hinder samt att kännedomen om stöden är lågt. Statskontoret (2011) och Riksrevisionen (2013a) visar att kännedomen om stöden är låg.

⁶⁹ Marx (2001) och Neumark (2011).

kunnat läggas på en sysselsättningsfrämjande skattesänkning. Kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken måste minska.

- **Brygga till reguljär sysselsättning.** Stöden ska, såväl för den anställde som för företagaren, vara utformade så att de underlättar övergången från arbetslöshet till reguljär sysselsättning

Nya gemensamma regler för alla anställningsstöd

I syfte att göra anställningsstöden enklare för arbetssökande, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen att förstå är det viktigt att systemen i hög grad präglas av likvärdighet. En basplatta av gemensamma regler, som gäller alla anställningsstöd, är därför viktig.

Gemensamt lönetak

Lönetaket sätts till 17 000 kronor per månad för alla varianter av anställningsstöd. Ett lågt och enhetligt lönetak gör att subventioner riktar sig främst till personer med låg lön, vilka kan antas stå längst från arbetsmarknaden. På så sätt bidrar ett lågt och enhetligt lönetak till målet om träffsäkerhet. Ett gemensamt lönetak gör också floran av anställningsstöd enklare att överblicka. Det bidrar således också till målet om enkelhet. Genom att inte subventionera höga löner kan också kostnaderna hållas nere. Även målet om kostnadseffektivitet gynnas alltså av förslaget.

Värt att notera är att tidigare sänkningar av lönetaket för nystartsjobb inte bedömts ha lett till färre jobb, men haft en något dämpande effekt på lönerna.⁷⁰ Den sänkning som Centerpartiet nu föreslår är större, men skulle volymerna påverkas är det bättre att motverka detta genom höjd subventionsgrad än genom att subventionera höga löner.

Förslaget innebär, precis som dagens regelverk, att löner utöver lönetaket tillåts. Lönetaket innebär enbart att den del av lönen som överstiger taket inte subventioneras.

Krav på lön – inte villkor

Nystartsjobb beviljades tills nyligen om lön lämnades enligt kollektivavtal eller var likvärdig med lön enligt kollektivavtal i branschen. Regeringen har nu genomfört förändringar som gör att även andra förmåner ska lämnas enligt kollektivavtal i branschen.

När det gäller de program som regleras i förordningen om särskilt anställningsstöd – SAS, FSAS, instegsjobb, extratjänster, traineejobb inom välfärden och traineejobb inom bristyrken – krävs att arbetsgivaren intygar att ”lön och andra förmåner” lämnas enligt kollektivavtal i branschen.⁷¹

Att kräva att även andra förmåner än lön lämnas i enlighet med kollektivavtal innebär att stöden blir dyrare och krångligare, inte minst för de många småföretag som saknar kollektivavtal. Att riskera att småföretag exkluderas från möjligheten att skapa jobb med hjälp av anställningsstöd är olyckligt. Centerpartiet föreslår därför att krav enbart bör ställas på att lön utgår i enlighet med kollektivavtal i branschen.

⁷⁰ Arbetsförmedlingen (2016).

⁷¹ 38 § förordning (2015:503) om särskilt anställningsstöd.

Inget krav på samråd

Enligt förordning ska Arbetsförmedlingen samråda med det lokala facket innan en person anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt program eller insats som är förlagd på en arbetsplats.⁷² Nystartsjobben definieras inte som ett arbetsmarknadspolitiskt program, varför ett sådant samråd inte behöver ske.

Givet att nystartsjobben fungerar utan ett sådant samråd är det rimligt att anta att även andra stöd bör kunna fungera utan krav på samråd. I Arbetsförmedlingens faktablad kring de anställningsstöd som regleras i förordningen om särskilt anställningsstöd står explicit att en anvisning sker genom att myndigheten, arbetsgivaren och facket träffar en överenskommelse.⁷³ Denna typ av information kan tänkas avskräcka vissa arbetsgivare som kan uppleva att övningar av denna sort innebär ökad tidsåtgång och ökat krångel.

I stället för att ställa krav på att samråd sker med facket bör Arbetsförmedlingen, om de finner det lämpligt, meddela facket att en anvisning skett, varefter fackförbundet, om de så önskar, kan inkomma med eventuella synpunkter till myndigheten.

Anställningsstöd ska inte berättiga till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen

När det så kallade arbetsvillkoret inom arbetslöshetsförsäkringen studeras, för att se om en person är berättigad till ersättning eller ej, räknas inte arbete som skett med hjälp av de stöd som regleras i förordningen om särskilt anställningsstöd.⁷⁴

Det finns alltså en diskrepans mellan olika anställningsstöd. Nystartsjobb berättigar till a-kassa, medan särskilt anställningsstöd inte gör det. Denna skillnad förefaller vara svår att motivera. Skillnaden kan bland annat väntas leda till att såväl arbetstagare som kommunala arbetsgivare försöker använda nystartsjobb i stället för andra anställningsstöd, eller till att allokeringen till program på andra sätt inte sker baserat på vilka program som kan antas vara mest effektiva.⁷⁵

För att undvika denna typ av snedvridande effekter bör inte heller tid med nystartsjobb räknas med när arbetsvillkoret prövas. Det är rimligt, då det ökar den enskildes drivkraft att underlätta övergången från subventionerat till reguljärt arbete. Likaledes är det rimligt då subventionerade anställningar inte bidrar med finansiering till arbetslöshetsförsäkringen i lika hög grad som reguljära anställningar.

Bredare och enklare nystartsjobb

Nystartsjobben är den typ av subventionerad anställning som förefaller fungera bäst. Det är också det anställningsstöd som är enklast. Det är därtill en rättighet för långtidsarbetslösa, varför eventuella problem med stigmatisering till följd av snäv fokusering kan antas vara mindre.

För att effektivisera systemet med anställningsstöd bör antalet stödformer minska och reglerna för de individuella stödformerna förenklas. Centerpartiet föreslår att nystartsjobben utvecklas och ersätter följande anställningsstöd:

- Instegsjobb
- Särskilt anställningsstöd

⁷² 9 a § förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁷³ Se exempelvis Arbetsförmedlingen (2017e).

⁷⁴ 14 § lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

⁷⁵ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017).

- Förstärkt särskilt anställningsstöd

Fyra olika typer av subventionerade anställningar, inklusive dagens nystartsjobb, blir därmed till ett, enkelt anställningsstöd.

Nystartsjobb har i hög grad trängt undan instegsjobb, vilket indikerar att någon större justering av nystartsjobben för att passa även instegsjobbare troligen inte behövs.

För att passa även personer som idag har rätt till särskilt anställningsstöd kan dock en viss justering behövas. För en lön om 17 000 kronor berättigar särskilt anställningsstöd till en total subvention om 86 procent av lönekostnaden. Stödet lämnas under maximalt 12 månader. Särskilt anställningsstöd berättigar alltså till en högre subvention, men under kortare tid, jämfört med nystartsjobb. Efter en period med särskilt anställningsstöd är deltagaren dock berättigad till nystartsjobb. Subventionsgraden för personer som varit arbetslösa väldigt länge bör därför höjas något, jämfört med nystartsjobbets nuvarande nivå.

Centerpartiet föreslår att personer som har varit arbetslösa 1–2 år bör berättiga till en subvention om en arbetsgivaravgift. Personer som varit arbetslösa 2–3 år bör berättiga till en subvention om 2 arbetsgivaravgifter. Och personer som varit arbetslösa i mer än tre år bör berättiga till en subvention om 3 arbetsgivaravgifter under 12 månader för att därefter berättiga till en subvention om 2 arbetsgivaravgifter. Det skapar viss symmetri visavi dagens system, där en period med hög subvention inom ramen för särskilt anställningsstöd ofta följs av en period med nystartsjobb.⁷⁶

Dessa förändringar väntas medföra en offentligfinansiell besparing om 1 800 miljoner kronor år 2018.⁷⁷

Avskaffa extratjänsterna

Socialdemokraterna lovade inför valet 2014 att 20 000 extratjänster skulle skapas.⁷⁸ Hittills har tillväxttakten av extratjänster varit en djup besvikelse. I juli 2017 fanns 4 628 personer med extratjänster.⁷⁹

I syfte att öka volymerna av extratjänster har regeringen genomfört ett antal, i vissa fall olyckliga, förändringar av regelverket. Initialt riktade sig extratjänsterna till långtidsarbetslösa och var reserverade för offentligt finansierad verksamhet inom sjukvård, skola, äldreomsorg, barn- och funktionshinderomsorg samt vissa myndigheter. Stöd lämnades med 100 procent av lönekostnaden för anställningar på upp till 75 procent av heltid.

De senaste åren har extratjänsterna utökats vad gäller subventionsgrad, målgrupp och potentiella arbetsgivare. Stöd lämnas för anställningar på upp till 100 procent av heltid och det maximala stödbeloppet samt handledarstödet har höjts. Extratjänsterna riktar sig nu inte enbart till långtidsarbetslösa utan också till nyanlända. Avslutningsvis har antalet branscher utvidgats genom att explicit omfatta privata företag i välfärden samt genom att inkludera kulturverksamheter, trossamfund och idrottsföreningar.

Att nyanlända inkluderas i extratjänsterna från dag ett och alltså får eventuell sysselsättning subventionerad med mer än 100 procent av lönekostnaden sänder en olycklig signal om att regeringen helt gett upp ambitionen att få nyanlända i riktiga

⁷⁶ Enligt Arbetsförmedlingen (2017f) gick knappt en tredjedel av deltagarna vidare till nystartsjobb. Drygt 7 procent gick vidare till en annan typ av subventionerad anställning.

⁷⁷ RUT 2017:1229.

⁷⁸ Se exempelvis Löfven (2015).

⁷⁹ Arbetsförmedlingen (2017d).

jobb. Skulle extratjänsterna mot förmodan få bred spridning skulle kostnaden snabbt bli orimligt hög.

Trots att regeringen använt extratjänsterna som ett slagträ i debatten om sysselsättningsfasen (FAS3) finns ett antal slående likheter mellan programmen. I grunden bygger såväl extratjänsterna som sysselsättningsfasen på principen att subventionera människors sysselsättning med mer än 100 procent.

Extratjänsterna lider av ett antal problem:

- De är dyra. En snittkostnad om 21 700 kronor, med en maximal kostnad om 28 380 kronor, per månad är för hög.⁸⁰
- De utgår från att det skulle vara omöjligt att få nyanlända i riktiga jobb, genom att i stället slussa in dem i helsubventionerad sysselsättning i ett antal godtyckligt utvalda branscher.
- De ger varken den arbetslösa eller dennes arbetsgivare incitament att öka chanserna för den arbetslösa att komma i reguljär sysselsättning.

Centerpartiet vill därför avskaffa extratjänsterna. Alternativen och de offentliga-finansiella effekterna av detta beskrivs i nästkommande avsnitt.

Regeringen har därtill föreslagit att kommuner som anställer många personer på extratjänster ska få ta del av ett riktat bidrag. Då Centerpartiet föreslår att extratjänster ska avskaffas så avvisar vi även detta förslag.

Matchningsanställningar

I Arbetsmarknadsekonomiska rådets enkät kring anställningsstöd framkom att företag som inte tidigare använt sig av anställningsstöd skulle göra det i större omfattning om möjligheten till provperiod förlängdes (32,7 procent), Arbetsförmedlingen tog på sig arbetsgivaransvaret (22,9 procent) eller om arbetsgivaransvaret togs av ett bemanningsföretag (11 procent).⁸¹ För företag som har använt anställningsstöd var siffrorna jämförbara. Än större andel av de som anställt långtidsarbetslösa skulle uppskatta möjligheten att ett bemanningsföretag skulle ta arbetsgivaransvar.

Sammantaget tyder uppgifterna ovan på att en stor andel företag anser att arbetsgivaransvaret i sig utgör ett hinder för att skapa sysselsättning åt arbetssökande.

I slutet av mandatperioden 2010–2014 tillsatte Alliansen en utredning för att utveckla ett alternativ till sysselsättningsfasen. Utredningen presenterade ett förslag om att införa ett pilotprojekt för så kallade matchningsanställningar.⁸²

Utgångspunkten för matchningsanställningar är att det är troligt att många företag upplever en osäkerhet kring hur en person som varit borta från arbetsmarknaden länge ska passa in på arbetsplatsen. För att råda bot på detta föreslås att den jobbsökande anställs hos en så kallad matchningsaktör, som tar på sig arbetsgivaransvaret. Den jobbsökande arbetar sedan hos kundföretag, som inledningsvis inte behöver ta på sig den risk som arbetsgivaransvaret innebär. Matchningsaktörer kan exempelvis vara fackliga eller ideella organisationer, men även bemanningsföretag.

Matchningsaktören ska enbart kunna tjäna pengar genom att ha den arbetssökande utthyr till kundföretag eller genom att den arbetssökande får ett reguljärt arbete. På så vis undviks risken med att matchningsaktörer parkerar de jobbsökande i passivitet. Mest

⁸⁰ Se Arbetsförmedlingen (2017c) för bedömd snittkostnad.

⁸¹ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017).

⁸² Arbetsmarknadsdepartementet (2015).

kraftfull bör ersättningen vara om den arbetssökande hittar varaktig reguljär sysselsättning. Reguljärt arbete för den arbetssökande ska alltid löna sig för matchningsaktören jämfört med att den arbetssökande fortsatt hyrs ut. Målet är att den arbetssökande övergår i ett vanligt jobb.

Centerpartiet föreslår att matchningsanställningar införs och ersätter extratjänsterna. De bör dock anpassas till det reformerade system för anställningsstöd som föreslagits tidigare i detta kapitel och till införandet av arbetsförmedlarpengen. I förhållande till utredningens förslag bör därför anställningen hos matchningsaktören ske med hjälp av nystartsjobb och den prestationsbaserade ersättningen utgöras av arbetsförmedlarpengen.

Förslaget om att ersätta extratjänster med matchningsanställningar väntas leda till en offentligfinansiell besparing om 1,5 miljarder kronor år 2018.⁸³ Detta inkluderar avskaffandet av regeringens förslag om ett riktat bidrag till kommuner med många extratjänster.

Regeringens förslag till förändringar

Regeringen föreslår att instegsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd och traineejobben slås ihop till ett nytt stöd: introduktionsjobb. Samtidigt föreslås att lönetaken i anställningsstöden harmoniseras till 20 000 kronor i månaden.

Det är glädjande att regeringen har tagit till sig av kritiken från bland andra Centerpartiet och nu föreslår en genomgripande reform av anställningsstöden. Särskilt anmärkningsvärt är att traineejobben, som Socialdemokraterna lovade skulle ge 32 000 ungdomar jobb, bara har lett till 446 jobb och att programmet därför skrotas.

Det finns drag i regeringens reform som liknar det som Centerpartiet har föreslagit. Antalet stöd minskar samtidigt som regelverken, exempelvis avseende lönetak, harmoniseras.

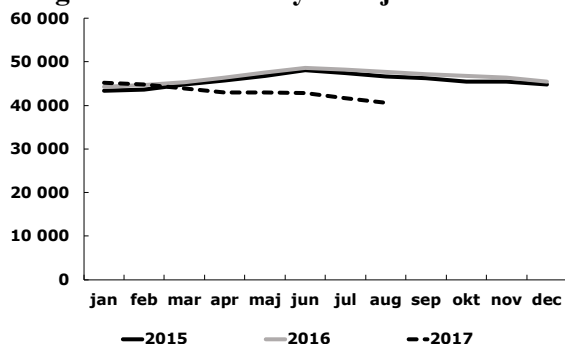
Givet att traineejobben bör skrotas rakt av blir dock regeringens beskrivning något missvisande. I grunden är det instegsjobb och de båda varianterna av särskilt anställningsstöd som ersätts av introduktionsjobb. Två stöd blir ett.

Det är också tveksamt om det är en god idé att slå ihop de aktuella stöden till ett nytt stöd, givet att det redan finns ett relativt välfungerande stödsystem: nystartsjobb. Centerpartiet bedömer behovet av ytterligare ett nytt anställningsstöd som mycket begränsat.

Regeringen genomför heller inte de regelförenklingar som krävs för att stöden ska bli mer attraktiva för arbetsgivare. Tvärtom, regeringen ökade exempelvis regelbördan för nystartsjobb i februari 2017, något som kan antas ha bidragit till att antalet nystartsjobb har minskat med 15 procent jämfört med föregående år.

---

⁸³ RUT 2017:1239, egna beräkningar.

Diagram 17 Antalet nystartsjobb

Källa: Arbetsförmedlingen (2017d).

Regeringen föreslår också högre lönetak än Centerpartiet, vilket innebär att stödandelen blir högre för människor med högre inkomster. Det gör stöden mindre träffsäkra jämfört med Centerpartiets förslag.

Sammantaget är regeringens förslag förvisso en förbättring jämfört med dagens system, men samtidigt är det otillräckligt för att på allvar förenkla och effektivisera systemet med anställningsstöd.

Enklare och bättre stöd för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning som påverkar deras arbetsförmåga negativt har generellt en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Arbetslösheten för denna grupp är nästan 50 procent högre än för befolkningen som helhet och sysselsättningen är 20 procentenheter lägre.⁸⁴ Gruppen har också klart längre arbetslöshetstider än andra.⁸⁵ Av de ungdomar som har en funktionsnedsättning får färre slutbetyg från gymnasiet och fler får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden.⁸⁶

Nyligen genomförde regeringen en större omläggning av de fyra anställningsstöd som riktas till personer med nedsatt arbetsförmåga. Stödets förhållande till varandra har nu förtydligats, vilket Centerpartiet har efterfrågat under en längre tid.

Centerpartiet ställer sig positiva till de förändringar som skett. Samtidigt är det av största vikt att utvecklingen av stödets användning följs noga, för att säkerställa att de fungerar som tänkt och erbjuder människor med en funktionsnedsättning möjlighet att komma i jobb eller få en meningsfull sysselsättning. Det är möjligt att stöden ytterligare behöver förenklas för att bli mer kraftfulla.

7.5 En trygg och flexibel arbetsrätt

Tillsätt en arbetsmarknadscommission

Centerpartiet har länge föreslagit förändringar och förbättringar av den svenska modellen, exempelvis när det gäller turordningsreglerna, behovet av en proportionalitetsprincip och rätten till återanställning. Det behöver dock tas ett större grepp om den svenska modellen. Centerpartiet har därför föreslagit att en självständig och opartisk expertkommission tillsätts, för att vidareutveckla den svenska modellen för morgondagens arbetsmarknad.

⁸⁴ SCB (2017e).

⁸⁵ SOU 2012:31.

⁸⁶ Engdahl & Forslund (2015).

Syftet är att skyndsamt utarbeta rimliga regler som tar hänsyn till företagens behov av flexibilitet och kompetensförsörjning, de anställdas behov av trygghet och möjlighet till omställning samt de arbetslösas behov av att kunna få ett jobb.

Svensk arbetsmarknad präglas av en tudelning mellan ”insiders” och ”outsiders”, mellan de med en fast och trygg anställning och de som står utanför, vars enda möjligheter till arbete ofta består av en tidsbegränsad och otrygg anställning. Det strikta anställningsskyddet leder till högre arbetslöshet bland grupper med svårigheter att etablera sig, samtidigt som det leder till inlåsning för de som har ett jobb utan att öka deras upplevda trygghet.⁸⁷ Den genomsnittliga anställningstiden för de som arbetat mer än tio år på en arbetsplats har inte ökat, trots hög strukturomvandling, medan tiden för de som jobbar kortare har minskat. Klyvningen ökar mellan de med mycket korta och osäkra jobb, och de med hög upplevd anställningstrygghet som dock tvärt upphör om företaget omstrukturerar sin verksamhet.

Den sammanpressade lönestrukturen höjer trösklarna för att få in en fot på arbetsmarknaden och försvårar än mer för marginalgrupper att etablera sig.

Dessa problem har funnits länge. Men de senaste årens flyktingströmmar, och arbetskraftens ökande heterogenitet, gör att behovet av lösningar blir allt mer akut. Det finns alltså goda skäl till att göra ett omtag kring reglerna på den svenska arbetsmarknaden och anpassa dem till nu rådande förhållanden.

För det första måste tryggheten öka. Idag är vissa anställda helt utan trygghet, medan andra är inlåsta i jobb de inte trivs med. Det är resultatet av en stelbent arbetsmarknad som omfördelar otryggheten till de som har svagast ställning på arbetsmarknaden. Fler måste också ges möjlighet att skapa sin egen trygghet via kontinuerlig fortbildning.

För det andra måste regelverken på arbetsmarknaden anpassas till att det är små och växande företag som i allt högre grad står för jobbskapandet. Stora företag har, och kommer fortsätta att ha, en mycket viktig roll att spela i svensk ekonomi. Men dagens arbetsmarknadsregler, som skapades i en tid då storföretag var de dominerande aktörerna på svensk arbetsmarknad, hindrar framväxten av morgondagens jobb. Medan näringslivet förändrats ser konfliktreglerna fortfarande i stort sett ut som de gjorde när 1928 års kollektivavtalslag skrevs. Kombinationen av dåtidens arbetsmarknadsregler och dagens arbetsmarknad riskerar i längden Sveriges internationella konkurrenskraft.

För det tredje måste trösklarna till det första jobbet sänkas. Det faktum att tre av fyra av de arbetslösa tillhör grupper med en utsatt ställning på arbetsmarknaden visar att dagens arbetsmarknad inte är till för alla. Särskilt den dåligt fungerande jobbintegrationen visar att en arbetsmarknad som stänger ute stora grupper av människor skapar problem för de offentliga finanserna, för sammanhållningen och för de enskilda. Tröskeln till det första jobbet, oavsett om det är det första jobbet efter studierna eller det första jobbet i det nya hemlandet, måste sänkas. Arbetsmarknaden måste vara tillgänglig för alla.

För det fjärde måste rörligheten öka. I en tid av snabb strukturomvandling i stora delar av ekonomin är det farligt att personer som egentligen vill byta arbetsplats och vidareutbilda sig, istället stannar på en arbetsplats där de inte utvecklas på grund av att de vill skydda sin plats i turordningen inom LAS.

---

⁸⁷ Skedinger (2008a). Se Cahuc (2010) för en översikt över det svenska anställningsskyddets effekter.

Undanta små och medelstora företag från turordningsreglerna

Att Centerpartiet ser ett stort behov av att ta ett samlat grepp kring lagstiftningen på arbetsmarknaden hindrar oss inte från att samtidigt se att det finns problem som måste lösas skyndsamt. Ett sådant är det stelbenta regelverket med turordningsregler. Dessa regler drabbar i synnerhet mindre företag som utsätts för stort omvandlingstryck. Antingen vågar de inte fastanställa eller så drabbas de av kostnader som hotar företagets tillväxt och överlevnad. Detta drabbar, enligt ekonomisk forskning, främst de som har svagast ställning på arbetsmarknaden: nyanlända, unga och långtidsarbetslösa.⁸⁸ Men också välutbildade med en nära anknytning till arbetsmarknaden kan drabbas. En person som väljer att tillfälligt lämna arbetslivet för att vidareutbilda sig och stärka sin kompetens kan hamna sist i turordningskön och därmed riskera att bli den första som lämnar vid en eventuell personalneddragning.

Idag har företag med färre än 10 anställda möjligheten att undanta två av dessa från turordningsreglerna. Möjligheten till detta undantag förefaller öka både företagets produktivitet och antal jobb de skapar.⁸⁹

I ett första steg mot att göra om turordningsreglerna vill Centerpartiet kraftigt förändra och utöka undantaget från turordningsreglerna för småföretag. Företag med under 50 anställda, det vill säga de flesta små och medelstora företag, föreslås inte längre omfattas av turordningsreglerna. Dagens anställningsskydd förblir oförändrat, men små och medelstora företag tillåts i högre grad premiera kompetens framför tjänsteår när de tvingas minska sin personalstyrka. Den falska trygghet som bygger på tjänsteår ersätts med Centerpartiets övriga förslag som på riktigt förbättrar den trygghet som består av ökade möjligheter att hitta ett nytt jobb eller att skola om sig.

7.6 Ökat jobbfokus i trygghetssystemen

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge människor en möjlighet att tryggt ställa om i arbetslivet. Samtidigt är det viktigt att försäkringen är just en omställningsförsäkring och att den utformas på ett sätt som uppmuntrar till arbete.

Regeringens höjning av a-kassan beräknas ha lett till cirka 27 000 fler arbetslösa och ökat de offentliga utgifterna med cirka 2,7 miljarder kronor.⁹⁰ I en tid när jämviktsarbetslösheten stiger, trots flera år av högkonjunktur, är detta inte en ansvarsfull prioritering.

Arbetslöshetsförsäkringens effekt på arbetsmarknaden⁹¹

Arbetslöshetsförsäkringens nivå och utformning har stor inverkan på arbetsmarknadens funktionssätt. En hög ersättning under lång tid innebär att det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta. Därmed minskar utflödet från arbetslöshet till jobb. Det faktum att man måste kvalificera sig till arbetslöshetsförsäkringen genom arbete innebär dock att människor som inte arbetar ges större drivkraft att börja arbeta, för att få tillgång till den extra trygghet som arbetslöshetsförsäkringen medför.

⁸⁸ Skedinger (2008a).

⁸⁹ Daunfeldt (2016).

⁹⁰ Finanspolitiska rådet (2015).

⁹¹ Källa om inget annat anges: Tatsiramos & van Ours (2011).

Därtill påverkas flödet in i arbetslöshet. Inflödet till arbetslöshet kan öka, då det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta jämfört med att arbeta.

Dessutom innebär en högre ersättning att lönebildningen påverkas, då en hög ersättning innebär att kostnaden för fackförbund att bidra till löneökningar som ger högre arbetslöshet minskar.

En relativt förmånlig arbetslöshetsförsäkring bidrar också, på kort sikt, till att arbetssökande ges större möjligheter att hitta ett jobb som passar deras kvalifikationer. Produktiviteten kan öka till följd av denna förbättrade matchning.⁹² Avslutningsvis är arbetslöshetsförsäkringen en automatisk stabilisator som, rätt utformad, kan hjälpa till att utjämna konjunktursvängningar.

Det finns relativt starkt empiriskt stöd för att en generös ersättning från arbetslöshetsförsäkringen leder till en höjd jämviktsarbetslöshet. Detta allmänna mönster tycks också stämma för Sverige.⁹³ Det förefaller också som att sänkt ersättning i arbetslöshetsförsäkringen bidrar till mer återhållsamma löneökningar.⁹⁴

Trygghet och drivkrafter för jobb – en ny modell för arbetslöshetsförsäkringen

Centerpartiet vill se en arbetslöshetsförsäkring som möjliggör en trygg omställning samtidigt som den garanterar att det lönar sig att arbeta. Det finns också relativt starkt stöd i forskningen för att en kontinuerlig avtrappning av ersättningsnivån leder till lägre arbetslöshet.⁹⁵

Givet dessa utgångspunkter är det uppenbart varför regeringens reformering av arbetslöshetsförsäkringen förtjänar kritik. Höjningen av ersättningsnivåerna bedöms ha bidragit till fler arbetslösa.⁹⁶ Därtill är avtrappningen av ersättningen märkligt utformad, då den skiljer sig markant för personer som slår i taket jämfört med personer som inte slår i taket.⁹⁷

Nedan presenteras Centerpartiets modell för arbetslöshetsförsäkringen:

Tabell 7 Centerpartiets förslag till arbetslöshetsförsäkring

Period	Ersättningsgrad	Tak	Golv	Lönetak
0–100	80 %	800	350	22 000
101–200	75 %	750	340	22 000
201–300	70 %	700	330	22 000
301–	65 %	650	320	22 000

Modellen innebär ett signifikant höjt tak jämfört med Alliansens tidigare system. Samtidigt kombineras detta med en snabb och likformig avtrappning samt ett något lägre långsiktigt ersättningstak.

⁹² Acemoglu & Shimer (2000).

⁹³ Carling m.fl. (2001) och Fredriksson & Söderström (2008). Se Forsslund (2008) för en sammanställning av tidigare forskning.

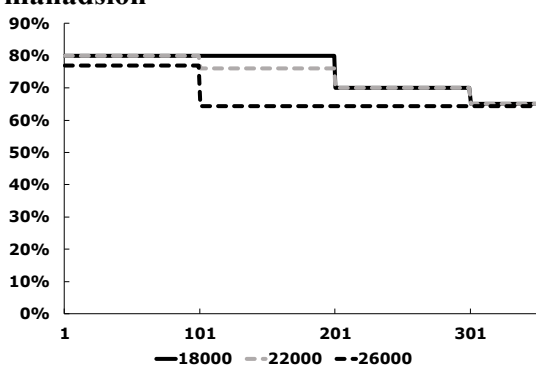
⁹⁴ Benmarker m.fl. (2013) och Forsslund m.fl. (2008). Tidigare studier har dock haft svårt att empiriskt finna ett sådant statistiskt signifikant samband, se exempelvis Forsslund & Kolm (2000).

⁹⁵ Se exempelvis Fredriksson & Holmlund (2003), Hopenhayn & Nicolini (1997) och Pavoni & Violante (2007). Tatsiramos & van Ours (2011) för en sammanfattande diskussion kring detta.

⁹⁶ Finanspolitiska rådet (2015). Även Konjunkturinstitutet (2015a) bedömer att reformen ökar jämviktsarbetslösheten, dock i mindre omfattning.

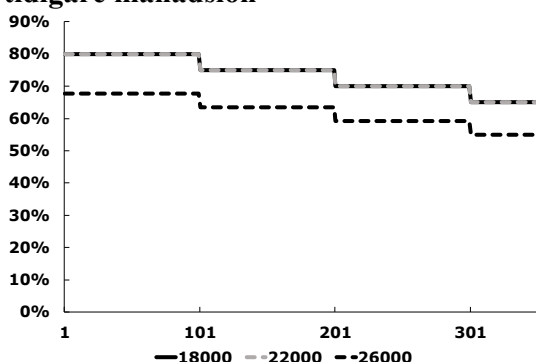
⁹⁷ IFAU (2014).

Diagram 18 Ersättningsgrad i dagens arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön

Källa: Egna beräkningar.

Diagram 19 Ersättningsgrad med Centerpartiets arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön

Källa: Egna beräkningar.

Att avtrappningen är symmetrisk innebär att alla, förutom de som får den lägsta ersättningsnivån, möter samma avtrappning vid samma tidpunkt. Detta avspeglas i ett konstant lönetak. Det är viktigt, dels ur ett likabehandlingsperspektiv men också för att det gör systemet mer lättöverskådligt.

Dagens ersättningsprofil i arbetslöshetsförsäkringen innebär, som visas i diagram 18, att olika personer möter olika stora avtrappningar vid olika tidpunkter, beroende på deras tidigare inkomst. Detta är inte rimligt.

Centerpartiets förslag till reformering av arbetslöshetsförsäkringen beräknas medföra en offentligfinansiell besparing på 1,3 miljarder kronor år 2018.⁹⁸

Bortre tidsgräns inom aktivitetsstödet

Arbetslöshetsförsäkringen innehåller begränsningar kring maximal ersättningsperiod. En person får i regel ersättning från arbetslöshetsförsäkringen under maximalt 300 dagar. Personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program är dock berättigade till aktivitetsstöd. Detta stöd saknar tidsgränser, vilket innebär att arbets sökande kan erhålla aktivitetsstöd på oförändrad nivå under mycket lång tid.

För att ytterligare stärka drivkrafterna att komma i arbete föreslår Centerpartiet att en tidsgräns om tre år, mer specifikt 800 ersättningsdagar, införs för aktivitetsstödet. På så vis förstärks arbetslöshetsförsäkringens och aktivitetsstödet avtrappning och systemens roll som omställningsförsäkring tydliggörs.

⁹⁸ RUT 2017:688.

Inom ramen för de tyska Hartz-reformerna genomfördes en liknande reform, där arbetslöshetsförsäkringen för långtidsarbetslösa slogs ihop med försörjningsstödet.⁹⁹ Hartz-reformerna har sammantaget bidragit till att förbättra den tyska ekonomins funktionssätt, och ett sätt på vilket arbetslösheten minskade var ett minskat flöde från sysselsättning till arbetslöshet för de personer som påverkades av sammanslagningen av arbetslöshetsförsäkringen med försörjningsstödet.

Att införa en bortre tidsgräns i aktivitetsstödet väntas medföra en offentligfinansiell besparing om 3,7 miljarder kronor år 2018.¹⁰⁰

Ökad jobbstimulans i det ekonomiska biståndet

Många långtidsarbetslösa får sin försörjning genom ekonomiskt bistånd, tidigare kallat socialbidrag. Tyvärr är det ekonomiska biståndet utformat så att människor alltför lätt fastnar i det. För varje krona en person tjänar minskas generellt bidragen med en krona, vilket innebär att den totala inkomsten inte förändras av att personen arbetar. Principen är i grunden rätt. Beroende av bidrag bör minskas så fort som möjligt och försörjningsstöd prövas noga. Men höga marginaleffekter får också den olyckliga effekten att det i många fall inte blir lönsamt att börja arbeta.

För en person som mottar ekonomiskt bistånd och lever i ett ensamhushåll kommer en lön från ett eventuellt heltidsjobb sannolikt att överstiga det ekonomiska biståndet, så även om bidragen minskar med inkomsten tjänar hen på att ta jobbet. Men resan till att få ett heltidsjobb kan behöva börja med en kortare timanställning. Då blir behovsprövningen i det ekonomiska biståndet ett problem. Inkomster från kortare eller mindre omfattande anställningar räknas av mot bidraget, vilket får till följd att det ekonomiska värdet av att arbeta blir lågt. Givet de svaga drivkrafterna att arbeta i försörjningsstödet ökar risken för långvarig arbetslöshet.

Alliansen införde i regeringsställning därför en så kallad jobbstimulans i det ekonomiska biståndet. För en person som haft ekonomiskt bistånd i minst sex månader räknas endast tre fjärdedelar av en ny arbetsinkomst av mot bidragen under en period på två år. På så sätt ökar hushållets inkomster med en fjärdedel av arbetsinkomsterna.

Tyvärr har denna reform visat sig vara otillräcklig. Jobbstimulansen används av mycket få personer, vilket inte heller är förvånande när den extra inkomsten är så liten. När Socialstyrelsen under juni 2015 genomförde en uppföljning av jobbstimulansen var det bara 2 000 personer, eller runt två procent av de som mottar ekonomiskt bistånd, som nyttjade jobbstimulansen.¹⁰¹ Det kan jämföras med att det under 2018 beräknas vara ca 8 500 individer som är berättigade till jobbstimulans.¹⁰²

Centerpartiet vill därför fördubbla jobbstimulansen till 50 procent av försörjningsstödet. För varje 100 kronor någon med ekonomiskt bistånd tjänar ska bidraget enbart minska med 50 kronor under en period av två år. Dessutom ska handläggare ha skyldighet att informera om möjligheterna med jobbstimulansen och de ekonomiska fördelarna med denna.

För en person som går på försörjningsstöd och tar ett mindre jobb som ger 5 000 kronor efter skatt innebär Centerpartiets förslag att personen skulle få minskat bidrag

⁹⁹ För en bakgrundsbeskrivning av Tysklands arbetsmarknadsreformer och dess effekter, se Bouvard m.fl. (2013), Fichtl (2015) och Konjunkturinstitutet (2016a).

¹⁰⁰ RUT 2017:1227, RUT 2017:688 och egna beräkningar.

¹⁰¹ RUT 2017:886.

¹⁰² Socialstyrelsen (2016).

med 2 500 kronor, och därmed 2 500 kronor mer i inkomst. Idag minskas bidraget med 3 750 kronor, så att personen endast får behålla 1 250 kronor. Vinsten av att jobba blir alltså dubbelt så stor med Centerpartiets förslag.

Förslaget medför en offentligfinansiell kostnad på 300 miljoner kronor per år.¹⁰³

Ändrad definition av lämpligt arbete i arbetslöshetsförsäkringen

När en ersättningsperiod om 300 dagar inom arbetslöshetsförsäkringen har löpt ut bör också bestämmelserna om vad som ska betraktas som ett lämpligt arbete reformeras, så att kravet på att arbetet ska betala 90 procent av dagpenningen tas bort.¹⁰⁴ I stället bör enbart krav om att ersättning ska lämnas på en nivå som motsvaras av kollektivavtal ställas.

7.7 Reformen för fler företag

Under 2000-talet har cirka fyra av fem nya jobb i näringslivet skapats i små och medelstora företag. För att svensk ekonomi och arbetsmarknad ska stå starka även i framtiden krävs att vi erbjuder goda villkor för de människor som vågar lägga den tid, ta de risker och investera de resurser som krävs för att starta företag och bygga en värdeskapande verksamhet ur intet.

Att småföretagen fått en allt viktigare roll är delvis en effekt av att modern teknologi och specialisering möjliggör att allt fler mindre företag samverkar i skiftande konstellationer. Delvis är det en effekt av att de gamla industriföretagen stadigt minskar antalet anställda samtidigt som mindre tjänsteföretag övertar delar av deras personalstyrka, antingen för uppdrag inom industrin eller för att skapa helt andra värden i andra delar av ekonomin. Denna omvandling gör att den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen.

Centerpartiet arbetar därför konsekvent med att sänka skatteklar och regelhinder för att små och medelstora företag ska kunna växa och anställa.

Lättare att bygga upp företag

Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda

Den på många sätt största utmaningen i ett företags utveckling är när det går från att vara ett enmansföretag utan anställda till att anställa en första person. De företag som tagit sig över den tröskeln har sedan enklare att växa och anställa ytterligare.¹⁰⁵

Höga kostnader för att anställa är vad småföretag själva anser vara ett av de största hindren för tillväxt. I Företagarnas och Swedbanks årliga undersökning Småföretagsbarometern har höga arbetskostnader alltid varit bland de största, eller det enskilt största, hindret för tillväxt bland småföretag.¹⁰⁶ Samtidigt säger runt en fjärdedel av alla enmansföretag att de egentligen skulle vilja börja anställa.¹⁰⁷

Centerpartiet har därför föreslagit att arbetsgivaravgiften tas bort under de första två åren när en enmansföretagare anställer sin första medarbetare. Regeringen meddelade i

¹⁰³ RUT 2017:886.

¹⁰⁴ För en beskrivning av dagens regelverk, se IAF (2015).

¹⁰⁵ NUTEK (2005).

¹⁰⁶ Företagarna (2016a).

¹⁰⁷ Tillväxtverket (2017).

budgetpropositionen för 2017 att de skulle kopiera delar av Centerpartiets förslag, vilket var bra. Regeringens version innehöll dock ett antal onödiga och oförklarliga begränsningar. Bland annat exkluderas alla aktiebolag, trots att det är den vanligaste bolagsformen för företagare som vill anställa. I den nu presenterade budgetpropositionen för 2018 har regeringen tagit till sig av Centerpartiets kritik och breddar reformen till att även gälla aktiebolag.

Fortfarande är dock regeringens förslag begränsat och otillräckligt jämfört med Centerpartiets modell. Regeringen föreslår exempelvis att arbetsgivaravgiften sänks, snarare än tas bort helt. Regeringens förslag är också tidsbegränsat, vilket kan antas bidra till ökad osäkerhet och minskad anställningsvilja.

Centerpartiet föreslår att ingen arbetsgivaravgift behöver betalas när ett företag väljer att anställa sin första medarbetare. Totalt väntas denna reform medföra en offentligfinansiell kostnad om 1,1 miljarder kronor år 2018.¹⁰⁸

Sänkt krav på aktiekapital

Jämfört med genomsnittet för höginkomstländerna inom OECD är den administrativa proceduren för att starta ett aktiebolag både billigare och snabbare i Sverige.¹⁰⁹ Sverige utmärker sig dock genom att ha högre minimikrav för nivån av aktiekapital. Som jämförelse har mindre än hälften av höginkomstländerna inom OECD ett krav på aktiekapital överhuvudtaget. Ett högt krav på aktiekapital utgör ett hinder för att starta ett nytt företag. Detta gäller i synnerhet för mindre arbetsintensiva tjänsteföretag där ett större aktiekapital inte krävs för att bedriva verksamheten. I avsaknad av tillräckligt kapital kan sådana företag då inte ta del av de fördelar som bolagisering innebär.

Det huvudsakliga syftet med krav på aktiekapital har historiskt varit att skydda fordringsägare och öka förtroendet för aktiebolag.¹¹⁰ Erfarenheter från andra länder visar dock att marknadsaktörerna klarar av att uppnå detta genom privata avtal eller med hjälp av flexibla lagar.¹¹¹ Med detta som bakgrund var Centerpartiet med och sänkte kravet på aktiekapital från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Denna gräns utgör dock fortfarande en för hög tröskel. Centerpartiet föreslår därför att kravet på aktiekapital sänks ytterligare: från 50 000 kronor till 25 000 kronor.

Personaloptioner

Att få ett nystartat innovationsföretag att växa är en komplex uppgift. Flera olika aktörer med olika intressen måste samarbeta i en situation präglad av genuin osäkerhet. I bland annat Silicon Valley har personaloptioner utvecklats till en lösning på många av de problem som uppstår i denna process.¹¹² Till exempel kan entreprenören i uppstartsfasen sällan betala löner på de nivåer som är nödvändiga för att kunna attrahera rätt kompetens. Med hjälp av personaloptioner kan nyckelmedarbetare kompenseras genom att göras till delägare, snarare än att ges en hög lön. Det ger små företag med begränsad likviditet möjlighet att attrahera nödvändig nyckelkompetens.

I Sverige har dock användandet av personaloptioner hämmats av skattereglernas utformning. Den förmån personaloptionen innebär beskattas som inkomst av tjänst,

---

¹⁰⁸ RUT 2017:1114.

¹⁰⁹ Världsbanken (2016).

¹¹⁰ Världsbanken (2014).

¹¹¹ Världsbanken (2014).

¹¹² Henrekson & Sanandaji (2014).

vilket i praktiken innebär en för hög skattenivå för att personaloptioner ska vara användbara. Därtill beskattas denna förmån redan när optionen utnyttjas. Optionsinnehavaren måste därför betala skatt innan värdet på de underliggande aktierna har realiserats, vilket då kan innebära att aktier direkt måste säljas för att kunna bekosta skatteinbetalningen.

Centerpartiet lyckades i regeringsställning få till stånd en utredning om villkoren för personaloptioner. Denna utredning har nu lämnat sitt slutbetänkande och regeringen har valt att gå vidare med det.¹¹³ Förslaget i budgetpropositionen är tyvärr alltför begränsat. Det innebär visserligen att personaloptioner under vissa förutsättningar undantas från förmånsbeskattning, vilket är i linje med vad Centerpartiet föreslår, men kriterierna för att undgå förmånsbeskattning är alltför begränsande.

Sådana personaloptioner med annorlunda beskattningsregler, så kallade kvalificerade personaloptioner, föreslås endast kunna ges ut av små och unga företag. Företag med låg värdering har redan idag möjligheten att använda värdepappersbaserade incitamentsprogram utan alltför stora problem. Det är just när företaget uppnår ett så högt värde att sådana incitamentsprogram blir problematiska som kvalificerade personaloptioner skulle göra mest nytta. Att regeringens förslag därtill stänger ute vissa branscher för att de inte förväntas innehålla innovativa företag är feltänkt. Det är omöjligt att i förväg peka ut vilka branscher som kan tänkas producera nya innovativa företag.

Enligt regeringens förslag får endast företag med som mest 50 anställda samt en nettoomsättning eller balansomsättning på högst 80 miljoner kronor ta del av de nya optionsreglerna. I Storbritannien får företag med upp till 250 anställda och upp till 30 miljoner brittiska pund, motsvarande ungefär 350 miljoner kronor, i bruttotillgångar ta del av deras motsvarighet till förbättrade optionsregler. Centerpartiet anser att åtminstone de gränser Storbritannien använder för optionsbeskattning ska gälla även i Sverige. Centerpartiet anser därtill att fler branscher bör kunna använda kvalificerade personaloptioner. Slutligen bör det inte finnas en gräns på att endast företag som är sju år eller yngre får använda kvalificerade personaloptioner.

Att sänka och förenkla beskattningen av personaloptioner i enlighet med vad som beskrivits ovan väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 700 miljoner kronor år 2018.¹¹⁴

Förenklade 3:12-regler

Sedan den stora skattereformen på 1990-talet beskattas kapitalinkomster lägre än arbetsinkomster. Tanken med reformen var att den skulle gynna företagsamhet. I syfte att förhindra att småföretagare skulle utnyttja regelverket genom att klassa egentliga arbetsinkomster som kapitalinkomster infördes de så kallade 3:12-reglerna. Istället för att gynna företagsamhet har komplexiteten i regelverket snarare bidragit till att småföretagare belastas med ännu mer regelkrångel, kombinerat med svårigheter att sätta företagets kapital i arbete. Sedan 2006 har regelverket kring 3:12 successivt förenklats, men reglerna anses allmänt höra till de mest tekniskt komplexa beskattningsreglerna i Sverige för fysiska personer. Utformningen av 3:12-reglerna bör bygga på principen att företagsamhet är någonting som bör uppmuntras och reglerna bör därför inte ha en striktare utformning än nödvändigt.

¹¹³ SOU 2016:23.

¹¹⁴ RUT 2017:1294.

Regeringen lade tidigare fram förslag som skulle höja beskattningen av fåmansföretag och gör 3:12-reglerna än krångligare. Centerpartiet kan inte acceptera en sådan ensidig skattehöjning på fåmansföretagen. Efter omfattande kritik från Centerpartiet och övriga Alliansen tvingades regeringen att dra tillbaka förslaget.

Utökat investeraravdrag

För att små företag ska kunna växa och anställa krävs kapital. Tillgången till riskvilligt kapital är därför central. Centerpartiet och Alliansen införde under 2013 ett investeraravdrag, som innebär att fysiska personer kan investera upp till 1,3 miljoner kronor i ett mindre företag, i samband med företagets bildande eller en nyemission, och få göra avdrag på skatten med hälften, det vill säga upp till och med 650 000 kronor. Investeraravdraget stimulerar till investeringar i, och utveckling av, svenska småföretag. På så sätt bidrar det till att fler jobb skapas.

Bara under det första året investerade drygt 6 600 personer knappt 400 miljoner kronor i nästan 500 företag med hjälp av investeraravdraget. Det finns dock stor utvecklingspotential. Finansdepartementet räknade vid reformens införande med att cirka 17 000 företag kunde kvalificera sig som sådana företag som omfattas av investeraravdraget.¹¹⁵

Att investeraravdraget inte används i högre utsträckning beror till stor del på de regler och begränsningar som omgärdar det. För det första är beloppsgränserna inom investeraravdraget för låga. I Storbritannien finns ett system liknande det svenska investeraravdraget kallat Enterprise Investment Scheme (EIS).¹¹⁶ Endast 42 procent av alla företag som får investeringar genom EIS får investeringar som är mindre än 100 000 brittiska pund, motsvarande 1,35 miljoner kronor. Det borde därför finnas stor potential i att höja det låga taket i det svenska investeraravdraget. Även den låga avdragsrätten gör det svenska investeraravdraget mindre attraktivt. Inom EIS beviljas en skattelättnad som är dubbelt så hög som för det svenska investeraravdraget. Vidare hämmas användandet av investeraravdraget av för krångliga och begränsande regler.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att investeraravdraget bör vidareutvecklas och dess regler kraftigt förenklas. I ett första steg bör avdragsrätten dubblas till 30 procent, vilket alltså innebär att hela investeringsbeloppet blir avdragsgillt, och taket höjas till 3 miljoner kronor. Denna reform väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 50 miljoner kronor år 2018.¹¹⁷

Företagsanpassade trygghetssystem

Under lång tid har de stora trygghetssystemen inom socialförsäkringen utformats för att i första hand fungera för anställda. Företagare har därför riskerat att inte kunna nyttja de förmåner och försäkringar som de varit med och finansierat.¹¹⁸ Detta gäller särskilt den arbetsbaserade, till skillnad från den bostadsbaserade, delen av socialförsäkringen.¹¹⁹

På ett övergripande plan gäller samma eller liknande regler för anställda och företagare inom de flesta delarna av socialförsäkringssystemet. Det finns dock ett antal

¹¹⁵ Prop. 2012/13:134.

¹¹⁶ HM Revenue & Customs (2014).

¹¹⁷ Skatteverket (2016a).

¹¹⁸ SOU 2008:89 försöker uppskatta hur mycket företagare betalar in till, respektive plockar ut från, trygghetssystemen och finner att företagare betalar in klart mer än de tar ut.

¹¹⁹ Se RUT 2016:1772 för en uppdelning på arbets- respektive bostadsbaserade förmåner.

förhållanden som gör att det praktiska försäkringsskyddet kan skilja sig mellan anställda och företagare.

Det ligger exempelvis i egenföretagandets natur att det är svårare, jämfört med situationen för en anställd, att vara borta under långa och sammanhängande perioder. För att företagare i högre grad ska ges möjlighet att nyttja de förmåner som de finansierat är det viktigt att de är flexibla, så att företagarna ges möjlighet att anpassa sitt skydd till sin ofta krävande arbetssituation.

Minskat regelkrångel

Det finns dolda kostnader för jobbskaparna i form av regelkrångel, som kostar såväl tid som pengar att hantera. Under Centerpartiets tid i regeringen minskades regelbördan för svenska företag motsvarande arbetstid för sju miljarder kronor.¹²⁰ Centerpartiet anser att detta arbete måste fortsätta. Varje regelverk som påverkar företagare måste vara ändamålsenligt utformat, enkelt och väl motiverat.

Lagstiftnings- och regleringsarbetet måste i högre grad präglas av insikten att regleringar endast är ett av flera möjliga instrument för att genomföra en förändring. Många gånger kan samma resultat nås med verktyg som är mindre betungande för företagen, såsom exempelvis information, ekonomiska incitament eller självreglering av till exempel branschorganisationer. Utformningen av regler måste också i högre utsträckning genomsyras av insikten att aktörer på marknaden faktiskt är kapabla att skriva ömsesidigt fördelaktiga avtal för att på egen hand lösa problem. Att exempelvis påtvinga företag ett högt aktiekapital för att förbättra deras kreditvärdighet är innebär endast regelkrångel. Företagare är kapabla att lösa sådana problem själva utan inblandning från lagstiftaren.

En regel in – en regel ut

En övergripande prioritet inom hela den statliga verksamheten måste vara att minska regelbördan för företagen. Väldigt många av de regler som finns har dock ofta ett lovvärt syfte. Av den anledningen blir det i praktiken också ofta svårt att faktiskt ta bort regler. Detta gäller i synnerhet då varje enskild regel sällan är särskilt betungande. I stället är det summan av reglerna som utgör problemet. För att regelförenklingsarbetet ska bli effektivare och få högre prioritet måste därför processen kring införandet av regler förändras. En liknelse kan göras till statens budgetprocess, där en dåligt utformad process kan leda till strukturella underskott.¹²¹ På samma sätt som det finanspolitiska ramverket förbättrat budgetprocessen behövs därför en förbättrad process för hanteringen av regler.

Centerpartiet vill därför införa ett krav på ”en regel in – en ut”. Nya regler som innebär ökade kostnader bör kombineras med regelförenklningar som minst kompenserar för kostnadsökningarna.

---

¹²⁰ Riksrevisionen (2012).

¹²¹ Se exempelvis von Hagen (2005).

Tidsbegränsade regler

Fler regler bör också ges så kallade solnedgångsklausuler, som innebär att en regel ges ett slutdatum vid vilket det måste visas att dess fördelar fortsatt överstiger dess nackdelar för att regeln ifråga ska få vara kvar.¹²²

Det bör också bli vanligare att en enskild myndighet ges ett helhetsansvar för att handlägga exempelvis tillståndsärenden, för att underlätta för den eller de som söker tillstånd genom att dessa enbart behöver ha kontakt med en myndighet.

Slopad revisionsplikt

En viktig reform för minskat regelkrångel var att undanta vissa företag från kravet på revisionsplikt. Detta genomförde alliansregeringen år 2009. Revisionsplikten innebär att ett aktiebolag måste ha en revisor som granskar bland annat årsredovisningen och bokföringen. Numera undantas småföretag som uppfyller två av följande kriterier: högst 3 anställda, högst 1,5 miljoner kronor i balansomslutning och högst 3 miljoner kronor i nettoomsättning. Detta innebär att drygt 70 procent av landets aktiebolag undantas från revisionsplikt. Centerpartiet vill utveckla denna reform så att fler företag undantas från kravet på revisionsplikt.

Lyckade generationsväxlingar

Drygt var femte småföretagare räknar med att dra sig tillbaka från sitt företag inom de kommande fem åren.¹²³ Vi står inför en betydande generationsväxling bland de som skapar jobben. Drivs inte dessa företag vidare är det inte bara en förlust för den enskilde, som ofta ger upp ett livsverk, utan det får också stora konsekvenser för ekonomin i stort. Det är därför olyckligt att dagens skatteregler försvårar för goda generationsskiften av fåmansföretag. En försäljning av ett fåmansföretag till en familjemedlem kan medföra högre beskattning än en försäljning till en utomstående part, vilket då direkt missgynnar att ett företag stannar kvar inom familjen.

Det är därför glädjande att den utredning som Alliansen tillsatte för att åtgärda problemet nu kommit med förslag på lösningar. Utredningens förslag är ett steg i rätt riktning, då det i hög grad likställer beskattning av försäljning till familjemedlem med försäljning till utomstående. Men förslaget har samtidigt brister och löser inte alla problem. Till exempel kommer karensreglerna fortfarande att göra så att den som säljer sitt fåmansföretag tvingas låsa in sitt kapital istället för att direkt kunna återinvestera det. Det är också olyckligt att familjemedlemmar fortfarande ska ges begränsningar på att kunna arbeta vidare i företaget. På sikt bör mer långtgående förbättringar av regelverket kring generationsväxling genomföras. Givet att utredningsförslaget ändå innebär en mycket påtaglig förbättring anser Centerpartiet att förslaget bör genomföras. Det är därför olyckligt att regeringen valt att dra tillbaka det i samband med att de drog tillbaka skattehöjningen på fåmansföretag. Förbättringen av reglerna kring generationsväxling beräknas innebära minskade skatteintäkter med 170 miljoner kronor årligen.¹²⁴

¹²² Även Lindbeckkommissionen föreslog att regleringar periodvis skulle omprövas (SOU 1993:16).

¹²³ Företagarna (2016b).

¹²⁴ SOU 2016:75, egna beräkningar. Det bör noteras att offentligfinansiella effekter av förändringar inom 3:12 är mycket svårbedömda.

Ingångsföretag

För många människor, såväl inrikes födda som nyanlända, skulle småskaligt företagande kunna vara en språngbräda till den svenska arbetsmarknaden och det svenska samhället. Att starta företag är dock ofta både dyrt och krångligt. Det gäller särskilt för personer med liten erfarenhet av svenska lagar, regler, myndigheter och ett ofta komplicerat myndighetsspråk. Utomeuropeiskt födda företagare anser i högre grad att lagar och regleringar utgör ett problem än vad inrikes födda företagare gör.¹²⁵ I länder med högre administrativa hinder för företagande är också en lägre andel av de utrikes födda egenföretagare.¹²⁶ Att minska den lagstadgade administrativa bördan för småskaligt företagande har därför potential att bidra till integrationen.

I flera andra länder finns system som ger möjlighet till omfattande regelförenklingar för de absolut minsta företagen.¹²⁷ I Frankrike kan små enmansföretagare till exempel bli så kallade auto-entrepreneurs och behöver då varken betala inkomstskatt eller sociala avgifter. Istället betalar de en fast andel av sin omsättning i skatt. På liknande sätt har små enmansföretagare i Tjeckien möjlighet att få sina utgifter schablonmässigt bestämda, och skatten betalas då i huvudsak baserat på försäljningen. System med liknande inriktningar finns i Polen, Österrike och Mexiko.

Centerpartiet föreslår att en ny företagsform införs för riktigt små företag, med högst 250 000 kronor i omsättning: ingångsföretag. Ingångsföretag ska fungera som enskild firma gör idag, men med ordentliga regelförenklingar. Ingångsföretagen ska inte betala vare sig inkomstskatt, egenavgifter eller moms. Istället för vanliga skatter och avgifter betalas en schablonmässigt beräknad skatt, baserad på omsättningen, med en skattesats på 25 procent. Genom att ingångsföretag endast betalar en sådan omsättningskatt krävs det inte att de upprätthåller samma omfattande bokföring som vanliga företag åläggs att göra. För att möjliggöra denna nya företagsform i praktiken bör Skatteverket ges i uppdrag att ta fram en plattform som tillåter att skatt dras direkt, via en app, vid elektroniska köp.

Kostnaden för införandet av ingångsföretag beräknas till 600 miljoner kronor per år.¹²⁸

Kvinnors företagande och karriärmöjligheter

Ett viktigt steg mot ett jämställt samhälle är att stärka kvinnors ekonomiska makt. Det görs bland annat genom att uppmuntra kvinnors företagande. Centerpartiet strävar därför efter att underlätta för företagande, inte minst i kvinnodominerade branscher. Under Centerpartiets tid i regeringsställning ökade antalet småföretag ägda av kvinnor med nästan 40 procent.¹²⁹

Drivkrafterna och möjligheten att kombinera föräldraskap och arbete är relativt goda i Sverige. Sverige har också lyckats uppnå ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Det är en förutsättning för en dynamisk och snabbväxande ekonomi. Mer måste dock göras för kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta företag och göra karriär.

¹²⁵ Aldén & Hammarstedt (2014).

¹²⁶ Aiyar m.fl. (2016).

¹²⁷ Se till exempel Världsbanken (2007) och OECD (2009) för en översikt över beskattningen av mikroföretag i andra länder.

¹²⁸ Egna beräkningar baserade på RUT 2015:2022.

¹²⁹ RUT 2015:513.

RUT har visat sig vara en viktig reform för att stärka möjligheten för kvinnor att göra karriär. Dels genom att erbjuda en ny marknad för företagande, där en majoritet av RUT-företagarna är kvinnor (se kapitel 7.2). Och dels genom att öka möjligheten för kvinnor att öka sitt arbetsutbud genom att minska mängden hemarbete. Som regel bör hemarbete och föräldraskap vara ett ansvar som delas lika av män och kvinnor. Men givet att kvinnor tar ett större ansvar för hemarbetet är RUT också särskilt viktigt för kvinnor.

Företag inom välfärdssektorn drivs ofta av kvinnor. Den politiska osäkerhet som omgärdar välfärdsföretagande, inte minst sedan den rödgröna regeringen tillträdde, är dock ett orosmoln för välfärdsföretag och gör att många potentiella välfärdsföretagare, ofta kvinnor, inte längre vågar starta företag eller satsa mer på sina företag. Det är mycket olyckligt och ytterligare ett exempel på hur regeringens företagarpolitik hindrar kvinnors företagande.

För att stärka kvinnors företagande och karriärmöjligheter vill Centerpartiet bredda och utöka RUT-avdraget, främja företagande i kvinnodominerade branscher samt öka det statliga stödet till kvinnors företagande.

Det finns idag få sätt att möjliggöra för anställda inom vård och omsorg, där arbetsgivaren ofta är offentlig, att också få möjlighet att utveckla innovationer inom sitt område och därmed kunna ta steget till entreprenörer och öka produktiviteten och kvaliteten i de aktuella verksamheterna. Därför bör en del av det statliga riskkapitalet riktas till företagande i tidiga faser och förstärka möjligheterna till entreprenörskap inom sektorer där kvinnors företagande hålls tillbaka av den offentliga dominansen. Affärsrådgivning riktad till invandrade kvinnor bör också stärkas. Slutligen bör Winnet, nätverk för företagsamma kvinnor, återetableras.

Sammantaget föreslår Centerpartiet att en satsning om 30 miljoner kronor per år genomförs för att stärka kvinnors företagande.

7.8 Lägre skatter ger ökat självbestämmande och en starkare ekonomi

Centerpartiet anser att människor har rätt att bestämma över sitt eget liv och därmed över de pengar de själva arbetat ihop. Den långsiktiga inriktningen på vår skattepolitik är därför att sänka skatterna på arbete och företagande. Lägre skatter ökar människors självbestämmande och gör det mer lönsamt att driva företag och arbeta. På sikt stärker det därmed även hela landets ekonomi. Arbete och företagande bygger Sverige.

Sänkt skatt för låga inkomster

Sverige har idag ett högt arbetsutbud, vilket till stor del beror på de reformer som alliansregeringen genomförde. Samtidigt finns det fortsatt höga trösklar för vissa grupper som står utanför arbetsmarknaden och lever på bidrag. För att minska dessa trösklar har Centerpartiet bland annat föreslagit en dubblerad jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet, så att det räknas av långsammare mot arbetsinkomster (se avsnitt 7.6).

Samtidigt finns behov av att ytterligare gynna arbete framför bidrag, inte minst för de som har möjlighet att börja arbeta deltid. Deltidsarbeten är ofta ett viktigt första steg tillbaka från utanförskap och bidragsberoende och något som därför borde uppmuntras i större utsträckning. Centerpartiet vill därför införa en bred skattesänkning som stimu-

lerar arbetsutbudet i hela ekonomin, men som främst riktar sig till de med de allra lägsta inkomsterna.

Förslaget innebär en skattesänkning på 2 000 kronor per person och år. Procentuellt innebär det en större ökning av den disponibla inkomsten för personer som arbetar deltid eller som har mycket låga inkomster. Detta förstärker ytterligare möjligheten att gå från bidrag till jobb.

Genom att rikta in skattesänkningen mot de med de lägsta inkomsterna blir det lättare att klara sig på sin lön. Skattesänkningen stärker alltså såväl arbetsmarknadens funktionssätt som den enskildes frihet och makt över den egna ekonomin. Att fler får behålla mer av det de tjänar ökar deras ekonomiska trygghet och deras självbestämmande.

Centerpartiets förslag till skattesänkning för de med låga inkomster kompletterar också förslaget om inträdesjobb, genom att lönekostnaden sänks samtidigt som den enskildes disponibla inkomst och ekonomiska trygghet värnas.

Genom den skattesänkning som Centerpartiet föreslår får alla mer pengar i plånboken, samtidigt som fokuseringen på de lägsta inkomsterna innebär att den främst hjälper de som behöver det mest.

Skattesänkningen beräknas innebära en minskning av det offentliga inkomster med 8,4 miljarder kronor år 2018.¹³⁰

Lägre marginalskatter

I Sverige är skatterna på arbete, företagande och specialisering höga i ett internationellt perspektiv. Det gör Sverige mindre attraktivt för såväl inhemsk som utländsk specialiserad arbetskraft och minskar incitamenten att utbilda och vidareutbilda sig.¹³¹

Centerpartiet och Alliansen genomförde i regeringsställning viktiga reformer för att sänka de höga skatterna på låga inkomster. Det var viktigt för att göra det mer lönsamt att arbeta, vilket bidrog till ett ökat arbetsutbud och högre sysselsättning för grupper som tidigare stått utanför arbetsmarknaden.¹³² Skatterna på låga inkomster är fortsatt höga. Det är dock värt att notera att gapet mellan beskattningen av högre respektive lägre inkomster är mycket högt i Sverige. Höga inkomster beskattas högt i förhållande till beskattningen av lägre inkomster, vilket försämrar utbildningspremien. Att också sänka skatterna för medelhöga och höga inkomster är därför en förutsättning för att inte lägre skatt på låga inkomster ska få den olyckliga effekten att utbildningspremien försämrars ytterligare.

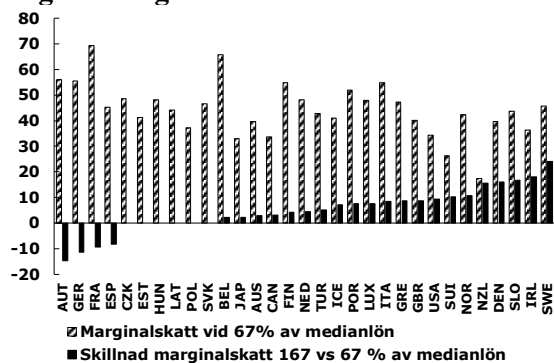
¹³⁰ RUT 2017:1358.

¹³¹ Sverige har, enligt OECD (2016a), en mycket låg utbildningspremie.

¹³² För effekterna av JSA, se exempelvis Konjunkturinstitutet (2013, 2011) och bilaga 4 i prop. 2013/14:100.

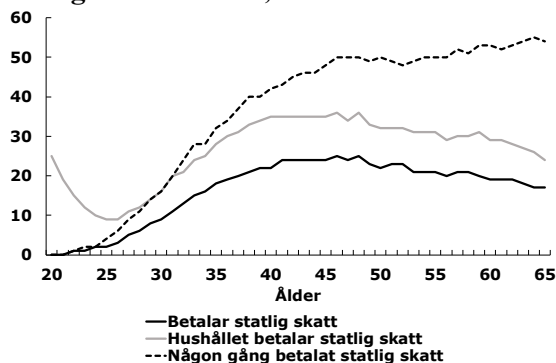
Diagram 20 Marginalskatt på låga inkomster samt skillnad i marginalskatt mellan höga och låga inkomster

Källa: OECD (2017b).

Sänkta marginalskatter ger, av naturliga skäl, upphov till ett antal fördelningspolitiska frågor. Det kan dock vara värt att notera att en statisk analys baserat på individers inkomster ett givet år kan ge en skev bild av de fördelningspolitiska effekterna av sänkta marginalskatter. De flesta personer gör i varierande grad lönekarriär under sitt yrkesverksamma liv. Det innebär att andelen av befolkningen som möts av de höga marginalskatterna någon gång i livet är högre än andelen av befolkningen som möts av dem ett givet år. 2013 betalade cirka en miljon människor, eller 30 procent av de helårs- och heltidsanställda, statlig inkomstskatt.¹³³ Hela 54 procent av de som fyllde 65 år 2012 hade någon gång betalat statlig inkomstskatt.¹³⁴ Än fler lever i hushåll som någon gång påverkats av den statliga inkomstskattens höga margineffekter. Det är således felaktigt att utgå från att sänkta marginalskatter enbart gynnar de som idag har inkomster över brytpunkten. Marginalskatterna påverkar stora grupper av normalinkomsttagare över deras livscykel.

Diagram 21 Andel individer och hushåll som betalar, eller någon gång har betalat, statlig inkomstskatt, 2012

Not: Diagrammet visar andelen som betalar statlig inkomstskatt under året, andelen som någon gång sedan 1991 har betalat statlig skatt och andelen som ser hushållsekonomin påverkas av den statliga inkomstskatten.

Källa: Lundberg (2016).

Därtill är det värt att notera att en rad akademiska granskningar konstaterat att sänkningar av de höga marginalskatterna på sikt kan förväntas ha en mycket hög självfinansieringsgrad, vilket innebär att vissa personer får en ökad disponibel inkomst utan att någon annan får en lägre disponibel inkomst.

¹³³ Skatteverket (2015).

¹³⁴ Lundberg (2016).

De höga skatterna på arbete bidrar också till det tudelade skattesystemet. Givet skillnaden i beskattning av inkomster från arbete respektive kapital ges företagare incitament att plocka ut ersättning i form av utdelningar eller liknande, i stället för lön. För att reglera detta har de så kallade 3:12-reglerna införts. Dessa regler bidrar till ökat regelkrångel och improduktiv skatteplanering. Sänkta marginalskatter underlättar därför regelförenklingar för småföretag.

Ett antal utredningar har visat att sänkt statlig inkomstskatt leder till fler arbetade timmar, karaktäriseras av hög självfinansieringsgrad och bidrar till en ökad effektivitet i ekonomin.¹³⁵ För Centerpartiet är det därför viktigt att gradvis göra marginalskattekurvan mindre brant. Regeringen har valt att gå den motsatta vägen. Genom att stoppa uppräkningsen av såväl den lägre som den högre skiktgränsen och fasa ut jobbskatteavdraget höjer de skatten för breda löntagargrupper, med färre arbetade timmar som följd.

Finanspolitiska rådet har gjort beräkningar som visar att det avtrappade jobbskatteavdraget samt de sänkta skiktgränserna – två reformer som höjer marginalskatterna – tillsammans leder till färre arbetade timmar.¹³⁶ Det innebär att ”när hänsyn tas till dynamiska effekter på arbetsutbud och prestation, leder reformerna inte till någon förstärkning av de offentliga finanserna överhuvudtaget”.¹³⁷ Regeringens höjning av marginalskatterna leder alltså till färre arbetade timmar och oförändrade intäkter. På sikt riskerar detta att leda till en underfinansiering av regeringens budget.

Centerpartiet motsatte sig regeringens förslag om ytterligare höjningar av marginalskatten och lyckades också förmå regeringen att dra tillbaka sitt illa genomtänkta förslag.

Centerpartiet motsätter sig dock fortfarande de redan genomförda sänkningarna av skiktgränserna. Att ta bort utfasningen av jobbskatteavdraget och återställa de av regeringen genomförda sänkningarna av skiktgränserna beräknas, på kort sikt, medföra ett inkomstbortfall på 6,03 miljarder kronor.¹³⁸

Sänkt skatt för äldre som arbetar

En av de största utmaningarna på svensk arbetsmarknad är att allt fler kommer att behöva arbeta allt längre.¹³⁹ Forskning visar att Sverige behöver fler äldre som vill, kan och får arbeta längre för att klara välfärdens finansiering.¹⁴⁰ Givet de äldres förbättrade hälsa är detta en rimlig och uppnåelig målsättning, som dock kräver en väl avvägd reformpolitik.¹⁴¹

För personer som arbetar efter att de fyllt 65 år införde alliansregeringen ett förstärkt jobbskatteavdrag. Utvärderingar av reformen visar att sannolikheten att arbeta för de berörda grupperna ökat.¹⁴² Med fler arbetade timmar förstärks den svenska ekonomin långsiktigt.

¹³⁵ Birch Sørensen (2010), Finanspolitiska rådet (2008), Flood (2015), Flood m.fl. (2013), Holmlund & Söderström (2008), Lundberg (2016), Selin & Pirttilä (2011), SOU 2011:11.

¹³⁶ Finanspolitiska rådet (2016).

¹³⁷ Finanspolitiska rådet (2016), s. 58.

¹³⁸ Prop 2015/16:1, prop. 2016/17:1 och RUT 2017:660.

¹³⁹ SOU 2013:25.

¹⁴⁰ Finanspolitiska rådet (2015).

¹⁴¹ Johansson m.fl. (2015).

¹⁴² Prop. 2011/12:100, bilaga 5.

Regeringen har i stället höjt kostnaden för att anställa personer över 65 år genom att införa en särskild löneskatt för dessa. Skattehöjningen slår mot sysselsättningen för denna grupp.¹⁴³

Centerpartiet föreslår att det förstärkta jobbskatteavdraget tillgängliggörs för personer som är över 64 år samt att den särskilda löneskatten på äldre avskaffas. Det senare förslaget föreslås träda i kraft 1 juli 2018. Sammantaget väntas dessa förslag leda till en offentligfinansiell kostnad om 750 miljoner kronor år 2018.¹⁴⁴

8 Miljö och klimat

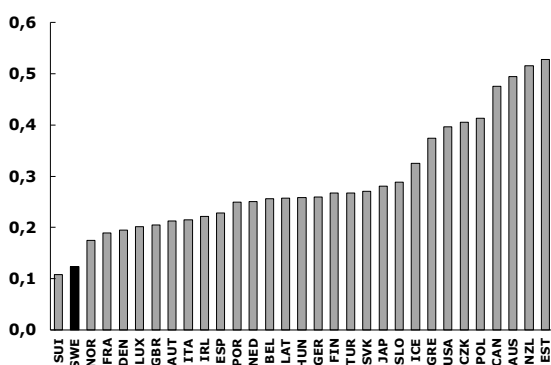
Världen och Sverige står inför stora miljöutmaningar. Klimatförändringar, spridning av giftiga kemikalier, nedskräpning av haven och ohållbart utnyttjande av naturresurser utgör allvarliga hot mot människors hälsa, ekosystemen och en hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt. Centerpartiets drivkraft är att uppnå resultat för miljön. För att möta utmaningarna krävs att varje krona används rätt. Effektivitet och resultat för mil

En bättre miljö går hand i hand med ekonomisk utveckling och tillväxt. Sverige har bevisat att ekonomisk tillväxt kan ske samtidigt som vår miljöpåverkan minskar. Med gröna jobb och företag skapas lösningar och resurser för att satsa på miljöåtgärder. Därför krävs en miljöpolitik där globalt miljöansvar kombineras med lokalt miljöarbete. Det krävs också en närodlat miljöpolitik som tar hänsyn till att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En politik som ger människor, företag och kommuner redskapen att bidra till ett mer hållbart Sverige. Centerpartiets politik skapar förutsättningar för grön tillväxt och gröna jobb, minskade klimatutsläpp från transporter, en giftfri vardag och en utveckling av kretsloppssamhället.

Centerpartiet arbetar på bred front för att nå resultat för miljön, bland annat genom målsättningen om att nå 100 procent förnybar energi till år 2040.

Samtidigt ser vi hur den rödgröna regeringens politik leder åt fel håll. Under Centerpartiets tid i regering minskade utsläppen med drygt 19 procent. Tyvärr visar statistiken att utsläppen i princip har slutat minska sedan 2014.¹⁴⁵

Diagram 26 Utsläpp av växthusgaser per BNP-enhet 2015, ton per 1 000 USD

Källa: OECD (2017c).

¹⁴³ Konjunkturinstitutet (2014b). Laun (2012) visar att sysselsättningen ökade när det förstärkta jobbskatteavdraget infördes och arbetsgivaravgifterna sänktes.

¹⁴⁴ RUT 2017:670 och RUT 2017:681.

¹⁴⁵ Naturvårdsverket (2017a) och SCB (2017h).

Centerpartiet föreslår ett brett reformprogram för att minska utsläppen med kraftfulla styrmedel. Vi vill ställa om fordonsflottan, öka den förnybara energiproduktionen, minska gifterna i vår vardag, skydda haven, säkra dricksvattenförsörjningen och värna den biologiska mångfalden. Viktiga förslag som inkluderas i denna budget är grön bilbonus, miljölastbilspremier, reduktionsplikt för att få ned koldioxidutsläppen, förbättrade förutsättningar för såväl storskalig som småskalig produktion av förnybar energi, ökade investeringar i både laddinfrastruktur och energilagring, avfallsförbränningsskatter och kemikalieskatter. Till detta läggs i denna budget en klimatbonus för att ställa om den tunga trafikens och lantbrukets arbetsmaskiner snabbare från fossilbränslen, samt stöd till havs- och vattenvårdsåtgärder.

8.1 Klimat

Under lång tid, och under olika regeringar, har den ekonomiska tillväxten ökat samtidigt som klimatutsläppen har minskat. Svensk ekonomi tillhör de mest climateffektiva i världen. Sveriges BNP har växt med knappt 75 procent sedan 1990, samtidigt som utsläppen av växthusgaser har minskat med cirka 25 procent.¹⁴⁶ Mycket har gjorts, men mycket mer kommer att behöva göras framöver.

I december 2015 enades FN:s parter under klimattoppmötet i Paris om ett gemensamt avtal för att begränsa ökningen av den globala medeltemperaturen till väl under 2 grader, med sikte mot 1,5 grads uppvärmning. Det är ett ambitiöst mål, men globalt sett saknas ännu många av de åtgärder som vi vet krävs för att nå målet. Ett högre tempo behövs om målet ska kunna nås. Det är därför oroande att Trumpadministrationen meddelat att USA kommer att lämna Parisavtalet och skickat signaler om en betydligt lägre ambition i den inhemska klimatpolitiken.

År 2016 går till historien som det varmaste år som någonsin registrerats sedan temperaturmätningarna startade för över 100 år sedan.¹⁴⁷ År 2017 ser ut att överta 2015 års placering som det näst varmaste året någonsin. Sverige och övriga länder i världen behöver ta ytterligare steg för att påskynda omställningen och minimera miljöpåverkan.

Grön skatteväxling

För Centerpartiet är grön skatteväxling en central del av både miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. Högre skatter på miljöpåverkan matchas med skattesänkningar på jobb, företagande och investeringar. Det ger bättre förutsättningar för svenska företag att bidra till svensk ekonomi och sysselsättning, samtidigt som utsläpp och miljöpåverkan minskar när förorenaren får betala utsläppskostnaden. Genom att växla miljöskatter mot sänkt skatt på arbete sjunker också de höga kostnaderna för att anställa och arbeta. På så sätt stärks svenska företags konkurrenskraft samtidigt som vi rustar svensk ekonomi för den globala gröna omställningen.

Sverige har ett högt skattetryck på en rad utsläpp, men ändå en förhållandevis låg andel miljöskatter i förhållande till det totala skatteuttaget.¹⁴⁸ Det finns fortfarande utrymme att höja miljöskatterna på utsläpp och resursförbrukning.

¹⁴⁶ Tillväxtsiffror från SCB (2017j), statistik över Sveriges koldioxidutsläpp från SCB (2017h) och Naturvårdsverket (2017a).

¹⁴⁷ Se WMO (2016) för temperaturdata.

¹⁴⁸ Källa OECD (2017d).

I regeringsställning 2006–2014 bidrog Centerpartiet till att skatten på arbete sänktes påtagligt via jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter. Samtidigt höjdes miljöskatterna, och andra skatter, såsom fordonsskatten, miljödifferenterades. Skattebördan på arbete minskade och skattebördan på föroreningar ökade. Men mycket mer finns att göra. Skatt på arbete beräknas nästkommande år uppgå till 1 240 miljarder kronor medan skatt på föroreningar beräknas uppgå till knappt 100 miljarder kronor.¹⁴⁹

Centerpartiet har tidigare föreslagit skatt på giftiga kemikalier, skatt på avfallsförbränning och minskat undantag från beskattning av fossilgas och fossila bränslen i industrin, och kommer fortsätta att föreslå effektiva skattehöjningar på det som påverkar miljön negativt.

Över tiden kommer miljöpåverkan att minska, och med det skatteintäkterna och skattetrycket. Målet är ytterst att miljöskatterna som andel av de totala skatterna, och i absoluta termer, ska minska i takt med att miljöförstörelsen minskar.

Regeringen har tyvärr helt övergivit idén om grön skatteväxling. Skatterna har höjts på utsläpp, men inte sänkts på arbete. Istället har skattehöjningarna på arbete varit mångfalt större och skatten dessutom höjts på förnybar energi, motsatsen till grön skatteväxling.

Färre undantag från koldioxid- och energiskatten

Delar av industrin har undantag från, eller nedsättningar av, energi- och koldioxidskatterna för fordon. Dessa subventioner minskar den miljöstyrande effekten och har kritiserats i OECD:s utvärdering av svensk miljöpolitik som de svagaste delarna av vad som annars är ett föredöme på klimatområdet.¹⁵⁰ Undantagen bör som regel fasas ut. Centerpartiet föreslår därför att nedsättningen av koldioxid- och energiskatt på diesel till fordon som används i gruvindustriell verksamhet slopas. Att ta bort undantaget beräknas medföra ökade skatteintäkter med 300 miljoner kronor årligen.¹⁵¹

Skatt på avfallsförbränning

Under de senaste åren har importen av sopor mer än fördubblats i Sverige och utbyggnaden av förbränningsanläggningar är stor.¹⁵² Det har bidragit till att stärka energiförsörjningen och minska deponier. Men för Centerpartiet är det samtidigt självklart att försöka sluta kretsloppen och använda de resurser vi har på det mest effektiva sättet. Effektiva kretslopp och en hållbar återvinning av resurser är en viktig del av en grön omställning.

För att styra mot en ökad återvinning och mer resurseffektivitet föreslår Centerpartiet att en punktskatt på förbränning av avfall införs. En sådan skatt bör omfatta allt avfall, för såväl hushåll som verksamheter, exklusive farligt avfall och utformas på ett sätt som garanterar att kostnaden tydliggörs för den som först lämnar ifrån sig avfallet. Liknande avgifter finns i flera andra EU-länder.¹⁵³ Enligt Naturvårdsverkets statistik omhändertas redan 6,7 miljoner ton avfall genom förbränning samtidigt som prognosen

¹⁴⁹ Prop. 2017/18:1.

¹⁵⁰ OECD (2014b).

¹⁵¹ RUT 2017:667.

¹⁵² Se Naturvårdsverket (2017c) för statistik kring import av avfall.

¹⁵³ RUT 2015:1434.

pekar mot ökade mängder. Skatten föreslås bli 110 kr/ton och beräknas då ge skatteintäkter om 641 miljoner kronor år 2018.¹⁵⁴

Gör om kväveoxidavgiften till en skatt

Kväveoxider bildas vid förbränning och bidrar till försurning och luftföroreningar. För att minska dessa utsläpp infördes 1992 en kväveoxidavgift. Avgiften omfattar energiproduktion för uppvärmning av byggnader, elproduktion och industriella processer. Avgiften återbetalas i förhållande till respektive anläggnings producerade energi, vilket innebär att anläggningar som producerar energi med mindre utsläpp än genomsnittet gynnas medan anläggningar med högre utsläpp per producerad energienhet missgynnas.

Naturvårdsverket föreslår, i en rapport från 2014, att återbetalningen av kväveoxidavgiften halveras.¹⁵⁵ Det är ett steg i rätt riktning och skulle öka miljöstyrningen i systemet.

Centerpartiet föreslår dock att återbetalningen helt fasas ut under kommande två år och att avgiften därmed görs om till en skatt. För att inte missgynna mindre anläggningar och för att undvika att implementeringskostnaderna överstiger de ekonomiska och miljömässiga vinsterna bör, precis som Naturvårdsverket föreslår, ett fritak införas.

Att göra om kväveoxidavgiften till en skatt väntas medföra ökade intäkter om 214 miljoner kronor år 2018.¹⁵⁶

Internationellt klimatarbete

Reformerat system för handel med utsläppsrätter

EU:s främsta klimatverktyg är den gemensamma handeln med utsläppsrätter, EU ETS. Systemet är i grunden ett effektivt sätt att sänka unionens utsläpp, men priset på utsläppsrätter har varit för lågt och systemet har inte skapat tillräckliga drivkrafter för investeringar i utsläppssnål teknik. Antalet utsläppsrätter minskas hela tiden för att nå de mål som EU satt upp, men när priset är så mycket lägre än väntat på en utsläppsrätt bör antalet utsläppsrätter minskas snabbare. På så sätt kan man öka priset på utsläppsrätterna, se till att omställningen påskyndas och EU:s utsläpp minskar snabbare.

Just nu pågår slutförhandlingar mellan medlemsstaterna i rådet och Europaparlamentet. För att påskynda omställningen har Centerpartiet strävat efter att få upp priset genom att minska det överskott av utsläppsrätter som fortfarande finns inom EU ETS. Centerpartiet försöker därtill påskynda utsläppsminskningarna för att de ska ligga bättre i linje med den utveckling som krävs för att nå EU:s åtagande i Parisavtalet och EU:s långsiktiga klimatmål. Centerpartiet arbetar också aktivt för att andelen utsläppsrätter som köps på auktion ska öka, för att öka incitamenten till forskning och utveckling i koldioxidsnål teknik, och att kraven ska skärpas så att det lönar sig för de företag som är bäst i klassen. De många undantagen till de medlemsländer som har lägre BNP än EU:s genomsnitt måste också upphöra. För att än mer bidra till en grön omställning i Europa så måste de fonder som skapats för omställning tydligt inriktas mot klimatsmarta innovationer för att få fler att gå före i teknikutvecklingen.

Mer styrmedel behövs för den internationella sjöfarten och flygtrafiken, då de varken betalar bränsleskatt eller regleras i Parisavtalet. Alla sektorer behöver ta sitt

¹⁵⁴ SCB (2017k) och egna beräkningar.

¹⁵⁵ Naturvårdsverket (2014).

¹⁵⁶ Naturvårdsverket (2017b, 2014) och egna beräkningar.

klimatansvar. Just nu pågår det processer för den internationella sjöfarten genom den internationella sjöfartsorganisationen IMO, och för den internationella flygtrafiken inom den internationella flygtrafikorganisationen ICAO, för att få till stånd internationella överenskommelser för att minska flygets och sjöfartens utsläpp. Tyvärr har dessa processer ännu inte gått i mål. Sverige måste vara pådrivande för att ambitiösa avtal för flyget och sjöfarten kommer på plats. För att sätta press på de internationella förhandlingarna menar Centerpartiet att vi i den pågående översynen av EU ETS bör sätta en tydlig deadline för när sjöfartssektorn och flyget inkluderas i utsläppshandeln, om det inte kommer internationella avtal på plats.

Minskade utsläpp från transportsektorn

Fossilfria transporter kräver kraftfulla verktyg

Utsläppen från inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp.¹⁵⁷ Att bryta transportsektorns fossilberoende kommer att kräva klimateffektiva styrmedel. En omställning av transportsektorn är avgörande för att få ned Sveriges totala utsläpp snabbt.

Målet är att utsläppen från transportsektorn ska minska med 70 procent till 2030 beräknat utifrån 2010 års nivå. Då måste de styrmedel som finns skärpas och det måste bli mer lönsamt att ställa om. Det kommer att kräva ett samspel mellan flera olika styrmedel, teknikutveckling, ökad elektrifiering och förändrade beteendemönster. Biodrivmedel kommer fortsättningsvis utgöra en viktig komponent i transportsektorns omställning.

Digitalisering och automatisering skapar nya möjligheter med autonoma fordon och delningstjänster. För att minska miljöpåverkan men behålla mobilitet måste transporterna bli effektivare och såväl användningen av biodrivmedel som forskning och introduktion av ny teknik på marknaden öka. Avgörande för att nå målet är både en ökad introduktion av fordon med nollutsläpp och nya lösningar med bilpooler och smarta digitala mobilitets- och delningstjänster.

Svensk miljöteknik är och kan fortsatt vara en exportframgång som bereder väg för hållbara transporter världen över. Detta gäller inte minst vid forskning, utveckling och kommersiell produktion av biodrivmedel från svenska skogs- och åkerbaserade råvaror och restprodukter. Det behövs starkare incitament för vägtrafiken för att minska utsläppen, men även för våra flyg- och sjötransporter.

Grön bilbonus och förmånsbilar med hög klimatnytta

Personbilar i Sverige har minskat sina utsläpp de senaste decennierna, men inte snabbt nog. Omställningen till icke fossildrivna fordon går för långsamt. Valet vid nybilsinköp är avgörande för utsläppen. Forskningsstudier visar att då skillnaden i kostnad syns tydligt på prislappen påverkar det klimateffekten mer än den mer utspridda effekten av högre bränslepriser.¹⁵⁸ Statistiken visar dock att elbilar fortfarande har en väldigt liten marknadsandel, även om den ökar.¹⁵⁹ Det krävs bättre incitament än idag för att försäljningen av de mest klimateffektiva bilarna ska öka snabbare.

¹⁵⁷ Naturvårdsverket (2017a).

¹⁵⁸ Se exempelvis Jaffe m.fl. (2000).

¹⁵⁹ BIL Sweden (2017).

På Centerpartiets initiativ föreslog Alliansen i sin budget för 2015 att ett system med miljöbonusar och miljöavgifter på bilar, så kallad bonus–malus, skulle införas. Trots att den offentliga utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta föreslog en egen modell för bonus–malus presenterade inte regeringen sitt förslag förrän i mars 2017.

Regeringens förslag har tydliga brister, vilket i kombination med dess saktfärdighet har bromsat omställningen av fordonsflottan. Den maximala bonusen föreslås vara 60 000 kronor för en elbil, med en komplicerad och detaljerad skala av bonusar baserade på utsläpp för övriga bilar, medan avgiften som drabbar de sämsta bilarna utgår som en treårig höjning av fordonsskatten. Den låga nivån på premien till miljöbilar och den krångliga utformningen av systemet gör det tveksamt huruvida det kommer att ge tillräckligt tydliga signaler vid inköpstillfället. Regeringens förslag ger heller inte någon fördel till bilar som kan köras på etanol, det mest kommersialiserade biodrivmedlet vi har i landet. Det är glädjande, men otillräckligt, att regeringen delvis tagit till sig av Centerpartiets kritik och beslutat sig för att höja den maximala bonusen till 60 000 kronor från den tidigare nivån på 45 000 kronor.

Centerpartiet vill istället införa en grön bilbonus som ger de bästa bilarna en bonus på upp till 100 000 kronor. Vårt förslag bygger på bilars utsläppsvärden av koldioxid, uppdelat på fem olika CO₂-nivåer. Köparen får en bonus eller en extra avgift vid köp av ny personbil. För att stimulera en andrahandsmarknad av leasade bilar och förmånsbilar är bonusen uppdelad på två utbetalningstillfällen. Samma utsläppsnivåer som ligger till grund för bilbonusen bör även gälla på förmånsbilsmarknaden.

Köparna av de allra bästa bilarna, exempelvis rena elbilar eller de effektivaste laddhybriderna får upp till 100 000 kronor, varav 30 000 kronor betalas ut efter fyra år. De näst bästa bilarna, exempelvis biogasbilar eller laddhybrider, får 50 000 kronor, varav 15 000 kronor betalas ut efter fyra år. Detta gör det billigare att välja en miljöbil trots att det ursprungliga priset är något högre. Ofta säljs bilarna när den första ägaren haft dem i tre år. Då blir det billigare även för den som vill köpa en begagnad miljöbil eftersom även den nya ägaren får en bonus när bilen är fyra år gammal.

Den gröna bilbonusen finansieras genom att de som köper bilar med höga utsläpp får betala en extra avgift vid köpstillfället. Köparna för bilar med de näst högsta utsläppen får betala 25 000 kronor och den lilla gruppen bilar med högst utsläpp 50 000 kronor. Det finns också en neutral kategori, som innefattar särskilt snåla dieslbilar där man varken får grön bilbonus eller en avgift. För att följa med i teknikutvecklingen och stimulera att bilarna blir bättre så förskjuts koldioxidgränserna för kategorierna varje år.

Centerpartiet vill också ge företag tydligare incitament för val av förmånsbilar till sina anställda. Centerpartiet anser därför att parkering och trängselavgifter bör avskaffas som skattebefriad förmån. På sikt bör endast bilar som faller inom ramen för att få en bonus enligt grön bilbonus-förslaget kvalificera sig som förmånsbilar. Centerpartiet vill också skärpa miljöbilsdefinitionen, där en översyn brådskar.

Grön bilbonus skulle med oförändrade försäljningssiffror skapa en buffert på cirka fyra miljarder kronor, eftersom försäljning av bilar med höga utsläpp då fortfarande överstiger försäljningen av miljöbilar.¹⁶⁰ Bufferten har dock till syfte att försäkra att systemet inte är underfinansierat när köpbeteende förändras mot betydligt fler miljöbilar, såsom är syftet med grön bilbonus. Målet är att systemet ska vara offentligfinansiellt neutralt.

---

¹⁶⁰ Egna beräkningar.

Miljöstyrande beskattning av förmånsbilar

Av nybilsförsäljningen står juridiska personer för ungefär hälften.¹⁶¹ Andrahandsmarknaden för dessa förmånsbilar är stor. För att ytterligare driva på omställningen och engagera såväl företag som privatpersoner för att få ut fler miljöbilar på vägarna krävs långsiktiga spelregler som styr mot klimateffektivitet i större utsträckning än idag. Nedsättningar av förmånsvärdet bör riktas till de mest klimateffektiva bilarna. Det är ett bra verktyg för att styra över till en mer hållbar, och på sikt fossiloberoende, fordonsflotta.

Dagens skattebehandling av förmånsbilar har en otillräcklig miljöstyrande effekt. Genom en generös behandling av tjänsteförmånen innebär systemet en indirekt subvention av bilåkande.¹⁶² Systemet är stelbent och trubbigt, varför en ökad klimatstyrning i instrumentet bör införas.

Centerpartiet kommer därför i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring ett reformerat system för förmånsvärde på tjänstebilar med högre grad av klimatstyrning. Grön bilbonus bör även innefatta förmånsbilarna så att nettoskillnaden i pris mellan de mer och mindre klimatvänliga bilarna över tid blir i samma storleksordning som den för privatpersoner.

I denna budgetmotion föreslås tillsvidare att nedsättningen av förmånsvärdet för miljöbilar förlängs och att taket för nedsättningen höjs till 13 000 kronor. Det väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 63 miljoner kronor.¹⁶³ För att stärka den skattemässiga miljöstyrningen av tjänstebilar föreslås att förmånsvärdet för bilar som inte klassificeras som miljöbilar höjs. Detta beräknas stärka de offentliga finanserna med 1,6 miljarder kronor 2018.¹⁶⁴

Klimateffektiva biodrivmedel minskar utsläppen

För att investeringar ska komma till i biodrivmedelssektorn är långsiktiga och tydliga spelregler helt avgörande. Centerpartiet vill i första hand att förnybara bränslen främjas med hjälp av en beskattning som baseras på klimatprestanda. För att befintliga fordon ska kunna minska sin klimatpåverkan är det viktigt att öka användningen av såväl rena biodrivmedel som inblandningen av förnybara bränslen i bensin och diesel.

Det är angeläget att öka användningen av förnybara drivmedel som ersätter fossila bränslen i både personbilar, godstransporter och arbetsmaskiner. Centerpartiet har därför sedan länge förespråkade ett system som tvingar de som säljer drivmedel att årligen minska utsläppen med en viss procentsats genom inblandning av biodrivmedel. Det är positivt att en sådan reduktionsplikt ska införas under 2018, men det är viktigt att den är tillräckligt ambitiös, förutsägbar och att kvoterna framöver sätts så de ligger i linje med målet om en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030.

Utöver reduktionsplikten är rena och höginblandade biodrivmedel oerhört viktiga för omställningen av transportsektorn. Det är angeläget att dessa fortsatt har hög konkurrenskraft gentemot fossila drivmedel. Centerpartiet avvisade, som enda parti, regeringens höjning av skatten på biodrivmedel i samband med budgetpropositionen för 2016. Det har nu bekräftats att Centerpartiets ståndpunkt, att biodrivmedel inte var överkompenserade på det sätt regeringen hävdade, var den riktiga och att regeringen

¹⁶¹ Svensson & Lindström (2013).

¹⁶² Harding (2014), OECD (2014b).

¹⁶³ RUT 2016:559.

¹⁶⁴ RUT 2017:705.

hade fel.¹⁶⁵ Det är glädjande att regeringen tagit till sig av bland andra Centerpartiets kritik och nu föreslår sänkt skatt på E85 och höginblandad FAME.

Ändra beskattningsnormen för att beskatta fossilt mer än förnybart

Det är ett prioriterat arbete att Sverige fortsätter att driva på inom EU för att det ska vara möjligt att fortsatt skattebefria förnybara drivmedel från koldioxidskatt, så att dessa kan fortsätta att vara viktiga delar av klimatomställningen av den svenska fordonsflottan.

Subventioner till fossila bränslen bör fasas ut så att de bär sina fulla miljökostnader. EU måste också sluta använda det fossila som norm när statsstödsregler utformas. Normen ska vara klimatneutralitet så att det är möjligt att beskatta fossila bränslen mer än förnybara utan att det anses vara ett brott mot regelverket. Här måste Sverige ta strid med EU-kommissionen för att skapa hållbara spelregler, så att det blir möjligt att med nationella styrmedel nå de mål som EU enats om.

EU-gemensamma hållbarhetskriterier för fossila bränslen och märkning

Idag finns det EU-gemensamma hållbarhetskriterier för förnybara bränslen. Centerpartiet vill synliggöra de fossila bränslenas miljöpåverkan och vill därför att det införs gemensamma hållbarhetskriterier för fossila bränslen i EU. Resultatet av hållbarhetskriterierna, som inkluderar bland annat miljöpåverkan och växthusgasprestanda, bör synliggöras för konsumenten i form av en EU-gemensam märkning. Med en sådan märkning har konsumenten möjlighet att göra en rättvis jämförelse mellan förnybara och fossila alternativ. Med hållbarhetskriterierna som grund kan man också införa en ursprungsmärkning av bränslet vid pumpen. Genom att synliggöra ursprunget av drivmedlet kan konsumenter göra ett medvetet val, såsom vi gör med livsmedel eller kläder idag.

Fossiloberoende fordonsflotta som mål i EU

Transporterna minskar avstånden mellan människor och möjliggör att leva, arbeta, handla och mötas. I och med att transporterna är en stor bidragande orsak till utsläpp av växthusgaser samtidigt som utsläppen inte känner några gränser så vill Centerpartiet se en ambitionshöjning inom EU. För att möjliggöra långsiktiga investeringar och tydliga spelregler vill vi att EU-länderna antar ett långsiktigt mål för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

Utökad infrastruktur för laddning och elektrifiering

Som en del i målet om att utsläppen från inrikestransporter ska minska med 70 procent till år 2030 är det viktigt att infrastrukturen för förnybara bränslen utvecklas snabbt.

Det gäller inte minst övergången till eldrift. Elektrifiering av transporter kan också bidra till att lösa andra transportrelaterade problem, såsom trängsel, buller och bristande luftkvalitet. Det är därför viktigt att det sätts upp långsiktiga spelregler för marknaden.

Teknikutvecklingen går snabbt framåt och elbilarnas räckvidd ökar betydligt för varje år. Men det är inte enbart personbilarna som elektrifieras. Det pågår framgångsrika försök för elektrifiering av vägar för tunga transporter, färjetrafik övergår till eldrift och det forskas på elektrifiering i flygsektorn. Centerpartiet vill därför se en nationell plan

¹⁶⁵ Se Energimyndigheten (2016a) för en analys av graden av överkompensation.

för elektrifiering av transportsektorn, som inkluderar satsningar på alternativa drivmedelsstationer i hela landet, förenklade byggregler för laddstolpar, satsningar på elvägar och elektrifiering av gods- och busstrafik. Trafikverket bör, i samarbete med näringsliv och berörda regioner, identifiera och investera i fler områden där demonstrationsförsök med elektrifierade vägstråk kan inledas.

Cirka 80 procent av laddningen av eldrivna fordon sker i hemmet eller på arbetsplatsen. Stödet ska därför kunna användas både för etablering av snabbladdare längs väl utvalda sträckor och destinationsladdare vid slutdestinationer såsom vid arbetsplatsen eller bostadsrättsföreningars parkeringar och parkeringshus. Centerpartiet vill även att installation av laddboxar för elbilsaddning i hemmet ska omfattas av ROT-avdraget, något som inte gäller idag – en regelförenkling med positiv miljöeffekt. Kravet på förmånsbeskattning av en anställd som laddar bilen på arbetsplatsen bör också tas bort snarast möjligt.

En fastighet med laddningsmöjligheter riskerar idag att vid energideklaration framstå som mindre energieffektiv än fastigheter utan laddningsmöjligheter. Centerpartiet anser att detta måste ändras så att fastighetsägare inte straffas för att de etablerar laddningsmöjligheter.

För att ytterligare påskynda utbyggnaden av laddinfrastruktur vill Centerpartiet också se över möjligheten att införa krav på framdragning av infrastruktur för laddplatser för nya eller ombyggda byggnader. Frankrike har sedan tidigare liknande krav. Liknande bestämmelser finns redan i Sverige för bredband, med krav på bredbandsmöjligheter i vissa nya eller ombyggda byggnader.

Tillsammans utgör dessa förslag ett kraftfullt steg mot fler elektrifierade transporter, med mindre utsläpp som följd. Satsningen bör främja samordnad infrastruktur för alternativa bränslen och laddinfrastruktur i hela landet och längs viktiga nationella vägstråk.

För att samordna och påskynda utbyggnaden av infrastruktur för el och alternativa drivmedel avsätts därför 250 miljoner kronor 2018 och totalt 850 miljoner kronor för investeringar i denna utbyggnad under perioden 2018 till 2020. 50 miljoner kronor per år av summan bör öronmärkas för elektrifiering av vägar.

Ökad andel el i kollektivtrafiken

Idag är elektricitet för busstrafik skattepliktig, till skillnad från kollektivtrafik på spår, såsom järnväg, pendeltåg, tunnelbana och spårvagn, där elektriciteten är skattebefriad. För att påskynda introduktionen av eldrivna bussar i kollektivtrafiken anser Centerpartiet att busstrafiken bör ha samma skatteförhållanden som tågtrafiken. Centerpartiet föreslår därför att energiskatten på el till elburen kollektivtrafik hanteras likvärdigt oavsett fordonstyp.

Båtar som drivs med fossila drivmedel betalar idag ingen energiskatt för bränslet. Om fartyget istället använder landström för strömförsörjning och för att ladda batterier ombord är brukaren skyldig att betala energiskatt på elen. Sedan 2011 finns i lagen om skatt på energi en möjlighet till nedsättning av energiskatten för el. Nedsättningen omfattar dock enbart större fartyg vars bruttodräktighet, ett jämförelsetal för fartygs storlek, överstiger 400. Detta undantag från energiskatten är inte anpassat för nationell sjöfartsnäring, bilfärjor och pendelbåtar, som normalt har en bruttodräktighet om 20–300. Detta hämmar omställningen från fossila drivmedel till förnybar el inom

sjötrafiken. Nedsättningen av energiskatten på el bör därför gälla även för mindre fartyg.

De två förslagen som beskrivits ovan beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad om 30 miljoner kronor.¹⁶⁶

Miljöbilspremier för lastbilar

Tunga fordon är på många platser livsnödvändiga för den lokala ekonomin, då ingen annan transportinfrastruktur kan uppnå samma finmaskighet som vägnätet. Utsläppen från lastbilar har dessvärre varit envist höga och först på senare år börjat dämpats, vilket är allvarligt för Sverige som klimatföredöme. Den av regeringen planerade kilometer-skatten, som har ensidigt fokus på avstånd snarare än bränsle och utsläpp, har mycket liten miljöeffekt, då alternativ transportinfrastruktur saknas på många platser i landet, samtidigt som jobb beroende av lastbilstransporter drabbas.

Sverige är en världsledande lastbilstillverkare och det vore därför naturligt att Sverige också har världens bästa miljöprestanda på vår lastbilspark. För att påskynda teknikutvecklingen och skapa en stark svensk marknad för miljölastbilar föreslår Centerpartiet att det införs en miljölastbilspremie. Premien bör uppgå till cirka 250 000 kronor per fordon, i enlighet med förslaget från utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta.¹⁶⁷ Premien bör rikta sig till de lastbilar som har minst klimatutsläpp. Premien bör vara kraftfull nog att styra investeringar i lastbilar och omfatta tillräckligt många fordon för att påverka utvecklingen. För att garantera en effektiv klimatstyrning är det därtill viktigt att klassificeringen av lastbilar kontinuerligt ses över och vidareutvecklas. Förslaget beräknas kosta 150 miljoner kronor 2018.

Tunga transporter med mindre koldioxidutsläpp

Vid sidan av miljölastbilspremier vill Centerpartiet även minska utsläppen från den tunga trafiken genom att premiera fossilfria drivmedel.

Centerpartiet anser att de åkerier som aktivt väljer att ställa om sina transporter till minskade koldioxidutsläpp med fossilfria drivmedel ska premieras. Idag innebär omställningen till mindre utsläpp ofta en extra kostnad för aktörerna – vilket gör att omställningen tar tid att genomföra. För att stimulera en omställning till mer fossilfria drivmedel vill Centerpartiet därför införa en klimatbonus som kan dras av mot vinsten för den som kan visa att man minskat koldioxidutsläppen genom sin tankning. Avdraget motsvarar 200 kronor per ton minskad koldioxid. På så sätt får åkerier som går före inte sämre lönsamhet än de som fortsätter att tanka fossilt. Förslaget beräknas kosta 120 miljoner kronor 2018.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Enligt RUT 2017:1220 skulle förslaget om att skattebefria den el som används av elbussar innebära en kostnad om cirka en miljon kronor. Den låga kostnaden är resultatet av att det idag finns få elbussar. Av försiktighetsskäl antas att detta antal kan komma att öka relativt snabbt de kommande åren, varför skatteutgiften också ökar. Kostnaden för att utöka skattenedsättningen för landström är svårbedömd. Skatteutgiften för nuvarande nedsättning bedöms uppgå till i storleksordningen 2 miljoner kronor. En konservativ bedömning av de två förslagens samlade offentligfinansiella effekt är att den kan uppgå till 30 miljoner kronor.

¹⁶⁷ SOU 2013:84.

¹⁶⁸ RUT 2017:1515, egna beräkningar.

Ökad miljöstyrning i fordonsskatten

Den miljöstyrande delen av fordonsskatten bör förstärkas. Fordonsskatten är ett viktigt instrument i strävan att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta genom att premiera inköp av miljövänligare bilar. Dagens fordonsskatt utgörs av ett grundbelopp samt ett rörligt belopp som beror på fordonets miljöprestanda. Centerpartiet och Alliansen ökade miljöstyrningen i fordonsskatten genom att höja den del av skatten som beror på fordonets koldioxidutsläpp. Centerpartiet vill dock gå längre. Centerpartiet anser att den utsläppsbaserade delen av skatten bör förstärkas samtidigt som grundbeloppet sänks. På så sätt får miljövänliga bilar lägre fordonsskatt, medan bilar med höga utsläpp får högre skatt. Förslaget beräknas medföra en offentligfinansiell förstärkning på 2 miljarder kronor 2018.¹⁶⁹

Fordonsskatten tas idag endast ut i 30 år. Detta innebär en skattebefrielse för bilar som ofta har en dålig miljöprestanda. Centerpartiet föreslår därför att fordonsskatten förlängs, genom att det år från vilket bilar befrias från fordonsskatt tills vidare låses vid 1987. Förslaget beräknas öka skatteintäkterna med 13 miljoner kronor år 2018.¹⁷⁰

Energideklaration av personbilar

För att tydliggöra miljöpåverkan från olika bilar med olika drivmedel och bränsleeffektivitet, och ge förutsättningar för ett medvetet val, bör kraven på all nybilsförsäljning skärpas. Idag finns det ett tydligt och fungerade system för energideklaration av vitvaror som kylskåp, spisar och diskmaskiner. Det är lätt för konsumenterna att se om varorna har ett bra eller mindre bra energivärde när de ska köpa nya vitvaror. För personbilar finns inte en sådan märkning och det är idag svårt för den som ska köpa en ny bil att avgöra vilken klimatprestanda bilen har. Därför vill Centerpartiet, inom ramen för EU:s miljöarbete, införa en energideklaration för personbilar, liknande det system som idag finns för vitvaror, med hänsyn till drivmedlets klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv.

Koldioxidkrav för fordon i EU

Genom teknikutveckling kan marknaden påverkas och utvecklingen drivas på ytterligare mot förnybara bränslesnåla bilar. Ett avgörande steg är att skärpa koldioxidkraven på personbilar och lätta lastbilar inom EU. Skärpningen av koldioxidkraven bör dock ske utan att det ökar utsläppen av andra luftföroreningar. En sådan åtgärd skulle ha en stor effekt på en större marknad, även utanför Sverige, och bidra till både teknikutveckling och ökad sannolikhet att nå klimatmålen. I kombination med grön bilbonus och koldioxidskatten kan skärpta koldioxidkrav utgöra viktiga styrmedel och ge tydliga spelregler till marknadsaktörer.

Ännu saknas samma möjligheter för tunga fordon. Sverige bör därför driva på för att det inom EU utvecklas koldioxidutsläppskrav. Flera andra betydelsefulla marknader såsom Kina, USA, Japan och Kanada har redan utvecklat och använder dessa typer av krav. För att europeisk lastbilsindustri ska fortsatt vara konkurrenskraftig behöver motsvarande krav ställas även på den europeiska marknaden. Med två världsledande lastbilstillverkare har Sverige möjlighet att ta denna position för att driva på för förändringen i EU. Centerpartiet anser därför att Sverige bör driva på att skärpa

¹⁶⁹ RUT 2017:1217.

¹⁷⁰ RUT 2017:435, egna beräkningar.

koldioxidkraven för personbilar och lätta lastbilar i EU efter 2020 samt utveckla koldioxidutsläppskrav för tunga fordon.

Ett grönare flyg

Det EU-interna flyget omfattas idag av EU:s utsläppshandel, men kraven på hur utsläppsrätter tilldelas behöver skärpas. Att den internationella flygorganisationen ICAO enats om åtgärder och mål för att minska klimatutsläppen från flyg är positivt. Centerpartiet anser dock att flygsektorn i utökad omfattning behöver bära kostnaderna av sin klimatpåverkan.

Trots omfattande kritik vill regeringens införa en flygskatt. 80 procent av remissinstanserna avstyrker regeringens förslag eller är negativa till det. Enligt utredningen kan förslaget leda till minskade utsläpp motsvarande cirka 0,2 procent av Sveriges totala utsläpp. I värsta fall kan det leda till ökade utsläpp om hänsyn tas till att fler väljer bilen och om utsläppen flyttar utomlands. Flygskatten slår också hårt mot orter på landsbygden där flyget är helt avgörande för att kunna förflytta sig. Den flygskatt som regeringen aviserat ger inga incitament till en omställning av flygets energianvändning eftersom skatten inte gör skillnad på ett flygplans faktiska utsläpp eller om de använder förnybara drivmedel.

Regeringen har justerat skattenivåerna nedåt från Flygskatteutredningens initiala nivåer. Därtill föreslås en ekonomisk kompensation till vissa regionala flygplatser. Regeringens omvändning i frågan bekräftar att Centerpartiets kritik mot flygskatten har varit riktig och att dess negativa konsekvenser för Sverige är omfattande. En flygskatt som tvingar fram subventioner i andra änden är ingen effektiv klimatpolitik. Den redan låga klimateffekten av skatten kommer rimligtvis också att minska ytterligare i och med dessa förändringar. Det är även osäkert på vilket sätt regeringens föreslagna subventioner kommer att kompensera småföretag och andra aktörer som är beroende av flyget och som får kraftigt ökande skatteutgifter årligen till följd av flygskatten.

I stället för regeringens ineffektiva flygskatt vill Centerpartiet införa ett krav på obligatorisk inblandning av förnybart flygbränsle för alla flygplan som tankas i Sverige. Det är ett mer klimat- och kostnadseffektivt sätt att minska flygets klimatpåverkan och samtidigt ställa om till en hållbar flygsektor. Faktum är att det räcker med fem procents inblandning för att klimateffekten ska bli lika stor som med regeringens flygskatt, till en lägre kostnad för resenärerna.

Den långsiktiga potentialen för inblandning är i dag 50 procent. Med en så hög potential för inblandning finns det alltså stora möjligheter att minska utsläppen långt mer än med regeringens flygskatt – samtidigt som det bidrar till en grön omställning av flyget. Att satsa på grönt flygbränsle gör dessutom att bolagen får större anledning att effektivisera, vilket ger ännu mer miljövinster. För att systemet ska bli långsiktigt hållbart och förutsägbart behöver den exakta utformningen, inklusive nivå på inblandning, utredas.

Centerpartiet anser också att Swedavia bör öka möjligheterna till rabatter för start och landning för de plan som har bäst miljöegenskaper. Statliga bolag och myndigheter bör också klimatkompensera sina tjänsteresor. Det behövs därtill skärpta krav på den EU-interna flygtrafiken. Den ska lyda under samma regler för tilldelning av utsläppsrätter som övriga delar av EU:s utsläppshandel. Den internationella luftfartsorganisationen, ICAO, nådde 2016, efter många års förhandlingar, en överenskommelse för att minska utsläppen från flygtrafiken. Sverige måste vara pådrivande för att ICAO-

systemet faktiskt levererar och att det sker en revidering och radikal uppdatering av Chicagokonventionen, ICAO:s föräldrade grunddokument från 1940-talet, som reglerar internationell beskattning av flygbränsle och som begränsar effektiva ekonomiska styrmedel.

Slopat skatteundantag för fossilgas

I svensk klimat- och energipolitik har en sedan länge rådande princip varit att fossila energislag ska beskattas. Den uppdelning av koldioxid- och energiskatt som Sverige tillämpar ger tydliga incitament till såväl mindre utsläpp av koldioxid som energieffektivisering.¹⁷¹ Naturgas är en fossil gas som under en period dragit nytta av skattebefrielse, trots dess fossila ursprung. För att stimulera en ökad användning av förnybar metangas, så kallad biogas, istället för fossil sådan anser Centerpartiet att naturgasen som används i transportsektorn bör beskattas enligt samma princip som fossil bensin och diesel, med koldioxidskatt efter innehåll av fossilt kol, och med energiskatt efter energiinnehåll. Detta beräknas medföra ökade skatteintäkter med 170 miljoner kronor 2018.¹⁷²

Förstärkt ersättning för metangasreducering

Biogasproduktion ger positiva effekter för klimatet och minskar samtidigt övergödningproblemen. Alliansregeringen införde ett produktionsstöd för biogas och ett investeringsstöd för biogasanläggningar inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Det finns fortsatt stor potential för biogastillverkning i Sverige, och Centerpartiet vill därför tillföra ytterligare medel för detta ändamål. Centerpartiet föreslår därför att metangasreduceringsstödet förstärks med 20 miljoner kronor årligen.

Kretsloppspremie för biogas

Sveriges jord- och skogsbrukare är nyckelpersoner i den gröna omställningen. Det var därför Centerpartiet införde investeringsstöd för biogasanläggningar och ett metangasreduceringsstöd. För att ytterligare stärka biogasproduktionen föreslår Centerpartiet att en kretsloppspremie för biogödsel införs, vilket skulle stärka konkurrensen för biogödslet gentemot handelsgödsel och förbättra den ekonomiska konkurrenskraften för biogasproducenter i hela landet samtidigt som mer av energivärdet tas till vara i kretsloppet. Vi föreslår en kretsloppspremie på 50 kronor per ton biogödsel, vilket väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 90 miljoner kronor år 2018.¹⁷³

Klimatsmarta arbetsmaskiner i lantbruket och byggsektorn

Utbudet av arbetsmaskiner i Sverige, särskilt klimatsmarta sådana, är relativt litet och likriktat. Likt övriga transportslag är fordonsparken fossilberoende och i stort behov av omställning. I och med marknadens karaktär finns bäst möjlighet att påverka internationellt genom att ställa krav inom EU. I dagsläget finns inga krav avseende koldioxidutsläpp från arbetsmaskiner. Genom att utveckla EU-gemensamma koldioxidkrav och fungerande mätmetoder av bränsleförbrukningen på arbetsmaskiner kan teknikutveck-

¹⁷¹ Se exempelvis Konjunkturinstitutet (2015b) för resonemang kring koldioxid- respektive energiskatten som styrmedel.

¹⁷² RUT 2017:677.

¹⁷³ Egna beräkningar.

lingen drivas på. Likt miljöbilsdefinitionen för personbilar bör en motsvarande definition utvecklas för arbetsmaskiner. För tunga fordon har Göteborg och Stockholm stad utvecklat en särskild definition som skulle kunna ligga till grund för en miljöbilsdefinition för arbetsmaskiner.

För att vidare driva på utvecklingen av arbetsmaskiner mot alternativ som är bättre för miljön kan offentlig upphandling användas som verktyg, med krav på exempelvis avgasutsläpp, bränsleförbrukning och drivmedel ställas.

Det finns idag ingen myndighet som har ett övergripande helhetsansvar för arbetsmaskiner utan ansvaret är fördelat på flera myndigheter, även avseende miljöaspekter. För att underlätta omställningen till klimatsmarta arbetsmaskiner bör en myndighet tilldelas ett tydligt ansvar för klimatanpassning av arbetsmaskiner.

Grön industriomställning

Fokus på biobaserad ekonomi

Sverige har kommit långt i omställningen till en biobaserad ekonomi, men det krävs ytterligare åtgärder för att tillvarata de unika affärsmöjligheter som finns. Sverige har gott om förnybar råvara från jord- och skogsbruket och vi har skickliga innovatörer. Möjligheten att utveckla ny teknik och nya affärer är stor, och kan ytterligare stärka vår internationella konkurrenskraft. Industrisektorn som helhet står dock fortfarande för en betydande del av Sveriges utsläpp av växthusgaser, därför är fortsatt teknikutveckling viktig.

I en biobaserad ekonomi ersätts fossila insatsråvaror med förnybar råvara. Redan idag är listan på produkter som producerats från förnybar råvara lång. Biobaserade plaster, biokomposit, biodrivmedel, gröna kemikalier och ett ökat byggande i trä är några exempel där biobaserade produkter kan ersätta fossila. Det saknas dock fortfarande demonstrationsexempel och testanläggningar på många områden.

För att ytterligare påskynda industrins omställning vill Centerpartiet se ytterligare styrmedel. Målet är både att minska miljö- och klimatpåverkan och att skapa naturliga kretslopp i industriutvecklingen och den effektiva användningen av naturresurser. Exempel på satsningar som skulle kunna stimuleras är produktion och testanläggningar för bioplaster, forskning och utveckling av nya material från skogen, och konvertering från fossil till förnybar processenergi. Samtidigt behöver de många nuvarande satsningarna på en cirkulär ekonomi från regeringen samlas och gå från diskussion till konkreta, industriella och företagsbaserade projekt med ökad återföring av råvara till industriprocesser.

För satsningar för en biobaserad och cirkulär ekonomi avsätter Centerpartiet 150 miljoner kronor 2018 och 500 miljoner över tre år.

Snabbare miljöprövningar

Miljöpåverkande verksamheter måste leva upp till högt ställda krav och omfattande regler. Miljö- och klimatrelaterade processer och tillstånd måste utformas med en helhetssyn på verksamhetens miljöpåverkan, både positiv och negativ. Effektiva och rimliga regelsystem är en konkurrensfördel i en globaliserad ekonomi. Centerpartiet anser därför att det behövs reformer för att förbättra hantering och prövning av miljöpåverkande verksamheter. Investeringar i miljö- och klimateffektiv teknik behöver

främjas genom att tillståndprocesser och tillsynen reformeras och effektiviseras, bland annat så att handläggningstiderna blir kortare.

För att möjliggöra en ökad investeringstakt i klimat- och miljöeffektiv teknik satsar Centerpartiet därför 50 miljoner kronor årligen på att korta handläggningstiderna för miljöprövningar. Resurserna riktas främst till domstolarna, för att möjliggöra förkortade handläggningstider för miljöprövningsärenden. Inte minst den nya lagstiftningen för vattenverksamheter kommer att öka antalet ärenden kraftigt, vilket också innebär att högre anslag kommer att krävas.

8.2 Energi

Mer klimatnytta och mer förnybart

Sveriges mål är att nettoutsläppen av växthusgaser ska vara noll till år 2045. Centerpartiet anser därutöver att Sveriges energisystem ska vara helt förnybart till år 2040. För att uppnå detta krävs energieffektiviseringar och en mångfald av förnybara energislag, i både liten och stor skala. Sveriges unika förutsättningar för detta syns inte minst i den växande produktionen av sol- och vindel, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart elsystem.

Energikommissionen

Centerpartiet har tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet enats om en bred och långsiktig överenskommelse om inriktningen på energipolitiken. Centerpartiet har länge varit drivande för en bred överenskommelse över blockgränserna om inriktningen för den framtida energipolitiken. Uppgårelsen bygger vidare på Alliansens klimat- och energiöverenskommelse från 2009 och skapar en ram för ett långsiktigt hållbart och stabilt elsystem även efter 2020.

Överenskommelsen innehåller flera framgångar för Centerpartiet. Bland annat förlängs systemet med elcertifikat fram till 2030 samtidigt som ambitionsnivån höjs med 18 TWh mer förnybar el. Det är 60 procent mer än det tidigare mål som sträckte sig till 2020. Elcertifikaten ger den förnybara elen stabila förutsättningar att växa, utan att statsbudgeten belastas.

Andra viktiga framgångar för Centerpartiet är slopad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, enighet om att värna och förenkla för vattenkraften, både storskalig och småskalig, samt en översyn av regler för att underlätta nya produkter och tjänster inom energilagring och småskalig elproduktion. Energiöverenskommelsen ger de långsiktiga förutsättningar som krävs för att nå ett mer förnybart energisystem.

Uppgårelsen innehåller också en framtida inriktning för kärnkraften, bland annat krav på utökat försäkringsansvar. Dessutom avskaffas effektskatten, vilket matchas med en sänkning av fastighetsskatten för vattenkraften och en översyn av regler för småskalig elproduktion.

Sverige som Europas gröna batteri

För att göra skillnad i vårt närområde vill Centerpartiet förbättra överföringskapaciteten av el till våra grannländer. Då kan vi skapa exportmöjligheter för teknik, kunskaper och förnybar energi, samtidigt som vi tryggar vår och våra grannländers elförsörjning.

Export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Att EU:s energimarknader integreras och effektiviseras skapar också stora möjligheter. Flera andra EU-länder är i stort behov av förnybar energi, både för att uppfylla sina EU-mål och för att bli mindre beroende av rysk olja och gas. Med nätinvesteringar och utbyggd överföringskapacitet har Sverige och hela Norden därför stor potential att bli Europas gröna batteri.

Med en ökad andel väderberoende kraftproduktion ökar också behovet av mer flexibel elanvändning för att sänka effektuttaget under vissa perioder. Det svenska elnätet behöver därför bli smartare och möjliggöra en effektivare och mer flexibel elanvändning. Det krävs också att Svenska kraftnät och övriga nätägare agerar ansvarsfullt och transparent för att inte mer mark än nödvändigt tas i anspråk. Centerpartiet vill också se en effektivare reglering av de intäkter som nätbolagen tar ut av sina kunder och bättre användning av dessa, med bättre forskning och utveckling inom intäktsramen.

För att åstadkomma en mer flexibel elmarknad är det viktigt att det lönar sig att planera sin elanvändning. Smarta och uppkopplade apparater och smarta elnät kan ytterligare öka användarflexibiliteten och avlasta elnätet. Mer närproducerad el ökar också flexibiliteten, gör systemet mindre sårbart och kan ge sänkta kostnader, inte minst på landsbygden. För att öka den närproducerade elproduktionen vill Centerpartiet slopa skatten för egenanvändning av solet samt införa möjligheten till skatteavdrag om du är bosatt i en lägenhet men andelsägare i en mikroproduktionsanläggning. Sänkningen av skatten på solet för egenanvändning, i kombination med en höjning av dagens gräns om 255 kilowatt, väntas medföra en intäktsminskning på 5 miljoner kronor.¹⁷⁴

Med förenklade regler, minskat krångel och slopad solskatt kan fler människor bidra till produktionen av förnybar energi och ta makten över sin egen energiförsörjning. Egen energiproduktion är också en brygga till en mer miljösmart och energieffektiv livsstil. Incitamenten för mikroproduktion av förnybar el bör därför stärkas.

Mikroproducenter av el får göra skatteavdrag på det överskott som levereras ut på nätet. Idag sköts skattereduktionen via deklarationsprocessen en gång per år. Drivkraften att producera egen el ökar om återbetalningen sker snabbare än en gång per år. Återbetalningen bör därför skötas direkt på fakturan, precis som för ROT- och RUT-avdragen. För att möjliggöra att även nyare byggnader ska kunna nyttja avdraget för att investera i solceller vill Centerpartiet se över reglerna för ROT-avdraget.

Förstärk elnätskapaciteten till och från Gotland

2009 fattade alliansregeringen beslutet att bygga en tredje kraftöverföringskabel till Gotland. Syftet var att göra elöverföringen till och från ön säkrare och möjliggöra ytterligare utbyggnad av förnybar elproduktion. Det finns ett stort intresse för investeringar i sol- och vindkraft på Gotland. Svenska kraftnät har dock fattat ett beslut om att trots detta inte bygga den tredje kabeln till Gotland. Beskedet sätter stopp för ytterligare utbyggnad i förnybar el på Gotland eftersom kapaciteten i befintliga överföringskablar är full. Flera planerade investeringar i sol- och vindkraft riskerar att utebli. Parallellt med detta beslut har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att

---

¹⁷⁴ Regeringens sänkning av skatten, från 29,5 till 0,5 öre per kilowattimma, bedöms leda till en nettokostnad om 1,6 miljoner kronor (prop. 2016/17:141). Samtidigt bedöms utbyggnadspotentialen vara stor, vilket riskerar att leda till högre kostnader framöver. Av försiktighetsskäl avsätter Centerpartiet fem miljoner kronor för att helt ta bort skatten och öka gränsvärdet.

utreda hur Gotland skulle kunna bli självförsörjande på el. Detta uppdrag rimmar illa med Svenska kraftnäts beslut. För att möjliggöra en ökad utbyggnad i förnybar kraftproduktion på Gotland anser Centerpartiet att regeringen ska ge Svenska kraftnät i uppdrag att fortsätta byggandet av en tredje elnätskabel till Gotland.

Vindkraften befrias från fastighetsskatt

Inom ramen för energiöverenskommelsen genomfördes ett antal skattesänkningar på energiområdet. Fastighetsskatten på vindkraft kvarstår dock, om än på en låg nivå. På grund av låga elpriser har befinner sig många förnybara kraftproducenter i en ansträngd ekonomisk situation. För att stärka arbetet mot ett helt förnybart elsystem vill Centerpartiet avskaffa fastighetsskatten på vindkraft för att stärka konkurrenskraften i vindkraftsbranschen. Den offentligfinansiella kostnaden beräknas till 34 miljoner kronor.¹⁷⁵

Tillgång till solcellsstöd för alla

Centerpartiet har inom Alliansen jobbat hårt för att utveckla och förbättra förutsättningarna för utbyggnad av förnybar energi och för att ge fler människor möjligheten att producera sin egen el, från till exempel solceller. 2009 införde alliansregeringen ett stöd till alla som installerar solceller, oavsett om det rör sig om privatpersoner, företag eller offentlig verksamhet. Stödet och den snabbväxande marknaden har lett till att ursprungligen budgeterade medel inte räcker. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 att stödnivån utökas från 20 till 30 procent för hushåll samt att stödets utformning och ansökningsprocessen ses över. Centerpartiet vill se ökade resurser för att snabbt kunna hantera den kö av ansökningar som byggts upp. Stödet och ansökningsprocessen bör också bli enklare. Centerpartiet delar dock inte regeringens bedömning att stödnivån bör höjas, något som också branschföreningen Svensk solenergi motsätter sig. Centerpartiet bifaller därmed anslagshöjningen, men anser att resurserna ska användas för att i högre grad minska kön i stället för att öka stödnivån. På sikt bör solcellstödet former utvecklas så att det bättre svarar mot den dynamiska utvecklingen i solcellsbranschen.

Energilagring

En ökad andel förnybar och småskalig kraftproduktion, parallellt med den teknikutveckling som sker, ställer krav på ökade investeringar i elnäten. En viktig del i framtidens smarta energisystem blir att kunna lagra elen för användning vid senare tillfälle. Energilager kommer därför spela en viktig roll för den framtida elinfrastrukturen. Ökad lagring öppnar upp för nya affärsmöjligheter även vid lågt elpris i och med att elen kan användas för att producera till exempel vätgas, eller lagras och användas vid ett senare tillfälle som el eller till annat. Ska Sverige fungera som Europas gröna batteri är det också en fördel att kunna fungera som producent av batterier producerade med liten klimatpåverkan.

Det är därför glädjande att regeringen har anslagit medel till detta. Centerpartiet anser dock att regeringens satsning är alltför begränsad och vill därför att ytterligare medel ska tillföras för att främja energilagring. Det är viktigt att stimulera hushållen att

---

¹⁷⁵ Skatteverket (2016b).

lagra sin egen el, men också att pilotanläggningar för lagring i större skala främjas. Det handlar om att hushållen själva ska kunna jämna ut sin egen förbrukning över tid, bland annat för att skapa mer stabilitet i elsystemet. Lagring i större skala kan dämpa volatiliteten i systemet och även skapa en jämnare prisbild. Nya projekt för att främja lagring där el omvandlas till lager av fossilfri gas, power-to-gas, är i färd att utvecklas. Dessa tekniker bör även omfattas av stödet till energilagring.

Centerpartiet föreslår att nuvarande satsning på energilagring förstärks med 50 miljoner kronor 2018, 100 miljoner kronor 2019 samt 150 miljoner kronor år 2020.

8.3 En giftfri vardag

En av Centerpartiets främsta prioriteringar inom miljöpolitiken är arbetet för att skapa en giftfri vardag. Vissa farliga kemikalier bör förbjudas. Andra kemikalier är vanliga och inte så giftiga att de bör förbjudas, men kan i större mängder, eller i kombination med varandra, ändå vara skadliga. Dessa ämnen behöver bära sina kostnader och användningen av dem bör minska. Ekonomiska incitament, såsom särskilda kemikalieskatt och producentansvar, bör därför användas för att skynda på omställningen till mer hållbara alternativ.

Tillverkning av textilier har stor miljöpåverkan, både på vatten- och kemikalieanvändning. Många svenska företag arbetar med att samla in textilier för återvinning och återanvändning och med handlingsplaner för utfasning av olika ämnen. Centerpartiet vill ta tillvara och påskynda denna utveckling genom att införa producentansvar för att återanvända och återvinna mer textilier.

För att stärka arbetet mot farliga kemikalier anser Centerpartiet att Kemikalieinspektionen bör få utökade resurser. Utöver nedan beskrivna satsningar föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen ska få 5 miljoner kronor i ytterligare anslag 2018, som sedan växer till 25 miljoner kronor 2020.

Kemikalieskatt

Alliansregeringen tillsatte en offentlig utredning om att införa en kemikalieskatt, som presenterade sina slutsatser i mars 2015. Utredningen föreslog en skatt på vissa typer av elektronik och byggmaterial, syftande till att minska användandet av flamskyddsmedel och ftalater.

En sådan skatt har nu införts, vilket är glädjande. Centerpartiet anser dock att förutsättningarna för att införa en bredare kemikalieskatt bör analyseras.

Därtill föreslår Centerpartiet att en kemikalieskatt på kläder och skor införs, i enlighet med förslag från bland annat Kemikalieinspektionen.¹⁷⁶ Skatten föreslås uppgå till 75 kronor per kilo för de kläder eller skor som innehåller ett farligt beskattningsämne. Denna skattesumma ökas till 100 kronor per kilo om tre beskattningsbara ämnen förekommer eller om innehållet är okänt. De beskattningsbara ämnena utgörs av ftalater samt allergi- och cancerframkallande färgämnen. Skatten väntas inbringa 220 miljoner kronor per år.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Kemikalieinspektionen (2013).

¹⁷⁷ Kemikalieinspektionen (2013).

Ökad kontroll av importerade varor

En av de största utmaningarna med arbetet för en giftfri vardag, och något som utgör en stor risk för exponering för många människor, är hanteringen av kemikalier i varor. Kemikalier i varor och material hanteras inte i EU:s kemikalielagstiftning (REACH), varför ämnen som är förbjudna eller kraftigt begränsade att användas i EU kan komma in i importerade produkter.

För att stärka kontrollen av importerade varor i syfte att begränsa förekomsten av annars förbjudna ämnen föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen, tullen samt polisen sammantaget ges ett resurstillskott på 10 miljoner kronor per år.

Kartläggning av gifter i människors vardag

En förutsättning för ett effektivt arbete mot farliga kemikalier är en heltäckande och uppdaterad lägesbild. För att öka kunskapen om gifter i människors vardag föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen ges ett tillskott om 15 miljoner kronor per år.

REACH och farliga kemikalier i varor

EU:s kemikalielagstiftning REACH behöver utvecklas för att bli mer effektiv, bland annat genom möjligheten att reglera ämnen med liknande egenskaper i grupp. REACH omfattar bara kemiska ämnen som importeras, men en stor del av de farliga kemikalier som människor riskerar att utsättas för i sin vardag kommer, som beskrevs i föregående avsnitt, som delar i varor och produkter snarare än som kemiska ämnen. REACH reglerar inte varor, och flera undersökningar visar att det i importerad elektronik, leksaker och plaster förekommer farliga ämnen som är förbjudna eller begränsade att användas i EU.

För att från svensk sida ta ett samlat grepp om arbetet med REACH och höja ambitionsnivån i det internationella kemikaliarbetet föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen får 20 miljoner kronor i ökade anslag. Resurserna bör användas i arbetet med att utveckla REACH när det gäller prioriterade områden så som hormonstörande ämnen, kombinationseffekter och nanomaterial, i arbetet med utformningen av EU:s strategi för en giftfri miljö och för att stärka det bilaterala samarbetet med strategiska länder som Sverige har en stor varuimport från, i syfte att minska förekomsten av farliga ämnen i importerade varor.

8.4 Levande hav och vatten

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är mycket angelägna framtidsfrågor. Ett långsiktigt och målmedvetet arbete behöver bedrivas, och för det krävs en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik. En stor del av arbetet sker i samarbete med länder inom EU och i Östersjöregionen. Men minst lika mycket behöver ske på nationell, regional och lokal nivå. Stora miljövinster kan nås genom att långsiktigt planera för hur hav- och vattenresurser ska nyttjas hållbart. En långsiktig hållbar planering i kombination med ett skydd av kust- och havsområden, enligt de internationella Nagoyamålen som Sverige ska uppfylla, skapar förutsättningar för att säkra de marina ekosystemtjänsterna för framtida generationer.

En blå miljard

Miljösituationen i våra hav är kritisk och stora insatser krävs för att rädda de marina ekosystemen. Östersjön, ett av världens mest känsliga hav, utsätts idag för stora miljöhot. Övergödning från näringsläckage och miljögifter rubbar havets ekosystem, med algblooming och mycket stora områden med döda havsbottnar som följd. Det krävs nu kraftfulla åtgärder för att gradvis kunna vända utvecklingen.

Hav, sjöar och vattendrag hotas samtidigt av nedskräpning, mikroplaster och utsläpp av skadliga ämnen. Trots insatserna för att begränsa användningen av skadliga ämnen växer problemet med att skadliga kemiska ämnen, via våra avlopp och på andra sätt, hamnar i hav och vattendrag.

God tillgång till rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. De senaste åren har dock flera delar av landet drabbats av vattenbrist sommartid. Förändrade flöden och nederbörd i klimatförändringarnas spår samt överutnyttjande av, och underinvestering i, va-infrastruktur bidrar till en ökande vattenbrist.

För att rädda haven och skydda tillgången till dricksvatten föreslår Centerpartiet att 1,3 miljarder kronor – en blå miljard – satsas för rent vatten och förbättrad havsmiljö. Resurstillskottet sker utöver de av regeringen aviserade satsningarna på havsmiljön, vars inriktning också föreslås förändras.

Stoppa bottendöden – rädda Östersjön

Centerpartiet föreslår fem separata och kraftfulla insatser för att stoppa övergödningen och bottendöden.

Utvärderingar har visat att en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna för minskat näringsläckage från skog och mark är restaurering av våtmarker och vattendrag, som därmed kan fånga upp och filtrera näringsämnen. Centerpartiet föreslår därför att 275 miljoner kronor satsas per år 2018–2020.

När Centerpartiet satt i regeringen skapades en statlig medfinansiering av lokala vattenvårdsprojekt, det så kallade LOVA-bidraget. LOVA-bidraget utbetalas av länsstyrelserna till lokala vattenvårdsprojekt som minskar mängden kväve och fosfor eller miljögifter i haven. Exempelvis har LOVA-bidraget gått till va-planering och va-åtgärder, inventering av avlopp, effektivare avloppsrening, lantbruksåtgärder såsom kalkfilter, strukturkalkning och fosfordammar, samt tömningsanläggningar för båttoalett och båttvätt för fritidsbåtar. LOVA-bidraget har visat sig effektivt för att minska övergödningen, spridningen av giftiga ämnen och förlust av biologisk mångfald. Centerpartiet vill därför öka LOVA-bidragen med 78 miljoner kronor nästa år.

En viktig källa till utsläpp av näringsämnen är äldre enskilda avlopp. Centerpartiet vill att arbetet för att åtgärda dessa inriktas mot de anläggningar som har störst miljöpåverkan. Vi vill se en mer flexibel och ändamålsenlig lagstiftning som fokuserar på åtgärder med störst miljönytta. De fastigheter som ligger nära vatten och som har avlopp med stor miljöpåverkan behöver byta till ett modernt avloppssystem så fort som möjligt. För att öka takten i särskilt känsliga områden nära vatten föreslår Centerpartiet att ett investeringsstöd för moderna enskilda avlopp införs under en treårsperiod. För detta avsätts 75 miljoner kronor per år 2018–2020.

Tabell 8 En blå miljard

Blå miljard – inklusive regeringens satsningar	2018	2019	2020	Summa
Stoppa bottendöden – Rädda Östersjön	628	638	628	1 894
Restaurera våtmarker och vattendrag	275	275	275	825
Åtgärda enskilda avlopp med störst miljöpåverkan	75	75	75	225
Regionalt samarbete för havsmiljön	150	150	150	450
Förstärkta LOVA-bidrag	78	88	78	244
Hållbara blå näringar	25	25	25	75
Ny teknik för minskad internbelastning, plast och föroreningar i havet	25	25	25	75
Rena hav, sjöar och vattendrag	300	395	455	1 150
Sanering av förorenade områden i kuster, hav, sjöar och vattendrag, gifter på botten	150	245	305	700
Rena stränder och minskad nedskräpning	70	70	70	210
Effektiv rening av mikroplaster, läkemedelsrester, kemikalier m.m.	80	80	80	240
Säkra dricksvattnet i hela landet	128	128	128	384
Medfinansiering till lokala initiativ för tillgång till rent vatten	95	95	95	285
Stärkt planering och beredskap för dricksvattenförsörjning, kartläggning grundvatten	33	33	33	99
Summa	1 056	1 161	1 211	3 428
Nej till regeringens satsningar	-606	-711	-811	-2 128
Blå miljard – utöver regeringen	2018	2019	2020	Summa
Stoppa bottendöden – Rädda Östersjön	320	300	280	900
Rena hav, sjöar och vattendrag	40	70	40	150
Säkra dricksvattnet i hela landet	90	80	80	250
Summa	450	450	400	1 300

Källa: Prop. 2017/18:1, egna beräkningar.

Haven är ett gemensamt ansvar och för att skydda dem krävs inte enbart nationella åtgärder. Även internationellt och regionalt samarbete behövs. Östersjöländerna enades 2009 om en handlingsplan för Östersjön (BSAP) för att minska övergödningen. Sverige har genom insatser inte minst av och i de areella näringarna och kommunala reningsverk minskat sina utsläpp, men behöver göra mer. Men flera andra länder runt Östersjön behöver också öka sina ansträngningar.

Det är nödvändigt att skapa någon form av gemensam förvaltning av Östersjön, trots de olika motsättningar som finns mellan kustländerna, och en mekanism som belönar

uppnådda resultat i att minska näringsläckage och övergödning. En sådan mekanism finns redan inom FN:s klimatsamarbete, CDM, som gör uppskattningar av hur mycket utsläppen minskats med en viss åtgärd och betalar för detta ur en gemensam pott, där de rika länderna bidrar med huvudparten. Kring Östersjön skulle en likartad mekanism kunna sättas upp. Även om det skulle vara långt ifrån perfekt finns ingen sådan mekanism alls idag, samtidigt som utsläppen i Östersjön är lättare att mäta och verifiera än globala koldioxidutsläpp.

Centerpartiet vill därför satsa på att förstärka det regionala arbetet både i Östersjön och Västerhavet och avsätter år 2018 150 miljoner kronor för en nystart för samarbetet och åtgärder mot övergödning, mikroplaster och sjöfartens miljöpåverkan.

Ett hållbart fiske är viktigt och Centerpartiet vill se ett småskaligt kustnära fiske parallellt med det storskaliga fisket. Sverige måste arbeta för kontroller och övervakningsåtgärder inom EU men också minska fiskeföretagens administrativa kostnader och säkerställa fiskerikontrollen. Vi ser också en potential i landbaserade blå näringar och vattenbruk men regelverket för denna näring måste förändras och förenklas för att näringen ska kunna utvecklas. Idag tar det så mycket som sex år att få de tillstånd som krävs och det säger sig självt att det är orimligt. Vattenbruk, så som odling av musslor och sjöpungar, är också ett sätt att ta upp näringsämnen och minska övergödningen. För att möjliggöra en utveckling av de blå näringarna med ny teknik, ökat upptag av näringsämnen och hållbara jobb satsar Centerpartiet årligen 25 miljoner kronor.

Delar av Östersjön är idag så förorenade att bottnarna är helt döda. Dessa döda bottenar leder till en ond spiral där övergödande ämnen frigörs på grund av syrebrist. Detta skapar en internbelastning, som pågår oberoende av nya utsläpp. På sikt är det mycket viktigt att utvecklingen bryts, för att återställa den ekologiska balansen i Östersjön. Det kan handla om syresättning av bottenar, bindning eller upptag av näringsämnen. Det behöver också utvecklas nya ekonomiska styrmedel för att ge incitament för att öka upptag av fosfor. För att stödja forskning för utveckling av ny teknik och för styrmedel avsätts 25 miljoner kronor årligen.

Rena hav, sjöar och vattendrag – minska mikroplaster, nedskräpning och gifter

Våra hav lider fortsatt av tidigare generationers okunskap och oförsiktighet med utsläpp av skadliga ämnen och dumpning av avfall. För att städa upp dessa krävs stora resurser. Därför satsar Centerpartiet 700 miljoner kronor över tre år i en riktad satsning för sanering av förorenade vattenområden och kuster. Inom ramen för denna satsning ryms också resurser för att sanera vrak som läcker skadliga ämnen längs Sveriges kuster.

Plastskräp utgör cirka 60–90 procent av den totala mängden nedskräpande föremål i haven. Fåglar, fiskar och marina däggdjur riskerar att äta eller trassla in sig i plasten. Enbart på den svenska västkusten beräknas årligen flera tusentals kubikmeter skräp flyta i land. Skräpet behöver stoppas redan vid källan, innan det hamnar i vattnet. Därutöver behöver återvinningskrav och återvinningsystem för engångsartiklar skärpas, för att minska nedskräpningen i hela landet. För att göra en kraftsamling mot skräp och plast, genom att stötta kommuner och andra aktörer som gör stora insatser för att rensa stränder från skräp, tillför Centerpartiet 70 miljoner kronor per år.

Ökande kunskap om kemikalier och läkemedelsresters påverkan på vattenkvalitet och vattnets ekosystem ställer nya krav på reningsverk. Idag saknas teknik i många anläggningar. Det krävs både större medvetenhet om vilka medel som används och hur

de tas om hand så att de inte hamnar i avloppet, och dessutom ny teknik för rening av det som ändå hamnar i avloppen. Ett särskilt problem är spridning av mikroplaster. Det kan både handla om rening av dagvatten, men också nya material och tekniker för att minska mikroplasterna från exempelvis bildäck, som är en stor källa till mikroplastföroreningar. Därför avsätts 80 miljoner kronor per år 2018–2020 för att stödja investeringar i reningsteknik, för att avskilja läkemedelsrester, mikroplaster och andra gifter.

Säkra dricksvattnet i hela landet

God tillgång till rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. De senaste åren har dock flera delar av landet drabbats av vattenbrist sommartid. Förändrade flöden och nederbörd i klimatförändringarnas spår samt överutnyttjande och underinvestering i va-infrastruktur bidrar till en ökande vattenbrist.

Vatten är en resurs som finns och används lokalt. Det innebär att både tillgång till, och hot mot, rent vatten varierar i olika delar av landet. Historiskt har inte vatten varit en begränsad resurs och därför används det i många fall ineffektivt. Nya utmaningar kräver en högre upprustningstakt och ett ökat investeringsbehov. Centerpartiet föreslår därför ett nytt stöd till lokala initiativ och investering i ny teknik och för medfinansiering av åtgärder för en tryggad tillgång till dricksvatten och för att motverka effekter av torka. Erfarenheterna från de lokala vattenvårdsprojekten (LOVA) kan tas tillvara, men detta program ska dock fokusera på tillgång till dricksvatten. Åtgärderna kan omfatta inventering av befintliga vattentäkter, nya brunnar, vattensnål teknik, men även långsiktiga åtgärder som anläggning av vattenmagasin och våtmarker. För detta ändamål avsätts 95 miljoner kronor per år.

Centerpartiet vill skärpa planeringen för vattenförsörjningen lokalt och regionalt och stärka krisberedskapen för akuta situationer. De senaste åren har vi sett både torka men också föroreningar i vattenverk som gjort att människor blivit utan eller fått koka vatten i dagar och veckor. Vatten är ett kommunalt ansvar och ska så förbli, men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Tillgången till vatten följer inte kommungränser och den kommunala planeringen bör samordnas regionalt. Centerpartiet vill att staten ska stödja både beredskap för akuta situationer och samtidigt underlätta det långsiktiga arbetet med lokala och regionala dricksvattenplaner. Arbetet rör en rad myndigheter men som Dricksvattenutredningen konstaterat behöver detta samordnas bättre. Det befintliga VAKA-arbetet behöver ges långsiktiga förutsättningar och stärkas för att stödja kommunernas beredskap för akuta kriser och stöd till kommunal och regional planering, samt förstärkt samordning. För att långsiktigt förbättra kunskapen om grundvatten och nya förutsättningar i klimatförändringarnas spår behöver resurserna öka till SGU, såsom regeringen föreslagit, för att stötta genomförandet av planer och stärka beredskapen. För detta ändamål anslås totalt 33 miljoner kronor per år.

Miljöskatt på plastpåsar

Kretsloppsarbetet behöver stärkas för att minska förekomsten av farliga kemikalier, mikroplaster och marint skräp i våra vattenområden. Av den totala mängden nedskräpande föremål i haven så utgörs den största delen av plast. Marin nedskräpning är en global utmaning. Men det är också ett problem i Sverige. 90 procent av världens

sjöfåglar bedöms ha plast i magen.¹⁷⁸ Därför vill Centerpartiet stärka arbetet med att minska förekomsten av plaster i våra hav och säkerställa att en god avfallshantering finns längs våra kuster.

Icke-nedbrytbara plastpåsar utgör en signifikant andel av det skräp som varje år hamnar i svenska hav och sjöar. För att uppnå målet i EU:s direktiv om förpackningar och förpackningsavfall, och minska användningen av tunna plastpåsar, föreslår Centerpartiet att en miljöskatt på plastpåsar införs. Liknande avgifter finns i exempelvis Irland och Danmark och har effektivt bidragit till att de icke-nedbrytbara plastpåsarerna fasats ut. Under våren 2016 föreslog också Naturvårdsverket att ekonomiska incitament bör användas för att minska användningen av plastpåsar, genom att ett prisgolv om fem kronor införs.¹⁷⁹ Sedan juni 2017 har också delar av handeln på ett eget initiativ börjat ta betalt för plastpåsar. Det är glädjande att fler intressenter nu lämnar förslag som liknar de som Centerpartiet har presenterat.

Centerpartiet föreslår, till skillnad från Naturvårdsverket, att det ekonomiska styrmedlet bör utformas som en skatt. Detta då en skatt ger resurser till det offentliga för att dels hantera de negativa miljöeffekterna av nedskräpning och dels finansiera andra prioriterade reformer.

Skattens nivå bör sättas så att målet om att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar från cirka 80 stycken per person och år till 40 stycken per person och år. Priselasticiteten för bärkassar är inte känd, men Naturvårdsverket gör bedömningen att ett lägsta pris om 5 kronor per kasse är nödvändigt.¹⁸⁰ Av försiktighetsskäl föreslår Centerpartiet initialt att en skatt om 1,6 kronor införs. Det bör ge en kostnad per kasse på i storleksordningen 4 kronor. Skattenivån bör justeras i syfte att styra mot målet om en halvering av användningen per person och år.

Skatten väntas, konservativt räknat, inbringa 600 miljoner kronor 2017.¹⁸¹

---

¹⁷⁸ Wilcox m.fl. (2015).

¹⁷⁹ Naturvårdsverket (2016).

¹⁸⁰ Internationella erfarenheter tyder på en mycket hög elasticitet. Naturvårdsverket (2016) gör dock poängen att internationella exempel ofta rör länder där priset på påsar tidigare varit 0. Även Dikgang m.fl. (2012) för ett kortare resonemang kring detta och att utvecklingen i sådana länder, särskilt på kort sikt, kan överskatta elasticiteten. I Sverige tar affärer idag generellt betalt för plastpåsar varför den psykologiska effekten av att höja priset kan antas vara lägre. När Systembolaget höjde priset på sina påsar med 50 procent, från 1 krona till 1,5 kronor, sjönk förbrukningen med 0,8 procent. Detta kan dock antas underskatta elasticiteten då de aktuella påsarerna kan upplevas fylla ett specifikt syfte som är svårt att ersätta med andra typer av påsar. Alla uppskattningar av priselasticiteten är behäftade med stor osäkerhet. Av försiktighetsskäl antar Centerpartiet att ett pris om 4 kronor leder till en minskad användning om 50 procent samt att hela denna konsumtionsminskning sker år ett. Det implicerar en elasticitet om 1, till skillnad från Naturvårdsverkets implicita antagande om att elasticiteten, givet ett pris på 2 kronor idag, är $((40-80)/((40+80)/2))/((5-2)/((5+2)/2))=0,78$. Det är möjligt att elasticiteten skiljer sig markant från detta antagande, varför effekten av införandet av skatten behöver följas noggrant.

¹⁸¹ Beräkningarna är konservativa på främst följande fyra sätt. För det första används enbart uppskattningar av konsumtionen av tunna plastbärkassar, då uppskattningar av konsumtionen av tjocka plastbärkassar saknas. För det andra antas en högre elasticitet än hos Naturvårdsverket (2016). För det tredje antas konsumtionsminskningen realiseras fullt ut redan år ett. Och för det fjärde dras intäkten ned schablonmässigt för att kompensera för minskad konsumtion den senaste tiden. Källa till beräkningarna är RUT 2016:1334 och egna beräkningar.

9 Tillväxt och utveckling i hela landet

Oavsett om man bor på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden ska man ha likvärdiga möjligheter att leva, arbeta, driva företag och känna trygghet. Landsbygden och städerna delar många utmaningar med varandra. I såväl bruksorter som förorter finns ett behov av fler jobb, närvarande polis och rättsstat, och en välfungerande och klimatsmart infrastruktur. Även behovet av en reformerad bostadsmarknad är stort i hela landet, oavsett om det handlar om att möjliggöra fler lägenheter, ökat byggande i strandnära lägen på landsbygden eller om att reformera hyresmarknaden i storstäderna.

Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte likformighet. Samma utmaning kan lösas på skilda sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas med en insikt om att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En närodlad politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

9.1 Infrastruktur för hela Sverige

En välfungerande infrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är likaledes viktigt för att möjliggöra företagsamhet och tillgång till jobb. Järnvägen, flyget, sjöfarten, riksvägarna och de 42 000 milen enskilda vägar har alla viktiga funktioner att fylla.

Centerpartiet prioriterar att öka underhållet av järnvägen, ökade och tidigare lagda investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och ytterligare investeringar i it- och bredbandsutbyggnad. Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Vägar och järnvägar

Järnvägslyft för ökad punktlighet

På många ställen i Sverige är järnvägsinfrastrukturen i dåligt skick och otillräcklig. Vart tredje persontåg i Sverige är fortfarande försenat. Signalfel och inställda avgångar hör till vardagen.¹⁸² Det finns bansträckor där säkerheten och punktligheten äventyras av personer på spåren. Det existerande signalsystemet ATC behöver också förstärkas istället för att i förtid ersättas med ett helt nytt system (se ERTMS nedan).

Centerpartiet dubblade i alliansregeringen satsningarna på järnvägens drift och underhåll jämfört med tidigare socialdemokratiska regeringar. Underhållet är dock fortfarande eftersatt på många sträckor. Enbart för 2020 är skillnaden mellan budgeterat underhåll och underhållsbehov uppskattningsvis dryga fyra miljarder kronor enligt Trafikverkets beräkningar. Det finns med andra ord ett underhållsbehov som inte fullt ut tillgodoses i de sedan tidigare budgeterade satsningarna.

Därför föreslår Centerpartiet ett järnvägslyft för punktlighet och driftsäkerhet. Som en del av detta föreslås en förstärkning av det existerande signalsystemet ATC och ledningar, med fokus på ökad driftsäkerhet, samt en säkring av banvallar utsatta för personer på spåren med hjälp av stängsel.

---

¹⁸² Trafikanalys (2017).

För att förstärka underhållet och öka punktligheten avsätter Centerpartiet 2,5 miljarder kronor över tre år.

Rusta upp regionala och lokala järnvägsbanor samt viktiga godstrafiksträckor

Det regionala och lokala järnvägsnätet har sedan många år prioriterats ned. Detta trots att flera av banorna är mycket viktiga ur ett regionalt utvecklingsperspektiv för arbetspendling, kollektivtrafik och inte minst näringslivets godstransporter. Fungerande järnväg bidrar bland annat till att människor kan bo och pendla i större regioner och är en viktig tillgång för en allt rörligare befolkning. Många godstrafiksträckor är viktiga för industrin och det lokala näringslivet men är idag kraftigt eftersatta.

Centerpartiet vill därför stärka underhållet av järnvägen med resurser öronmärkta till att rusta upp lokala och regionala lågtrafikerade banor på den svenska landsbygden. Detta är bansträckor med viktig pendlingsfunktion och godstransportfunktion, som har stor betydelse för jobb och tillväxt. Dessa hamnar i regel långt ned på Trafikverkets prioriteringar där stambanorna alltid ligger först. De regionalt viktiga men mindre banorna utanför stomnätet blir därför i många fall aldrig upprustade.

Centerpartiet föreslår att järnvägsunderhållet förstärks med 500 miljoner kronor årligen över de kommande tre åren i syfte att rusta upp regionala och lokala banor för att underlätta tågpendlande och godstransport.

Tåg i norra Sverige

Norra Sveriges näringsliv har ett behov av en fungerande och effektiv infrastruktur för såväl gods som människor. Trots stora avstånd och glesbefolkade län har norra Sverige en viktig roll i svensk export som måste vårdas och vässas. Där fyller ett färdigställande av Norrbotniabanan en viktig funktion. Skogen, malmen och stålet är viktiga exportvaror som utgör en avsevärd del av Sveriges ekonomi. Den norra delen av landet, med sina rika naturresurser, bidrar stort till denna utveckling. En viktig förutsättning för export är fungerande transporter. Därför visar sig regeringens löfte om en byggstart av Norrbotniabanan innehållslöst när allt det som aviserats är byggstart från Umeå till Dåva, en deponianläggning 9 km norr om Umeå. Det är glädjande att Trafikverket i sitt förslag till nationell infrastrukturplan föreslår en utbyggnad av Norrbotniabanan mellan Umeå och Skellefteå. Centerpartiet förväntar sig att regeringen fattar beslut i enlighet med Trafikverkets rekommendation.

Norrbotniabanan är ett stort projekt och skulle i likhet med många andra motsvarande projekt lämpa sig att genomföra i offentlig-privat samverkan (OPS). Används även EU:s medfinansiering så blir byggandet fullt realistiskt att genomföra.

Pausa införandet av ERTMS

En prioriterad åtgärd i infrastrukturpolitiken är att minska underhållsskulden för väg och järnväg. Centerpartiet vill därför pausa införandet av det ännu icke färdigutvecklade tågsignalsystemet European Rail Traffic Management System (ERTMS). Det skulle frigöra resurser som skulle kunna användas till effektivt underhåll av järnvägen.

ERTMS är en dyr och tekniskt sett vanskelig investering som enligt många bedömare inte innebär någon kapacitetsförbättring för svensk järnväg. Istället bör resurserna användas för att förstärka det existerande signalsystemet ATC och finansiera satsningar

på att rusta upp järnvägen. Att pausa införandet av ERTMS skulle frigöra 746 miljoner kronor under år 2018.¹⁸³

Höghastighetsbanor i Sverige

En väl utbyggd infrastruktur knyter ihop Sverige och skapar förutsättningar för fler jobb och företag i hela landet. Det leder också till att möjligheten att ta ett jobb längre från bostaden breddas, vilket möjliggör för fler hållbara transporter, minskad klimatpåverkan och att nya jobb och bostäder kan växa fram. Snabbare tåg skapar dessutom möjlighet till enklare och effektivare pendling. Det handlar om modern och grön infrastruktur som knyter samman Sverige och som Centerpartiet därför har en positiv inställning till.

I dag räcker den svenska järnvägens kapacitet inte till, varken i norra eller södra Sverige. En kraftig tillväxt i tågtrafiken har lett till högt kapacitetsutnyttjande och eftersatt underhåll samtidigt som järnvägen under lång tid varit i behov av ytterligare förstärkningar vad gäller drift och underhåll. Denna situation gör systemet mycket känsligt för störningar, både planerade, tekniska och väderberoende. Slutresultatet blir låg pålitlighet och lågt förtroende för tåg, såväl för persontrafik som för den stora mängd gods som varje dag måste transporteras på järnväg.

Centerpartiet är därför positivt till höghastighetsjärnvägar. Vi har en stor tilltro till de möjligheter tekniken medför. Höghastighetståg öppnar även för kommande systemförändringar och utveckling som vi i dag inte exakt kan förutse, såsom förstoring av arbetsmarknads- och utbildningsregionerna.

Höghastighetsbanor bär på stor potential, varför Centerpartiet är måna om en hållbar finansiering och att Trafikverket förmår att vidmakthålla en mycket hög grad av kostnadskontroll i projektet. Projektet ska ses som en helhet med anslutningar, bostäder, investeringar och kollektivtrafik i hela Sverige. En satsning på höghastighetståg måste även inkludera att höghastighetsbanorna och deras stationer länkas ihop med och förstärker kapaciteten på befintlig transportinfrastruktur så att tillgängligheten kommer hela det svenska transportsystemet till del.

Eftersom sammanhängande infrastrukturprojekt på så stor skala är extremt ovanliga är det illa lämpat för den ordinarie finansiering som förekommer för infrastrukturprojekt. Det finns därför anledning att pröva såväl lösningar med offentlig-privat samverkan (OPS, se avsnitt nedan) som att placera projektet i separat bolag, som vid byggandet av Öresundsbron.

Den nationella infrastrukturplanen

Trafikverket har presenterat sin plan för de nationella infrastrukturåtgärder som ska ske under 2018–2029. Trafikverket föreslår att de planerade höghastighetsbanorna byggs ut etappvis, med en betydligt lägre hastighet än vad som tidigare var aktuellt. Detta innebär att höghastighetsbanorna skulle gå i 250 km/h och inte stå färdiga förrän långt efter 2040.

Det finmaskiga järnvägsnätet, vid sidan av de stora stambanorna, får inte heller de resurser som behövs. Det handlar om väldigt många mindre sträckor över hela landet som behöver rustas upp. Dessa banor är en viktig del för att hela järnvägsnätet ska hänga ihop och fungera. Risken finns också att många landsvägar i hela landet tillåts förfalla, eftersom de får alldeles för lite resurser i transportplanen. Effekten av det blir

¹⁸³ RUT 2017:1234, egna beräkningar.

sämre säkerhet, sämre bärighet och lägre hastigheter. Allt detta kommer drabba landsbygden.

Tyngre och längre fordon

Det finns stora miljö- och samhällsnyttor att tillvarata genom att möjliggöra transport med tyngre, längre och mer transporteffektiva fordon på det svenska vägnätet. Samtidigt som ledig kapacitet utnyttjas mer effektivt och utsläppen av bland annat koldioxid minskar, förbättras konkurrenskraften för transportberoende näringar. Genom att möjliggöra för tyngre och längre fordon att rulla på Sveriges vägar skulle företag kunna spara miljontals kronor samtidigt som det skulle skapa stora miljövinster. En 74-tons lastbil släpper ut betydligt mindre per transporterat ton än dagens konventionella lastbilar. Det är därför bra att riksdagen har sagt ja till att högsta möjliga bruttovikt ska höjas från 64 till 74 ton.

Det förslag regeringen lagt fram var dock undermåligt och kraftigt begränsat till en liten del av Sveriges vägnät. Därför var det glädjande att riksdagen gick emot regeringens förslag om att de tyngre fordonen bara ska få rulla på särskilt utpekade vägar inom fem områden för att inte konkurrera med järnvägs- och sjötrafik. I stället kommer de nu att få gå på alla vägar som klarar deras tyngd, ett arbete som Centerpartiet varit pådrivande i. I vårt grannland Finland, som också är ett konkurrentland för den svenska skogsnäringen, har en ökning av högsta tillåten bruttovikt nyligen genomförts, från 60 ton till 76 ton. En liknande reform måste omedelbart sjösättas i Sverige och då omfatta hela det svenska väg- och järnvägsnätet. Det är därför även viktigt att de enskilda vägarna ges förutsättningar att klara av 74-tonslastbilar på de svenska vägnäten.

Det är nu viktigt att Trafikverket skyndsamt tar fram anvisningar för var den tunga trafiken ska få gå. Det är också ett prioriterat arbete att gå vidare med hur längre fordon än i dag ska kunna introduceras i trafiken.

Enskilda vägar

Av det svenska vägnätet består 43 000 mil av enskilda vägar, medan endast ca 10 000 mil är statliga och 4 100 mil kommunala. Ansvariga för de enskilda vägarna är väg-hållarna, exempelvis enskilda markägare, vägföreningar eller samfällighetsföreningar. Av dessa får 7 700 mil statsbidrag som ska bidra till att vägarna tillgodoser behoven och håller hög transportkvalitet.

En väl fungerande infrastruktur är en grundläggande förutsättning för en levande landsbygd. De enskilda vägarna är en viktig del i detta. Det är de enskilda vägarna som möjliggör att en miljon människor dagligen kan påbörja och avsluta sin resa till jobb och hem. De enskilda vägarna är mycket betydelsefulla ur ett godstransportperspektiv. Det är viktigt att de enskilda vägarna ges förutsättningar att klara av att rusta sig inför införandet av 74-tonslastbilar på de svenska vägnäten, till förmån bland annat för en väl fungerande konkurrenssituation för svensk skogsindustri och för övriga råvarutransporter. Centerpartiet medverkade i alliansregeringen till ett kraftigt ökat stöd till de enskilda vägarna och anser att de enskilda vägarna ska fortsätta främjas. Därför föreslår vi att underhållet av enskilda vägar förstärks med 300 miljoner kronor under kommande tre år i syfte att kunna genomföra nödvändiga bärighetssatsningar och reinvesteringar för ett robust vägnät i hela landet.

Ordning och reda på vägarna

Konkurrenssituationen i transportnäringen är stenhård. Åkerier som bedriver illegal verksamhet har ökat kraftigt i antal och är av både utländskt och svenskt ursprung. Överträdelseerna rör sig till exempel om brist på yrkestrafiktillstånd, överträdelse mot cabotageförordningen och utebliven betalning av lagstadgade avgifter och skatter. Andra delar är bland andra brott mot kör- och vilotider och smuggling. Centerpartiet anser det vara en prioriterad fråga att minska fusket på våra vägar. Vi har därför varit med och skärpt lagstiftningen på området. Det kan dock finnas anledning att gå vidare med ytterligare förslag för att minska fusket. Ett exempel kan vara att införa krav på GPS-sändare för de utlandsregistrerade åkare som trafikerar det svenska vägnätet enligt cabotagereguleringen.

Autonomi och mobilitetstjänster

Inom framtidens teknik är några trender extra tydliga: autonomi, eldrift, klimat- och kostnadseffektivitet, delningsekonomi och nya affärsmodeller. Det är viktigt att politiken tar hänsyn till ny teknik och utvecklar en lagstiftning som anpassas därefter. Utvecklingen med autonoma fordon och en ökad digitalisering i och med ”Internet of things” och implementering av 5G, den femte generationens mobilnät, kan få en genomgripande effekt på hela transportsystemet. Dessa trender för med sig såväl möjligheter som utmaningar för hur vi planerar transportinfrastrukturen. Samtidigt finns en rad frågor rörande de juridiska och trafiksäkerhetsmässiga aspekterna såväl som behovet av att utveckla ansvarsbegreppet.

Alternativa finansieringslösningar för infrastrukturåtgärder

Både svenska och utländska investerare, bland annat pensionsfonder, har visat intresse för långsiktiga investeringar i Sverige. I många med Sverige jämförbara länder finansieras sedan länge viktiga samhällsinfrastrukturprojekt i offentlig-privat samverkan (OPS). På så vis möjliggörs att en utförare av ett projekt tar ett helhetsansvar för kostnader, genomförande och uppföljning. Det kan röra sig om en järnväg, en bro, en motorvägssträcka eller en del av en trafiklösning, som till exempel mer robust elförsörjning eller ett signalsystem för järnväg.

I Sverige är det fortfarande sällsynt med projekt finansierade via OPS. Det är beklagligt eftersom OPS ofta har stora fördelar. De offentliga anslagen till investeringar i infrastruktur är inte tillräckliga för att genomföra alla de projekt som är samhällsekonomiskt nyttiga. OPS möjliggör tidigareläggning av sådana projekt utan att på kort sikt ta budgetutrymme i anspråk. Projektets kostnad återbetalas istället över en längre tid, som motsvarar anläggningens livslängd. OPS medför även potentiella effektivitetsvinster. När den privata parten är ansvarig för både projektering, byggande, drift och underhåll skapas starkare incitament att hålla nere kostnaderna och bygga med kvalitet.

Att det finns potentiella effektivitetsvinster att realisera med hjälp av OPS-modeller inom investeringar i statlig transportinfrastruktur är också en slutsats i den statliga utredning som nyligen undersökt frågan.¹⁸⁴ Trafikverket bör ges i uppdrag att identifiera och driva 10–15 av de objekt som finns angivna i nationell plan i form av OPS, i syfte

---

¹⁸⁴ SOU 2017:13.

att skaffa kunskap och erfarenhet samt öka effektiviteten. Höjda banavgifter, brukaravgifter och trängselskatter är andra användbara finansieringsalternativ.

Nej till skatt på avstånd

Regeringen har aviserat två skatteförslag som är skadliga för den regionala tillväxten och som beskattar avstånd. Det handlar dels om en kilometerskatt som beskattar tunga transporter per kilometer, och en skatt på flygresande som drabbar alla flygresenärer i hela landet.

Införandet av en kilometerskatt skulle näst intill uteslutande slå mot landsbygden och mindre orter. Människor som bor och verkar på de delar av landsbygden där avstånden är stora, och där möjligheten till transporter via järnväg och sjöfart är begränsade, hade drabbats av ökade kostnader på till exempel dagligvaror. Ur miljösynpunkt är den tilltänkta kilometerskatten mycket ineffektiv. En lastbil som drivs med förnybar energi eller med den senaste elhybridtekniken får betala lika mycket i skatt som en gammal lastbil som drivs med fossil diesel. Dessutom hade konkurrenskraften för skogsindustrin kraftigt försämrats och den viktiga produktionen av biobränsle och bioprodukter hade därmed åkt på ett ordentligt bakslag i den gröna omställningen. Centerpartiet säger därför nej till en kilometerskatt. Med anledning av detta var det ett välkommet besked att regeringen bestämt sig för att backa från den skadliga kilometerskatten, åtminstone i närtid. Tyvärr avser de att återkomma i frågan.

Centerpartiet har andra förslag för att öka omställningen inom åkeribranschen. Bland annat vill vi införa en utökad avdragsrätt för åkerier som tankar förnybart. Förslaget beskrivs närmare i kapitel 8.1. Också när det gäller flygskatten beskrivs Centerpartiets förslag för att öka andelen förnybart bränsle och minska koldioxidutsläppen genom en reduktionsplikt i kapitel 8.1.

Digital infrastruktur

Globalisering och digitalisering för människor närmare varandra och den digitala infrastrukturen är nödvändig för att det ska gå att arbeta och bo i hela landet. En fungerande informationsteknologi i form av tillgänglig bredbandsuppkoppling med hög kapacitet i hela landet innebär enorma möjligheter för nya mötesplatser, kunskap, frihet och utveckling. Centerpartiet stärkte i alliansregeringen investeringarna i bredbandsutbyggnad och öppnade för en mer tillgänglig data- och telekommunikation, inte minst på landsbygden. För Centerpartiet är it ”det femte transportslaget”, som vid sidan av vägar, järnvägar, sjöfart och flyg möjliggör att bo och verka i hela landet. På sikt kommer uppgraderingen från 4G till 5G än tydligare bekräfta den digitaliseringsvåg som sköljer över världen och behovet av en tillgänglig digital infrastruktur över hela landet blir än viktigare för att minska ojämlikheter mellan bygder och människor.

Stärkt bredbandsutbyggnad och digitalisering

Ett av de viktigaste sätten att skapa förutsättningar för jobb, tillväxt och tillgång till välfärdstjänster är att bättre ta tillvara den digitala utvecklingen. Centerpartiet vill att alla hushåll och arbetsplatser där efterfrågan finns ska vara uppkopplade senast 2025. För att digitaliseringen av hela Sverige ska ta ytterligare fart krävs utbyggnad av fiber och annan modern kommunikationsteknik i hela landet. För att genomföra detta behövs kreativa lösningar som exempelvis samförläggning av bredbandsinfrastruktur med

annan infrastruktur och en mer snabbfotad användning av frekvenser för mobilt bredband.

Inom landsbygdsprogrammet avsattes 3,25 miljarder kronor för en ökad utbyggnad av bredband på landsbygden. Dessa pengar skulle satsas under åren fram till 2020. Så kallade byalagslösningar, en stor ideell kraft, har drivit på utvecklingen och möjliggjort en kostnadseffektiv utbyggnad av bredband på landsbygden. Intresset för dessa pengar har varit stort, vilket resulterat i att avsatta medel inte räckt till mer än cirka två tredjedelar av ansökningarna. För att den pågående digitaliseringen av hela Sverige ska kunna fortsätta föreslår Centerpartiet därför att ytterligare 250 miljoner kronor per år avsätts för en förbättrad bredbandsinfrastruktur i hela landet.

Utöver ökade resurser krävs andra insatser för att påskynda och underlätta utbyggnaden av bredband. En sådan är att öka samkanalisationen av kablar i marken. När bredbandsinfrastruktur samförläggs med annan infrastruktur, till exempel vid bygge av vägar eller draging av elkablar, bör detta ske för att byggande av samhällsinfrastruktur ska bli så kostnadseffektivt som möjligt. Ett exempel är att myndigheter som Trafikverket och Svenska kraftnät bör ges instruktion i regleringsbrev om att alla som önskar ska få lägga bredband i deras väg- eller nätområde och att berörda myndigheter ska förverkliga det. Myndigheterna får sedan räkna av sin extrakostnad för detta via pengar som kommer från det generella anslaget för en ökad bredbandsutbyggnad. Dessutom bör Energimarknadsinspektionen ges i uppdrag att undersöka om elnätsmonopolen kan åläggas att också dra bredbandsfiber eller motsvarande lösning när elnätsinfrastruktur förnyas.

Den senaste tiden har en nedmontering av det gamla statliga telefonikopparnätet accelererat, något som påverkar tillgången på telefoni- och bredbandstjänster. Detta slår hårdast mot landsbygden där alternativen till en fast förbindelse, till exempel ett fibernät eller mobilt nät med hög överföringshastighet, inte finns eller är alltför kostsamma. För att förhindra att människor lämnas utan möjlighet till en fungerande kommunikation anser Centerpartiet att den aktör som idag distribuerar telefoni- och bredbandstjänster inte ska tillåtas avbryta den, om det inte finns en fullgod ersättning till en rimlig kostnad på plats.

9.2 Världens modernaste landsbygd

Landsbygdskommittén

Centerpartiet fick i Parlamentariska landsbygdskommittén brett stöd för många av våra politiska förslag, bland annat att decentralisera myndigheter i syfte att flytta makten närmare medborgarna samt ökade möjligheter till strandnära byggande. Det måste helt enkelt bli enklare att bygga strandnära, inte minst för att mindre kommuner ska kunna locka nya invånare och fler turister. Landsbygdskommittén uppmanade regeringen att ta bort flera av de begränsningar som finns för byggande på landsbygden. Om landsbygden ska växa och utvecklas måste även byggandet öka, inte minst med attraktivt boende.

Andra förslag som Centerpartiet fått igenom är förbättrad tillgång till bredband på landsbygden, åtgärder som ökar svensk livsmedelsproduktion såsom att offentliga upphandlingar av livsmedel ska ske med krav motsvarande svenska miljökrav och svenska regler för djurskydd. Alla dessa förslag främjar jobb och företagande på landsbygden.

Förutom att genomföra viktiga delar av Landsbygdskommitténs förslag behövs konkreta åtgärder för ett starkt och konkurrenskraftigt företagande och fler arbetstillfällen i hela landet. Det behöver bli enklare och billigare att anställa. Skatter och avgifter som hämmar jobbskapande måste minimeras.

Beslut ska fattas nära dem som berörs. För att Sveriges landsbygder ska kunna utvecklas måste kommuner och regioner ges mer makt att skapa utveckling och attraktivitet utifrån sina egna förutsättningar. Det handlar bland annat om att staten måste släppa ifrån sig makt till folkvalda församlingar som känner sin region och sin kommun och dess behov. Detta kan bland annat göras genom att myndigheter decentraliserar hela eller delar av sina funktioner till regioner och kommuner, som exempelvis beslutanderätt över tillväxtfrågor, miljöarbete och infrastruktur. Centerpartiet vill inte se en kommunreform som ritar om kommungränser från ett kontor i Stockholm. I stället måste kommunsammanslagningar, om de ska ske, komma utifrån kommunernas egen vilja, där den kommunala självbestämmanderätten värnas. Samma principer bör gälla vid en eventuell regionreform. För att en sådan ska kunna genomföras krävs att de nya och större regionerna också får ökad makt, genom en kraftfull decentralisering.

För att fler människor ska vilja starta och driva företag i hela landet är det viktigt att krånglet och administrationen minskar. Genom förenklingar sparar företagarna både tid och pengar och kan fokusera på sin verksamhet. Målsättningen bör vara att grundläggande uppgifter om företaget och dess verksamhet bara ska behöva lämnas en gång och till ett ställe.

I stora delar av landet finns områden som inte är detaljplanelagda. Här finns förutsättningar att införa andra regler än de som gäller i tätorter och som skulle göra det enklare och snabbare att bygga. Centerpartiet vill se nationella regelförenklingar som möjliggör för enklare regler för byggande utanför detaljplanelagt område så att fler bostäder kan byggas i hela landet.

Avskrivning av studielån på landsbygden

Många människor är intresserade av att bo på landsbygden. Samtidigt har många landsbygdskommuner problem att hitta lärare, sjuksköterskor och andra viktiga personer. Därför föreslår Centerpartiet att den som flyttar till en landsbygdskommun ska kunna få sina studieskulder avskrivna med 10 procent per år. Ett liknande system finns idag i Norge och har haft goda resultat där.

Centerpartiets förslag riktar sig mot Norrlands inland och norra Dalarna minus Östersund, det som kallas Stödområde A. Förslaget innebär att alla yrkesverksamma personer som tar examina från och med 1 januari 2018 och flyttar till någon av de utpekade kommunerna ska få 10 procent av sina studieskulder avskrivna varje år upp till totalt 300 000 kronor. Det skulle både underlätta för de som vill flytta tillbaka till sina hemkommuner och för kommuner att rekrytera kvalificerad arbetskraft från resten av landet. Förslaget väntas 2018 innebära en offentligfinansiell kostnad om 25 miljoner kronor som stiger till 75 miljoner kronor 2020.¹⁸⁵

Ett liknande förslag lades fram av Landsbygdskommittén som tyvärr begränsade det till 23 utvalda kommuner i norr. Centerpartiets förslag går längre genom att rikta sig till ett större område.

---

¹⁸⁵ Egna beräkningar.

Tillgång till kommersiell service

Tillgången till kommersiell service är en nödvändig förutsättning för livskraftiga samhällen. Centerpartiet är stolta över att i regeringsställning ha medverkat till att öka stödet och därmed bidragit till ökad service på landsbygden. I landsbygdsprogrammet finns det för närvarande 700 miljoner kronor avsatta för satsningar på kommersiell service på landsbygden. Det handlar om att ge den lokala lanthandlaren eller bensinmacken i byn stöd för att kunna finnas kvar och ge bra service. Just den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera.

På många orter runt om i landet finns också mängder av affärslokaler som gapar tomma men som skulle kunna användas till livsmedelsbutiker, eller annan kommersiell service. Därför föreslår Centerpartiet att den som startar verksamhet i en tom lokal ska slippa fastighetskatten under tio år. Syftet är att underlätta för de företagare som vill öppna en lanthandel och ge människor som bor i landsbygden möjlighet till grundläggande service. Centerpartiet avsätter 100 miljoner kronor årligen för detta, vilket skulle räcka till över 10 000 lokaler.¹⁸⁶

Besöksnäring och gårdsförsäljning

För att erbjuda invånare och besökare en attraktiv livsmiljö måste det bli enklare för företagare och privatpersoner att omvandla idéer till verklighet. Det måste därför bli lättare att ordna kulturevenemang, försäljning av mat och dryck och att ordna verksamhet som bidrar till ett mer dynamiskt gatuliv. Även gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker måste tillåtas.

En levande besöksnäring kräver att det är lätt att starta och driva företag. Många verksamheter startar på deltid eller kvällstid. Att tid och energi kan läggas på att utveckla affärsidén, snarare än att fylla i blanketter, är centralt. För många småföretag innebär den första anställda också en hög tröskel. När företaget väl anställt en person är det enklare att anställa också en andra och en tredje. För att göra det enklare för små företag att växa och anställa vill Centerpartiet att arbetsgivaravgiften för den första anställda slopas helt under två år. Det förslaget utvecklas i kapitel 7.7.

Centerpartiet vill också att företagslokaler på landsbygden ska undantas från kravet på bygglov vid uppförande av till exempel gårdsbutiker och lokaler för Bed and Breakfast. Redan idag är kravet på bygglov slopat vid uppförande av byggnader kopplade till landsbygdsföretagande, men då många gårdar diversifierar sin verksamhet till flera grenar bör detta undantag utökas även till andra näringsverksamheter knutna till landsbygden.

Fler jobb och ökad konkurrenskraft inom svenskt jordbruk

De gröna näringarna är viktiga för att hela Sverige ska kunna växa. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. Därför är det viktigt att värna om de gröna näringarnas konkurrenskraft och förutsättningar. Bra företagspolitik, med minskad administrativ regelbörda och lägre kostnader, är den viktigaste politiska åtgärden för att främja företagande, inte minst i de gröna näringarna.

---

¹⁸⁶ Egna beräkningar.

Jordbrukssektorn står inför historiska förändringar i form av kraftigt ökad automatisering och effektivisering samt ökad konkurrens från omvärlden. Detta innebär stora utmaningar för det svenska lantbruket och ställer stora krav på omställning.

För att stärka det svenska lantbrukets konkurrenskraft och möjlighet att fortsätta att producera mat, skapa jobb och miljövärden i Sverige föreslår Centerpartiet ett bondepaket. Paketet bygger på tre större reformer: slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder, höjd återbetalning av dieselskatten samt grön omställning i de gröna näringarna.

Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder

Mjölkbranschen har under flera år haft ett mycket bekymmersamt läge, inte minst på grund av det ryska importstoppet som bidragit till att mjölkpriserna i Europa kraftigt fallit. Den svenska mjölkproduktionen är en av världens mest miljövänliga med en mycket god djurvälstånd. Mjölkproduktionen bidrar också till att uppfylla miljömålen om ett öppet landskap och stärkt biologisk mångfald.

I det läge som branschen befinner sig i krävs konkreta och genomförbara åtgärder på kort sikt, men också en politik för att stärka konkurrenskraften på längre sikt. Här har den rödgröna regeringen misslyckats. Trots krissituationen har man under två års tid konsekvent sagt nej till de förslag som Centerpartiet lagt fram om bland annat höjda interventionspriser och anstånd på skatten. I EU valde regeringen att förhålla sig passiv och låta andra bestämma vad som skulle bli EU:s svar på den rådande krisen. För att de svenska mjölkbönderna ska kunna konkurrera med andra europeiska bönder behöver produktionsvillkoren ses över. Sveriges mjölkbönder måste kunna konkurrera på liknande villkor för att kunna överleva.

Centerpartiet vill utnyttja de så kallade minimisstöden till att slopa arbetsgivaravgifterna för mjölkbönder, upp till det tak som reglerna tillåter. Detta väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 100 miljoner kronor per år.¹⁸⁷

Grön omställning i de gröna näringarna

Centerpartiet vill se ett fossilfritt jordbruk och skogsbruk. Därför vill vi att den gröna omställning som pågår inom lantbruket går fortare. Redan idag görs stora framsteg inom den gröna omställningen, genom bland annat förnybara drivmedel och projekt med omställningspremier för arbetsmaskiner. Tyvärr har den omställning som påbörjats stannat av på grund av avsaknad av långsiktiga och stabila spelregler för svenska biodrivmedel. Det är därför en prioriterad fråga för Centerpartiet att arbeta med de betydande hinder som finns för att den riktigt stora omställningen ska kunna komma igång. Det måste löna sig för lantbrukare att tanka fossilfritt – vilket inte är fallet idag när fossil diesel i och med skatteåterbäringen ofta är billigare än de förnybara drivmedlen. Det gör att omställningen till mer förnybara drivmedel i arbetsmaskiner går långsamt. För att minska fossilberoende behövs det incitament som stärker konkurrenskraften för förnybara drivmedel även då de används i arbetsmaskiner. Centerpartiets målsättning är att öka möjligheterna för lantbruket att ställa om, i syfte att på sikt fasa ut subventionerna av fossila drivmedel. För Centerpartiet handlar det om att stärka konkurrenskraften för de företag som använder sig av förnybara drivmedel.

Centerpartiet vill därför införa ett utökat stöd för lantbrukare som tankar minst 85 procent förnybart på 2 kronor per liter. Det beräknas medföra en kostnad på 50 miljoner

¹⁸⁷ RUT 2017:895.

kronor 2018.¹⁸⁸ Centerpartiet vill även se ytterligare åtgärder som sänkta kostnader, regelförenklingar och satsningar på forskning och utveckling till förnybara drivmedel. Centerpartiet föreslår därför att stödet till forskning om miljövänliga bränslen inom jordbruket ökas med 25 miljoner kronor per år.

Höjd återbetalning av dieselskatten

Regeringens svar på krisen inom delar av lantbruket har dels bestått av kreditgarantier, som såväl lantbrukare som banker dömt ut och som regeringen dessutom tvingats dra tillbaka, och dels av en marginell nedsättning av dieselskatten som alla aktörer inom branschen anser vara för liten. Därutöver har den rödgröna regeringen försökt att driva igenom en kilometerskatt som skulle ha drabbat lantbruksföretagen hårt om den hade blivit verklighet. Centerpartiet föreslår att återbetalningen av dieselskatten höjs med 50 öre. Det väntas medföra lägre skatteintäkter om 190 miljoner kronor år 2018 och 290 miljoner kronor per år därefter.¹⁸⁹

Konkurrenskraftiga gröna näringar

De gröna näringarna är viktiga för hela Sveriges växtkraft. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. Därtill har svenskt jordbruk en viktig roll att spela i svensk totalförsvarsplanering, då en inhemsk livsmedelsproduktion ökar Sveriges beredskap och omställningsförmåga. Därför är det viktigt att värna om de gröna näringarnas konkurrenskraft och allmänna förutsättningar. Bra företagspolitik, särskilt anpassad till små företag, med minskat krångel och lägre kostnader, är den viktigaste politiska åtgärden för växande företag.

Ägande, ansvar och befogenheter går hand i hand. Det man äger förvaltar och vårdar man också. För Centerpartiet är äganderätten en grundmurad rättighet och en vägledande princip. Därför anser vi att den svenska skogen även fortsatt bör vårdas och brukas enligt principen frihet under ansvar. Vi tror att det är möjligt att verka för skogsnäringens utveckling samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras. Vid tvingande avsättning av skyddsvärd skogsmark som begränsar äganderätten ska intrång inte vara möjligt om ersättning inte kan betalas ut vid intrångstillfället.

Långsiktig konkurrenskraft

Ska Sverige bevara och utveckla den svenska matproduktionen krävs en tydlig målsättning om långsiktigt stärkt konkurrenskraft. Perspektivet bör genomsyra hela politikområdet och både regelbördan och kostnaderna måste minska. Nya reformer som påverkar livsmedelssektorn bör värderas utifrån hur de påverkar konkurrenskraften. För att konkurrenskraften gentemot andra länder inte ska försämrats ytterligare vill Centerpartiet, till skillnad från den rödgröna regeringen, inte se nya punktskatter inom lantbruket så som handelsgodslskatt eller bekämpningsmedelsskatt.

Många som verkar inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och begränsad likviditet. Det är därför avgörande att myndigheters agerande, exempelvis när det gäller stödutbetalningar, är förutsägbart. Mot bakgrund av detta ser Centerpartiet allvarligt på att Jordbruksverket har misslyckats med att i tid betala ut de

¹⁸⁸ Egna beräkningar.

¹⁸⁹ RUT 2017:854.

ersättningar som bönderna har rätt till. En stor del av ansvaret faller på regeringen, som inte gett förutsättningar för ansvarig myndighet att sköta sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Centerpartiet föreslår därför en kriskommission som ska syfta till att säkerställa att stöden betalas ut i tid och att tidigare förseningar inte återupprepas.

Regelförenklingar inom livsmedelssektorn

Svenska livsmedelsproducenter är världsledande på djurhälsa, har en restriktiv användning av antibiotika i djurhållningen och producerar mat på ett klimatsmart sätt. Betande djur ger även öppna landskap och stärkt biologisk mångfald. Detta är exempel på kollektiva nyttigheter som är värda att försvara. Bäst värnas de genom att se till att det svenska lantbruket har goda konkurrensvillkor och kan fortsätta att verka i Sverige.

För att svenska lantbrukares konkurrenskraft ska stärkas måste politiken minska regelbördan. Därför menar Centerpartiet att vi behöver en regelförenklingskommission, som bland annat ser över hur djurskyddskrav och andra regler kan reformeras så att det inte är byråkratin, utan syftet med reglerna, som står i fokus. Ett exempel på en sådan typ av åtgärd är att förändra dagens djurskyddslag så att regelverken går från detaljstyrning till målstyrning med bibehållen djurskyddsnivå.

Naturvård med respekt för äganderätt och de som berörs

Äganderätten med egendomsskyddet är inskriven i Sveriges grundlag och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas så att enskildas rättigheter värnas och inte drabbas av orimliga konsekvenser. Värdefull natur kan behöva utökat skydd men det innebär samtidigt att äganderätt och brukande begränsas. Det måste vara självklart att ägare eller brukare ersätts för de inskränkningar som görs. Kostnaden för åtgärden måste också stå i proportion till den miljönytta som de naturvårdande åtgärderna leder till och det är viktigt att markägare och brukare involveras i hela processen. Ersättningsmodeller och nationella riktlinjer för tvingande avsättning av jordbruks- och skogsmark samt bildande av vattenskyddsområden behöver ses över och förtydligas. Centerpartiet vill även se över artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker. Det är även viktigt att naturskyddet är dynamiskt och inte statiskt. Naturen och hoten mot den utvecklas och förändras. Naturskyddet måste ta höjd för sådana förändringar. Det är viktigt att tidigare beslut utvärderas och vid behov kan omprövas eller förändras för att se att de även fortsatt på ett effektivt sätt bidrar till att skydda värdefulla miljöer och ekosystem.

Centerpartiet vill skydda skogar med höga naturvärden från avverkning genom att utveckla de frivilliga certifieringar av skogsbruk och produktkedjor som redan finns i syfte att stärka trovärdigheten för svenska biobaserade produkter. En mycket stor del av miljöskyddet bygger idag på frivilliga åtgärder och avsättningar. Staten ska ta hänsyn till detta när mål sätts och krav ställs. Samtidigt ser vi att den biologiska mångfalden och hotade arter i skog och mark behöver öka. Ett kostnadseffektivt sätt att skydda mark är att använda statlig produktiv skogsmark, till exempel från Sveaskog, som ersättningsmark vid bildande av naturskyddsområden. De initiativ från markägare för skydd av mark som fick stöd under KOMET-programmet var positivt och dessa erfarenheter bör tas till vara. Ett annat sätt att öka den biologiska mångfalden i skogen är att i större utsträckning använda ekologisk kompensation och system för att skapa och sälja

krediter kopplade till åtgärder som minskar negativ påverkan på ekosystem eller biologisk mångfald.

En livsmedelsstrategi för ökad konkurrenskraft

Svensk livsmedelsproduktion behöver stärkas. Mer svensk mat måste produceras och bönderna behöver ersättas för det mervärde som svensk matproduktion skapar genom dess stora miljöhänsyn och höga djurvälstånd. Alliansregeringens Matlandet Sverige har bidragit till att skapa 9 000 jobb inom de berörda näringarna sedan 2008. Vidare så avskaffades skatter och avgifter för bönder motsvarande nästan 2,2 miljarder kronor. Den nuvarande regeringen valde dock att lägga ner satsningen.

Det är positivt att en ny nationell livsmedelsstrategi nu tagits fram och att det finns en bred enighet i riksdagen om de långsiktiga livsmedelspolitiska målen till 2030. Centerpartiet ser dock ett antal brister i den livsmedelsstrategi som regeringen presenterat. Att Konkurrenskraftsutredningen finns med i flera delar är bra, men eftersom utredningen presenterades redan i mars 2015 borde en hel del av utredningens förslag redan ha genomförts då läget för svenskt lantbruk är allvarligt. Centerpartiet anser också att de handlingsplaner som regeringen presenterat för att uppnå de långsiktiga målen inte är tillräckligt ambitiösa för att Sverige på allvar ska kunna börja vända trenden och bygga en livsmedelskedja som är hållbar, innovativ och lönsam. I Centerpartiets livsmedelsstrategi finns därför etappmål till 2020 och tillhörande konkreta åtgärder för att säkerställa att de långsiktiga livsmedelspolitiska målen uppnås. Vi presenterar också över 90 konkreta åtgärdsförslag för att stärka hela livsmedelskedjan.

En viktig och avgörande utmaning är att stärka lantbrukets möjligheter att ta betalt för de svenska mervärdena, något som inte fungerar fullt ut i dag. Ambitionen måste vara att andra medlemsstater stärker sina regelverk, snarare än att Sverige ställer lägre krav. Vi måste dock vara öppna för att se över regelverk för att säkerställa att de bidrar till den goda djurvälstånd och det ambitiösa miljöarbete som präglar svenskt lantbruk och svensk livsmedelsproduktion, och inte bidrar till ökat krångel och onödiga kostnader. Därtill är det prioriterat att stärka efterfrågan på svenska livsmedel både i Sverige och utomlands. Satsningar på export och projekt som stärker svensk livsmedelsproduktion är därför fortsatt viktiga.

Att stärka innovations- och utvecklingstakten i livsmedelskedjan är också av stor vikt för att den svenska livsmedelsförsörjningen ska kunna säkras. Där ingår bland annat att stärka förädlingsvärdet genom hela kedjan, så att produktutveckling i alla led blir mer av en självklar del i företagandet. Centerpartiet har i sin livsmedelsstrategi lyft vikten av utökat investerarkapital som gör att fler kan investera eget kapital i växande företag. För att få bra utväxling på forskning inom livsmedelskedjan är det centralt att forskningen görs utifrån behov och i samarbete med branschen. Vi kan tyvärr konstatera att jordbruks- och livsmedelsforskningen i Sverige har tappat sedan ett antal företag flyttat sina avdelningar för forskning och utveckling utomlands. Därför är det av stor vikt att stat och näringsliv samverkar för att stärka forskning inom livsmedelskedjans olika delar.

Viltmyndighet

För Centerpartiet är det självklart att vi ska bruka våra naturresurser utan att förbruka dem. De senaste åren har vi fått fler vilda djur i våra skogar. Detta ställer krav på en

aktiv och bra viltförvaltning som är regionalt förankrad. Det skapar dessutom fler och nya möjligheter för nya verksamheter och jobb kring jakt och viltförvaltning. För att säkerställa en närvarande och effektiv viltförvaltning har Centerpartiet föreslagit att en ny viltmyndighet inrättas. För detta ändamål avsätter Centerpartiet 30 miljoner kronor årligen.

Regionala skattebaser

På samma sätt som att det är självklart att människor i stor utsträckning ska få behålla frukterna av sitt eget arbete bör regioner som bidrar med värdefull produktion få behålla delar av detta värde. Det måste löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat, göra produktiva investeringar och upplåta mark åt viktig infrastruktur och produktion.

Centerpartiet vill därför utreda hur ett antal skatter ska kunna regionaliseras. I ett första steg är det rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återföra en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner. Regionala skattebaser får samtidigt inte urholka möjligheten till kommunal utjämning av skillnader som uppkommer till följd av att olika regioner har olika förutsättningar. Med ett ökat inslag av regionala skattebaser skulle dock bilden av vilka regioner som bidrar respektive får bidrag ändras, då det skulle synliggöra de stora värden som idag produceras i många av Sveriges kommuner och regioner men som beskattas nationellt.

Nära och kostnadseffektiva myndigheter

Sverige har under lång tid präglats av en smygcentralisering av myndigheter och offentlig service. Värt att notera är att offentliga jobb centraliserats i högre takt än privata företag och att centraliseringen inte verkar kunna förklaras av att befolkningen flyttat.¹⁹⁰ Det offentliga är alltså drivande i centraliseringen.

Denna centralisering är problematisk av främst tre skäl. För det första innebär en retirerande offentlig service att den kommersiella servicen riskerar att försvinna. För det andra får personer på mindre orter och landsbygden inte del av den service de är med och finansierar. Och för det tredje innebär en centralisering till centrala lägen i storstäderna att utgifterna för den statliga förvaltningen i allmänhet, och för lokalkostnaderna i synnerhet, ökar kraftigt.

För en välfungerande statsförvaltning krävs även en ändamålsenlig granskning av de statliga myndigheterna. Idag sker regeringens granskning genom olika typer av kontrollmyndigheter och i vissa fall får granskningen ske inom ramen för själva myndigheten. Centerpartiet vill se en översyn när det gäller de konstruktioner som finns kring granskning av statliga myndigheter så att granskningarna kan bli mer effektiva och svara bättre mot de behov som finns.

Omlokalisering för ökad effektivitet

De totala lokalkostnaderna för de statliga myndigheterna uppgick 2013 till 23,4 miljarder kronor.¹⁹¹ Det är fyra miljarder, eller 21 procent, mer än 2006. Hyran per kvadratmeter har ökat med drygt 20 procent och står för majoriteten av kostnads-

¹⁹⁰ Östh (2015).

¹⁹¹ ESV (2014).

ökningen. Lokalarean har ökat i Stockholm och Malmö, men minskat i övriga landet. Kvadratmeterhyran är cirka 62 procent högre i Storstockholm än i övriga landet. För myndighetsgruppen Central förvaltning är kostnaden ungefär dubbelt så hög i Stockholm som i övriga landet.

Den regionala fördelningen av myndigheternas lokalisering är skev. Stockholm, där 22 procent av befolkningen bor, står för 29 procent av lokalarean och hela 39 procent av kostnaderna.¹⁹² Myndigheterna i övriga landet utanför storstäderna, där 61 procent av befolkningen bor, står för 53 procent av lokalarean och bara 44 procent av kostnaderna. Samtidigt som detta bidrar till högre kostnader tränger det också ut tillgängliga fastigheter för privat näringsliv och bostäder i storstäderna.

Regeringen har nyligen låtit utreda myndigheternas lokalisering.¹⁹³ Utredningen bekräftar att offentliga jobb har centraliserats. I Landsbygdskommittén lyckades Centerpartiet få också de övriga partierna att gå med på en rekommendation om att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter bör flytta från Stockholm till övriga landet.¹⁹⁴

Regeringen har nyligen föreslagit att sju myndigheter ska utlokalisera ett antal hundra arbetstillfällen från Stockholm. Det är i grunden välkommet. Samtidigt kan man notera att utlokaliseringarna går till relativt stora tätorter. Fem av sju myndigheter föreslås utlokalisera delar av sin verksamhet till någon av Sveriges 25 största tätorter, däribland Göteborg. Övriga två myndigheter föreslås utlokaliseras till Sveriges 52:a och 53:e folkrikaste tätort. Givet att Sverige har totalt 1 979 tätorter inses det lätt att förslaget knappast är en landsbygdssatsning.¹⁹⁵ Det är också viktigt att sätta förslaget i perspektiv. För att hela landet ska kunna utvecklas krävs det förvisso att de statliga jobbens lokalisering speglar befolkningens motsvarighet i större utsträckning. Än viktigare är dock att den statliga servicen når människor i hela landet. Det kan exempelvis handla om att det ska finnas en förlossningsklinik inom rimligt avstånd och att det inte ska dröja flera timmar innan polisen åker ut på ett larm. Absolut viktigast är att det skapas förutsättningar för privata jobb, i små och växande företag, att skapas i hela landet. Regeringens förslag är således ett litet och inte orimligt första steg, men saknar helt förutsättningar att på allvar underlätta för utveckling i hela landet.

Centerpartiet anser att myndigheter i huvudsak ska finnas där verksamheten kan bedrivas på det bästa och mest kostnadseffektiva sättet. Därutöver är myndigheternas service till medborgarna, samt möjligheten till synergieffekter när myndigheter samlokaliseras, viktiga vid lokaliseringsbeslut. En rimlig utgångspunkt är att myndigheternas lokalisering bör spegla befolkningens. I många andra tjänstebranscher med liknande profil på sina anställda är kontor belagda utanför storstäderna av kostnadsskäl.

Reformerat system för pris- och löneomräkning

Systemet för pris- och löneomräkning (PLO) räknar automatiskt upp anslagen till de statliga myndigheterna. Systemet är tänkt att kompensera för ökade lönekostnader, lokalkostnader samt övriga förvaltningskostnader.

Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda kostnadsgrupperna. Lokalhyror som inte omförhandlas under det kommande budgetåret

---

¹⁹² ESV (2014).

¹⁹³ Statskontoret (2016).

¹⁹⁴ SOU 2017:1.

¹⁹⁵ SCB (2017i).

räknas i pris- och löneomräkningen om med ett index som motsvarar 70 procent av den årliga förändringen av konsumentprisindex i oktober två år före det aktuella budgetåret. Omräkningen för hyresavtal som kan omförhandlas bygger på hyresutvecklingen i det aktuella området under perioden från det att avtalet tecknades eller senast hade kunnat tecknas om.

Systemet innebär alltså att myndigheter belägna på orter där hyrorna stiger snabbt kompenseras för detta. Det minskar myndigheternas incitament att kontinuerligt se över sin lokalisering. Värt att notera är också att myndigheternas lokalyta per anställd varierar förhållandevis kraftigt, vilket indikerar att det finns en effektiviseringspotential.¹⁹⁶

För att stärka myndigheternas kostnadskontroll föreslår Centerpartiet på lång sikt tre förändringar av systemet. För det första bör uppräkningsen av anslagen till följd av lokalkostnader enbart räknas upp med 70 procent av KPI, alternativt med hyresutvecklingen i de rikthyresområden som ligger utanför storstäderna. Det skulle innebära att myndigheter i städer konstant utsätts för ett besparingstryck som ger dem incitament att omlokalisera till orter med lägre lokalkostnader.

För det andra föreslår Centerpartiet att rikthyrorerna i Stockholm sänks. Det innebär att myndigheter i Stockholm får mindre anslagsökningar och därmed ges incitament att omlokalisera till områden med lägre hyreskostnader.

För det tredje bör den uppräkningsen som följer av dessa två reformer schablonmässigt sänkas för att ytterligare öka kostnadskontrollen och bidra med finansiering till viktiga jobbskapande reformer.

I denna budgetmotion föreslår Centerpartiet, som första steg, dels att rikthyran i Stockholm sänks samt att den allmänna PLO-uppräkningsen minskas med 30 procent. Dessa två reformer väntas innebära en offentligfinansiell besparing på 743 miljoner kronor år 2018.¹⁹⁷

9.3 Gröna städer

Städernas tillväxt, demografiskt, ekonomiskt, kulturellt, men även deras miljöpåverkan, är en av de starkaste trenderna globalt. Smart utformade städer ger människor förutsättningar att leva miljövänliga och hälsosamma liv. Städer skapar möjligheter för människor att samarbeta och utbyta idéer. Staden och landet delar många utmaningar och förutsättningar men likväl möter staden särskilda krav på fungerande transporter, bostadsbyggande och lösningar för att förhindra segregation.

Att uppmuntra småföretagande och entreprenörskap är avgörande för att möjliggöra en levande stadsmiljö. Centerpartiets förslag om ingångsföretag och regelförenklingar är här viktiga. Både för att skapa fler jobb men också för att möjliggöra för en mer levande stadsmiljö. Att verka för att myndigheter och andra offentliga institutioner lokaliseras till alla delar av städerna är därför viktigt både i den lokala och nationella politiken. Att bygga en blandad stad, där hyresrätter, bostadsrätter, arbetsplatser samt offentlig och kommersiell service finns i samma områden är också viktigt för att bygga en hållbar stad. Korta beslutsvägar, lokala initiativ och växande småföretag är avgörande för att få gröna städer.

¹⁹⁶ För statistik över kvadratmeter per anställd, se RUT 2015:2118.

¹⁹⁷ RUT 2017:1377, RUT 2017:1381 och egna beräkningar. Alla myndigheter under utgiftsområde 4, 6 och 7 undantas från den nedsatta PLO-uppräkningsen. Detsamma gäller anslagen 1:1 och 1:2 på utgiftsområde 22.

För Centerpartiet är det tydligt att en nationell politik för lokala möjligheter innebär att fokus måste ligga på möjlighetsskapande och ta bort nationella regler som begränsar eller försvårar lokala initiativ, snarare än ökad statlig styrning genom nationella regler eller statliga investeringsprogram. Den nationella nivån bör skapa förutsättningar genom kunskapsspridning, anpassa nationella regelverk och utveckla tekniska standarder, men decentralisera ansvar och befogenheter. Idag saknas till exempel en enhetlig definition av bilpooler vilket gör det svårt att stödja denna utveckling i lagstiftning, upphandling och parkeringsregler.

Kommuner och regioner som vill använda ekonomiska styrmedel så som trängsel-skatter och miljöavgifter, eller andra lokala miljö- eller trafikregler ska kunna göra det. Det ska vara tillåtet att utforma regler och avgifter efter miljöprestanda och råda över eventuella intäkter som dessa ger. Att styra parkeringsavgifter kan minska trafiken, att kunna förbjuda biltvätt på gatan kan ha stor betydelse för att begränsa kemikalier i dagvatten, och ett decentraliserat strandskydd skulle ge bättre möjlighet att bygga mer i attraktiva lägen i städer med stränder och kajer.

Effektiva kommunikationer i den gröna staden

Den urbana miljön kännetecknas av täthet mellan människor, verksamheter och bostäder. Därför är förutsättningarna för effektiva kommunikationer goda. Längre har städer planerats utifrån i första hand bilar och stora ytor tas upp av vägar och parkeringar. Biltrafiken leder till utsläpp av växthusgaser och negativ miljöpåverkan genom luftföroreningar och buller. Genom att främja en omställning till förnybara drivmedel, miljöbilar och nya transporttjänster som bygger på en ökad digitalisering kan de negativa konsekvenserna av biltrafiken minska, samtidigt som framkomlighet och mobilitet ökar. Styrmedel som gynnar effektiva mobilitetslösningar så som bilpooler behöver stärkas. Dessutom bör rådande parkeringsnormer ses över så att p-platser i ökad utsträckning kan prissättas utifrån efterfrågan. Krav på antal p-platser kan också ersättas med krav på mobilitetslösningar där integrerade smarta tjänster som kombinerar kollektivtrafik, hyrcykel och bilpooler kan användas i en samlad funktion utifrån aktuella behov.

Ökad cykling minskar miljöpåverkan och främjar människors hälsa. Att satsa på cykelinfrastruktur, som lokala och regionala cykelvägar och säkra cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafik är samhällsekonomiskt lönsamt. Cykel behöver i större grad räknas som ett transportslag jämte bil, båt, flyg och tåg, och få resurser i nationella infrastruktursatsningar. Säkerheten är viktig för att få fler att cykla och att gång- och cykelbanor, korsningar, trafikregler och trafiksignaler anpassas till cyklisternas och fotgängares skilda villkor ökar viljan att välja dessa färdmedel. Enhetliga markeringar av cykelbanor och andra trafikskyltar är andra åtgärder som kan förenkla.

En tät bebyggelse är ofta både utrymmes- och energieffektiv och genom förtätning kan värdefulla naturmiljöer i stadsnära läge bevaras. Men en tätare stad ställer större krav på kvaliteten i de gröna ytorna och att dessa tas med redan i ett tidigt skede i planeringen. Ekosystemtjänster som dagvattenhantering, klimatreglering, luftrening och bullerdämpning, samt möjlighet till rekreation är viktiga för de som bor i städer. Byggnation och exploatering innebär ofta att andelen hårdgjorda ytor ökar vilket påverkar vattenavrinning. Att stärka ekosystemtjänsternas roll i planeringsprocessen är ett viktigt steg mot grönnare städer.

Centerpartiet vill ge kommuner rätt att inrätta miljözoner, även för lätt trafik och persontrafik, där det finns lokala luftkvalitetsproblem eller särskilda problem med buller. Miljözonen skulle kunna reglera att endast fordon som uppfyller vissa krav på utsläpp och buller får framföras inom zonen. Detta skulle leda till att lokala problem med luftkvalitet kan lösas och skapa förutsättningar för ökat bostadsbyggande.

Möjligheten till miljövänlig båtpendling i städer som exempelvis Stockholm och Göteborg stärks också av Centerpartiets förslag om att befria mindre elfartyg från energiskatt. Idag är spårbunden trafik undantagen från elskatt men denna skattebefrielse bör utökas för att även omfatta elbussar.

10 Trygghet i hela landet

Ansvar för att garantera människors säkerhet och trygghet är en av statens viktigaste uppgifter. För att lösa denna uppgift krävs att antalet brott minskar, att polisen ingriper under pågående brott samt att genomförda brott utreds och förövare döms. Tryggheten består också i att lagarna är tydliga och rättssäkerheten stabil, så att ingen döms för brott som de inte har begått.

Polisen måste vara närvarande, tillgänglig och synlig för människor i hela landet. Den ska ha ett långsiktigt mandat och de lokala poliserna ska i största möjliga mån jobba med uppgifter kopplade till det lokala området. Tryggheten ska värnas i hela landet, oavsett om du bor på landsbygden, i storstaden eller i något av våra utanförskapsområden.

För varje brott som begås tilltar otryggheten. Samtidigt visar undersökningar att förtroendet för polisen minskar. Denna kombination riskerar att påverka tilliten till rättssamhället. För att mota en sådan utveckling krävs kraftfulla satsningar på ökad lokal polisiär närvaro, ökade resurser för att utreda och lagföra begångna brott och andra trygghetsskapande åtgärder.

Att förtroendet för rättsväsendet är högt samt att rättssamhället är stabilt och försvarar människors fri- och rättigheter i hela landet är grundläggande. Sverige är i grunden ett tryggt och säkert land, men den oro som sprider sig måste tas på allvar. Vår trygghet kräver en lokalt närvarande polis och ett rättsväsende som står rustat att hantera kriminaliteten. Det behövs mer effektiva insatser mot grov brottslighet, vardagsbrott och våld mot kvinnor. Därtill krävs ytterligare åtgärder mot terrorism och radikaliserings samt mot kontroll och brottslighet i hederns namn.

9.4 Polis

Polisen har en central roll för att beivra, begränsa och lösa brottslighet. De engagerade medarbetarna i Sveriges poliskår är många, men de poliser som tycker att arbetssituationen känns svår och överväger att överge sitt yrke blir allt fler. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion en kraftig resursförstärkning till polisen, för att garantera polisens lokala närvaro, öka antalet arbetade polistimmar, höja de hårt arbetande polisernas löner samt skapa förutsättningar för bättre arbetsvillkor och en bättre arbetsmiljö.

Polisen och det övriga rättsväsendet måste vara lokalt förankrat. Intentionen bakom den nya nationella polismyndigheten var bland annat att fler poliser skulle jobba närmare medborgare, företagare och kommuner, men de senaste åren har utvecklingen i

många delar av landet gått i motsatt riktning. Det är inte hållbart att kommunpolis och andra lokalt arbetande poliser ständigt flyttas till andra arbetsuppgifter, som gränskontroller, gängskjutningar eller annan grov kriminalitet. För att värna och förstärka medborgarnas förtroende för polisen krävs att polisen inte enbart arbetar med grov kriminalitet, utan också kanaliserar resurser till arbetet med mer vardaglig brottslighet, som skadegörelse, stölder och buskörningar. En lokalt förankrad polis utgör också ett viktigt verktyg i kampen mot terrorismen, då lokal förankring är en förutsättning för att kunna arbeta förebyggande och upptäcka individer som riskerar att radikaliseras.

Fler poliser med högre lön

Oavsett var i Sverige man bor ska man kunna känna trygghet i att polisen är närvarande. Centerpartiet vill att poliser ska vara lokalt förankrade och att invånarna i ett område ska veta vilka de lokala poliserna är. Med kontinuitet och erfarna poliser, som stannar länge på samma tjänst, är det lättare att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder. Därför vill Centerpartiet satsa 9,8 miljarder kronor över de kommande tre åren på polisen, inklusive förstärkning av polisens arbete mot terrorism.

Fler nya poliser

Polisen har en central roll i en fungerande rättsstat för att beivra, begränsa och lösa brottslighet. Politikens roll är i första hand att ange inriktning och säkra resurser till verksamheten. Ett av målen med den nya polisorganisationen var att poliserna skulle komma närmare de människor vars fri- och rättigheter man är satt att skydda. Resultatet har istället blivit att polisen har centraliserats. Sverige har en poliskår med engagerade medarbetare, men många poliser går nu på knäna och överväger att överge sitt yrke. Centerpartiet vill ge polisen mer resurser för att klara av sitt uppdrag. Genom att satsa på polisen kan polisens lokala närvaro garanteras, antalet arbetade polistimmar öka, människor känna en större trygghet i att polisen kommer, polisernas löner höjas och förutsättningar för en bättre arbetsmiljö skapas.

Centerpartiet har under lång tid efterfrågat ökade resurser till polisen. Regeringen föreslår i budgetpropositionen ett tillskott om totalt 7,1 miljarder kronor under de kommande tre åren. Det är ett välkommet, men otillräckligt, besked. För Centerpartiet är det viktigt att resurstillskottet används för att utbilda och anställa fler poliser. Också fler civilanställda behövs, för att kunna avlasta polisen i exempelvis visst utredningsarbete och med administration. Fler civilanställda frigör tid för polisen att ytterligare kunna fokusera på brottsbekämpning.

Centerpartiet föreslår att Polismyndigheten tillförs 1 680 miljoner kronor år 2018 i syfte att utbilda och anställa fler poliser samt för att anställa fler civilanställda. Denna satsning motsvarar cirka 1 800 fler polisanställda år 2018, men även de andra förslagen i denna budgetmotion kommer att innebära ytterligare fler polisanställda.

Höjda polislöner

För att öka antalet kvalificerade poliser krävs inte enbart att fler utbildas och anställs. Minst lika viktigt är att engagerade och kompetenta poliser ges möjlighet att kvarstå i tjänst. Det är obegripligt att regeringen inte agerar för att höja lönerna för poliserna. För att göra polisyrket mer attraktivt tillför Centerpartiet ytterligare resurser till Polismyn-

digheten, i syfte att möjliggöra en höjning av polisens löner. Dagens utveckling, där erfarna poliser i en oroväckande hög grad lämnar sitt yrke och där platserna på polisutbildningen inte fylls, måste vändas.

Centerpartiet föreslår att Polismyndigheten tillförs 700 miljoner kronor per år för att möjliggöra en satsning på polisens löner. Satsningen motsvarar höjd lön med igenomsnitt 2 000 kronor i månaden för 22 000 poliser.

Ökad användning av teknisk utrustning

Andelen utredda och uppklarade brott minskar. Polisens statistik från juli i år visar att antalet outredda brottsutredningar har ökat med 1,3 procent i hela landet jämfört med förra året.¹⁹⁸ I många regioner ser siffrorna än värre ut, till exempel i region Nord, där antalet stigit med hela 13 procent. Sverige behöver fler poliser och en mer effektiv resultatrapportering för att vända utvecklingen. Därutöver krävs att polisen i högre grad tar hjälp av ny teknik. Exempelvis behövs en ökad användning av kroppsburna kameror, vilket inte enbart skyddar poliser mot våldsamheter utan också ger underlag för bättre bevisning. Därtill krävs större möjligheter att använda kameraövervakning i brottsbelastade områden. Även detta skulle öka möjligheterna att väcka åtal för fler brott.

En ny polisutbildning

Förutsättningarna för polisens arbete förändras över tid. För att kunna tackla brott som begås via internet, och även inom andra områden, behövs en ökad specialisering hos polisen. Det behövs en praktiskt inriktad polisutbildning med akademisk koppling, där möjligheten att specialisera sig eller att kunna forska ökar. På så sätt säkerställs polisens behov av önskvärd expertis. En påbyggnadsbar högskoleutbildning är ett alternativ för att ge poliser möjlighet att specialisera sig på olika brottstyper.

9.5 Rättsväsende och rättsstat

I en fungerande rättsstat måste förtroendet för rättsväsendet vara starkt. Om människor upplever att de brott de anmäler inte utreds, att polisen inte är närvarande, eller om ingen åtalas trots att det förefaller vara förhållandevis enkelt att bevisa vem som har begått brottet, riskerar detta förtroende att minska. Det riskerar i sin tur att leda till att människor inte anmäler brott.

För att upprätthålla förtroendet för rättsväsendet måste brottsoffer kunna känna sig säkra på att deras brottsanmälan tas på allvar. När brottsanmälningar läggs ner inom ett par dagar, trots att det för brottsoffret framstår som fullt möjligt att lösa brottet, kan uppfattningen att det är meningslöst att göra en brottsanmälan spridas. I förlängningen finns det också en risk att brottslingar känner sig så säkra på att gå fria att de begår brott utan tanke på följderna.

Rättsväsendets grundinställning måste vara att brott ska utredas och gärningsmän lagföras. För att möjliggöra fler utredda brott krävs att hela rättskedjan stärks och håller ihop.

---

¹⁹⁸ Rogberg (2017).

Stärk rättskedjan

När polisen tillförs mer resurser för att klara upp fler brott snabbare kommer kraven på den resterande rättskedjan att öka. Både Åklagarmyndigheten och Nationellt forensiskt centrum har redan signalerat att de är i behov av förstärkning, och det finns också tecken på att vittnesskyddet är underfinansierat. Centerpartiet föreslår därför att resurser satsas på att stärka rättskedjan. Det kommer att innebära att fler grova brottslingar kan dömas och att fler vardagsbrott kan klaras upp.

Mer resurser till Åklagarmyndigheten

Utvecklingen av andelen brott som klaras upp är mycket oroande. Andelen ärenden som redovisas av polis till åklagare har fallit och detta gäller även andelen personuppljade brott. Åklagarmyndigheten är den myndighet som leder förundersökningar, beslutar i åtalsfrågor och företräder det allmänna i domstol. Med fler uppljade brott ökar behovet av åklagare. Av den anledningen föreslår Centerpartiet att Åklagarmyndigheten tillförs 58 miljoner år 2018 för att finansiera fler åklagare. Totalt uppgår denna satsning till 193 miljoner kronor åren 2018–2020.

Ökad satsning på Nationellt forensiskt centrum

Nationellt forensiskt centrum (NFC) är en viktig länk för att hela rättskedjan ska hålla ihop. Att Nationellt forensiskt centrum ges förutsättningar att arbeta effektivt är i många fall nödvändigt för att kunna genomföra brottsutredningar som håller för ett åtal. Om fler brott ska klaras upp krävs det att utredningar görs snabbt och med hög kvalitet. Centerpartiet föreslår därför att 300 miljoner kronor tillförs Nationellt forensiskt centrum de kommande tre åren, i syfte att utöka antalet anställda. Det skulle snabba på rättsprocesserna och leda till bättre bevisning. Fullt utbyggt innebär satsningen att NFC får 200 miljoner kronor i ytterligare resurser årligen.

Stärk vittnesskyddet

Polisens personsäkerhet och vittnesskydd är oerhört viktiga för att skydda rättssystemet. För att en person som på nära håll har bevittnat grov brottslighet ska våga vittna, eller för att kvinnor som utsatts för våld i nära relation ska våga lämna en våldsam partner, är det nödvändigt att skyddet fungerar väl. Centerpartiet vill att polisen ska kunna ge ett bättre och mer välfungerande skydd, bland annat genom att de ges möjlighet att inte bara skydda en person utan också under begränsad tid ta över ansvaret för stöd till en utsatt, ett ansvar som kommunerna har i dagsläget. Genom att tillföra 50 miljoner kronor årligen till Polismyndigheten kan vittnesskyddet stärkas och tryggheten hos de som behöver skydd öka. I förlängningen innebär satsningen att antalet personer som vågar lämna den grova organiserade brottsligheten ökar och att människors benägenhet att vittna kan stärkas.

9.6 Brottsoffret i centrum

Centerpartiet vill ha ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Personer som har blivit utsatta för brott måste ha rätt och möjlighet att få information från rättsväsendet om det aktuella fallet samt om vilka resurser som finns tillgängliga för att stötta brottsoffret. Därtill måste det finnas professionell personal som kan erbjuda det stöd

som behövs. Centerpartiet vill att personer som har utsatts för brott enkelt ska kunna ta reda på vart de bör vända sig för att gå vidare med en polisanmälan och att brottsofferjourernas möjlighet att erbjuda hjälp ökar. De som har utsatts för grova brott och efterlevande till personer som mördats bör erbjudas stöd när gärningspersonen får permissioner eller frigges.

Kommunernas arbete med brottsoffer fungerar olika på olika ställen. För invånarna kan det innebära att det är svårt att veta var man ska vända sig då man har utsatts för ett brott. Bristen på helhetssyn gör också att vissa grupper av brottsdrabbade riskerar att falla mellan stolarna.

Många brottsoffer vittnar om att svårigheten att få ut ett tilldömt skadestånd gör att kränkningen efter brottet blir än större. Det måste bli lättare för brottsoffer att få ut tilldömt skadestånd. När det gäller brottsoffer som tilldömts skadestånd för brott som har begåtts mot dem, och där gärningsmannen har dömts till fängelse, bör staten ta ett större ansvar för att det enskilda brottsoffret inte själv ska behöva kräva in skadeståndet från gärningsmannen.

13 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs nio känner sig inte trygga i skolan och ännu fler är rädda för andra elever.¹⁹⁹ Så ska det inte vara. Brotts som begås i skolan anmäls sällan och brottsoffren får alltför sällan ett erkännande av att de är just brottsoffer. Centerpartiet vill skärpa möjligheten att omgående flytta elever som allvarligt stör studier eller tryggheten för övriga elever. Oavsett huvudman ska eleven kunna få hemstudier om hen inte kan flytta till en närliggande skola. Skolan ska inte utgöra en frizon för brott. En skola är skyldig att anmäla till socialnämnden om de misstänker att det finns fara för ett barns hälsa och utveckling, men anmälningarna rör sällan händelser mellan elever. Centerpartiet vill därför, i likhet med till exempel Storbritannien och Finland, att skolor ska vara skyldiga att polisanmäla om de har skäl att misstänka att ett barn utsatts för sexualbrott eller brott mot liv och hälsa i eller kring skolmiljön samt att personal ska kunna kontakta föräldrar till unga över 18 år så länge de är inskrivna i skolan.

9.7 Brottsförebyggande och vardagsbrott

Brottsförebyggande arbete

Det bästa sättet att minska de negativa effekterna av brott, för brottsoffer, förövare och samhället, är att arbeta för att färre brott begås. Därför är det viktigt att det brottsförebyggande arbetet prioriteras. Det handlar dels om brottsprevention med fokus på att få individer att inte begå brott och dels om en strukturell brottsprevention på samhällelig nivå.

Tydliggör kommunernas ansvar

För att öka människors känsla av trygghet vill Centerpartiet förtydliga kommuners och andra offentliga aktörers brottsförebyggande ansvar. Företagare, civilsamhälle, kommuner och polis bör också samverka kring brottsprevention lokalt. Kunskapen om, och användningen av, BID-samarbeten (Business Improvement Districts) bör också öka. Dessutom bör ett brottsförebyggande perspektiv vägas in vid detaljplanläggning.

---

¹⁹⁹ Skolinspektionen (2017).

Lokalt brottsförebyggande arbete

Centerpartiet vill utöka stödet till lokalt brottsförebyggande arbete, som involverar civilsamhällets organisationer. Exempel på sådant arbete är grannsamverkan mot brott, förebyggande arbete i skolor och så vidare. För detta föreslår Centerpartiet att ytterligare 25 miljoner kronor per år avsätts.

Centerpartiet vill också att kommuner ska kunna söka statligt stöd för att göra insatser i stadsplaneringen, för att skapa tryggare miljöer. Insatserna bör ske i av polisen utvalda utsatta områden, där exempelvis attacker mot blåljuspersonal är vanliga. Exempel på åtgärder för tryggare stadsplanering är att öppna upp klara siktlinjer för gående, sätta in ordentlig belysning och bygga bort gångbroar som det är enkelt att kasta sten på blåljuspersonal ifrån. När dessa resurser förstärks ska förbättringarna ske i nära samverkan med lokala organisationer. Förstärkningen föreslås uppgå till 70 miljoner kronor per år.

Lyft arbetet mot vardagsbrottsligheten

För att människor ska känna tillit till rättssystemet är det viktigt att vardagsbrott som drabbar många, till exempel stölder, kortbedrägerier eller nättrakasserier, tas på större allvar. De brott som det är vanligast att människor utsätts för i vardagen är ofta de som riskerar att skapa en känsla av otrygghet och misstro mot rättsväsendet. Centerpartiet föreslår att anslaget till Polismyndigheten ökas med 120 miljoner kronor per år i syfte att möjliggöra en ökad prioritering av vardagsbrottsligheten.

Systematiska stölder från bland andra företagare och boende på landsbygden skapar oro och frustration, även om stölderna var för sig inte röner stort intresse från de rättsvårdande myndigheterna. De systematiska stölderna är exempel på brott som ofta inte ger någon påföljd alls, för den som samtidigt begår andra liknande brott. Detta sänder fel signal. Centerpartiet vill stoppa systematiska stölder genom att se över straffrabatten och utreda en ny brottsrubricering som tar sikte på dessa stölder.

Ett annat vanligt vardagsbrott är bedrägerier och identitetskapningar. Sådana brott skapar ofta en känsla av maktlöshet hos offret. Inte sällan lägger polisen dessutom ner utredningen snart efter att anmälan har inkommit. Detta tär på förtroendet för rättssamhället. Människor bör i högre grad kunna känna sig trygga på internet. För att fler bedrägerier ska kunna utredas behövs ökade kunskaper inom polisen och mer insyn och samordning mellan myndigheter, så att bedrägerierna kan upptäckas och bestraffas. Det faktum att många bedrägerier spåras utomlands innebär också att ett ökat internationellt polisiärt samarbete, särskilt inom EU, behövs.

Idag är det svårt att avgöra om en identitetshandling är äkta eller falsk och det finns många myndigheter och privata aktörer som utfärdar dem. Det gör det lättare för kriminella att begå brott. Centerpartiet vill därför strama upp tillgången till identitetshandlingar.

9.8 Bekämpa inhemsk och utländsk terrorism

Sverige utsattes den 7 april 2017 för ett terroråd på Drottninggatan i Stockholm, där oskyldiga människor dödades och skadades.

Samtliga former av våldsbejakande extremism är farliga. Inom vit makt-miljön, den autonoma vänstermiljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön finns det människor som utgör ett hot mot andra och mot samhället. Dådet på Drottninggatan

understryker vikten av att stärka Sveriges förmåga att förhindra och förebygga planering och utförandet av terroraktioner på svensk mark.

Polisen har själva angett att de saknar resurser för att effektivt kunna arbeta mot terrorism i hela landet. Centerpartiet föreslår därför att polisen tillförs 200 miljoner kronor årligen för att kunna intensivifiera arbetet för att bekämpa terrorism. De ytterligare medlen behövs för att stärka det särskilda nationella insatskonceptet och den nationella insatsstyrkan.

Stoppa offentliga medel till våldsbejakande organisationer

För att förhindra radikaliserings vill Centerpartiet hindra offentliga medel från att gå till organisationer som sprider våldsbejakande och antidemokratiska budskap eller som verkar för rekrytering till, eller uppmanar till stöd för, av EU eller FN terrorlistade organisationer. Medel som har betalats ut från till exempel kommuner och som har gått till verksamheter som i efterhand visar sig ha spridit våldsbejakande budskap eller uppmanat till stöd för av EU eller FN terrorlistade organisationer bör krävas tillbaka.

Kriminalisera samröre med, och stödande av, terrororganisation

Det är ofta svårt att utreda brott som begåtts i andra länder. Särskilt gäller det brott som skett i syfte att hjälpa terrorlistade organisationer. Ofta saknas vittnen och annan bevisning. Centerpartiet vill göra det enklare att straffa brottslingar och terrorsympatisörer som återvänder från utlandet genom att följa Norges exempel och förbjuda samröre med terrororganisationer. Det skulle innebära att en åklagare inte behöver bevisa ett explicit terrorbrott, utan att det istället räcker att bevisa samröre med en av EU eller FN terrorlistad organisation för en fällande dom.

Samhällets insatser kan heller inte endast rikta in sig på de direkta utförarna av terrordåd. Vi behöver även komma åt de personer och organisationer som hjälper och stödjer terroristerna i deras handlingar. Den som stödjer en terrororganisation utgör ett hot och Centerpartiet vill därför att stödande av terrororganisation kriminaliseras. Det skulle innebära att det blev kriminellt att till exempel dela information med en terrorgrupp eller att hjälpa till med administrativa uppgifter.

Låt myndigheter dela fler uppgifter

Att myndigheter inte får dela information med varandra kan vara ett stort hinder i kampen mot terrorismen. Viktiga uppgifter riskerar att falla mellan stolarna och information riskerar att inte nå de som berörs. Centerpartiet vill värna de spärrar som rör sekretess och som finns för att värna den personliga integriteten, men för att arbetet mot terrorism ska fungera krävs ett regelverk som gör det möjligt att utbyta information effektivt och rättssäkert. Det kan röra sig om information om personer som utgör ett säkerhetshot, till exempel personer som återvänder från strider för våldsbejakande organisationer eller personer som är i behov av stödinsatser för avradikalisering. Centerpartiet har varit med och drivit igenom att en utredning har tillsatts, med uppdrag att lämna förslag på nödvändiga förändringar. Polismyndigheten har också givits i uppdrag att utreda hur informationsutbytet ser ut idag och hur det eventuellt kan förändras inom ramen för nu gällande lagstiftning i avvaktan på ny reglering.

Nationellt resursteam för att hantera återvändare

Terrorresor ska i första hand straffas, men det är tydligt att samhället inte klarar utmaningen att hantera de som återvänder efter att ha anslutit sig till terrororganisationer. Brister finns hos såväl kommuner som hos de statliga myndigheterna och det övriga rättsväsendet. Alla delar av samhället bär därför ett ansvar att prioritera denna fråga avsevärt högre, för att värna den nationella säkerheten. Det tyngsta ansvaret vilar dock på staten. Centerpartiet vill att ett nationellt resursteam ska arbeta operativt med återvändare och radikala miljöer.

Stoppa finansiering av terrororganisationer

Terrororganisationerna lutar sig till stor del på en fungerande intern ekonomi. Det arbete som görs för att förebygga radikaliserings och stoppa enskilda terrorattacker är mycket viktiga, men för att stoppa terrororganisationerna måste deras finansiering strypas. I Europa försvinner varje år enorma summor genom bedrägerier. En del av dessa pengar tvättas för att sedan finansiera terrororganisationer. För att motverka detta vill Centerpartiet se en ökad transparens för pengatransaktioner och att anmälan av vissa cyberbrott, till exempel mot banker, blir obligatoriskt.

Motverka uppvigling

Oroväckande ofta hetsar människor andra till brott, till exempel på internet. Trots detta har färre än 10 personer dömts för uppvigling de senaste tio åren. Det kan aldrig vara acceptabelt att uppmana andra att begå brott. I ett rättssamhälle måste vi försäkra oss om att den typen av beteende straffas. Mot bakgrund av hur få som döms för uppvigling vill Centerpartiet se över hur uppviglingslagstiftningen kan uppdateras. Centerpartiet vill också ha en straffskärpning, där dagens nivå på böter eller fängelse i sex månader höjs.

Inrätta en nationell polisreserv

Med en förändrad omvärld och en polisorganisation som har svårt att klara sina arbetsuppgifter har det blivit tydligt att beredskapspolisen skulle behövas för att bistå polisen, till exempel vid terrordåd. Polisen skulle få större möjligheter att sköta sina kärnuppgifter – att skydda medborgarna och lösa brott – om de i vissa situationer fick understöd av en beredskapspolis, som exempelvis kan överta ansvaret för skydd av viktiga byggnader i en situation då polisens börda ökar tillfälligt. En nationell polisreserv skulle göra att Sverige var bättre rustat för att hantera en eventuell terroristattack än idag. För att finansiera införandet av en nationell polisreserv avsätter Centerpartiet 50 miljoner kronor år 2018. En del av dessa resurser bör också komma polisens volontärer till del. Volontärverksamheten består av människor som ideellt hjälper polisen i myndighetens trygghetsskapande arbete, något som dels ökar effektiviteten i arbetet och dels avlastar polisen.

9.9 Brotts och straff

Sverige står inför många utmaningar när det gäller frågor som rör brott och straff. Den grova organiserade brottsligheten, som ofta utnyttjar samhällets mest utsatta i sin brottslighet måste stoppas bland annat genom förebyggande verksamhet och genom ett

ökat samarbete mellan olika myndigheter, såsom Försäkringskassan, Skatteverket och Polismyndigheten. Därtill finns en rad komplexa frågor som rör unga lagöverträdare, som bör mötas av tydliga och konsekventa reaktioner och skärpta straff, samtidigt som det säkerställs att straffet i sig inte bidrar till att driva den unge in i ett kriminellt vuxenliv.

Vissa frågor på trygghetsområdet behöver lyftas särskilt. Det gäller bland annat sexualbrott och hedersbrott, men även de utsatta områden där kriminaliteten skapar otrygghet och förstör unga människors liv.

Skärpta straff

När våldtäktsmän och personer som gör sig skyldiga till våldsbrott döms till så korta straff att de upplevs som kränkande för brottsoffren sänds signalen att samhället inte ser allvaret i det brott som har begåtts. Centerpartiet vill att samhället ska markera tydligare mot dessa brott och vill därför se skärpta straff för exempelvis sexualbrott, brott mot barn, mord och andra grova våldsbrott. Det är också problematiskt att domstolarna, trots upprepade lagändringar, inte förefaller tillämpa hela den tillgängliga straffskalan.

Lagstiftaren har tidigare gjort ändringar som syftat till att skärpa straffen, utan att ändringarna gett effekt. Centerpartiet vill att ytterligare en översyn av lagstiftningen görs, för att nå en tydlig förändring i straffmätningen. Utvisning bör också användas i fler fall och därför bör minimistraffet höjas för vissa brott och villkorlig utvisning möjliggöras, vilket skulle innebära att man kan bli utvisad senare om man begår ett nytt brott inom en viss tid efter domen.

Sexualbrott

Centerpartiet vill ha en nollvision för våld och förtryck i nära relationer och sexualiserat våld. Kränkande glåpord och kränkningar av den fysiska integriteten är bara några av de handlingar som flickor och kvinnor får utstå. Det är oacceptabelt att detta får fortgå och skarpare åtgärder behövs för att stoppa det.

Öka tryggheten för offren

Människor som blivit utsatta för sexualbrott vittnar ofta om en känsla av utsatthet, inte bara vid brottstillfället utan även inom ramen för rättsprocessen. Att ha ett målsägandebitråde man litar på genom rättsprocessen är därför viktigt. Centerpartiet vill öka tryggheten för brottsoffer genom att ge större möjlighet att byta målsägandebitråde, precis som man kan byta försvarare. Centerpartiet vill också utreda om kraven som ställs för att få ett målsägandebitråde kan sänkas.

Ytterligare kriminaliseringar och skärpta straff

Sexualbrottens integritetskränkande natur gör att straffen måste vara kännbara. För att de allvarligaste brotten ska straffas hårdare vill Centerpartiet införa synnerligen grov våldtäkt som en ny brottsrubricering. Barn och ungdomar är en väldigt sårbar grupp för vilka konsekvenserna av sexualbrott kan vara ännu mer långtgående och allvarliga än de är för vuxna personer. Centerpartiet vill därför skärpa straffet för köp av sexuell handling av barn. Vi vill också att det tydligt ska framgå av lagstiftningen att övergrepp som skett på distans ska kunna anses utgöra sexuella övergrepp och att preskriptionstiden för sexualbrott mot barn ska tas bort.

Inför samtyckes- och aktsamhetslagstiftning

För Centerpartiet är det självklart att alla sexuella handlingar ska ske med samtycke och att de som inte gör det ska vara straffbara. En samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning visar tydligt att ansvaret läggs på gärningsmannen och inte på offret. För att ytterligare tydliggöra detta bör även ett oaktsamhetsbrott avseende våldtäkt införas.

Stärk arbetet mot sexuellt ofredande

Alltför många kvinnor utsätts för ovälkomna sexuella närmanden. Inte sällan sker detta i det offentliga rummet och för många kvinnor är det en del av vardagen. Det är oacceptabelt att flickor och kvinnor inte ska kunna känna röra sig i det offentliga rummet utan rädsla för att bli antastade. Arbetet mot sexuellt ofredande i offentlig miljö bör stärkas. Centerpartiet avsätter därför 30 miljoner kronor under de kommande tre åren till arbetet mot sexuellt ofredande i offentlig miljö. Resursförstärkningen bör bland annat användas för att möjliggöra fler närvarande poliser vid offentliga evenemang, ökad kameraövervakning och fler utredare som kan ta eventuella anmälningar vidare.

Ökade krafttag mot barnpornografi

I Sverige räknas brottet barnpornografi som ett brott mot allmän ordning. Straffsatserna är relativt låga, vilket i kombination med att det ofta inte finns någon målsägande gör att brotten inte prioriteras i den grad som är önskvärd. Centerpartiet vill att detta brott ska räknas till sexualbrotten, vilket skulle leda till att brottet prioriterades högre och förhoppningsvis leda till fler fällande domar. Fler tekniska verktyg bör också användas för att stoppa tillgången till barnpornografi. Exempel på sådana är polisens spärrlista och olika detekteringsverktyg samt blockeringsverktyg som kan användas för att spåra användare som på datorer inom offentlig verksamhet laddar ned eller förvarar barnpornografi. Centerpartiet vill också att miniminivån på straffet för barnpornografi ska höjas.

Hedersrelaterade brott

Hedersbrotten måste tas på stort allvar. Alla människor ska ha möjlighet att leva sina liv som de vill, utan att förtryckas och tvingas in i äktenskap eller utifrån gamla föreställningar om heder förhindras från att utvecklas på det sätt de vill.

Kunskapen kring hedersproblematik i Sverige är alldeles för låg. Vissa genomförda undersökningar ger dock en fingervisning om hur problematiken ser ut. Till exempel visar en undersökning från dåvarande Ungdomsstyrelsen att 70 000 ungdomar upplevde att de inte får välja vem de ska gifta sig med.²⁰⁰ 8 500 av dessa oroade sig för att bli bortgifta. Undersökningen visar också att de som upplever att de inte själva får välja framtida partner i högre grad utsätts för kontroll, kränkande behandling eller hot och våld i familjen jämfört med unga som själva kan välja sin egen partner.

När det gäller hedersproblematik finns det även stora brister i kunskap hos polis, åklagare och domstolsväsende, vilka har centrala roller för att brottsoffren ska kunna få rätt hjälp och stöd. Centerpartiet föreslår därför att 10 miljoner kronor per år satsas på utbildning för att motverka den hederskultur som påverkar många unga människor i deras vardagsliv och livsval. Pengarna ska gå till polis, åklagare och domstolsväsende.

---

²⁰⁰ Ungdomsstyrelsen (2009).

För att kunna hjälpa de som utsätts behövs en ordentlig satsning på just utbildning i hedersproblematik för att de som söker stöd från samhället ska kunna få rätt hjälp. Centerpartiet vill därutöver se en förändring i svensk lag som säkerställer att hedersmotiv ses som en försvårande omständighet.

Utsatta områden

I vissa områden har problemen med unga lagöverträdare växt de senaste åren. Bilar sätts i brand och räddningstjänst och ambulans kan inte längre tryggt hjälpa människor utan att utsätta sig själva för fara.

Unga lagöverträdare

Ungdomars brottslighet måste få tydliga och konsekventa reaktioner från samhället. Skärpta straff behövs, men även ett bemötande som inte gör att den unge drivs in i ett kriminellt vuxenliv. För att motverka den farliga utvecklingen med unga lagöverträdare vill Centerpartiet skärpa lagföringen och omhändertagandet av unga brottslingar. Jourdomstolar bör införas för att reaktioner mot brott ska kunna komma snabbt och lagstiftningen behöver ses över så att unga människor som behöver förflyttas från skadliga miljöer kan omhändertas så snabbt som möjligt. Centerpartiet vill också att det skapas fler förebyggande projekt där polis och räddningstjänst finns närvarande i unga människors liv. Unga som får en möjlighet att se hur polisen och räddningstjänsten arbetar har visat sig mindre benägna att begå brott mot dessa.

Blåljus- och sjukvårdspersonal

Centerpartiet anser att det måste bli lättare att bestraffa den som angriper alarmeringstjänst- samt hälso- och sjukvårdspersonal. Dessa grupper har inte samma juridiska skydd mot angrepp som polisen har, då det arbete de utför oftast inte innebär myndighetsutövning. Centerpartiet vill ge personal vid räddningstjänst samt hälso- och sjukvård ett starkare skydd genom att kriminalisera våld mot alarmeringstjänstpersonal. Den sjukvårdspersonal som varje dag arbetar för att rädda liv måste vidare skyddas från hot, nedsättande omdömen och våld. Där har polisen en viktig roll att fylla.

Hindrande av uttryckning är idag reglerat i trafikförordningen och innebär att om en person till exempel blockerar ett uttryckningsfordon med sin bil kan personen i fråga få böter för det. När det gäller andra sätt att stoppa en uttryckning är läget mer oklart. Ambulans- och brandkårsanställda har lyft att det ofta är osäkert vilken brottsrubricering som är aktuell. Centerpartiet vill trygga arbetsmiljön för de som arbetar med att rädda liv och föreslår därför att förhindrande av uttryckning kriminaliseras.

10 Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt närområde. Rysslands allt mer aggressiva maktspråk och vilja att använda militärt våld mot sina grannar innebär att säkerheten i vårt närområde har försämrats drastiskt. Krig och konflikter i omvärlden påverkar i hög grad dagens samhälle. Inte minst i Mellanöstern och delar av Afrika ser vi hur krig, oroligheter, våld och förföljelser sprider sig. Ett stopp på kriget i Syrien måste vara

prioriterat och en hållbar fred måste nås. IS och andra terrororganisationer fortsätter att sprida skräck, hat och förödelse. Detta påverkar givetvis också det säkerhetspolitiska läget för Sverige. Regionala konflikter och ökad militär aktivitet kring Sveriges närmiljö och i Östersjön kräver förstärkningar av det svenska försvaret, nya åtgärder och fördjupade samarbeten.

Det nya säkerhetspolitiska läget ställer skärpta krav på den svenska försvarsförmågan. Centerpartiet anser att den måste stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser. Det försämrade omvärldsläget kräver också ett ökat fokus på att återuppbygga det civila försvaret.

Det förändrade säkerhetsläget betyder också att totalförsvarsplaneringen behöver intensifieras. Efter att ha varit helt frånvarande under många år måste nu mer göras för att höja förmågan. Det förra försvarsbeslutet är ett första steg. Totalförsvarsperspektivet måste beaktas i fler verksamheter så att oacceptabla sårbarheter inte uppstår.

Centerpartiet vill bygga säkerhet solidariskt tillsammans med andra. Hot mot fred och säkerhet avvärjs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer. Sveriges närmaste försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten är i Norden, inom EU och med Nato. Det förändrade säkerhetspolitiska läget betyder att mer behöver göras för att utveckla och fördjupa de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. Sverige ska vara en kraftfull röst för mänskliga rättigheter och driva på världssamfundet att agera för att förebygga krig och konflikter samt för att bevara, återskapa och säkra fred och trygghet.

Biståndet är ett centralt verktyg i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. De nya utvecklingsmålen syftar till att utrota fattigdom, stärka jämställdheten, bidra till en hållbar tillväxt samt begränsa klimatpåverkan och dess effekter. Biståndet är ett medel i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

10.1 Svensk försvarsförmåga

Ledarskap och ansvar för försvarets utveckling

Det försämrade omvärldsläget kräver en ökad försvarsförmåga. Steg måste tas för att långsiktigt stärka den svenska försvarsförmågan genom att mer resurser tillförs.

Under flera år har Centerpartiet varit med och tagit ansvar för att tillföra mer pengar till försvaret. Vi var med i den breda försvarsuppgörelsen våren 2015, där försvarsanslagen höjdes med 10,2 miljarder kronor utöver tidigare anslag. Därefter har försvaret tilldelats mer resurser i två ytterligare steg: med 500 miljoner kronor 2017 och ytterligare 2,7 miljarder kronor per år under 2018, 2019 och 2020. Genom att delta i överenskommelser med regeringen har Centerpartiet tagit ansvar och säkerställt att Sveriges försvar har tillförts totalt 18,8 miljarder kronor mellan 2016 och 2020. Att delta konstruktivt vid förhandlingsbordet är den enda ansvarsfulla vägen att höja svensk försvarsförmåga.

Centerpartiet vill därutöver se ytterligare resursförstärkningar redan 2019 och 2020, motsvarande 1,1 miljarder kronor per år. Denna resursförstärkning är ämnad att påskynda uppbyggnaden av medellångräckviddig luftvärnsförmåga och utöka antalet kontraktsanställda soldater. Därtill är resursförstärkningen ämnad att bidra till ökat materielunderhåll och ytterligare fordonsanskaffningar, särskilt fler lastbilar, samt förbättrad lednings- och sambandsförmåga hos armén. Det ger bättre förutsättningar att

redan kortsiktigt förbättra försvarsförmågan. Avslutningsvis bör också en del av resurserna komma hemvärnet och de nationella skyddsstyrkorna till del.

Under nästa försvarsinriktningsperiod bör försvarsbudgeten uppgå till minst genomsnittet av de nordiska ländernas försvarsbudgetar, motsvarande 1,4 procent av BNP. Det skulle kräva en resursförstärkning på knappt 16 miljarder kronor per år. På sikt bör Sverige uppfylla de gemensamma målsättningar för försvarsanslag som ett Natomedlemskap kräver.

Det är bra för Sverige och den svenska försvarsförmågan att det nu finns en överenskommelse som ger Försvarsmakten och övriga berörda goda planeringsförutsättningar de kommande åren. Det lägger grunden för en ökad militär förmåga och en förstärkt förmåga inom totalförsvaret från och med 2021.

För innevarande försvarsperiod möjliggör de ekonomiska förstärkningarna 2018, 2019 och 2020 ökad förmåga inom det militära försvaret bland annat genom ökad förbandsverksamhet och beredskap, utökad anskaffning av mängdmateriel, förnödigheter och reservdelar så väl som ytterligare anskaffning av sambands- och ledningsmateriel till arméförbanden. Även ytterligare anskaffning av ledningssystem till marinen möjliggörs. Dessutom vidmakthålls den luftburna sensorförmågan till efter år 2020. Resurser tillförs också för ytterligare anskaffning av sjukvårdsmateriel samt för förbättrad sjömineringsförmåga.

Överenskommelsen innebär att samtliga krigsförband ska öka sin krigsduglighet. Förmågan att samtidigt kunna mobilisera hela krigsorganisationen i händelse av höjd beredskap är av grundläggande betydelse och ska stärkas.²⁰¹

Sedan tidigare har de ökade anslagen inneburit en förstärkning av stridsgrupp Gotland med luftvärnsförmåga från 2018, ökad fordonsanskaffning till hemvärnet under 2017 och ökad fordonsanskaffning för att möjliggöra spridning av flygstridskrafterna under 2017. Dessutom ökar beredskapen och tillgängligheten inom Försvarsmakten genom bland annat it-åtgärder, beredskapskontroller och utökad incidentberedskap, samt ökade resurser för att stärka motståndskraften mot cyberangrepp genom tekniska detekterings- och varningssystem. Satsningen innefattar även medel för att möjliggöra en ökad ambition i Försvarsmaktens övningsverksamhet och ökad återanskaffning av reservdelar under 2018.

För Centerpartiet har det varit viktigt att kunna göra breda satsningar för att undvika en situation där exempelvis övningsverksamheten dras ner till förmån för materielinvesteringar. Sammantaget har de ekonomiska förstärkningarna kunnat leverera detta.

Försvar i hela landet och fokus på personalförsörjning

Svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga inom alla försvarsgrenar.

Hela landet ska försvaras även om geografiska prioriteringar kan behöva göras utifrån rådande hotbild. Förstärkningarna görs för närvarande på såväl broläggningförmåga som på hemvärnet och vinterförmågan i hela landet. Vi ser redan nu ökad närvaro i hela landet och att förmågan att hantera alla klimat som finns i vårt land stärks. Det har Centerpartiet varit drivande i att genomföra. Med vårt fokus på armén

²⁰¹ Överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna och Centerpartiet om ytterligare åtgärder i den operativa förmågan i krigsförbanden och säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. 2017-08-16.

och att hela landet ska försvaras har det varit viktigt att de två armébrigaderna nu ska kunna agera samtidigt med godtagbar förmåga och att krigsdugligheten hos förbanden med lägst förmåga nu prioriteras.

Centerpartiet anser också att det är viktigt att antalet utbildningsplatser på officers- och reservofficersutbildningen ökar. Officersförsörjningen har varit en akilleshäla i hela Försvarsmaktens personalförsörjning och påverkar möjligheten att utbilda soldater. Med förbättrad officersförsörjning kan vi utbilda fler soldater. Det är av stor vikt att utbildningsplatserna fylls. Det i sin tur kräver att Försvarsmakten är en attraktiv arbetsgivare och att många fler än idag väljer att bli soldat. Det perspektivet får inte glömmas bort när värnplikten har återinförts.

Centerpartiet har också medverkat till att antalet kontraktanställda soldater kan öka genom att förespråka en så lokal förbands- och utbildningsstruktur som möjligt. Det stärker även folkförankringen vilket är en viktig del av försvarsförmågan.

Vi vill att Försvarsmaktens vinterförmåga säkerställs och att det inte sker några fler förbandsnedläggningar, då hela landet måste ha god försvarsförmåga. Det är också viktigt med svensk militär närvaro på bland annat Gotland och att övningsverksamheten ökar för att stärka försvarsförmågan.

Centerpartiet vill se en utvecklad förbandsstruktur med fler brigader i hela landet. Vi vill därför utreda om ytterligare regementsbildningar på för totalförsvaret strategiskt viktiga platser är möjligt och nödvändigt för att uppnå detta mål. På så sätt kan försvaret stärkas inte bara på öst- och västkusterna utan också i norr, vilket är viktigt inte minst ur ett Arktisperspektiv, givet den ryska militära upprustningen där.

Vi behöver också se till att Sverige kan försvara svenskt territorium till sjöss och i luften. Det kräver hög förmåga inom ubåtsjakt och våra flygstridskrafter samt att luftvärnsförmågan utvecklas. För åren 2019 och 2020 vill Centerpartiet, utöver vad som hittills överenskommit med regeringen och Moderaterna, se ytterligare satsningar i form av luftvärn med medellång räckvidd. Därtill kan en översyn av behovet av civilmilitära flygplatser i inlandet behöva göras. Sverige måste också kunna försvaras mot hybridhot och desinformation. Såväl dessa funktioner som underrättelseförmågan behöver stärkas.

Ett viktigt perspektiv för Centerpartiet när försvarsförmågan nu utvecklas är att undvika att infrastruktur och samhällsviktig verksamhet exponeras för onödiga sårbarheter. Fler verksamheter behöver därför beakta totalförsvarsperspektivet.

Samhällets krisberedskap och utvecklingen av civilt försvar

Klimatförändringarnas effekter och olika typer av icke-militära hot ställer krav på samhällets krisberedskap. Det försämrade omvärldsläget kräver också ett ökat fokus på att återuppbygga det civila försvaret, i en modern kontext.

I försvarsöverenskommelsen 2015 beskrevs vikten av att stärka den civila försvarsförmågan. I överenskommelsen pekas värnandet av civilbefolkningen, säkerställande av de viktigaste samhällsfunktionerna och bidrag till Försvarsmaktens förmåga vid förhöjd beredskap ut som de viktigaste delarna i det civila försvaret.

Det försämrade säkerhetsläget i vårt närområde leder till att kapacitetshöjande åtgärder bör vidtas i närtid för att snabbt stärka vår egen förmåga, militärt och civilt. Inte minst gäller detta totalförsvaret. För att undvika duplicering och parallella strukturer för vardag och krig behöver det civila försvaret bygga på krisberedskapens etablerade strukturer och resurser, även om särskilda krav för kriget kan göra att

särskilda lösningar och krav kan behövas för totalförsvarets behov. I största möjliga mån bör dock särlösningar undvikas.

En utmaning för både krisberedskapen och det civila försvarets utveckling är kapacitetsbrister i vardagen och bristande säkerhetstänk i olika verksamheter. Det är viktigt att de risker och sårbarheter som olika aktörer står inför analyseras och åtgärdas. En god vardagsberedskap leder till en bättre krisberedskap som också förbättrar förutsättningarna för det civila försvaret, även om förutsättningarna är annorlunda under höjd beredskap och krig.

Staten kan och bör, i så stor utsträckning som möjligt, vara tydlig när det gäller förväntningarna på vad det civila försvaret ska klara av och under hur lång tid. En utmaning idag är att det i stor utsträckning saknas krav på funktionalitet hos samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur vid kriser och höjd beredskap samt att det inte är möjligt att prioritera kritiska leveranser till samhällsviktiga verksamheter. Detta påverkar både krisberedskapen och det civila försvarets förutsättningar. Centerpartiet vill att funktionalitetskrav definieras hos samhällsviktig verksamhet samt att man ser över om det behövs ytterligare åtgärder för att kunna säkerställa leveranser till samhällsviktiga verksamheter i händelse av kris och krig.

Därtill behöver mer resurser avsättas för det civila försvaret. Det är inte bara en uppgift för riksdag och regering, utan också för ansvariga på lokal och regional nivå samt för ansvariga statliga aktörer. Centerpartiet har framgångsrikt drivit detta inom ramen för försvarsöverenskommelserna för åren 2017–2020. Framöver finns det många områden som är viktiga att utveckla, inte minst befolkningsskydd, räddningstjänst och försörjning av förnödenheter såsom exempelvis livsmedel och energi.

Frivilliga försvarsorganisationer som del av krisberedskapen och totalförsvaret

Svensk krisberedskap och svenskt totalförsvaret är beroende av civilsamhället och ett frivilligengagemang bland befolkningen. Det kan röra sig om allt från hemvärnet till lottakåren, bilkårister och Blå stjärnan till engagemang i Missing people och Röda korset. Vid de flesta samhällskriser visar det sig ofta att samhällsengagemanget är stort och det finns många som vill hjälpa till. Det såg vi inte minst under hösten 2015 när många asylsökande kom till Sverige, och vi ser det ofta när Missing people anordnar omfattande sökverksamhet efter försvunna personer. Det frivilliga engagemanget är oerhört positivt och måste långsiktigt fångas upp och uppmuntras av myndigheterna, både ekonomiskt och på individ- och organisationsnivå.

Civilsamhället och frivilligorganisationer bör få en större och tydligare roll för händelse av kris och krig. Dessa kan inte stå vid sidan i ett planeringsskede, utan bör involveras tidigt för att på bästa sätt kunna användas när något större händer och de ordinarie organisationer resurserna inte räcker till. Det är viktigt att de också involveras i den övningsverksamhet som genomförs. För att göra det möjligt behövs avtal mellan offentliga organisationer och frivilligorganisationer.

Hemvärnet är viktigt för Centerpartiet. Försvarsberedningen har pekat på att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar på ett värdefullt sätt till hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna och menar att det bör övervägas att utöka de frivilliga försvarsorganisationernas bidrag även i andra krigsförband. Även om frivilligverksamheten har fått mer pengar för åren 2018–2020 vill Centerpartiet se över möjligheterna för att ytterligare stärka stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna, med betoning på nationella uppgifter vid höjd beredskap.

De frivilliga försvarsorganisationerna och civilsamhällets engagemang i svensk krisberedskap och totalförsvar är också viktigt för folkförankringen. Det kan finnas ett mervärde i att det finns frivilliga försvarsorganisationer som kan hantera det moderna samhällets sårbarheter inom it och desinformation. På så sätt kan människor som kanske tidigare inte varit intresserade av att bidra till totalförsvarets frivilligverksamheter nås.

Trygg livsmedelsförsörjning och en god försörjningsförmåga

Idag finns få lager av mat och förnödenheter i Sverige. Istället levereras de flesta varor precis när de behövs. De lager som finns är rullande ute på vägarna. Ur ett beredskapsperspektiv innebär det en sårbarhet för samhället att det inte finns större lagerkapacitet att använda när något inträffar. Om leveranserna till Sverige stoppades vid en kris skulle maten i butikerna ta slut på några dagar. Detsamma gäller även för andra viktiga produkter såsom läkemedel och olika insatsvaror. Ett helhetsperspektiv med strategier för hur Sveriges försörjningsförmåga ska utvecklas behövs. Här är inte minst tillgång till transporter väsentlig. För Centerpartiet är det viktigt att alla led i livsmedelsförsörjningskedjan ingår och beaktas när försörjningsförmågan för livsmedel utvecklas. Samverkan och avtal mellan offentliga aktörer och näringsliv behöver utvecklas, inte minst om lagerhållningen ska utökas. Även den enskilda individens beredskap spelar roll i landets samlade försörjningsförmåga. För Centerpartiet var det viktigt att mer pengar tillfördes detta område i försvarsöverenskommelsen för åren 2018–2020.

Svenskt jordbruk har en viktig roll i svensk totalförsvarsplanering. Livsmedelsförsörjningen har alltid varit viktig för Centerpartiet. En aspekt, men inte den enda, av Sveriges försörjningsförmåga är att öka andelen svenskproducerad mat. För att göra det krävs att svenskt jordbruk är konkurrenskraftigt. Att välja svensk mat framför utländskt producerad mat, och att exempelvis ställa krav i upphandling på att maten som köps in ska ha producerats i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning, kan vara ett sätt att öka andelen svenskproducerad mat. Att exportera mer svenskproducerad mat är också ett sätt att öka andelen svenskproducerade livsmedel, och den odlingsbara marken. Det är också viktigt ur ett beredskapsperspektiv, inte minst för omställningsförmågan.

10.2 En solidarisk försvars- och säkerhetspolitik

Nordiska, baltiska och bilaterala försvarssamarbeten

Centerpartiet vill stärka det nordiska perspektivet i försvars- och säkerhetspolitiken. Länderna i Norden står inför stora gemensamma utmaningar som har gemensamma lösningar. Centerpartiet vill att det nordiska samarbetet stärks inom militärt försvar, samhällssäkerhet och civilt försvar. Energi, cybersäkerhet och läkemedelsförsörjning är tre viktiga områden för fördjupat samarbete.

Vid sidan av det nordiska försvarssamarbetet har Finland och Sverige ett fördjupat samarbete i både fredstid och krigstid. Det är viktigt, men inte tillräckligt för att avskräcka en större och aggressiv fiende och kan enskilt aldrig ersätta ett svenskt Natomedlemskap där vi också kan utveckla samarbetet med de nordiska länderna i de norra regionerna.

Centerpartiet vill också se ett djupare försvarssamarbete med de baltiska länderna. Våra gemensamma utmaningar kring Östersjön innebär att vi behöver arbeta mer tillsammans. Samarbete med de baltiska länderna kan ske inte minst inom säkerhetspolitisk dialog och militär samverkan men också inom det civila beredskapsområdet. Tyskland och Polen är också intressanta länder i vårt närområde att utveckla rådande försvarssamarbeten med.

Utveckla EU inom försvars- och säkerhetsområdet

Europas närområde blir osäkrare och gränserna mellan fred och krig har på flera platser börjat suddas ut. Frågan om hur EU och medlemsländerna ska hantera sin försvars- och säkerhetspolitik är mer aktuell än någonsin. EU behöver kunna bemöta handlingar från andra länder eller aktörer som har som syfte att destabilisera och skapa osäkerhet, även om de inte är rent militära. Centerpartiet vill se ett EU som står berett att gemensamt hantera unionens hot och risker.

Europas länder behöver ta ett större ansvar för sin säkerhet. Centerpartiet välkomnar den fördjupning på försvarsområdet som sker inom EU. EU kan bidra till att utveckla de nationella försvarsmakterna, inte minst genom forskning och stöd i utvecklingen av militära förmågor. Gemensamma inköp av försvarsmateriel i stor skala kan också pressa kostnaderna. Det ökar de nationella försvarsmakternas förmåga till försvar och EU:s möjligheter att genomföra insatser utanför unionen.

EU behöver även ta ett större ansvar för internationell fred och säkerhet. Därför är det viktigt att EU också har en snabb militär insatsförmåga där de stridsgrupper som redan finns kan användas och finansieras.

Centerpartiet vill också se ett stärkt EU-samarbete mot påverkansförsök. Unionen måste ha en stark gemensam motståndskraft och kunna skydda sig mot cyberattacker och andra intrång.

EU:s solidaritetsklausul innebär att unionen och dess medlemsstater ska hjälpa varandra i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för terroristattacker, drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof orsakad av människor. Centerpartiet anser att även påverkanshot och cyberattacker bör omfattas av den garantin. Det skulle ge EU en tydligare roll i att utveckla samarbetet och göra det möjligt för medlemsländer att ställa resurser, materiel och expertis inom exempelvis cybersäkerhet till förfogande.

10.3 En ansvarsfull biståndspolitik

Biståndet är ett centralt verktyg i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. Sedan länge har Sverige varit en viktig aktör och bidragsgivare till internationellt arbete för fattigdomsbekämpning och bättre miljö genom bland annat klimatbistånd. Under 2015 antogs en gemensam global agenda, Agenda 2030, för utveckling som inkluderar alla världens länder. För första gången finns en global överenskommelse om de 17 mål som världen ska fokusera på. Det nya är att alla länder har sitt eget ansvar för att nå målen. Det påverkar i grunden förutsättningarna för politiken. För Centerpartiet är det viktigt att de nya utvecklingsmålen syftar till att utrota fattigdom, stärker jämställdheten, bidrar till en hållbar tillväxt samt begränsar klimatpåverkan och dess effekter. Biståndet är ett medel i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling.

En strategisk, effektiv och långsiktig biståndspolitik

Centerpartiet anser att en procent av Sveriges BNI fortsatt ska gå till bistånd samt att mer resurser utöver detta ges till klimatåtgärder och anpassning. Samtidigt måste vi hela tiden säkerställa att biståndet gör skillnad i praktiken. Riksrevisionens granskningsrapport ”Ett förutsägbart bistånd” visar att regeringen inte agerat tillräckligt tidigt för att hantera de osäkerheter som påverkar biståndsbudgeten. Det behövs, i en tid med helt nya förutsättningar, en samlad uppdatering av grunderna för svenskt bistånd. Biståndet behöver bli mer transparent, effektivt, förutsägbart och långsiktigt. Prioritering ska göras på de allra fattigaste länderna och på de organisationer som visar uppnådd effektivitet genom att mobilisera de stora resurser som behövs för att hantera framtidens utmaningar.

Centerpartiet står fortsatt bakom en koncentration av det bilaterala utvecklings-samarbetet och menar att man kontinuerligt behöver se över huruvida ytterligare koncentration bör ske, till exempel i Latinamerika, för att säkra resurser till det humanitära biståndet, de lägst utvecklade länderna och låginkomstländer samt insatser för anpassning till och mot klimatförändringar. Centerpartiet skulle även vilja se en översyn av stödet till de multilaterala och internationella organisationerna och fonderna för att se om fokusering kan göras även där. Vi vill också ompröva stödet till klimatanpassningsprojekt i Ryssland om projekten inte ger tillfredsställande utveckling och resultat. Kopplat till detta finns fortsatt ett generellt behov av att säkerställa att skattepengarna som går till bistånd gör skillnad på bästa sätt.

Att möta klimatutmaningen, stärka demokratin och jämställdheten samt öka respekten för mänskliga rättigheter var vägledande värden för det svenska biståndet under alliansregeringen. Det är också värden som är helt centrala i Centerpartiets biståndspolitik. Svenskt bistånd bör fortsätta stödja frihetskämpar och stärka yttrandefriheten, samt förbättra möjligheterna för fattiga människor att dra nytta av ekonomisk tillväxt genom förbättrad tillgång till utbildning, hälsovård och fler och bättre jobb. Genom ambitiöst stöd vid kriser, krig och katastrofer kan vi fortsätta bidra till att rädda liv och lindra nöd, inte minst idag när flyktingströmmarna är de största sedan andra världskriget.

Sverige är idag den femte största bilaterala givaren i världen av humanitärt bistånd, och en av de absolut främsta bidragsgivarna till UNHCR. Kriser och konflikter utgör de största hindren för fattigdomsbekämpning och utveckling. Dagens konflikter är sällan engångshändelser utan komplexa skeenden med återkommande cykler av upprepat våld. Det måste alltid finnas katastrofbistånd som kan hantera akuta katastrofer såsom svält, sjukdomar och naturkatastrofer. Utvecklingsbiståndet behöver också komma in tidigt efter en konflikt så att viktiga utvecklingsframsteg inte går förlorade.

Med historiskt stora behov för akutinsatser kan Sverige i nuläget inte göra alla de satsningar som skulle behövas inom ramen för biståndet. Alliansregeringen koncentrerade Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete från ett 70-tal samarbetsländer till cirka 30 med fokus på Afrika, vissa konfliktdrabbade länder och till stöd för reformprocesser i Östeuropa. Det skapade förutsättningar för mer fokuserade insatser som syftade till bättre kvalitet och mer mätbara resultat. Förändringar kan alltid behöva göras till följd av ändrade förutsättningar, men den återgång till en ständig utökning av länder som regeringen valt att samarbeta med innebär att arbetet med förbättrad kvalitet och uppföljning går förlorat och att biståndet sprids för tunt.

Jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Sveriges bistånd till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är generöst och gör skillnad. Centerpartiet anser att det är viktigt att flera länder tar ett större ansvar, särskilt mot bakgrund av minskande anslag till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter från bland annat USA. I många länder är kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp kraftigt begränsad vilket leder till hög barna- och mödradödlighet och lidande. Det finns även ett orsakssamband mellan ojämställdhet och konflikter – ju mindre jämställt ett samhälle är, desto större risk för konflikt. Centerpartiet vill, i enlighet med Agenda 2030, prioritera satsningar för ökad jämställdhet och kvinnors rätt till sin egen kropp.

Kvinnor måste också ha möjlighet till egenförsörjning genom att arbeta och driva företag. Lagar som stärker kvinnors rätt att äga, arva och få tillgång till land är en grund för kvinnors ekonomiska utveckling.

Handelsbistånd

Det handelsrelaterade biståndet är en förutsättning för länders återuppbyggnad. Det bygger upp länders egen kapacitet och avvecklar långsiktigt behovet av finansiellt stöd från bidragsgivande länder. Handel leder till ett gott investeringsklimat i utvecklingsländer och i givarländer, och är således fördelaktigt för båda parter. Målsättningen måste vara att sträva efter att göra områden och länder biståndsberoende efter 2030.

Klimatbistånd

Sedan länge har Sverige varit en viktig aktör och en stor bidragsgivare till internationellt arbete för fattigdomsbekämpning och bättre miljö genom bland annat klimatbistånd. Det är omöjligt att bygga välstånd och tillväxt i fattiga länder om man inte samtidigt gör insatser för klimatet. Det är därför särskilt angeläget att biståndet ska bidra till en förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och till ett hållbart nyttjande av naturresurser. Centerpartiets inriktning i biståndspolitikerna tar tydligt avstamp i att Sverige övertygande ska kunna visa att båda aspekter – fattigdomsbekämpning och arbetet mot klimatförändringar – går hand i hand.

Insatser för att stödja anpassning till klimatförändringarna kan innebära åtgärder som syftar till att minska människors sårbarhet, exempelvis investeringar i hälsa, sanitet, fungerande ekosystem, uthålligt jordbruk och tillgång till vatten, liksom projekt för att ta fram avancerade väderprognoser. För Centerpartiets del är det självklart att tyngdpunkten av satsningarna ska ske i Afrika, som är den kontinent i världen som sannolikt drabbas hårdast av klimatförändringarna samtidigt som många länder i Afrika fortfarande har svaga samhällsstrukturer.

Många av världens fattiga bor på landsbygden där de flesta är beroende av lantbruket för sin överlevnad. Ofta är det kvinnor som står för matproduktionen, men sällan är det de som äger marken de brukar. Centerpartiet vill stärka kvinnors möjlighet till en trygg livsmedelsförsörjning och ekonomisk utveckling, samt rätten till självbestämmande, ägande och nyttjande av jordbruksmark. Vi ser ett modernare och effektivare lantbruk, tillgång till rent vatten och energi som viktiga delar i arbetet för ökad jämställdhet och mer långsiktigt hållbar och inkluderande fattigdomsbekämpning i utvecklingsländerna.

Parisavtalet är en överenskommelse mellan nära nog alla världens länder att gemensamt arbeta för att dämpa klimatförändringarna och anpassa samhällen till nya

förhållanden. Mot bakgrund av USA:s beslut att dra sig ur Parisavtalet anser Centerpartiet att det är särskilt angeläget att resterande länder väljer att ta ett samlat ansvar för att nå målen i avtalet. För Centerpartiet är det viktigt att Sverige ska fortsätta att vara en av de främsta givarna till FN:s gröna klimatfond för att stödja fattiga länders motståndskraft mot klimatförändringarna.

11 Migration och integration

11.1 En ansvarsfull migrationspolitik

Vi lever i en globaliserad värld. Fler människor i världen migrerar, både för att söka skydd från krig, terror och förtryck, men också för att arbeta, studera och på andra sätt skaffa sig ett bättre liv. Fler än 65 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen. Situationen är mycket svår för de som flyr när allt fler länder stänger sina gränser. Den fria rörligheten inom EU är en av de största framgångarna och viktigaste grunderna för det europeiska samarbetet. För att värna den inre rörligheten behövs det en fungerande yttre gräns och en gemensam asylpolitik. Då kan vi också skapa förutsättningarna för ett mer solidariskt mottagande, där fler kan erbjudas skydd, i EU. Detta är något som Centerpartiet länge har pekat på, behovet av att EU och alla EU:s medlemsländer tar ett betydligt större, gemensamt, ansvar för flyktingsituationen.

Under 2015 tog Sverige emot knappt 163 000 asylsökande, varav drygt 35 000 var ensamkommande barn och ungdomar. Det var en situation som saknar motstycke i modern svensk historia och skapade en ansträngd situation där ansvariga kommuner, myndigheter och frivilliga krafter sattes under stor press. Det blev uppenbart att Sverige inte var förberett på ett så stort mottagande.

En ansvarsfull migrationspolitik tar sin utgångspunkt i medmännisklighet och humanism, men tar även hänsyn till den nya verklighet som vi har upplevt under de senaste åren. Centerpartiets politik kombinerar ordning och reda med humanism. Vi försvarar rätten att söka skydd, rätten att återförenas med sin familj, trygghet för asylsökande och en effektiv väg till integration. Samtidigt ser vi de utmaningar som finns och de stora reformer som krävs. För att värna asylrätten måste vi få ett mer ordnat mottagande, styra om migrationen till lagliga vägar och genomföra reformer som sänker kostnaderna för mottagandet och förbättrar integrationen.

Centerpartiet vill styra om migrationen mot mer självförsörjning med hjälp av reformer för minskade utgifter. Vi behöver bland annat underlätta arbetskraftsinvandring, motverka utanförskap och otrygghet, stärka integrationen, korta handläggningstiderna och förbättra rättssäkerheten.

Fortsatt ansvar för svensk migrationspolitik

I dag tvingas de flesta som flyr till EU att ta den livsfarliga vägen över Medelhavet. Bristen på lagliga vägar leder till tusentals döda människor varje år. Varje människas död är en tragedi. Vi måste därför hitta tryggare system och styra om från farliga resor till andra säkrare sätt att ta sig till Sverige för att söka asyl. Flyktingpolitiken behöver vara balanserad, den ska grunda sig i medmännisklighet och vara ordnad.

De många människor som är på flykt kräver ett stort åtagande från EU, Sverige och andra länder. Sverige och EU ska ta ett stort ansvar på alla nivåer för ett mottagande

som prioriterar de mest utsatta och de med störst skyddsbehov. Centerpartiets utgångspunkt är därför att Sverige och EU ska ta emot ett större antal kvotflyktingar genom UNHCR än vad vi gör idag. En kvot bör tas fram baserad på hur ett långsiktigt hållbart mottagande kan upprätthållas. De som fortsatt kommer till Sverige eller EU och söker asyl ska ha rätt att få sina skyddsskäl prövade. Men i en värld med begränsade resurser bör vi fokusera på de med störst skyddsbehov. En prioritering av kvotflyktingar styr även om från farliga resor, samtidigt som det minskar de svårigheter som finns med att bedöma asylskäl i ett läge där den sökande befinner sig långt ifrån konflikten.

Rätten till skydd ska värnas, även för dem som på egen hand kommer direkt till Sveriges gräns. Asylsökande som kommer till Sverige på egen hand ska ha rätt att söka skydd, men behöver inte få tillgång till alla gemensamt finansierade välfärdsmånar utan bör istället i högre grad kvalificera sig in i välfärden. Centerpartiet har därför bland annat lagt förslag om att begränsa tillgången till föräldraförsäkringen och efterlevandepensionen.

Centerpartiet står upp för en reglerad invandring, där man får stanna om man har skyddsskäl, men ska lämna landet om man får avslag. Den reglerade invandringen innebär att vi kan upprätthålla en trovärdighet för asylpolitiken. I en tid då allt fler ifrågasätter att vi ska hjälpa människor på flykt är detta särskilt viktigt för att skapa tolerans och acceptans för en medmänsklig flyktinginvandring.

För Centerpartiet är det viktigt att ta ansvar och visa handlingskraft, bland annat genom att delta i samtal och blocköverskridande överenskommelser kring svåra utmaningar. Centerpartiet har gjort det på många områden under den här mandatperioden, inte minst i migrationspolitiken med överenskommelsen ifrån oktober 2015. Centerpartiet är redo att ta ansvar genom fler överenskommelser, lokalt, nationellt och på EU-nivå.

I den migrationspolitiska överenskommelsen från 2015 gick Centerpartiet med på tillfälliga uppehållstillstånd som utgångspunkt, men med undantag för barn och barnfamiljer som även fortsatt borde få permanenta uppehållstillstånd. Centerpartiet anser fortsatt att permanenta uppehållstillstånd är bättre för integrationen, men ser migrationsöverenskommelsen som en rimlig utgångspunkt för de kommande åren. Den som arbetar ska gradvis kvalificera sig in i välfärdssystemen. Den som inte har uppehållstillstånd ska däremot lämna landet. För att detta ska ske kan fler åtgärder än idag vara nödvändiga att vidta.

Sveriges möjligheter att utforma sin egen asylpolitik kommer sannolikt också att vara beroende av gemensamma europeiska lösningar. Centerpartiet vill se ett EU-gemensamt system för flyktingmottagande, med en jämnare fördelning mellan EU:s länder. Alla som söker skydd bör få en individuell prövning av expertmyndighet och vid behov domstol. Mekanismer för en fungerande omfördelning av flyktingar behöver komma på plats. Centerpartiet värnar de öppna inre gränser som EU och Schengen medfört. De är viktiga, inte minst för handel och ekonomisk tillväxt. Även asylsökande och flyktingar ska ha rätt att röra sig fritt i EU, men man ska bara kunna registrera sin asylansökan i ett land. För de länder som inte lever upp till EU-fördelningen behöver det finnas kännbara sanktioner, till exempel i form av nedsatta strukturbidrag.

Centerpartiet vill se en asylpolitik på EU-nivå som är så robust att avtal med tredjeland för att hindra migration inte ska behövas, eftersom dessa skapar stora skadliga effekter på många plan. Inte minst mänskliga. Om sådana avtal ändå kommer att slutas så kommer Centerpartiet att verka för att värna demokratiska principer,

grundläggande mänskliga rättigheter, non-refoulement och ett värdigt mottagande där vi minimerar de negativa effekterna av sådana avtal.

En ökad arbetskraftsinvandring

Migrationspolitik rör mer än bara flyktingar. Sveriges tillväxt är beroende av utländsk kompetens. Vi vill därför värna och utveckla dagens regler för arbetskraftsinvandring samt underlätta för studenter och andra grupper. Företag kan avgöra vilka personer de vill anställa bättre än vad Arbetsförmedlingen eller ett fackförbund kan. Det är i företagen jobben växer fram och det är företagen som bäst kan avgöra vilken kompetens de behöver rekrytera. Centerpartiets utgångspunkt är att den som försörjer sig själv ska få stanna i Sverige. EU-samarbetet har inneburit stora framgångar för rörligheten av arbetskraft. Det är av stor vikt att vi värnar rörligheten för människor, arbete, tjänster och kapital. Det gäller både inom EU och för tredjelandsmedborgare som vill ta sig till EU för att arbeta.

Arbetskraftsinvandrare ska ha lätt att komma till Sverige och lätt att stanna så länge de har jobb. Det ska vara möjligt att byta jobb, ansökningsprocessen måste förenklas och mindre felaktigheter måste vara möjliga att åtgärda. I dag fungerar det inte så. Många utvisas idag av skäl som inte är rimliga, till exempel på grund av misstag som exempelvis arbetsgivaren har gjort för många år sedan, eller tolkningar av tidigare försäkringsskydd. Dessutom är handläggningstiderna långa och EU:s blåkortssystem för svagt för att erbjuda ett hållbart alternativ. En strategi behöver tas fram för hur Sverige ska kunna attrahera rätt kompetens i en växande global konkurrens. Det är viktigt för Sveriges små och medelstora företag och för vår ekonomi som helhet.

Systemets hållbarhet och trovärdighet är beroende av att det inte missbrukas. Men minst lika viktigt är att det inte sätter arbetande människor i rättslösa situationer och att byråkrati inte tillåts hindra en smidig kompetensförsörjning. Kraven som reglerar arbetskraftsinvandringen är stelbenta och minimala brister i ansökan eller i arbetsvillkor kan leda till utvisning. Utannonseringskravet tolkas långt hårdare i Sverige än vad EU kräver. Små möjligheter till spårbyte gör att kvalificerade asylsökande som fått jobb ändå inte kan stanna i Sverige om de får avslag. Inget av detta vill regeringen göra någonting åt.

Den senaste tiden har en lång rad fall uppmärksammats, där små misstag har gjort att arbetskraftsinvandrare utvisats. Det har handlat om allt ifrån att den anställde fått jobbet via LinkedIn i stället för Arbetsförmedlingen, haft någon hundralapp för lite i lön eller åkt utomlands för att närvara på en begravning. Det är orimliga utvisningar som bygger på allt för hårda regler och en orimlig tolkning av lagarna. Centerpartiet driver därför förslag för att förebygga detta, bland annat att arbetsgivare ska kunna korrigera misstag i efterhand och på det sättet undvika en utvisning. Det är viktigt att de problem som finns kan lösas snabbt, så att Sverige inte förlorar den internationella kompetens vi behöver.

Möjligheten för företagare att komma till Sverige för att driva ett eget företag behöver också underlättas. I dag är reglerna strikta och få kan komma för att bidra med sitt entreprenörskap och sin företagsamhet. Sverige måste bli öppnare, så att vi bättre kan ta vara på den skaparkraft som människor vill bidra med.

Asylsökande som skaffar sig ett jobb ska kunna bli arbetskraftsinvandrare. I dag måste man vänta fyra månader innan man kan byta spår från asylsökande till

arbetskraftsinvandrare. Genom att möjliggöra spårbyte från dag ett kan nyanlända med tillräcklig kompetens för att ta sig in på arbetsmarknaden snabbare integreras.

11.2 Integration för jobb och utbildning

Sveriges integrationspolitik har djupa brister och står i dag inför sina största prövningar någonsin. Om inte problemen med utanförskap ska fördjupas och permanentas krävs kraftfulla åtgärder snarast. För att Sverige ska klara av den akuta situationen behövs snabba och effektiva reformer som förbättrar vår mottagningskapacitet. Samtidigt får inte fokus på akuta åtgärder hindra det mer långsiktiga arbetet med att förbättra integrationen, och de problem vi står inför just nu får inte stå i vägen för en långsiktigt optimistisk syn på vad människor kan bidra med – oavsett om de är födda i Sverige eller i ett annat land. Insatser för att förbättra vägen för nyanlända till arbete beskrivs mer i detalj i avsnitt 7.

För att förbättra jobbintegrationen krävs en företagarpolitik som inte bestraffar och krånglar till det. Det behövs en arbetsmarknad som inte stänger ute. Det krävs effektivare och bättre möjligheter till vidareutbildning och svenskundervisning. Det behövs en mer effektiv offentlig sektor som inte fångar nyanlända i byråkrati utan i stället stöttar och hjälper människor att snabbt kunna skaffa sig en egen försörjning. Det är av största vikt att alla som kommer till Sverige får möjlighet att på riktigt komma in i det svenska samhället. Den vägen går genom arbetsmarknaden och möjligheten att komma i arbete.

De system vi har i Sverige för mottagande och integration kräver genomgripande reformer. Mottagandet måste fokuseras på att hjälpa människor in i samhället, genom skola och arbete, istället för att sikta in sig på människors tillgång till bidrag.

Svensk arbetsmarknad är kluven. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda är mycket lägre än bland inrikes födda. Lägst är den bland lågutbildade och personer som nyligen kommit till Sverige. Mest problematisk är situationen för personer som saknar gymnasieutbildning. Hälften av de nyanlända har eftergymnasial utbildning, många av dem dessutom i bristyrken. För dessa personer är det viktigaste att få sin utbildning snabbt validerad, kompletterad och få tillgång till effektiv svenskundervisning. Men för dem utan formell utbildning är det viktigt att det skapas andra vägar in till arbetsmarknaden, som nämns i avsnitt 7.

Som Arbetsmarknadsekonomiska rådet konstaterar fångar sysselsättningssiffrorna bara en liten del av klyftan.²⁰² Eftersom många av de utrikes födda arbetar mindre, har lägre löner, oftare statligt subventionerade anställningar och en mer otrygg situation på arbetsmarknaden så är den verkliga skillnaden ännu större.

Arbetsförmedlingen har också visat sig särskilt ineffektiv när det gäller att förmedla jobb åt flyktingar och det är därför särskilt viktigt för denna grupp med en effektiv resultatbaserad arbetsförmedlarpeng (som beskrivs närmare i avsnitt 7) istället för dagens byråkratiska ansats.

För att öka sysselsättningen och produktiviteten bland de nyanlända är det viktigt att ta vara på, utveckla och bygga vidare på de kompetenser som finns. Flyktingar som vill arbeta möter byråkratiska och ekonomiska hinder. Deras asylärende prövas ofta med mycket långa handläggningstider, deras kompetens fångas inte upp vid ankomsten och även akademiska kompetenser som det råder akut brist på tar lång tid att validera.

²⁰² Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2007).

Lönebildningen gör det svårare att konkurrera på lika villkor utan goda språkkunskaper.²⁰³ Arbetsrätten prioriterar dem med många tjänsteår, vilket nyanlända saknar. Därtill förekommer diskriminering, medvetet och omedvetet.²⁰⁴ Hindren till arbetsmarknaden måste rivas. Men nyanlända måste också ges större möjligheter att öka sin produktivitet i syfte att enklare och snabbare kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

En stor del av de nyanlända har kort utbildningsbakgrund. Av deltagarna i etableringsuppdraget har ungefär hälften enbart förgymnasial utbildning.²⁰⁵ Utbildning har en viktig roll att spela för att fler ska bli anställningsbara, men utbildningssatsningar räcker inte.²⁰⁶

Som nyanländ utan referenser eller kunskaper i svenska kan det vara svårt att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden där ingångslönerna är höga och arbetsrätten stel.²⁰⁷ Dagens arbetsrätt ökar risken, och därmed den förväntade kostnaden, av att anställa. Det missgynnar särskilt personer vars kompetens är svårbedömd, till exempel utlandsfödda som inte har gått i skolan i Sverige.²⁰⁸ Parterna behöver därför ta ett större ansvar för att sänka trösklarna. Inträdesjobben, som beskrivs närmare i avsnitt 7, fyller här en viktig funktion.

Företagande är ett sätt för många nyanlända att etablera sig. För att fler ska få chansen att försörja sig som företagare måste företagsklimatet förbättras. Minskat regelkrångel, rådgivning och möjligheter till startfinansiering är särskilt viktigt för dem som inte har svenska som modersmål eller som saknar kontaktnät i Sverige. Förslaget om ingångsföretag, som presenteras i avsnitt 7, är ett viktigt sätt att sänka tröskeln till företagande.

Flyttat etableringsansvar från Arbetsförmedlingen till kommuner och civilsamhälle krävs för att få en bättre fungerande etablering. Och jobbstimulanser i bidragssystemen måste förstärkas för att få ytterligare drivkrafter att hitta jobb.

För att fler nyanlända ska få ett jobb krävs att arbete uppmuntras från dag ett, att det finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inklusive anställningsstöd, tillgängliga, att ingångslönerna anpassas till de nyanländas produktivitet, att arbetsmarknaden är flexibel och att egenföretagande underlättas.²⁰⁹ Detta utgör tillsammans kärnan i Centerpartiets politik för att sänka trösklarna till arbete för nyanlända.

En viktig och underskattad roll i mottagandet av nyanlända spelas av civilsamhället. I civilsamhället finns nätverk av aktiva personer som förmår att koppla de nyanlända till arbetsliv och jobbmöjligheter, och ger en bättre kunskap om det svenska samhället. Ofta är en insats via civilsamhället många gånger mer effektiv för jobb än Arbetsförmedlingens program.

Efter förslag från Centerpartiet har regeringen gradvis ökat medlen till civilsamhället för att arbeta med integration, senast med länge efterlysta resurser till folkbildningsförbund för att arbeta med svenskundervisning för asylsökande. Idrottsrörelsen har

²⁰³ Se Bergh (2014) för resonemang kring vilka institutioner som kan förklara sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda.

²⁰⁴ Ahmed (2015).

²⁰⁵ Arbetsförmedlingen (2017b).

²⁰⁶ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), Konjunkturinstitutet (2016a) och Finanspolitiska rådet (2016) är alla av åsikten att utbildning inte räcker.

²⁰⁷ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) studerar minimilönebettet på ett antal avtalsområden.

²⁰⁸ Skedinger (2011b) diskuterar effekten av anställningsskydd på marginalgrupper.

²⁰⁹ Aiyar m.fl. (2016).

spelat en nyckelroll för nyanländas integration, inte minst ensamkommande flyktingbarn. Men det finns mycket mer att göra.

Obligatorisk samhällsorientering

I dag kommer många människor inte in i samhället, utan hamnar i stället i ett permanent utanförskap. Delvis beror detta på bristande kunskap om hur Sverige fungerar. Det finns ett stort värde i att nyanlända tidigt får ta del av det svenska samhället och kunskap om hur det fungerar. Det kan handla om praktiska frågor som vart man vänder sig om man är i behov av hjälp, hur arbetsmarknaden ser ut och vilka regler som gäller i olika sammanhang. Det är information som snabbt måste förmedlas för att förbättra integrationen. Därför vill Centerpartiet göra samhällsorientering obligatorisk att delta i redan under asylprocessen. Detta väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 190 miljoner kronor år 2018.²¹⁰

SFI-peng

Kvaliteten i svenska för invandrare (SFI) är otillräcklig. En mycket stor andel av de som går SFI lär sig inte svenska och undervisningen är ofta illa anpassad och av ojämn kvalitet. Samtidigt har vissa privata och ideella utbildningsanordnare visat sig framgångsrika i att lära ut språk. Idag har dock studerande inom SFI inte möjlighet att välja en annan utbildningsanordnare än kommunen eller de anordnare kommunen upphandlat. Genom att öppna upp för konkurrens mellan nya utbildningsanordnare kan kvaliteten inom SFI höjas.

Centerpartiet föreslår därför att det införs en resultatbaserad SFI-peng. Alla som uppnår vissa grundläggande krav får möjlighet att erbjuda SFI-undervisning. Den som ska lära sig svenska får sedan möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill studera, och utbildningsanordnaren får betalt genom en typ av skolpeng som baseras på resultat. Ersättningen relateras tydligt till den språkutveckling som skett, baserat på vedertagna diagnostiska prov innan och efter SFI-undervisningen.

Stärkt utbildning för nyanlända barn

Ett problem för många nyanlända barn är att de inte klarar av att nå målen i skolan. Många nyanlända barn har liten eller ibland ingen skolerfarenhet och tillsammans med dåliga kunskaper i svenska blir det svårt att hänga med i undervisningen. För att kompensera för detta krävs en längre period av intensifierad skolgång med fokus på de viktigaste kunskaperna.

Bland de viktigaste av dessa är förmågan att prata svenska. Antalet timmar med undervisning i svenska bör utökas för dessa barn.

Idag går över 35 000 unga på gymnasieskolans språkintrödnation, vilket är ett förberedande program för de som inte pratar svenska. På grundskolan finns ytterligare 80 000 nyanlända. Tyvärr brister utbildningen på de flesta platser, och kommunerna saknar resurser för att erbjuda de timmar som krävs. På språkintrödnationen är det bara 15 procent av eleverna som gått ut med examen fyra år senare.²¹¹ Centerpartiet föreslår att de som går på gymnasieskolans språkintrödnation eller på grundskolan, men riskerar att inte nå godkänt-målen, får ytterligare undervisningstimmar i svenska. Dessa elever

²¹⁰ Migrationsverket (2017), prop. 2012/13:63, egna beräkningar.

²¹¹ Skolverket (2017a).

ska få 2–3 fler timmar svenskundervisning per vecka. Dessutom får Skolverket i uppdrag att utveckla och samordna pedagogik för intensivinläring av svenska som andraspråk med stöd av Nationellt centrum för svenska som andraspråk.

Ensamkommande barn kommer att få fler timmar skolan med aktivt lärande och färre timmar passiv väntan i dyra boenden.

Satsningen väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 500 miljoner kronor år 2018, varav 40 miljoner kronor går till kompetensutveckling och spridning av effektiv pedagogik i svenska som andraspråk.

För att ytterligare intensifiera den första tiden i skolan och effektivisera lärandet bör även fjärrundervisning, men framför allt distansundervisning, användas så att nyanlända elever får fler timmar i veckan med lärande än de timmar de får i skolan. Då många nyanlända har mycket kunskap att ta igen bör även deras möjlighet till sommar- och lovskola utökas.

Försöksverksamhet för tvåspråkiga klasser borde även införas för att stärka tvåspråkiga elever i deras språkutveckling och lärandeprocess. Nyanlända elever ska kunna ha ämnesundervisning på både sitt modersmål och på svenska.

Utmaningen i att ta igen utbildning är desto större ju äldre barnet är. För att öka möjligheterna för elever som kommit till Sverige i högstadieåldern att klara godkänt och ta sig vidare till gymnasiet bör det bli tillåtet att låta dessa elever fokusera på något färre ämnen. Det ska i sig inte betyda mindre undervisningstid, utan att de centrala ämnena ges mer plats.

Fler lärare i skolan

För att skolan ska ha möjlighet att hantera den stora ökning av elever som de senaste årens flyktingmottagande inneburit måste utbudet av lärare öka. För att på sikt lösa lärarbristen måste större reformer av läraryrkets attraktivitet genomföras. På kort sikt behövs dock andra lösningar. Centerpartiet föreslår därför att kravet på lärarlegitimation slopas under en femårsperiod. Förutom att erfarna pensionerade lärare ska lockas tillbaka till skolan bör obehöriga lärare som idag arbetar inom skolan tillfälligt få dispens att sätta betyg. Lärarstudenter bör därtill kunna användas som en pedagogisk resurs i skolan. Med dessa åtgärder frigörs tid för de redan legitimerade lärarna. Därutöver bör det vara möjligt för vissa utrikesfödda, med uppehållstillstånd och som varit lärare i sina hemländer, att undervisa i hemspråk eller vara ett stöd i ämnesundervisning av elever med samma modersmål.

Satsning nyanlända barns och ungas hälsa

Många nyanlända barn och unga lider av psykisk ohälsa. En stor del av de unga har kommit till Sverige från krigshärjade områden och har upplevt traumatiska händelser. Därtill har lång väntan under asylprövningen lett till ökad psykisk press.

Alltför få i den berörda gruppen får idag tillgång till vård och behandling, trots att det finns evidensbaserade behandlingsmetoder mot posttraumatiskt stressyndrom som ger goda förutsättningar för en välfungerande vardag.

I syfte att öka tillgängligheten vill Centerpartiet satsa 200 miljoner kronor årligen på hälso- och sjukvårdens och de ideella organisationernas arbete, i samverkan med kommunerna, för att ge stöd åt barn och unga som lider av psykisk ohälsa.

Validering och komplettering

Många som kommer till Sverige har såväl utbildning som lång arbetslivserfarenhet. Inte sällan i yrken som vi idag har ett stort behov av i Sverige. Valideringsprocessen borde därför börja omedelbart vid ankomst genom en inventering av kompetens. De myndigheter, främst högskolorna, som i nästa steg snabbt får uppdraget att validera och komplettera dessa kompetenser måste också få resurser som möjliggör att de prioriterar dessa frågor inom sin verksamhet för att skapa en snabbare process. Idag är incitamenten och de avdelade resurserna för små hos de lärosäten som sitter på sakkunskapen.

Möjligheten att använda EU:s gemensamma regelverk som standard för validering av utländska sjukvårdsutbildningar bör undersökas. Liknande metoder behöver också utarbetas för att bättre validera andra eftergymnasiala utbildningar än de på universitetsnivå.

Många personer som kommit till Sverige de senaste åren har någon form av vårdutbildning. Samtidigt förväntas behovet av personal att öka inom svensk hälso- och sjukvård. Långa valideringsprocesser för personer från tredje land hindrar dock idag landsting, kommuner och företag från att möta arbetskraftsbristen. Möjligheterna till kostnadsbesparingar är betydande med snabbare validering.

Mot bakgrund av ovan föreslår Centerpartiet en resursförstärkning på 25 miljoner kronor per år till arbetet med validering och komplettering.

Rätt att arbeta

I dag är grundregeln att en person som saknar uppehållstillstånd inte får arbeta, men en asylsökande kan beviljas undantag, så kallat AT-UND. Centerpartiet vill vända på denna ordning och låta alla asylsökande arbeta. Det bör också bli lättare för företag att erbjuda, och för asylsökande att få tillgång till, praktikplatser.

Jobbstimulans

Om etableringen ska fungera måste det alltid löna sig att arbeta. Alliansregeringen införde därför ett system där den som jobbar inte förlorar all sin ersättning, utan det fanns en jobbstimulans som trappade ned etableringsersättningen långsammare. I grunden handlar det om att skapa drivkrafter för fler att arbeta mer. Det har regeringen tagit bort. Centerpartiet vill att det alltid ska löna sig att arbeta, och vill därför återinföra jobbstimulansen, inom ramen för det system med etableringslån som beskrivs i kapitel 12.3. Det innebär att rätten till ersättning kvarstår under sex månader, även om en person med etableringslån får ett jobb.

Detta beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad om 62 miljoner kronor år 2018.²¹²

Mentorskapsprogram och praktikplatser

Mentorskapsprogram är en integrationsmetod som har uppvisat goda resultat både lokalt och internationellt. En svensk person blir mentor åt en nyanländ för att dessa ska kunna få ett utbyte, bland annat om jobb- och utbildningsmöjligheter. I Kanada har man påvisat mycket goda resultat genom att låta professionella inom olika sektorer ha mentorskap för nyanlända

²¹² RUT 2017:786, RUT 2017:1295, egna beräkningar.

som har kvalifikationer för att jobba inom samma områden. Genom detta förbättras den nyanländas anställningsbarhet markant.²¹³

Sverige har i mycket mindre skala haft just denna typ av mentorskap arrangerade av Saco. Vidare har IF Metall och Teknikföretagen arrangerat mentorskap, i slutet av vilka IF Metall tillåtit den nyanlända att gå in i sysselsättning med lägre lön. Dessa program har dock i regel varit blygsamma i storlek. Vi ser nu dock en viss tillväxt av mentorskapsprogram som är mer fokuserade på språkligt och kulturellt utbyte. Röda Korset och Kompis Sverige är några av dem som arrangerar mentorskapsprogram mellan nyanlända och svenska mentorer med så likartad bakgrund som möjlig.²¹⁴ På samma sätt har ideella organisationer visat möjligheter att praktisera inom verksamheten, med positiva sysselsättningseffekter.

Även idrottsrörelsen i Sverige har haft stor framgång i att skapa nätverk för nyanlända, i synnerhet unga.

Centerpartiet avsätter 90 miljoner kronor 2018 för att ge stöd åt mentorskapsprogram i civilsamhället.

11.3 Effektivare mottagande

Kostnaderna i dagens mottagningssystem är för höga. Med ett stort antal människor som sökt asyl i Sverige har detta inneburit en ohållbar kostnadsökning.

Ska Sveriges öppenhet värnas finns det inget alternativ till att genomföra betydande besparingar inom migrations- och integrationspolitiken. Men kravet på att förbättra kostnadskontrollen bygger på mer än viljan att värna öppenheten. Oavsett hur migrationspolitiken utformas framöver finns det redan idag hundratusentals nyanlända som, om de inte snabbt kommer i arbete, kommer innebära en kostnad för det offentliga under åren framöver. Ansvar för statsfinanserna förutsätter att denna kostnad begränsas.

Centerpartiet föreslår därför reformer som minskar kostnaden för migration och integration. Tillsammans med en förbättrad jobbintegration leder detta till bättre förutsättningar för en långsiktigt ansvarsfull och hållbar finanspolitik.

Kommunerna är nyckelaktörer i den svenska integrationspolitiken. De flesta kommuner vill vara med och ta sitt ansvar för flyktingmottagandet. Men de saknar verktyg för ett värdigt och välfungerande mottagande. Centerpartiet vill därför se reformer som ger kommunerna rätt verktyg för att klara integrationen.

Ansvar för mottagande och etablering bör därför flyttas till kommunerna. I stället för att Migrationsverket ska anordna boende under asylprövningen och kommuner

²¹³ Ett exempel på detta är det lokala Toronto Region Immigrant Employment Councils (TRIEC) ”mentoring partnership”. Programmet letar upp och tar emot mentorer inom en profession som ska ge 24 timmar av sin tid över 4 månader på att hjälpa en invandrare som har kvalifikationer inom samma profession och ska söka jobb inom professionen i Kanada. Till exempel hjälper revisorer nyanlända revisorer att ansöka om att få sin utbildning godkänd, söka jobb, förbereda sig inför intervjuer och berätta om vad kanadensiska arbetsplatser letar efter hos revisorer. Bara ”mentoring partnership” har förmedlat över 11 000 mentorskap.

²¹⁴ Ett exempel på dessa projekt är Språkvän, som startade i Eskilstuna. Språkvän är ett projekt där svenskar och nyanlända matchas för att nyanlända efter inledande SFI-kurser ska kunna träna sina svenskkunskaper, då många som deltar i SFI har svårt att hitta någon att tala svenska med. Man försöker även här para ihop mentor och nyanländ som är så lika som möjligt. För närvarande har man drygt 2 000 mentorskapspar i Eskilstuna och man håller på att expandera verksamheten till andra kommuner. För att få fler mentorer använder man resurser man tilldelats via länsstyrelserna till reklam för att finna nya mentorer.

sedan stå för placeringen när en asylsökande fått uppehållstillstånd, vill vi att boendeansvaret ska ligga på kommunerna från början. Det kommer att minska antalet steg i asylprocessen, göra att kommuner kan planera asylboendes placering själva och underlätta för asylsökandes möjlighet att bo kvar på samma plats utan att behöva flyttas runt.

Förflyttning av asylsökande

En tragisk konsekvens av det oordnade mottagandet under hösten 2015 är att många personer nu tvingas flytta till nya boenden eller nya kommuner. Flyktingar som påbörjat en välfungerande integrationsprocess och kommit att bli en del av det lokala samhället tvingas flytta till helt nya platser. Det är upprivande för de familjer som drabbas och det skadar integrationen i samhället. I många fall är det ofrånkomligt då det är säsongsbonden vars avtalstid går ut. Det handlar också om att sprida ut människor efter att ha tvingats placera dem för trångbott, eller att avtal med de dyraste boendena tar slut.

Att helt upphöra med omflyttningarna av människor är därför inte möjligt. Men även i de fall när andra boenden på samma ort erbjudits av privatpersoner, civilsamhälle eller kommunen själv har Migrationsverket i regel inte svarat upp mot dessa försök. Kostnaderna för samhället och integrationsprocessen riskerar att överstiga vinsterna av billigare boenden.

Centerpartiet vill därför ge Migrationsverket i uppdrag att se över hur man kan se till att de familjer och enskilda som måste flyttas från ett boende kan få bo kvar i samma kommun eller närområde i de fall det är ekonomiskt försvarbart. I den mån det är möjligt borde även asylsökande som får uppehållstillstånd placeras så nära sitt boende under asylprövningen som möjligt.

Etableringslån

Ett sätt att minska kostnaderna för mottagandet, utan att samtidigt lämna människor utan försörjning, är att göra om vissa ersättningar till lån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under sin första tid i Sverige. Centerpartiet föreslår därför att etableringsersättningen, som i normalfallet ges under de två år en etableringsplan gäller, görs om till ett etableringslån. Etableringslånet ska bestå av både en bidragsdel och en lånedel, med samma proportioner som dagens studiemedel. System där förmånliga lån ges till nyanlända för att hjälpa dem under sin första tid i sitt nya hemland finns i bland annat Kanada och Storbritannien.

Viss återbetalning av etableringslånen bör ske även från annan inkomst än lön. Kombinerat med förstärkta jobbstimulanser i de aktuella ersättningsystemen innebär detta att marginaleffekterna av att komma i arbete sänks.

Etableringslån medför en ekonomisk besparing genom att vad som tidigare var utgifter omvandlas till lån som ska återbetalas. Enligt budgetlagen får utlåning för vilken den förväntade förlusten är låg finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Annars ska utlåningen anslagsfinansieras. För att säkerställa konservativa beräkningar anslagsfinansierar Centerpartiet därför etableringslånen. Trots denna redovisningstekniska försiktighet kvarstår det faktum att etableringslånen leder till stora förväntade besparingar.

Då etableringslånen anslagsfinansieras uppkommer besparingarna först när lånen börjar betalas tillbaka. Detta sker framförallt utanför den treåriga budgetperioden, varför förslaget inte har en offentligfinansiell effekt på kort sikt.²¹⁵

Eget boende

Centerpartiet vill att man ska kommunplaceras redan när man söker asyl, vilket kan göra den lokala anknytningen starkare. Därmed kommer också dyra flyttkaruseller att motverkas. Då kommer drivkrafterna att flytta till trångbodda områden att bli mindre och etableringen kan stärkas. Men de praktiska problem som i dag uppstår både i form av att personer – både under asyltiden och när de har fått uppehållstillstånd – skriver sig på brevlådor och i form av stor trångboddhet i vissa lägenheter måste lösas.

För asylsökande och nyanlända som vill skaffa ett eget boende ska kommuner ha möjlighet att granska att lägenheten uppfyller minimikrav på bland annat boyta per person och andra grundläggande krav på samma nivå som det boende Migrationsverket erbjuder. Om boendet inte når upp till den nivån ska ersättningen till de nyanlända kunna sänkas eller dras in.

Asylboenden har också upphandlats till mycket höga kostnader av Migrationsverket – i många fall hyror som är flera gånger högre än snittet i motsvarande kommun, trots betydligt lägre standard. Gradvis har dessa extrema kostnader minskats genom bättre kontrakt, men det förblir viktigt att Migrationsverket har möjlighet att upphandla fler billiga småskaliga boenden som alternativ till storskaliga upphandlingar.

Ökat inslag av arbetsbaserade välfärdsförmåner för nyanlända

Det svenska välfärdssystemet utmärker sig både genom sin generositet och genom den utsträckning i vilken välfärdsförmåner erbjuds utan behovsprövning. Även inom det generella välfärdssystem finns dock en tydlig uppdelning mellan bosättningsbaserade välfärdsförmåner, som alla i landet har rätt till, och arbetsbaserade välfärdsförmåner, som endast de som arbetat har tillträde till.

I syfte att minska kostnaderna för mottagandet bör fler välfärdsförmåner göras arbetsbaserade för nyanlända. Att, som idag, fortsatt erbjuda samma generösa nivå till alla, oavsett hur mycket man bidragit till samhället, är inte förenligt med en ansvarsfull hantering av de offentliga finanserna. Tillgången till sjukvård och utbildning ska inte påverkas av denna princip.

Nedan beskrivs ett antal reformer som i högre grad gör att människor kvalificerar sig in i välfärden.

Minskad möjlighet till retroaktiv föräldraförsäkring

Nyanlända, och svenska medborgare som återinvandrar, med barn i åldrar som berättigar till föräldraledighet har, fram tills nyligen, givits retroaktiv rätt till föräldraförsäkringens alla 480 dagar per barn. Det innebär att särskilt nyanlända kvinnor med små barn kan inleda sin integrationsprocess med att vara föräldralediga mycket länge.²¹⁶ Detta riskerar att fördröja och försämra deras integration på den svenska arbetsmarknaden.²¹⁷ Centerpartiet har föreslagit en gräns för nyanlända flyktingars föräldraledighet vid barnets tvåårsdag.

²¹⁵ RUT 2017:786.

²¹⁶ Se RUT 2015:502 för en beskrivning.

Inom ramen för den migrationsöverenskommelse som träffades mellan Centerpartiet, de övriga allianspartierna samt regeringen under hösten 2015 beslöts att rätten till retroaktiv föräldrapenning bör begränsas kraftigt för nyanlända familjer. Regeringen har nu tagit steg för att till slut genomföra dessa delar av överenskommelsen, men dessa åtgärder är inte tillräckligt kraftfulla.

För att öka drivkrafterna till ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen generellt, inklusive för nyanlända, föreslår Centerpartiet också att jämställdhetsbonusen återinförs. Detta väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 363 miljoner kronor år 2018.²¹⁸

Avskaffat efterlevandestöd för ensamkommande barn och ungdomar

Det är rimligt att barn och ungdomar som väntas få sin försörjning tryggad av det allmänna inte också ges rätt till efterlevandestöd. Centerpartiet föreslår att rätten till efterlevandestöd avskaffas för denna grupp. Det skulle göra reglerna för underhållsstöd och efterlevandestöd mer enhetliga.

Borttaget undantag för flyktingar inom garantipensionen

För att vara berättigad till garantipension måste en person ha fyllt 65 och ha en låg eller obefintlig inkomstgrundande pension. För att få full garantipension krävs att personen i fråga har bott minst 40 år i Sverige från det år hen fyllt 16 till dess hen fyllt 64. Uppfylls inte detta krav minskas garantipensionen proportionellt mot hur många år personen bott i Sverige i förhållande till 40 år. Undantag från denna regel görs dock för personer som beviljats uppehållstillstånd som flykting, annan skyddsbehövande eller motsvarande äldre bestämmelser.²¹⁹ Centerpartiet vill att undantaget från kravet om 40 års boendetid i Sverige tas bort. Detta väntas medföra en besparing om 300 miljoner kronor år 2018.²²⁰

Borttaget undantag för flyktingar inom sjukersättningen

För att vara berättigad till full sjukersättning (tidigare benämnd förtidspension) på garantinivå måste en person uppnå en tillräckligt hög försäkringstid. Varje år man efter 16 års ålder bor utomlands minskar försäkringstiden. Undantag från denna regel görs dock för personer som beviljats uppehållstillstånd som flykting, annan skyddsbehövande eller motsvarande äldre bestämmelser.²²¹ Dessa får räkna tid i sitt hemland såsom det var boendetid i Sverige. Centerpartiet vill att detta undantag avskaffas. Det skulle stärka de offentliga finanserna med 90 miljoner kronor år 2018.²²²

Mottagandeansvar till kommuner

Landets kommuner behöver en större långsiktighet i sitt arbete. Därför vill Centerpartiet att etableringsreformen dras tillbaka samtidigt som kommunerna övertar uppdraget att ta emot asylsökande. Syftet är att man redan under asyltiden ska kunna initiera etableringen lokalt. På detta sätt kan kommunerna skaffa sig ett inflytande över anläggnings-

²¹⁷ SOU 2012:9 och Vikman (2013).

²¹⁸ Prop. 2016/17:1.

²¹⁹ 67 kap. 7 § socialförsäkringsbalken (2010:110).

²²⁰ RUT 2017:683.

²²¹ 35 kap. 8–10 § socialförsäkringsbalken (2010:110).

²²² RUT 2017:673.

boendena som man hittills inte haft. Behovet av en bättre dialog mellan myndigheter och kommuner är alltför stort.

En följd av kommunernas utökade uppdrag är att Migrationsverkets roll renodlas till att omfatta asylprocessen, samt till att utöva tillsyn för att upprätthålla kvaliteten i mottagandet. På så vis skapas förutsättningar för att korta Migrationsverkets handläggningstider och stärka kompetensen hos handläggarna. Ersättningen till kommunerna måste givetvis utformas så att den täcker kostnaderna för kommunsektorns åtaganden. Migrationsverkets roll som tillsynsmyndighet ska dock innebära att brister i mottagandet medför åtgärder och att ersättningen kan sänkas för den kommun som inte levt upp till sitt ansvar. Till detta hör att tydliga krav på kvalitet och tillgång till sysselsättning, såsom utbildning eller praktik, ska ställas när asylboenden upphandlas.

Etableringsansvar till kommuner

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering i Sverige från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet.²²³ Trots högre kostnader har andelen i arbete inte ökat. Etableringen på arbetsmarknaden är på en fortsatt låg nivå. Arbetsförmedlingens misslyckande gör det nödvändigt att återigen ge kommunerna ansvaret för de nyanländas etablering. Därför föreslår Centerpartiet att etableringsreformen dras tillbaka och att kommunerna får ansvaret för etableringen. Detta föreslås ske över tid och i ett antal steg.

Att flytta ansvaret för etablering till kommunerna beräknas medföra en överföring av medel från staten till kommunerna på 960 miljoner kronor 2019 och 1558 miljoner kronor 2020.²²⁴

Ersättning vid omplacering

Alla kommuner tvingas i dag ta emot nyanlända. Det är viktigt att alla parter tar sitt ansvar, men för att inte bli för stelbent behövs en möjlighet att betala andra kommuner för att ta emot asylsökande man inte har kapacitet för. Det innebär både att de som inte tar emot sin kvot får en sanktion som tvingar dem att betala för detta, men också att de som tar emot fler än sin kvot får en större ersättning.

11.4 Ensamkommande

Ensamkommande barn utgör en stor andel av de som kommit till Sverige som flyktingar de senaste åren. Barnens situation ställer högre krav på det offentliga vilket medför större kostnader, men har också en stor potential om de snabbt lyckas integreras i samhället. Det är därför extra viktigt att det finns ett välfungerande och kostnads-effektivt mottagande för den gruppen.

Mer ändamålsenligt system för mottagande av ensamkommande

Boendekostnaderna för ensamkommande flyktingbarn är mycket höga. De flesta placeras fortfarande i HVB-hem. De är i grunden konstruerade för personer med mycket svår problematik och stort stödbehov. Centerpartiet var det första parti som föreslog att

²²³ För utvärderingar av den statliga integrationspolitiken i allmänhet, och etableringsreformen i synnerhet, se exempelvis Andersson Joonas m.fl. (2015), Riksrevisionen (2014a) och Statskontoret (2012).

²²⁴ Egna beräkningar.

merparten av de som bor på HVB-hem istället bör bo i så kallade stödboenden. Nu har schabloniseringen av ersättningen för boendekostnad minskat utgifterna totalt samtidigt som ersättningen till kommunerna fortsatt täcker den förväntade snittkostnaden. Det är olyckligt att det har tagit så lång tid, men viktigt att förändringarna nu kommer på plats.

Professionalisera gode män

Det har länge funnits kapacitetsbrister för gode män och med fler ensamkommande barn är behovet av effektiviseringar större än någonsin. Det är svårt att rekrytera gode män och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många intresserade personer. Av samma skäl finns det i dag personer som har godmanskapet som enda sysselsättning, och kan hantera ett mycket stort antal barn. Ofta fungerar det bra, men både krav och vägledning brister. I stället borde de ensamkommande barnen få en professionell företrädare med specialkompetens utsedd. Den personen ska sedan följa barnet fram till Migrationsverkets beslut.

SKL konstaterar att ett liknande system används i Nederländerna, där en socionom med rätt utbildning kan ta hand om ett tjugotal barn. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Ett professionaliserat system skulle ge det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt. Reformen skulle troligen även innebära en mindre ekonomisk besparing, men den stora vinsten ligger i kommunernas och barnens förbättrade situation.

Snabbare utredningar av ensamkommande barn

Vid mottagandet och utredningen av ensamkommande barn intervjuas ofta samma ungdom på exakt samma sätt av flera olika personer. Flera handläggare på Migrationsverket, flera socialsekreterare, kontaktpersoner på boendet, det offentliga biträdet, god man, lärare på skolan och så vidare. Det är ineffektivt och tidsödande både för den enskilde asylsökande och för det svenska mottagandet.

Centerpartiet föreslår därför att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter ska kunna delas mellan myndigheter, så att allting inte måste handhas vid varje steg i utredningen. Att effektivisera och minska behovet av ytterligare tid med betalda tjänstemän, utredare, gode män och tolkar kan innebära betydande kostnadsbesparingar.

Åldersuppskrivningar

Snart kommer åldersbedömningar tidigare i asylprocessen att bli lag. Regeringen föreslår att den som skrivs upp från under 18 till över 18 förlorar sin rätt att behandlas som minderårig direkt när Migrationsverket fattar beslut, även om beslutet överklagas. Centerpartiet vill att de som skrivs upp av Migrationsverket till en ålder mellan 18 och 21 år ska få behålla sin plats på HVB, i kommun och de andra förmåner som följer av att vara minderårig tills beslutet vunnit laga kraft, för att inte riskera att minderåriga förlorar den trygghet de har rätt till.

12 Välfärd

12.1 Vård och omsorg

Vården och omsorgen ska hålla hög kvalitet och finnas tillgänglig för alla i hela landet. För Centerpartiet är det viktigt att alla människor – oavsett ålder, kön eller bostadsort – har rätt till en nära och tillgänglig vård.

Värna valfriheten

En vård och omsorg som tar sin utgångspunkt i den enskilda människans behov behöver också lägga stor vikt vid valfrihet. Centerpartiet värnar rätten för alla medborgare att själva kunna välja vård från en mångfald av utövare. Såväl aktiebolag som icke-vinstdrivande organisationer och det offentliga har viktiga roller att spela i välfärdssektorn.

Mångfalden är en nödvändighet för att vården och omsorgen ska kunna utvecklas, för att medarbetarna ska få fler karriärvägar och för att samhället ska kunna erbjuda mer välfärd av högre kvalitet till fler. Men framförallt är mångfalden och valfriheten i vårdsektorn en förutsättning för att patienter ska kunna bestämma mer själva.

Vård- och omsorgssektorn är främst en småföretagarbransch. 93 procent av företagen har färre än 20 anställda och 87 procent av vårdföretagen har färre än tio anställda.²²⁵ Branschen är också viktig för jämställdheten på arbetsmarknaden. Andelen företagsledare i vård- och omsorgsbranschen som är kvinnor är nästan dubbelt så hög som inom näringslivet i övrigt. Vårdvalssystemen har också bidragit till att fler vårdcentraler har öppnat och att patientmakten har stärkts. Tillgängligheten, och möjligheten att söka vård som är anpassad efter de egna behoven, förbättras genom denna typ av system. Detta är några av skälen till varför Centerpartiet är positivt till vårdvalssystem.

Vård i hela landet

Välfärden ska vara tillgänglig för alla människor i hela landet. I dag är skillnaderna i tillgång till sjukvården allt för stora, bland annat avseende avståndet till sjukvård. Grunden för en mer jämlik hälso- och sjukvård i hela landet är en väl utbyggd primärvård. Bristande tillgänglighet leder till större regionala och sociala klyftor, där bostadsort avgör vilken vård man får. Därför måste förutsättningarna för en utvecklad primärvård bli bättre, så att vården kommer närmare människor och tryggheten ökar.

Svensk primärvård har länge haft stora problem. Det är svårt för patienter att få tid hos en läkare, köerna till specialist växer. Många söker sig till akutmottagningarna i stället för sin vårdcentral för att få hjälp, med långa väntetider där som resultat. Många patienter upplever också att de inte får tillräckligt med information och har svårt att påverka sin vård. Samtidigt har allt färre svenskar en fast läkarkontakt.²²⁶

Den viktigaste orsaken till problemen i primärvården är bristen på läkare med fast tjänst. Trots en hög läkartäthet fattas det i Sverige läkare på vårdcentralerna. I vissa landsting är det färre än 30 procent av patienterna som har en fast läkarkontakt.

²²⁵ Vårdföretagarna (2017).

²²⁶ Myndigheten för vårdanalys (2016).

Samtidigt arbetar omkring 1 000 stafettläkare i den svenska vården, något som kostar landstingen en miljard kronor per år.

Problemen i primärvården går att lösa. Det visar inte minst utvecklingen i Norge, som gått från att bara halva befolkningen haft en fast läkarkontakt i primärvården till att nästan alla har det idag. En av de viktigaste förändringarna som gav Norge en stark primärvård handlar om att läkare fått möjlighet att driva egna verksamheter i liten skala. I Norge uppmuntras detta aktivt av kommunerna, som är huvudmän för primärvården. Man valde också att ta bort kravet på allmänmedicinsk specialistkompetens hos läkarna och istället ställa krav endast på läkarlegitimation. Motivet var att det är bättre att ha en fast läkarkontakt hos en legitimerad läkare, än en ny läkare varje gång med varierande specialistkompetens. Detta har inneburit fler läkare på vårdcentralerna, och viktigast av allt att vården blir mer tillgänglig och ökad trygghet eftersom man vet vem man ska vända sig till vid sjukdom.

Centerpartiet vill att patienter som vill ska ha rätt till en fast läkarkontakt i primärvården, vilket innebär att de patienter som vill ska få lista sig på läkare istället för på mottagningar som idag. I syfte att få fler fasta läkare till den nära vården bör Sverige göra som i Norge och låta det räcka med en läkarlegitimation för att kunna etablera sig i primärvården med eget patientansvar.

En nyckel till att den svenska sjukvården ska bli mer tillgänglig för människor i hela landet är att bejaka entreprenörskap och möjliggöra små vårdenheter. Genom att tillåta små personägda vårdcentraler kan det bli attraktivt för svenska läkare att arbeta i primärvården och därigenom öka tillgänglighet och valfrihet. En egen verksamhet ger kontinuitet i mötet mellan patient och läkare samtidigt som läkaren får större möjligheter att påverka sin arbetssituation. Det skulle också göra det enklare att bedriva vård på landsbygden.

Det är väl belagt, inte minst från Norge, att det långsiktigt lönar sig att satsa på en väl fungerande första linjens sjukvård. En genomgripande reform med utbyggd primärvård skulle därför innebära en besparing på sikt. Det handlar om att erbjuda människor att få en vård anpassad efter deras behov. Genom en välfungerande primärvård kan fler människor få vård snabbare och billigare, samtidigt som sjukhusvården fokuseras på de som behöver den mest. På så vis får fler vård som anpassas efter deras behov samtidigt som kostnaderna för det allmänna kan minska.

Tillgänglighetsmiljard: snabbare till behandling i hela landet

Under Alliansens år vid makten minskade köerna och tillgängligheten i vården ökade. Detta uppnåddes genom att en mångfald av alternativ släpptes in samtidigt som kortare köer premierades. Köerna i såväl primärvård som specialistsjukvård har ökat sedan den rödgröna regeringen tog bort den kömiljard som Alliansen införde. Samtidigt har regeringen ägnat stor kraft under mandatperioden åt att göra det svårare för de privata aktörer som gör vården mer tillgänglig.

De växande köerna i sjukvården gör att vården bli mer ojämlig. Skillnaderna i tillgänglighet i exempelvis specialistsjukvården är idag stor mellan landstingen. Om köerna tillåts växa mer kommer vi hamna i ett läge där bostadsort och ekonomi spelar en avgörande roll för vilken vård man kan få och när.

För att kunna korta köerna och öka tillgängligheten för patienten behöver fler aktörer få möjlighet att hjälpa till att utföra vården. Med en åldrande befolkning ökar behoven och vi behöver ställa allt högre krav på att få ut mer vård för varje skattekrona.

Att fler fristående utförare får vara med och leverera vård och omsorg, är direkt avgörande för att klara detta. Hotet om ett vinstförbud i välfärden skapar en stor osäkerhet för alla de patienter som valt en privat utförare och för de anställda och företagare som verkar i branschen. Möjligheten att göra vinst är en förutsättning för att inte minst de småföretagare som dominerar vård- och omsorgssektorn ska kunna överleva.

Centerpartiet har tillsammans med Alliansen fört fram idén om en blocköverskridande överenskommelse för att säkra långsiktiga villkor för välfärdens utförare. Förutom att avvisa ett generellt vinsttak bör en sådan överenskommelse också innehålla förslag om ökade kvalitetskrav, generell tillståndsplikt och förbättrad tillsyn för alla aktörer, såväl offentliga som privata.

När man är sjuk har man rätt att snabbt få träffa en läkare och få den vård man behöver, oavsett var i landet man bor. Som patient ska man också kunna räkna med en snabbare och mer tillgänglig vård genom hela vårdkedjan. Centerpartiet lägger därför en miljard per år på att korta tiden från diagnos till påbörjad eller slutförd behandling. Alla ska få den vård man behöver när man behöver den.

Vår modell går ut på att landstinget får en summa pengar om de kan erbjuda patienten tidig kontakt med läkare på vårdcentralen, vilket ska ske inom tre dagar. Det är en skärpning från de sju dagar som den nationella vårdgarantin är idag. Patienten ska sättas i fokus.

Landstingen kan också få del av en större summa om de uppfyller kraven på snabbhet i den tid det tar från diagnos till påbörjad eller slutförd behandling. Givetvis med bibehållen kvalitet i hela vårdkedjan.

Detta bygger också på att patienten får bättre information om kvalitet och kötider. Det måste bli tydligt för patienten redan vid remitteringstillfället vilka vårdgivare – både i hemlandstinget och i andra delar av landet – som kan erbjuda vård i tid.

Stärk patientens ställning i vården

Sverige hamnar långt ner i jämförelse med andra OECD-länder vad gäller patienternas upplevelse av information och delaktighet i vården.²²⁷ Det saknas tydlig och lättillgänglig information till patienterna om tillgänglighet och vårdkvalitet. De kvalitetsregister och öppna jämförelser som finns idag är inte anpassade efter vanliga medborgare. Därför föreslår Centerpartiet att 1177 byggs ut till en nationell portal där patienten enkelt kan jämföra vårdgivares kvalitet och tillgänglighet.

Omsorg

En god, effektiv och trygg vård och omsorg i livets alla skeden hör till samhällets absolut viktigaste åtaganden. Vården måste vara jämlik och tillgänglig för alla och ska organisera sitt arbete efter patienternas behov. Människor får inte hamna i kläm mellan olika system. Alla människor måste också ha möjlighet att få inflytande över sin vård och omsorg oavsett i vilken livssituation de befinner sig.

---

²²⁷ Myndigheten för vårdanalys (2016).

Ökat självbestämmande för äldre

Att dagens äldre lever längre och, tack vare den medicinska utvecklingen, också överlever sjukdomar är en framgång för samhället, men det skapar också nya utmaningar. Samhället måste bli bättre på att stötta människor att genom livsstilsförändringar behålla hälsan längre upp i åren. Dessutom måste tryggheten i vården och omsorgen om de allra svårast sjuka förbättras.

Centerpartiet vill öka självbestämmande i välfärden. Endast så kan makt över människors vardag flyttas från politiker till brukare och deras anhöriga. Den rödgröna regeringens planer på att avskaffa valfrihetsreformer och försvåra för privata utförare i välfärden innebär att steg tas bort från en välfärd som ser den enskilda människans behov. Den centralisering och likriktning som detta leder till drabbar i slutändan dem som är i behov av vård och omsorg. Centerpartiets övertygelse är att människor måste få mer – inte mindre – att säga till om när det gäller välfärdens utformning.

Äldre människor ska ha rätt att välja utförare av såväl hemtjänst som boende. Men valfriheten behöver även stärkas när det gäller innehållet i välfärdstjänsterna. Den som i dag får rätt till äldreomsorg blir enligt socialtjänstlagen (SoL) beviljad en specifik insats efter biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på äldreomsorg utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun där det är möjligt att vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig. Den så kallade ”Linköpingsmodellen” har efter utvärderingar visat sig vara mycket uppskattad av brukarna, men inte inneburit några ytterligare kostnader. Modellen strider dock mot nuvarande bestämmelser i SoL varför en översyn av lagen krävs utifrån hur det kan bli möjligt för alla kommuner att erbjuda valfrihet över innehållet i äldreomsorgen.

Valfrihet inom LSS

Den grundläggande intentionen med lagen om stöd och service (LSS) är att ge personer med stora funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra. LSS och framförallt assistansreformen har blivit en frihetsreform för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Den bygger på principen att de som behöver assistans ska ha makten att själva bestämma både vem som ska ge assistansen och hur den ska utföras. För Centerpartiet är LSS en viktig reform att värna och utveckla.

Centerpartiet anser att ersättningen för den kommunala assistansen bör ses över med utgångspunkt i hur den enskilda individens valfrihet ska kunna garanteras. Personer med ett assistansbehov på över 20 timmar i veckan har rätt till statlig assistans, vilket gör att man kan välja mellan en mångfald av aktörer. De med ett mindre behov hänvisas till kommunal assistans, där valfriheten ofta är begränsad. För Centerpartiet är det självklart att alla brukare ska ges likvärdiga möjligheter att bestämma över sin assistans. Ersättningen inom den kommunala assistansen bör därför ses över för att öppna upp för fler aktörer.

Bättre stöd vid psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan ökar – framför allt bland barn och unga samt kvinnor. Orsakerna är komplexa och bottnar i en rad faktorer. Det klivna samhället, där vissa grupper befinner sig i arbetslöshet och utanförskapet, spelar stor roll i sammanhanget. För unga personer är bristerna i den svenska skolan, mobbning, dålig självkänsla och problem inom familjen några tänkbara orsaker. Kvinnors psykiska ohälsa tros ha viss koppling

till effekterna av dagens familjebildningsmönster. Samtidigt som kvinnor i genomsnitt utför fem timmar mer obetalt arbete under en vecka jämfört med män, arbetar långt fler mammor heltid idag jämfört med 30 år sedan.

Barn och unga med psykisk ohälsa

Allt fler barn och unga uppger att de lider av psykisk ohälsa. Samtidigt finns stora brister i tillgängligheten till stöd för barn och unga som mår dåligt med oacceptabelt långa köer till barn- och ungdomspsykiatri. Enligt det nationella målet ska 90 procent av de barn och unga som söker vård få komma på sitt första besök inom 30 dagar. I juni 2017 var det enbart två landsting eller regioner som levde upp till detta. De regionala skillnaderna är dessutom stora. I det sämsta landstinget får enbart 40 procent sitt första besök inom 30 dagar.

I syfte att korta köerna och förbättra tillgängligheten i barn- och ungdomspsykiatri tillför Centerpartiet 300 miljoner kronor per år. Pengarna ska gå till de landsting och regioner som säkerställer att barn och unga får psykiatrisk vård snabbare än idag. Pengarna tillförs därför enligt samma princip som tillgänglighetsmiljarden. Det innebär att stimulanspengarna utbetalas först när ett landsting eller region kortat köerna till barn- och ungdomspsykiatri.

Kompetensbrist är en starkt bidragande orsak till den bristande tillgängligheten inom såväl barn- och ungdomspsykiatri som inom öppenvårdspsykiatri för vuxna. Människor med enklare psykiska besvär är inte alla gånger i behov av att träffa en specialist, utan kan få hjälp av enklare samtalsstöd. Därför vill Centerpartiet se till att fler kan få kompetens att erbjuda samtalsstöd vid lättare psykiska besvär genom att det införs en kortare utbildning till samtalskonsulent. Det kan exempelvis handla om vårdpersonal som genom en kompletterande utbildning kan få rätt kompetens.

När det gäller möjligheterna till bättre stöd för barn och unga är även en bra kontakt med hemmet och samtalsstöd centralt. Det måste därför bli enklare att få hjälp vid psykisk ohälsa genom elevhälsan. För att det ska bli möjligt kan det, utöver kuratorer, finnas studiepedagoger som exempelvis har beteendevetarutbildning. Dessa kan både stötta eleverna i deras studier och agera samtalsstöd.

Vuxna med psykisk ohälsa

Även vuxna personer som lider av psykisk ohälsa måste få bättre tillgång till snabb samtalshjälp. Detta förutsätter ökad tillgänglighet i primärvården. I både England och Norge har man arbetat framgångsrikt genom att öka tillgången till stöd vid vanliga psykiska tillstånd såsom ångest och depression. Den som är i behov av hjälp ska snabbt få ett första samtal och bedömning av vilken typ av stöd man behöver få. För personer med lindriga symptom kan online-sessioner vara tillräckliga, medan människor med större behov slussas vidare till rätt vårdnivå. Även personer som befinner sig i långvarig arbetslöshet kan med detta arbetssätt erbjudas coachningsstöd via telefon, till exempel vid social fobi som utgör ett hinder för den som ska söka ett arbete.

12.2 Utbildning

Utbildning till jobb

Sveriges elever har rätt till en utbildning som leder till jobb och ger en bildningsgrund som utökar individens möjligheter i samhället och den personliga friheten. Skolan ska, förutom att utgå från läroplanens och kursplanernas mål, lägga en stabil grund för elevernas kommande etablering på arbetsmarknaden. Därför är utbildningsväsendets koppling till arbetsmarknaden av central betydelse. Sveriges utbildningssystem behöver svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft. Samtidigt finns en akut brist på lärare i svensk skola, en brist som är tydlig över hela landet och som väntas förstärkas i takt med att barnkullarna blir allt större.

De svenska yrkesutbildningarna på gymnasiet har under många år lockat för få elever, samtidigt som lärlingsutbildningarna växt mycket långsamt. Utbildningarnas kvalitet och relevans behöver förstärkas, och studie- och yrkesvägledningen förbättras.

Utbildningsväsendet behöver i större utsträckning samverka med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som yrkesinriktade, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden.

Studiers koppling till arbetsmarknaden

För att utbildningen ska leda till jobb behöver skolans koppling till arbetsmarknaden stärkas och förbättras. Studie- och yrkesvägledningen har här en avgörande roll, men Skolinspektionen pekar på stora brister i hur den fungerar.²²⁸ Studier visar att de yngre elevernas undervisning i hög grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre årskurserna. Studie- och yrkesvägledarna bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. De ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år, och kan inte bara finnas som en mycket begränsad del i vissa årskurser. Centerpartiet vill därför att praktik ska vara obligatoriskt, i synnerhet på yrkesutbildningar. Samtidigt behöver detta arbete bedrivas med det omgivande samhället och den befintliga arbetsmarknaden. En nära samverkan med det lokala näringslivet är därför viktig och något som Centerpartiet vill utveckla och värna.

Lärlingsutbildningar och yrkescollege

En förutsättning för att yrkesutbildningarna ska lära ut rätt saker, upprätthålla en god kvalitet och ge bra möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande är en god samverkan mellan skola och näringsliv. I flera länder, som Tyskland, Österrike och Schweiz, finns väl fungerande lärlingssystem som bidragit till bättre inträde i yrkeslivet för många ungdomar och en lägre ungdomsarbetslöshet. I Sverige har dock lärlingssystemen utvecklats långsamt och kopplingen till näringslivet varit för svag.

Ett exempel på samarbete mellan näringslivet och utbildningsväsendet i Sverige är modellen med yrkescollege som i hög grad är inspirerad av branschinitiativet Teknikcollege.²²⁹ Yrkescollege bygger på att utbildningar blir certifierade och utformade efter branschspecifika krav, där kravet på ett nära samarbete med näringslivet

²²⁸ Se till exempel Skolinspektionen (2013).

²²⁹ Se SOU 2015:97 för en utförligare beskrivning av yrkescollege och andra samverkansformer.

är bland de viktigaste. Inom Teknikcollege knyts certifierade utbildningsanordnare till lokala och regionala styrgrupper där företagsrepresentanter alltid ska utgöra majoriteten. Att företagen på detta sätt har stort inflytande över utbildningen bidrar till att säkra utbildningarnas relevans för näringslivet.

Centerpartiet anser att fler yrkesutbildningar bör bli yrkescollege och att lärlingsutbildningarna bör ta fasta på systemet för teknikcollege med företagsrepresentanter i majoritet i regionala styrgrupper. Vidare bör lärlingsutbildningarna breddas till fler områden, exempelvis inom den offentligfinansierade välfärden.

Branschskolor

Matchningsproblemen på svensk arbetsmarknad är väl dokumenterade. Parallellt med att det finns många människor som upplever svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden ser vi hur arbetsgivare inom vissa branscher har svårt att rekrytera och därmed tillfredsställa sitt behov av arbetskraft. För att kunna tillgodose de berörda branschernas behov av kompetent arbetskraft har Centerpartiet tidigare föreslagit att branschskolor inrättas. Regeringen har tagit beslut om detta och vi följer noggrant utvecklingen så att branschskolorna verkligen fyller den funktion som är tänkt.

Branschskolorna bör utformas i nära samverkan med aktörerna på arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. På detta vis möjliggörs bildandet av kluster av företag och kompetens kring branschskolorna. Inom ett system med branschskolor kan eleverna tillbringa delar av utbildningen på branschskolan och övrig tid på praktikplats samt på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Branschskolor bör finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå. De bör också bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare. Enligt Centerpartiets förslag skulle branschskolor bistå arbetsmarknaden med efterfrågad arbetskraft och samtidigt vara ett kompetenscentrum som driver utvecklingen i branscherna framåt.

Yrkesvux

Det är angeläget att det finns en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux är yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna. Bland målgrupperna förekommer inte minst människor som saknar gymnasieutbildning eller som har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har därför kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning, något som understryks av att utbildningen i många fall är inriktad mot yrken där det finns en brist på personer med rätt kompetens.

Lärlingsvux är yrkesvux där utbildningen är upplagd som en lärlingsutbildning. På samma sätt som för den gymnasiala yrkesutbildningen möjliggörs förbättringar av yrkesutbildningen för vuxna av ett nära samarbete med näringslivet och stor andel arbetsplatsförlagt lärande. Av denna anledning är det viktigt att lärlingsvux byggs ut och att kommunerna får stabila förutsättningar för detta.

Vuxenutbildningspeng

Den svenska grund- och gymnasieskolan har sedan länge givit eleverna möjligheten att själva välja vilken skola de vill gå på. Att eleverna får möjlighet att välja var de vill läsa sin utbildning har ett värde i sig, men konkurrensen mellan utbildningsanordnare om

eleverna har även potential att driva fram bättre kvalitet. Även om fördelarna med valfriheten är uppenbar så har denna möjlighet att välja var man vill läsa sin utbildning ännu inte införts inom den kommunala vuxenutbildningen. Studenter inom komvux och yrkesvux är fortfarande hänvisade till kommunen eller de utbildningsanordnare kommunen valt att upphandla. Att höja kvaliteten och öka bredden i vuxenutbildningen blir särskilt viktigt när en stor grupp av nyanlända flyktingar utan gymnasiekompetens ska försöka ta sig in på arbetsmarknaden. Då är ökad valfrihet viktigt som pådrivande kraft.

Ett antal kommuner, varav det mest kända exemplet är Nacka, har redan valt att på egen hand införa olika sorters valfrihetssystem för vuxenutbildningen. Studenter inom komvux och yrkesvux får i dessa kommuner möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill läsa. Anordnaren får då en ersättning från kommunen i likhet med den skolpeng som tillämpas i grund- och gymnasieskolan.

I syfte att förbättra vuxenutbildningen har Centerpartiet föreslagit att ett system med vuxenutbildningspeng införs i hela landet.

Yrkeshögskolan

Genom yrkeshögskolans utbildningar förses företag med kompetent arbetskraft och de studerande får en utbildning som i hög grad leder till arbete. Yrkeshögskolan erbjuder också utbildningar i många av de yrken Sverige idag har brist på. Samtidigt har yrkeshögskolan relativt lite resurser jämfört med sina akademiska motsvarigheter. Att stärka och bygga ut yrkeshögskolan är därför en prioriterad uppgift. Ett sätt att göra detta handlar om att öka antalet platser på yrkeshögskolan, både genom nya offentligt finansierade platser men även genom att öka antalet platser som finansieras av studieavgifter. Redan idag finns platser på yrkeshögskolan som är godkända att bedriva, men som inte ryms inom ramen för den finansierade verksamheten. Detta borde utvecklas ytterligare. I ett första steg vill Centerpartiet se ytterligare 5 000 platser på yrkeshögskolan. För det ändamålet avsätter vi 502 miljoner kronor år 2018.²³⁰

När det kommer till att erbjuda kompletterande utbildning inriktat mot ett specifikt yrke har yrkeshögskolan en viktig roll att fylla, oberoende om det handlar om personer som precis gått ut gymnasiet eller de som vill komplettera sin akademiska utbildning efter många år i arbetslivet. Yrkeshögskolan bör därför ges förutsättning att verka långsiktigt genom längre tillstånd och mer resurser. För att underlätta för fler att byta spår måste det också bli enklare för elever som studerat högskoleförberedande program i gymnasieskolan att uppnå och läsa in behörighet till yrkeshögskolan. Det behöver också bli lättare att erbjuda yrkesinriktade kurser för att stärka yrkeshögskolans kompletterande roll. Vidare bör den geografiska spridningen ses över med utgångspunkt i att utbildningar bör placeras där de har en god möjlighet att samarbeta med det lokala näringslivet.

Folkhögskolor

Folkhögskolorna har en god spridning runt om i hela landet och bidrar med värdefulla utbildningsinsatser. Inte minst är folkhögskolor bra på att motivera elever som avslutat en kurs eller ett program att fortsätta studera inom folkhögskolan, eller annan utbildning. Centerpartiet anser att folkhögskolorna har stor potential att spela en än

²³⁰ RUT 2017:479 och egna beräkningar.

viktigare roll i svenskt utbildningsväsende. Därför bör folkhögskolans uppdrag utökas genom möjlighet till fler att studera på folkhögskola, samt möjlighet för fler folkhögskolor att bedriva språkintruktionsprogram för nyanlända på gymnasienivå.

Fler lärare med rätt kompetens

Centerpartiets skolpolitik utgår från eleven. Det är utifrån elevernas förutsättningar och behov som skolans verksamhet ska utformas. Läraren är det viktigaste verktyget för att elevens rätt till kunskap och utveckling ska kunna tillgodoses. Undersökningar som genomförts av OECD visar emellertid att bara fem procent av de svenska lärarna upplever att deras yrke värderas högt. Det är alarmerande uppgifter som måste tas på allvar.

Centerpartiet ser ett stort behov av att höja läraryrkets status. En del i det är en bra och utmanande lärarutbildning som tydligt är knuten till aktuell forskning. För en uppvärdering av läraryrket behöver det därför skapas förutsättningar för fristående lärarutbildningar, kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt minskad detaljstyrning. Det sistnämnda är viktigt då det lämnar större frihet för lärarnas kompetens och möjliggör en kontinuerlig utveckling inom skolans område. Det behövs också tydliga karriärvägar för lärarkåren, skickliga skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet och klassrumsnära forskning.

Högpresterande studenter rekryteras till läraryrket

Ett välfungerande utbildningssystem förutsätter att det finns tillräckligt många och bra lärare, varför den tilltagande lärarbristen utgör ett stort problem för svensk skola. För att möta detta problem krävs framförallt att utbudet av lärare ökas. Men det är också viktigt att rätt personer väljer att bli lärare.²³¹ Framstående utbildningssystem karaktäriseras av att de förmår högpresterande personer att välja att bli lärare.²³² Många saker måste göras för att uppnå detta, men en aspekt handlar om att locka högpresterande personer med annan examen än pedagogisk att byta spår och bli lärare. För dessa personer måste det bland annat finnas goda möjligheter att snabbt läsa in den pedagogiska kompetens som behövs för att bli lärare. Vi behöver därför utöka och bredda de kompletterande pedagogiska utbildningarna (KPU) och ta tillvara på initiativ likt Teach for Sweden som är ett ideellt program där högpresterande personer med examen inom matematik, naturvetenskap och liknande får möjligheten att läsa in behörigheten till lärare på kort tid för att kunna arbeta som lärare i en utsatt skola i två år.

I syfte att utöka Teach for Sweden och möjliggöra för fler ämnesbakgrunder att söka föreslår Centerpartiet att programmet utökas med 30 miljoner kronor, motsvarande kostnaden för ca 300 platser. För att locka fler högpresterande personer att bli lärare avsätts även 30 miljoner kronor för att skriva av studielån för dem som genomgår Teach for Sweden. Det motsvarar 100 000 kronor i avskrivna studielån per lärare för 300 lärare årligen.

²³¹ För vikten av bra lärare, se till exempel Chetty m.fl. (2014), Hanushek & Rivkin (2006), Rivkin m.fl. (2005) och Slater m.fl. (2009).

²³² McKinsey (2007), Schleicher (2011).

Fristående lärarutbildningar

Flera fristående aktörer har visat ett intresse för att bedriva fristående lärarutbildning. Fristående lärarutbildningar är tillåtna, men i praktiken gör regelverket kring dem att det är näst intill omöjligt att starta en sådan utbildning. Ska en utbildningsanordnare erbjuda en kortare pedagogisk utbildning, eller en avancerad påbyggnadsutbildning, måste denne även erbjuda den fullständiga lärarutbildningen. För att få examensrätt av Universitetskanslersämbetet måste utbildningsanordnaren bland annat redan ha lokaler, bibliotek, it-infrastruktur och delar av personalen på plats. Men utan examensrätt är det svårt att locka till sig rätt personal, och när examensrätten inte är garanterad blir det svårt och riskfyllt att genomföra omfattande investeringar i bibliotek och it-infrastruktur. Centerpartiet föreslår därför att regelverket kring fristående lärarutbildningar ses över i syfte att effektivt öppna upp för nya och bättre lärarutbildningar. Det ger möjlighet för lärarstudenter att välja utbildning i högre grad.

Moratorium på lärarlegitimation

Det råder idag en stor brist på lärare. Samtidigt finns det pensionerade lärare och många lärare som arbetar i skolan, i många fall med lärarutbildning och stor kompetens, men som saknar lärarlegitimation. Idag är en stor andel av lärarna i den svenska skolan obehöriga och utan legitimation.²³³

Mot bakgrund av detta föreslår Centerpartiet att kravet på lärarlegitimation slopas under fem år. På så sätt kan antalet lärare i skolan ökas och pressen på de nuvarande lärarna minska. Ett tidsbegränsat moratorium av lärarlegitimationen frigör bland annat tid för de legitimerade lärare som idag måste vara delaktiga när olegitimerade lärare sätter betyg. Det gör också att kompetenta lärare utan lärarlegitimation fullt ut kan undervisa i och med möjligheten att sätta betyg.

Kompetensutveckling

Centerpartiet vill att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Det finns ett antal skäl, såväl kvalitetsrelaterade som demokratiska, för detta. Den bredd av aktörer som var för sig och tillsammans kan sträva efter att utveckla skolan är helt enkelt inte möjlig att uppnå utan ett decentraliserat huvudmannaskap. Samtidigt kan det konstateras att svenska lärare får mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder.²³⁴

Eftersom lärarutbildningen i grunden är en statlig angelägenhet ser Centerpartiet därför ett behov av att staten medverkar till att stötta lärarna i deras fortbildning. Centerpartiet vill därför se ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och få tillgång till kompetensutveckling. Lärare och skolledare ska vara garanterade kvalitativ och relevant kompetensutveckling. Centerpartiet vill, som ytterligare ett led i detta, införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utvecklas i sin profession, både ur ett pedagogiskt och ett ämnesspecifikt perspektiv.

---

²³³ Skolverket (2017b).

²³⁴ OECD (2015a).

Högre status kräver högre löner

I de länder som presterar högt i internationella mätningar på skolområdet har lärarna högre löner och tydligare karriärmöjligheter än i Sverige.²³⁵ Lärarlönerna är relativt låga i Sverige. Det finns resultat som tyder på att den försämring av lärarnas löneläge som skett i Sverige har resulterat i att många av de bästa lärarna har lämnat yrket.²³⁶

Lönenivån inom läraryrket och karriärmöjligheterna är helt enkelt viktiga faktorer för läraryrkets attraktivitet.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att det bör skapas ett tydligt och transparent karriärsystem för förskolelärare, lärare och skolledare. Möjligheterna att kombinera undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning bör förbättras, liksom samarbete med universitet och näringsliv. I ett första steg mot ett tydligt karriärsystem för lärare föreslår Centerpartiet att antalet karriärtjänster utökas till 22 000 platser. Antalet karriärtjänster i utanförskapsområden förstärks med 600 platser. En andel av karriärtjänsterna reserveras för lärare i svenska som andraspråk. Förslaget bedöms medföra en offentligfinansiell kostnad på 212 miljoner kronor 2018.

Inför lärarassistenter

Läraryrket är ett av de mest utsatta i form av stress och arbetsbelastning. Samtidigt vinner både lärare och elever på att erfarna lärare får medföljande och assisterande personal som underlättar för huvudläraren. För att göra det möjligt för lärare att vara lärare, och låta dem ägna sig åt sitt pedagogiska uppdrag, föreslår Centerpartiet att det införs lärarassistenter. Denna nya yrkesgrupp ska förutom att ägna sig åt att stödja lärare i kringarbete som blankett- och informationshantering, administration, assistens kring teknik, förberedande av undervisningslokaler även kunna vara ett stöd i undervisningen.

Hög kvalitet i förskolan

Genom att så tidigt som i förskoleåldern nå barn som riskerar framtida svårigheter i skolan ökar möjligheterna att ge alla barn likvärdiga chanser till en bra skolgång. De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna, som barn från socioekonomiskt utsatta eller nyanlända familjer. Samtidigt är det dessa barn som förskolan ofta inte når ut till. Barn till arbetslösa föräldrar har exempelvis idag rätt till färre timmar på förskolan än barn vars föräldrar arbetar heltid. Centerpartiet anser att den långsiktiga målsättningen bör vara en utbyggd förskola och att fler barn ska få möjlighet att få delta i förskoleverksamheten, inte minst de barn som inte har samma tillgång till svenska språket i hemmet.

Bristen på förskollärare är ett problem för att kunna utöka förskoleverksamheten. För att höja kvaliteten och få fler kompetenta pedagoger i verksamheten behöver karriärtjänster och kompetensutvecklingsgarantin även gälla för pedagoger i förskolan. Det ska även vara lättare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare under tiden de arbetar i förskolan.

Ett bra sätt att nå barn till nyanlända föräldrar är att erbjuda integrationsförskola där förskoleverksamheten bedrivs parallellt med SFI-undervisning för föräldrarna. Försök

²³⁵ OECD (2014c).

²³⁶ Lazear (2003). Att lönenivån är en viktig faktor för att förmå lärare att stanna i yrket stöds även av Loeb och Page (2000).

har gjorts i vissa stadsdelar i Stockholm med goda resultat. Centerpartiet anser att integrationsförskolan bör utvidgas till fler delar av landet.

Grund- och gymnasieskolan

Alla elever som lämnar grundskolans andra år ska kunna läsa, skriva och ha grundläggande kunskaper i matematik. Skolan ska sträva efter att alla elever når så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. För Centerpartiet är det viktigt att varje elev blir mött där den befinner sig, blir utmanad och att den som inte har lika lätt att lära får hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper och färdigheter. Men det är lika viktigt att den som har lätt för sig får utmaningar och stöd att fortsätta utvecklas.

Fler timmar matematik i högstadiet

Centerpartiet vill att undervisningstiden i matematik utökas med en timme i veckan för samtliga elever i årskurs 7–9. Tillsammans med de tidigare satsningarna på fler matematiklektioner i låg- och mellanstadiet kommer satsningen på fler matematiklektioner i högstadiet att innebära att undervisningstiden ökar med en timme i veckan för samtliga årskurser i grundskolan.

Den utökade undervisningstiden bör tillsammans med Mattelyftet förbättra studieresultaten i matematik och därmed bidra till att fler elever blir behöriga till gymnasieskolans nationella program.

Centerpartiet avsätter 249 miljoner kronor 2018 och 490 miljoner kronor per år därefter för att elever i högstadiet ska få en extra timme matematik per vecka.

Inför tioårig grundskola

För en bättre övergång mellan förskola och grundskola har Centerpartiet länge drivit att grundskolan ska vara 10 år med en obligatorisk skolstart vid sex års ålder. En tidigare skolstart medför att skolan får möjlighet att fånga upp elevens behov tidigare än vad som görs i dag och att eleven skulle få bättre förutsättningar att nå målen för skolan. Förskoleklassen blir därmed en del av grundskolan. Alliansen har genom ett tillkännagivande till regeringen även uttryckt riksdagens vilja gällande införandet av en tioårig grundskola.

Digitalt lärarlyft för lärare

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskild elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Studier visar att elever med de rätta digitala hjälpmedlen fortare kan lära sig att läsa och skriva och kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av elevers undervisning. Många kommuner och andra huvudmän har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning men den digitala pedagogiken har inte alltid följt med. Enligt Skolverket saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen.²³⁷ Centerpartiet vill därför ha en tydlig och långsiktig satsning på ett

---

²³⁷ Skolverket (2013).

nationellt digitalt lärarlyft. Centerpartiet vill att lärarutbildningarna ska ta in det digitala perspektivet i alla relevanta ämnen och att lärare och skolledare får en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande.

Utvecklingen av digitala läromedel möjliggör för distansundervisning

Det finns även en brist på digitala läromedel. Skolverket bör därför undersöka förutsättningarna för att öka tillgången till digitala läromedel. En ökad tillgång till kvalitativa digitala läromedel skulle inte bara stärka den pedagogiska inlärningsprocessen i klassrummet utan även möjliggöra för distansundervisning. Digitala läromedel skulle kunna vara ett komplement till den lärarledda undervisningen som nyanlända elever får och på så vis intensifiera deras utbildning den första tiden. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Fjärrundervisning

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter så som fjärrundervisning. Kompetenta lärare är nyckeln till framgångsrika elever. Bristen på lärare i allmänhet och på riktigt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Detta problem kan vara än mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever har rätt till en skola inom rimligt avstånd – men det får inte vara på bekostnad av kvalitén. Centerpartiet ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Det är också avgörande för nyanlända elevers tillgång till modersmålslärare och studiehandedare. Skickliga och kompetenta lärare på så väl landsbygd som i storstadsregioner kan genom fjärrundervisning nå fler elever. Centerpartiet tycker att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning stärker likvärdigheten, samt ökar kvalitén och tillgängligheten.

Stärkt utbildning för nyanlända elever

Många nyanlända elever klarar inte att nå målen i skolan. Många har liten eller ingen skolerfarenhet och tillsammans med dåliga kunskaper i svenska blir det svårt för många att tillgodogöra sig undervisningen. För att kompensera för detta krävs en längre period av intensifierad skolgång med fokus på de mest betydande kunskaperna. Bland de viktigaste av dessa är förmågan att läsa, skriva och tala svenska. Det är av största vikt att de nyanlända eleverna snabbt lär sig språket. För att möjliggöra detta föreslår Centerpartiet att antalet timmar med undervisning i svenska utökas för dessa barn och ungdomar. Pedagogiken för snabbinläring av språk bör förstärkas genom att framgångsrika metoder i Sverige och internationellt dokumenteras och sprids. Denna satsning beskrivs även ingående i avsnitt 12 av denna budgetmotion.

Både fjärrundervisning och distansundervisning bör användas så att nyanlända elever får fler timmar i veckan med lärande än de timmar de får i skolan. Då många nyanlända har mycket kunskap att ta igen bör även deras möjlighet till sommar- och lovskola utökas. Försöksverksamhet för tvåspråkiga klasser borde även införas för att

stärka tvåspråkiga elever i deras språkutveckling och lärandeprocess. Nyanlända elever ska kunna ha ämnesundervisning på både sitt modersmål och på svenska.

För att förbättra förutsättningarna för elever som kommit till Sverige i högstadieåldern att klara kunskapsmålen och ta sig vidare till ett nationellt gymnasieprogram bör det bli tillåtet att låta dessa elever fokusera på något färre ämnen. Det ska i sig inte betyda mindre undervisningstid, utan att de centrala ämnena får utökad plats. Det stärker deras möjligheter att ta sig vidare in på ett nationellt gymnasieprogram.

Det finns idag fem olika introduktionsprogram till gymnasiet. För nyanlända är det vanligaste språkintröduktion, där personer som inte klarar kunskapskraven i svenska för de övriga programmen placeras. Ett stort problem med programmet är att det består av både personer som precis kommit till landet, och sådana som vistats här i flera år och kommer från grundskolan. Det finns också stora skillnader i studiebakgrund. Vidare är programmen ofta separerade från övrig verksamhet och saknar individuell anpassning, vilket motverkar integrationen. Från språkintröduktionen är det enbart 1 procent som tar examen efter tre år. Inom fyra år är det enbart 7 procent. Målet måste vara att färre elever ska gå på språkintröduktion och fler direkt ska kunna ta sig vidare till andra intröduktionsprogram eller yrkesprogram.

För att effektivisera språkinläringen på språkintröduktionsprogrammet borde programmet främst rikta sig till de elever som nyligen kommit till Sverige. De elever som under grundskolan och har godkänt i vissa ämnen men inte i ämnet svenska borde istället med rätt insatser kunna gå vidare till annat intröduktionsprogram. För att stärka det svenska språket ska de ges utökad svenskundervisning samt tillgång till studiehandledning, vilket möjliggör att dessa elever fortare kan läsa kurser på de nationella programmen.

Yrkesprogram på gymnasiet

Yrkesprogrammen på gymnasiet fyller en viktig funktion i att erbjuda utbildning som leder till jobb. Det är därför viktigt att yrkesutbildningarna håller hög kvalitet och svarar upp mot arbetsmarknadens behov av kompetens. För att locka fler elever bör det finnas flera ingångar till yrkesprogrammen på gymnasiet med olika inriktningar: stärkt yrkeskompetens, allmän högskolebehörighet eller särskild behörighet. Det skapar förutsättningar för både de som vill fokusera på yrkesämnen och för de som vill förbereda sig för högskolestudier. Färdiga ingångar på yrkesprogrammet underlättar även det rent schematekniska.

Många, speciellt elever från estet- och yrkesprogrammen, kommer under sitt yrkesverksamma liv att driva eget företag. Trots det var det bara fem procent av eleverna på estetiska programmet som hade ett UF-företag förra året. Motsvarande siffra för en årskull på gymnasiet var 25 procent. Det är därför viktigt att fler ges grundläggande kunskap i företagsamhet på yrkesprogrammen genom exempelvis projekt likt Ung Företagsverksamhet.

Många nyanlända ungdomar i gymnasieåldern har en kort utbildningsbakgrund men med viss yrkeserfarenhet. Det bör därför finnas yrkesutbildningar på gymnasienivå där examen är möjlig utan de teoretiska ämnena men med grundläggande språk- och samhällskunskap. På så vis kan de fortare få möjlighet att försörja sig själva och knyta an till det svenska samhället.

Valfrihet

En skola som utgår från varje elevs behov måste också erbjuda valfrihet. Möjligheten att välja skola är av stor betydelse för många barn och deras familjer. Det kan handla om möjligheten att välja en skola som ligger nära hemmet, men det kan också handla om möjligheten för elever att välja den pedagogik som passar dem bäst. För läraren handlar det om att kunna välja arbetsgivare, vilket är en del i att stärka läraryrkets status. För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och skolpengen helt avgörande. Valfrihet bidrar också till att skärpa kvaliteten i Sveriges skolor, såväl kommunala som fristående. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har lett till valfrihet och ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet.

Ökad tillgänglighet i skolvalet

Centerpartiet värnar och vill utveckla möjligheten för elever och föräldrar att välja utbildning. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen gjort viktiga reformer på det området är det många elever och föräldrar som fortfarande inte gör ett aktivt val. Det är ett hot mot kvaliteten och likvärdigheten i utbildningen. En lösning är att införa aktivt skolval likt man gjort i bland annat Nacka och Botkyrka kommun, vilket skulle göra det obligatoriskt att välja skola.

Det är också viktigt att det blir obligatoriskt för föräldrar som inte har svenska som modersmål att delta i skolvalet. Bra information från kommunen har visat sig avgörande för att hjälpa nyanlända att hamna i rätt skola.

Att möjliggöra för friskolor i hela landet är betydelsefullt inte minst på landsbygden där skolan ofta är navet i bygden. Försvinner skolan försämras även förutsättningarna för annan service på orten. Det bör därför införas ett krav på att kommuner som planerar att lägga ner en skola först ska undersöka om det finns en annan aktör med intresse och möjlighet att ta över verksamheten. För de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola bör det finnas ett snabbspår.

Alla skolor ska vara bra skolor

Idag finns det såväl fristående som offentliga skolor som håller för låg kvalitet. Att komma tillrätta med dessa kvalitetsbrister är avgörande för skolan. Centerpartiet ser det som helt nödvändigt med högre och tydligare kvalitetskrav på alla huvudmän, oavsett regi. De skolor, oavsett huvudman, som allvarligt bortser från kvaliteten i sin verksamhet och inte förmår att komma tillrätta med bristerna ska snabbare än idag stängas ned. Driften ska sedan kunna övertas av en utförare som kan visa att den har förutsättningarna att återgå till en hög kvalitet. För att säkerställa att elever inte drabbas ska verksamheten tillfälligt kunna drivas av aktuell tillsynsmyndighet tills det att annan huvudman är på plats. Kraven ska vara likvärdiga oavsett ägarförhållanden.

För att kunna göra välgrundade val krävs information. Därför är höga krav på transparens avgörande för att säkerställa att skattepengar används rätt inom skolan. Centerpartiet vill därför att det ska finnas öppna kvalitetsredovisningar för alla skolhuvudmän, oavsett regi.

Högre utbildning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Fokus på kvalitet och samverkan

Sveriges system för att fördela resurserna till högskolor och universitet främjar inte kvalitet och koppling till arbetsmarknaden, utan fokuserar enbart på antal studenter och hur många studenter skolor själva godkänner. Regeringen har dessutom tagit bort den del av anslaget som fördelades efter kvalitet som Centerpartiet och Alliansen tidigare infört.

Regeringen har tillsatt Styr- och resursutredningen för att göra en översyn av det nuvarande resursfördelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan det infördes i och med 1993 års högskolereform. Centerpartiet välkomnar utredningen och anser att exempelvis resursfördelningen per område behöver ses över för att skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar. Utbildningsformer som skapar bättre förutsättningar för livslångt lärande bör också gynnas. Exempelvis bör relevanta sommarkurser av fördjupningskaraktär, distanskurser och kurser på halvfart uppmuntras. Centerpartiet vill ha ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras.

Den högre utbildningen behöver också vara nära kopplad till arbetsmarknaden med exempelvis praktik, samverkansprojekt och arbetsgivares delaktighet i utbildningens utformning.

Centerpartiet tycker även att det är viktigt att stärka samverkan med det omgivande samhället inom forskningen. I jämförelse med andra länder leder bara en liten del av forskningen som sker i Sverige till innovationer och samhällsnytta. Vi behöver därför se över ekonomiska incitament för lärosäten att bidra till nyttogörande av forskning och innovation.

Flexibla studiemedelssystem med möjlighet att studera vidare högre upp i åldrarna

Sverige behöver fler arbetade timmar för att vår gemensamma välfärd ska gå ihop. Arbetslivet måste förlängas i bägge ändar. Unga svenskar kommer ut sent på arbetsmarknaden och vi går i pension allt för tidigt. Jämfört med flertalet andra OECD-länder påbörjar de svenska studenterna eftergymnasiala studier senare och tillbringar också längre tid i studier. Vidare är utbildningars koppling till arbetslivet på många håll dålig och matchningen på svensk arbetsmarknad är en av OECD:s sämsta.

För ökad genomströmning och fler i arbete vill Centerpartiet därför ha ett mer flexibelt studiemedelssystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för de med lägre studietakt, exempelvis de som har gått gymnasiesärskolan eller är deltidssjukskrivna. Det ger fler möjligheten till en utbildning som leder till jobb.

Idag är möjligheten att få studiestöd begränsad till att omfatta maximalt sex år och redan vid 47 års ålder minskar antal veckor en person kan få studielån för. Efter 56 års ålder delas inget studiestöd ut alls. Det begränsar människors möjlighet att ställa om mitt i, eller senare, i karriären och att komplettera sin utbildning. Vill man ställa om, men redan har tagit maximalt antal år av studiemedel, finns det dessutom en broms i systemet som gör att man inte får utbilda sig vidare. Det är inte meningen att personer ska överutbilda sig och ackumulera studieskulder som är omöjliga att återbetala, men det måste finnas möjlighet för fler att studera yrkesinriktade och kortare utbildningar med hjälp av studiestöd. Idag kan man enbart bli beviljad ett års extra studiemedel när man nått taket på 6 år, vilket inte är tillräckligt för att läsa en yrkesutbildning på två år eller ett masterprogram.

Centerpartiet ser därför behov av att ta bort utfasningen av studielånet som idag börjar vid 47 års ålder, möjliggöra studiestöd efter 56 års ålder genom att tillåta studielån, men inte bidrag, upp till 60 år samt utöka möjligheten till längre studielån till två år så att man kan läsa en tvåårig yrkesutbildning eller ett masterprogram. Det beräknas innebära en offentligfinansiell kostnad på 100 miljoner kronor årligen.²³⁸

Normalt skrivs studielån idag av mellan 65 och 68 års ålder, beroende på vilken typ av studieskuld man har. Om möjligheten för äldre att ta studielån ska utökas är det också rimligt att denna åldersavskrivning avskaffas. Det beräknas stärka de offentliga finanserna med 426 miljoner kronor 2018.²³⁹

För att fler ska finna ett jobb måste högskoleutbildningarnas konkurrenskraft stärkas och utbildningarna bli mer relevanta för arbetsmarknaden. Samverkan med arbetsmarknad och samhälle behöver därför förbättras bland annat genom att koppla utbildningen närmare arbetsmarknaden, utveckla studentmedarbetarsystemet, en utökad praktik samt en förstärkt roll för studievägledaren.

Internationalisering

Om svensk utbildning och forskning ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen finns det ett flertal faktorer som spelar roll, varav det internationella utbytet är en viktig del. Det gäller både internationella forskare som kommer hit för att arbeta men även internationella studenter som väljer att läsa hela eller delar av sin utbildning i Sverige.

Nyligen fick till exempel Jönköping University betala tillbaka studieavgiften för runt hundra utländska studenter på grund av att Migrationsverket inte hunnit hantera deras ansökningar i tid och kunnat utfärda visum för studier. Högskolor vittnar också om problem med samordningen i visumprocessen som innebär att alla studenter inte får sina visum i tid.

Stora problem finns även för gästforskare i samband med att deras visum ska förlängas efter två år. Migrationsverket hinner då inte med. Från att ha haft en handläggningstid på tre månader uppger myndigheten att den nu uppgår till mellan 12 och 18 månader.

Ett annat problem är att masterstudenter och doktorander inte kan söka uppehållstillstånd för hela studieperioden utan måste söka nya tillstånd för varje år. Det skapar oro hos både studenter och forskare samtidigt som det ger Migrationsverket onödigt arbete. Doktorander som studerar på utbildningsbidrag har idag inte rätt till barnbidrag även om de har fått permanent uppehållstillstånd, något som andra invånare i Sverige

²³⁸ Egna beräkningar.

²³⁹ CSN (2017), Utbildningsdepartementet (2014) och egna beräkningar.

med permanent uppehållstillstånd har. De har heller inte rätt att tillgodoräkna sig doktorandtiden om de senare vill ansöka om svenskt medborgarskap.

Internationaliseringen av den högre utbildningen och forskningen och den fria rörligheten för studenter är mycket viktig i dagens samhälle. Om vi inte kan garantera att antagna utländska studenter och forskare får stanna för att studera och forska i Sverige riskerar vi att förlora i anseende, att färre utländska forskare och studenter söker sig hit och därmed i framtida konkurrenskraft. Centerpartiet uppmanar därför regeringen att undanröja de problem och hinder som begränsar internationella studenters och forskares möjligheter att studera och forska i Sverige.

Men utbyte handlar inte bara om att skapa goda förutsättningar för utländska studenter att studera, utan även om att uppmuntra svenska studenter till utlandsstudier. Internationella studier borde därför premieras. Bland annat bör det bli enklare för studenter att tillgodoräkna sig utlandsstudier.

För att stärka kvaliteten och därmed svenska lärosätens konkurrenskraft behöver det finnas en mångfald av små och stora lärosäten i hela landet. Vi välkomnar därför etableringen av internationella lärosäten samt fler privata initiativ. Svenska lärosäten borde även uppmuntras att etablera sig utomlands.

Jämförbarhet

Familjebakgrund påverkar ofta valet att studera vidare. Bristande information och vägledning gör de blivande studenterna beroende av råd från familj och vänner. Det syns tydligt i valet av utbildning och lärosäte. Studenter från studieovana hem är även överrepresenterade i avhoppstatistiken. Felval är en viktig orsak till detta. En starkt information och vägledning är på så sätt viktiga pusselbitar för att bredda rekryteringen till högskolan.

Sverige lägger varje år många miljarder på den högre utbildningen och hundratals studenter investerar varje år tid och pengar i akademisk utbildning. Det är helt avgörande med ett bra externt kvalitetssystem för att dessa investeringar ska generera likvärdighet och så god utbildning som möjligt. Utan ett transparent utvärderingssystem där utbildningens kvalitet, koppling till arbetsmarknaden och tidigare studenters åsikter tydliggörs kan inte blivande studenter göra välinformerade studieval.

Centerpartiet anser därför att det bör finnas ett självständigt informationsuppdrag, och inte vara en del av kvalitetssäkringssystemet, som regeringen vill.

12.3 En trygg ålderdom

Äldre och pensionärer är en heterogen grupp. Vissa vill och kan arbeta länge, medan andra är i behov av ekonomiskt stöd och omsorg för att garanteras en värdig ålderdom. För Centerpartiet är det en självklarhet att det är individens behov, förmågor och ambitioner som ska stå i centrum. Arbetsmarknaden, pensionssystemet och omsorgen måste alla utformas för att i så stor utsträckning som möjligt fungera för den enskilde.

Tabell 9 sammanfattar några av de förslag i denna budgetmotion som rör äldre. Totalt föreslår Centerpartiet reformer av skatte- och pensionssystemet som gynnar äldre till en kostnad om drygt en miljard kronor, jämfört med regeringen.

Jämlika pensioner

I Sverige finns det cirka 2,2 miljoner pensionärer.²⁴⁰ Pensionärer är en grupp inom vilken den ekonomiska standarden varierar kraftigt. Å ena sidan har pensionärens nettoinkomst utvecklats svagare än löntagares det senaste decenniet.²⁴¹ Å andra sidan har pensionärernas inkomster i fasta priser ändå ökat de senaste tio åren.²⁴² Snabbast har den ökat för garantipensionärer.

Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard – som tjänar mindre än 60 procent av medianinkomsten – har ökat de senaste tio åren och uppgår till cirka 30 procent för ensamstående kvinnor.²⁴³ Samtidigt är andelen och antalet pensionärer som lever i absolut fattigdom mycket liten. Bara cirka 3 000 pensionärer bedöms vara absolut fattiga.²⁴⁴

Inkomstskillnaden i pension mellan en person med hög pension och en garantipensionär till 16 000 kronor i månaden.²⁴⁵ Men denna skillnad minskar till 6 000 kronor per månad när effekten av skatter och bostadstillägg inkluderas. Skillnaden blir än mindre om tjänstepension och privat pension exkluderas och enbart allmän pension studeras; då skiljer det enbart 2 000 kronor per månad mellan en garantipensionär och en pensionär med hög inkomst.²⁴⁶

Tabell 9 Urval av reformer för äldre i BM18

Reform	2018	2019	2020
Sänkt skatt för äldre	200	0	0
Höjd garantipension	200	200	300
Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar	200	200	200
Sänkt arbetsgivaravgift för 65+	550	930	870
Summa	1 150	1 330	1 370

I grunden finns en målkonflikt inbyggd i pensionssystemet. Samtidigt som systemet är tänkt att erbjuda alla pensionärer en ekonomisk grundtrygghet är det också baserat på livsinkomstprincipen, det vill säga att pensionen ska avspegla inbetalda avgifter. Ett höjt grundskydd innebär, allt annat lika, att livsinkomstprincipen försvagas.

²⁴⁰ Pensionsmyndigheten (2017a).

²⁴¹ Skattebetalarna (2016).

²⁴² Prop 2015/16:1.

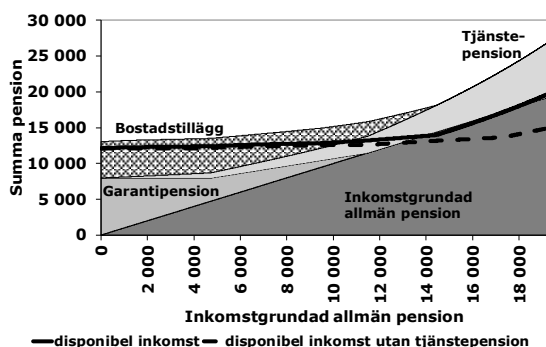
²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ Ibid. Baseras på ett antal typfall som Pensionsmyndigheten tagit fram, se Pensionsmyndigheten (2017b).

²⁴⁶ Pensionsmyndigheten (2016a).

Diagram 22 Summa pensionsinkomster för en ensamstående pensionär född 1938 eller senare med låg förmögenhet år 2016. Tjänstepension, bidrag och inkomstskatt är inkluderade

Källa: Pensionsmyndigheten (2016a).

För Centerpartiet är det av största vikt att de pensionärer som har de lägsta pensionerna får sin ekonomi stärkt. Det är en förutsättning för att fler ska ges en värdig ålderdom. Samtidigt är det viktigt att livsinkomstprincipen värnas, varför åtgärder som också höjer levnadsstandarden för pensionärer med mer normala pensioner också behövs.

Jämställda pensioner

Kvinnor tjänar generellt mindre pengar än män. År 2013 motsvarade den genomsnittliga förvärvsinkomsten för kvinnor 77 procent av männens. Givet intjänandetaket inom pensionssystemet är dock skillnaden i pensionsgrundande inkomst mindre. Kvinnors pensionsgrundande inkomst var 84 procent av männens. Kvinnor får också en större andel av de pensionsgrundande beloppen. Kvinnors intjänade pensionsrätt år 2013 var 91 procent av männens.²⁴⁷

Förekomsten av tjänstepension, som oftare gynnar högre inkomster, gör dock att skillnaden i faktisk pension mellan män och kvinnor blir större. Ett tydligt tecken på att det främst är kvinnor som har låga pensioner är att 80 procent av garantipensionärerna är kvinnor.²⁴⁸

Pensionsmyndigheten presenterar en översiktlig beskrivning kring varför kvinnor generellt har lägre pension än män, som sammanfattas i tabell 10.²⁴⁹

En kombination av lägre inkomster, längre medellivslängd och en högre andel år i ensamhushåll gör alltså att kvinnor generellt har lägre pensioner än män.

I grunden uppstår ojämställda pensioner alltså på grund av att arbetslivet och inkomstfördelningen är ojämställd. Några regler inom pensionssystemet, som exempelvis förekomsten av en förskottsrenta, gynnar män medan andra regler, som att kvinnor och män använder samma delningstal, gynnar kvinnor. De pensionsgrundande beloppen, för exempelvis barnår och studieår, gynnar också främst kvinnor. Detsamma gäller grundskyddet i form av garantipension och bostadstillägg.

Som nämnts tidigare är pensionssystemet tänkt att vara baserat på livsinkomsten. En mer jämställd arbetsmarknad skulle då ge mer jämställda pensioner. Men sådana effekter slår igenom först på mycket lång sikt och gynnar inte dagens pensionärer.

²⁴⁷ Ds 2016:19.

²⁴⁸ Pensionsmyndigheten (2017a).

²⁴⁹ Pensionsmyndigheten (2016b).

Det är således rimligt att ytterligare förstärka stödet till de pensionärer som har det sämst. Inte minst är det viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv, då det främst är kvinnor som har de lägsta pensionerna.

Tabell 10 Faktorer som påverkar jämställdheten i pensionssystemet

Sakförhållande	Systemutformning som i kombination med sakförhållandet gör att kvinnor får lägre pension
Lägre livsinkomster för kvinnor	Livsinkomstbaserat system som bygger helt på den egna inkomsten
Längre medellivslängd för kvinnor	Förskottsränta och prisindexering
Längre medellivslängd för kvinnor, kvinnor gifter sig med män som är äldre = fler kvinnor i ensamhushåll (existens av skalfördelar i hushållsekonomin)	Livinkomstbaserat system som bygger helt på den egna inkomsten

Pensionssystemets långsiktiga hållbarhet

Centerpartiet är stolta över att vara en del av pensionsöverenskommelsen och deltar konstruktivt i pensionsgruppens arbete.

Sveriges reformering av pensionssystemet är ett internationellt föredöme när det gäller att skapa ett offentligfinansiellt hållbart pensionssystem. Pensionssystemets fundament är värda att bevara. För Centerpartiet är det en självklarhet att det inte är hållbart att lova högre framtida pensioner än vad de offentliga finanserna kommer att klara av att finansiera. Samtidigt är det viktigt att nuvarande och framtida pensionärens villkor noga följs och värnas.

Även om systemet, rent tekniskt, är statsfinansiellt hållbart är det inte uppenbart politiskt hållbart. Finanspolitiska rådet har exempelvis visat att pensionernas andel av lönerna kan väntas sjunka kraftigt de kommande decennierna. Med oförändrad pensionsålder väntas pensionerna, oaktat privat pensionssparande och tjänstepension, minska från dagens 45 procent av lönenivån till 27 procent år 2099.²⁵⁰ Gapet mellan löntagare och pensionärer, när det gäller disponibel inkomst, kommer alltså att öka om inget görs.

Även Pensionsåldersutredningen behandlar frågan om hur pensionernas nivå relativt lönerna ska kunna säkras och föreslår ett antal åtgärder ämnade att möjliggöra ett längre arbetsliv, något som hade möjliggjort högre pensioner inom ramen för dagens system.²⁵¹ Att fler, om än inte alla, bör kunna arbeta längre upp i åldrarna är rimligt givet ett förbättrat hälsoläge bland äldre.²⁵² Centerpartiet ser positivt på förslag som gradvis höjer den faktiska ålder vid vilken människor väljer att lämna arbetslivet och arbetar inom pensionsgruppen för att breda överenskommelser om sådana åtgärder ska komma till stånd.

Pensionärers grundtrygghet

Av de drygt två miljoner människor som erhåller allmän pension så får 760 000 garantipension. 290 000 personer erhåller bostadstillägg och 20 000 personer får

²⁵⁰ Finanspolitiska rådet (2016).

²⁵¹ SOU 2013:25.

²⁵² Johansson et al. (2015).

äldreförsörjningsstöd. Trygghetssystemen för de med låg inkomstgrundad pension är krångliga. Riksrevisionen konstaterar att mörkertalet, det vill säga det antal som är berättigade äldreförsörjningsstöd respektive bostadstillägg men som inte söker det är stort.²⁵³ Detta talar för att träffsäkerheten i dessa två ersättningar är låg, det är inte nödvändigtvis de som behöver bidragen som söker dem. De administrativa kostnaderna av att upprätthålla de behovsprövade ersättningarna är också stora. Uppdelningen i garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd motsvaras inte av tydliga separata mål.

De olika ersättningssystemen behöver därför ses över med syfte att förenkla systemen och göra dem mer ändamålsenliga och träffsäkra.

Större möjligheter för äldre att arbeta

Som beskrevs bland annat i kapitel 7.8 har Centerpartiet ett antal förslag för hur fler äldre ska ges möjlighet att arbeta längre.

Incitamenten att arbeta bör stärkas genom att det förstärkta jobbskatteavdraget, som idag riktar sig till personer som är äldre än 65 år, också tillgängliggörs för personer som är äldre än 64 år. Då den faktiska pensionsåldern idag ligger kring 64 år är det viktigt att i just dessa ålderskategorier stärka arbetsutbudet och incitamenten att arbeta.²⁵⁴

Också efterfrågan på äldres arbetskraft behöver stärkas. Det finns tecken på att det redan efter det att en person har passerat 40 år, blir svårare för personen i fråga att få komma på arbetsintervju och därmed också svårare att få ett jobb.²⁵⁵ Centerpartiet föreslår därför att den särskilda löneskatt som regeringen har infört på äldre arbetskraft avskaffas. På så vis minskar kostnaden av att anställa, eller behålla, äldre arbetskraft markant.

För att möjliggöra ett längre arbetsliv är det också av största vikt att möjligheten till omskolning och vidareutbildning är stark. Idag är möjligheten att få studiestöd begränsad till att omfatta maximalt sex år och redan vid 47 års ålder minskar antal veckor en person kan få studielån för. Efter 56 års ålder delas inget studiestöd ut alls. Det begränsar människors möjlighet att ställa om mitt i, eller senare i, karriären och komplettera sin utbildning. Vill man ställa om, men redan har tagit maximalt antal år av studiemedel, finns det dessutom en broms i systemet som gör att man inte får utbilda sig vidare. Centerpartiet föreslår därför att utfasningen av studielånet tas bort, att det införs en möjlighet att ta studielån upp till 60 år samt att det blir möjligt att ta studielån under fler år. Förslagen beskrivs närmare i kapitel 13.2.

Höjd garantipension

En stor andel av garantipensionärerna är äldre ensamstående kvinnor. Inte sällan har de tagit ett stort ansvar för olika typer av hemarbete, som inte gett upphov till några pensionsrätter. Dessa, och andra pensionärer med låga inkomster, måste ges förutsättningar för en värdig och anständig ålderdom.

I syfte att stärka grundskyddet inom pensionssystemet föreslår Centerpartiet att garantipensionen höjs med 100 kronor per månad. Det skulle innebära en inkomst-

²⁵³ Riksrevisionen (2013b).

²⁵⁴ För statistik kring pensionsålder, se Pensionsmyndigheten (2017c).

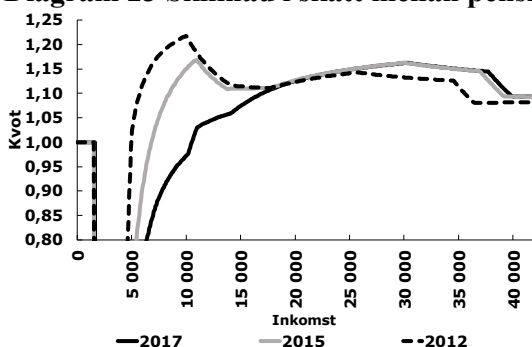
²⁵⁵ Carlsson & Eriksson (2017).

förstärkning för cirka 700 tusen pensionärer, varav en majoritet är kvinnor. Totalt väntas reformen innebära en offentligfinansiell kostnad om 200 miljoner kronor år 2018.²⁵⁶

Sänkt skatt för äldre

Beskattningen av äldre är en viktig fråga, med implikationer för skattesystemets legitimitet. Idag beskattas inkomster från pension, i vissa inkomstskikt, högre än vad motsvarande inkomst från arbete beskattas. Viktigt att ha i åtanke är dock att detta gäller givet att man bortser från arbetsgivaravgifterna, varav en signifikant andel utgör en skatt på arbetsinkomster.

Diagram 23 Skillnad i skatt mellan pensionärer och löntagare (<66 år)

Källa: Pensionsmyndigheten (2017).

Som diagram 23 visar betalar pensionärer alltså högre inkomstskatt än förvärvsarbetande under 66 år när deras inkomster kommer över en viss nivå. När kvoten är ett, är skatten densamma för pensionärer och löntagare medan en kvot som är större än ett indikerar att pensionsinkomster beskattas högre än arbetsinkomster.

I syfte att stärka pensionärernas ekonomi föreslår Centerpartiet att skatten för äldre sänks i flera steg, genom att det förhöjda grundavdraget förstärks. För år 2018 föreslås två förändringar. För det första föreslås en fokuserad höjning av grundavdraget för årsinkomster mellan 120 000 och 360 000 kronor. För det andra föreslår Centerpartiet att det förhöjda grundavdraget, därutöver, höjs proportionellt över hela inkomstskalan med 3 700 kronor. För en person som betalar genomsnittlig kommunalskatt, och inte betalar statlig inkomstskatt, innebär det cirka 1 200 kronor mer i plånboken per år.²⁵⁷ Totalt omfattar dessa två skattesänkningar 4,6 miljarder kronor under nästa år.²⁵⁸ Centerpartiet anser att skatten för äldre bör sänkas ytterligare åren därefter, med totalt samma belopp som regeringen föreslår.

Regeringen har aviserat att även de ämnar sänka skatten på pensioner. Man kan notera att regeringens skattesänkning på 4,4 miljarder kronor för nästa år är lägre än Centerpartiets förslag. Därtill bygger regeringen, som beskrivits tidigare, sin bedömning av det framtida reformutrymmet på prognoser som skiljer sig kraftigt från andra bedömares. Det finns således en betydande risk att regeringen inte kommer att kunna infria sitt löfte till Sveriges pensionärer, om dessa prognoser skulle visa sig vara felaktiga.

²⁵⁶ RUT 2017:1250.

²⁵⁷ Avser år 2018 baserat på prognosticerat prisbasbelopp. I takt med att prisbasbeloppet ökar så ökar även skattesänkningen.

²⁵⁸ Finansdepartementet (2017), RUT 2017:1244.

Regeringen finansierar också delar av sina skattesänkningar för pensionärer genom att höja skatten för äldre som arbetar. Givet att fler måste ges möjlighet att arbeta längre för att värna pensionernas köpkraft och att många äldre har värdefull erfarenhet och kunskap, är detta en orimlig prioritering.

Stärkt livsinkomstprincip

Redan idag är det, som visats i tidigare avsnitt, relativt liten skillnad mellan höga och låga pensioner inom den allmänna pensionen, om skatter och transfereringar beaktas. Ett annat sätt att uttrycka detta är att marginaleffekterna inom systemet är höga. Det lönar sig inte alltid att arbeta, i bemärkelsen att en högre inkomst inte ger en påtagligt högre framtida pension. Enligt Pensionsmyndigheten kommer en person som tjänar mindre än 27 000 kronor i månaden, i fasta priser, att vara berättigad till garantipension.²⁵⁹ Personer som tjänar under 30 000 kronor i månaden kan också vara berättigade till bostadstillägg. Samtidigt är intjänandetaket i systemet cirka 40 000 kronor. Det är alltså bara mellan dessa inkomstskikt som det finns en rak koppling mellan högre lön och högre pension.

Med ett förstärkt grundskydd kommer livsinkomstprincipen i pensionssystemet att försvagas. Centerpartiet ställer sig därför positiva till förslag som skulle öka livsinkomstprincipens genomslag i pensionssystemet. En sådan är att, som Centerpartiet föreslår för 2019 och 2020, också sänka skatten för högre pensionsinkomster. Övriga sådana förändringar, som påverkar pensionssystemets utformning, bör dock ske inom ramen för breda överenskommelser i pensionsgruppen.

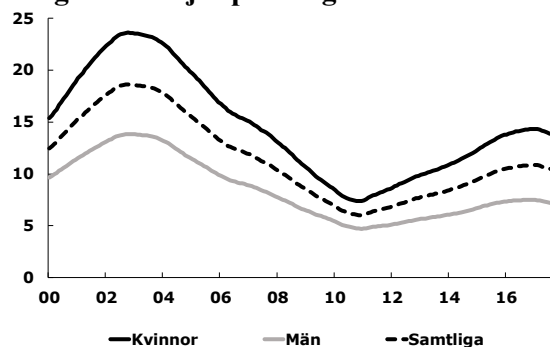
12.4 Färre sjukskrivningar och fler i arbete

Under de senaste åren har sjuktalen stigit kraftigt i Sverige. Antalet sjukpenningdagar per person var under mitten av 1990-talet cirka 11 dagar.²⁶⁰ Därefter ökade sjukpenningdagarna stadigt till knappt 19 dagar per person år 2003. I syfte att minska sjukfrånvaron och öka drivkrafterna och möjligheterna till omställning och arbete för dem i sjukförsäkringen genomförde alliansregeringen tidigt omfattande reformer av försäkringen. Exempelvis infördes rehabiliteringskedjan, den bortre tidsgränsen och rehabiliteringsgarantin. Som ett resultat av bland annat dessa reformer sjönk sjukpenningtalet till en av dess lägsta nivåer någonsin: 6 dagar per person i slutet av 2010. Sedan dess har dock sjuktalen åter ökat, vilket är oroande, i synnerhet då sjuktalen historiskt uppvisat en stor trögrörlighet.

²⁵⁹ Pensionsmyndigheten (2016a).

²⁶⁰ Försäkringskassan (2017). Avser det nya sjukpenningtalet, d.v.s. antalet sjukpenningdagar per försäkrad person exklusive de med full sjuk- eller aktivitetsersättning.

Diagram 24 Sjukpenningtalet

Källa: Försäkringskassan (2017).

Att minska antalet sjukskrivna är viktigt för den enskilde, som måste få stöd att hantera sin sjukdom och, i de fall där det är möjligt, få hjälp tillbaka till arbetsmarknaden. Det är likaledes viktigt för att säkra de offentliga finanserna.

De stora variationerna i sjukfrånvaron kan inte enbart eller ens huvudsakligen härledas till förändringar i folkhälsan.²⁶¹ De ökningarna vi sett i sjuktalen har därför inte sin grund i att människor har blivit sjukare i mycket högre grad. Snarare verkar sjukförsäkringens struktur och samhällets attityd till sjukskrivning vara viktigare för att förklara variationen. I och med detta kan även reformer av sjukförsäkringen bidra till minskad sjukfrånvaro, utan att för den delen behöva innebära betydande minskningar av försäkringsskyddet för de sjuka.

Snabbare väg tillbaka till arbete

Tydligare kontroll och uppföljning

Centerpartiet anser att tydliga tidpunkter för kontroll och avstämning är fundamentala delar av en välfungerande sjukförsäkring. Mer kontakt mellan den sjukskrivne och arbetsgivare, Försäkringskassan och läkare är viktigt för en snabbare återgång i arbete. I detta finns flera delar.

Den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen utgjorde en viktig avstämningsspunkt för långtidssjukskrivna. Regeringens avskaffande av den tidsgränsen bedöms komma att öka antalet sjukskrivna, minska arbetskraftsdeltagandet och öka utgifterna för sjukförsäkringen.²⁶² Centerpartiet anser att den bortre tidsgränsen bör återinföras. Det beräknas medföra en besparing på 500 miljoner kronor årligen.²⁶³

Försäkringskassan behöver fullfölja sitt uppdrag bättre och ha en tätare kontakt med den sjukskrivande läkaren, arbetsgivaren och den sjukskrivne. Idag följer inte Försäkringskassan upp de sjukskrivna efter 90 och 180 dagar såsom de ålagts att göra. Tydligare krav behöver ställas på Försäkringskassan att genomföra dessa uppföljningar, som bör ske tidigare och tätare. Försäkringskassan bör även bättre samordna insatser med Arbetsförmedlingen.

Den första sjukskrivningens vanligaste längd är idag 30 dagar utan någon kontakt med läkare, arbetsgivare eller Försäkringskassan. Det är en för lång första sjukskrivningsperiod. Istället för en månads sjukskrivning som standard vore det bättre att börja

²⁶¹ Försäkringskassan (2014), Hägglund & Johansson (2016), Jönsson m.fl. (2012), Nyman m.fl. (2002).

²⁶² Försäkringskassan (2015), Hägglund & Johansson (2016), Konjunkturinstitutet (2015a).

²⁶³ RUT 2017:674.

med en kortare sjukskrivning, med tidig uppföljning, tidiga åtgärder och sedan en utvärdering kring hur länge den sjukskrivne ska fortsätta att vara sjukskriven.

Återgång i arbete

Det behövs mer flexibilitet då sjukskrivna ska börja arbeta. Försäkringskassan begränsar den sjukskrivnes möjlighet till att försöka återgå i arbete genom att börja arbeta deltid. Arbetstiden kan inte fördelas över en arbetsvecka i den omfattning som den enskilde som är sjukskriven skulle behöva, utan Försäkringskassan har strikta riktlinjer för vad som är möjligt. Detta bör ändras för att främja återgången i arbete.

För att stärka incitamenten till att återgå till arbete ytterligare föreslår Centerpartiet även att en karenstid införs efter de första två veckorna, då sjuklöneperioden tar slut. Det beräknas medföra en besparing på 200 miljoner kronor årligen.²⁶⁴

Arbetsgivare behöver stöd och hjälp för att medverka till minskade sjukskrivningar. De behöver ökad kunskap om vad som ingår i ett rehabiliteringsansvar. Arbetsmiljöverket bör ta fram bättre riktlinjer och underlag för att stödja arbetsgivarnas arbete.

Enklare att byta jobb

Vissa personer kan vara sjukskrivna och må dåligt just på grund av arbetet eller sin arbetssituation. Andra sjukskrivna personer klarar inte längre av sina tidigare arbetsuppgifter. För att dessa personer ska kunna återgå i arbete kan det därför även behövas stöd för att hitta ett nytt arbete.²⁶⁵ En del i detta är att öka rörligheten på arbetsmarknaden i stort genom att reformera trygghetslagstiftningen. Men även mer direkta åtgärder kan behövas, i synnerhet på kort sikt då rörligheten fortfarande kan förväntas vara låg.

Centerpartiet anser att ett system med arbetsförmedlarpeng på sikt bör ersätta dagens arbetsförmedling. Privata arbetsförmedlare utför då förmedlingen av arbeten och stödjer arbetslösa i utbyte mot en incitamentsbaserad ersättning. Inom ramen för en sådan arbetsförmedlarpeng skulle även långtidssjukskrivna kunna erbjudas hjälp och stöd att byta jobb för att varaktigt komma tillbaka till arbete efter en längre sjukskrivning. Målgruppen är långtidssjukskrivna som redan har en anställning men som vill, och behöver, byta till ett nytt jobb. Det ska tydliggöras att det inte skulle innebära att det införs något nytt krav på att byta jobb. Arbetsförmedlarpengen utvecklas i kapitel 7, Jobb och företagande.

Unga ska inte automatiskt förtidspensioneras

Unga som inte gått ut gymnasiet sommaren de fyller 19 på grund av en funktionsnedsättning ges idag automatiskt aktivitetsersättning. Det fungerar i praktiken som en automatisk förtidspensionering. Arbetskraftsdeltagandet är redan mycket lågt för personer med funktionsnedsättning och den automatiska infasningen i bidragsberoende skapar ännu högre trösklar in på arbetsmarknaden. Istället för att direkt placeras i bidragsberoende borde unga med förlängd skolgång erbjudas studiestöd med det förhöjda beloppet. Tillsammans med tillgång till relevant studiehjälp och möjlighet till

²⁶⁴ RUT 2017:675.

²⁶⁵ Även Socialförsäkringsutredningen (SOU 2006:86) betonar vikten av omställning till nytt arbete som ett medel för att få sjukskrivna att återgå i arbete.

eftergymnasial utbildning ökar både incitamenten att gå vidare till arbete och skapar en större likvärdighet med andra elever. Att placera unga personer i bidragsberoende är att göra dem en björntjänst. Aktivitetsersättningen kan upplevas som förmånlig för den 19-åring som får den, men erbjuder knappt någon frihet eller inkomstutveckling längre fram i livet.

Förslaget beräknas stärka de offentliga finanserna med 283 miljoner kronor 2018.²⁶⁶

12.5 Lokal makt över välfärden

Ansvar för en stor del av de viktigaste politiska frågorna ligger på kommuner och landsting. Inte minst gäller det välfärden. Det är kommunerna som ålagts att finansiera och organisera skolan så att Sveriges elever tillgodogör sig de kunskaper de har rätt till. Och det är landstingen som har det stora ansvaret att säkerställa att vården är tillgänglig för alla och håller en hög kvalitet.

Om Sverige ska fungera måste kommuner och landsting ges förutsättningar att fungera.

Politiker på nationell nivå är i alltför hög grad benägna att försöka detaljstyra lokalpolitiken. Inte sällan sker det med ädla motiv, men ofta resulterar det i förslag om riktade statsbidrag, som bakbinder den lokala nivån.

Antalet riktade statsbidrag till kommunerna är många.²⁶⁷ 2016 uppgick de tillsammans till 96 miljarder kronor, vilket kan jämföras med nivån på de generella statsbidragen till kommunerna på 90 miljarder kronor.²⁶⁸

Bland de riktade statsbidragen finns några satsningar, exempelvis för att förbättra integrationen, som är rimliga att rikta specifikt till de kommuner som behöver dem. Det finns dock ett stort antal satsningar på angelägna områden, exempelvis skolan, som inte behöver detaljstyras via riktade statsbidrag. Det finns även sådant som staten inte borde lägga pengar på överhuvudtaget, som exempelvis ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program samt bostadssubventioner. När många nyanlända nu blir kommuninvånare behöver kommunerna i ännu högre grad göra egna prioriteringar för att hantera situationen lokalt.

Det lapptäcke av riktade statsbidrag som nu skapats ökar byråkratin och minskar förutsägbarheten för Sveriges lokalpolitiker. Det missgynnar också särskilt landets mindre kommuner, som har sämre förutsättningar att avsätta resurser för att hantera ansökningar, utvärderingar och andra processer som ofta kopplas till de riktade statsbidragen. På skolområdet är det exempelvis de så kallade glesbygdskommunerna som tar del av lägst andel statsbidrag och får lägst summa bidrag per elev.²⁶⁹ Inte heller är det de kommuner som har störst behov som får del av de riktade statsbidragen.²⁷⁰

Centerpartiet arbetar därför efter principen att riktade statsbidrag i så stor utsträckning som möjligt ska omvandlas till generella statsbidrag. Det skapar också ett ökat utrymme för effektivisering.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 ett antal nya riktade statsbidrag. De så kallade välfärds miljarderna exemplifierar väl alla delar av de tre typerna av

²⁶⁶ SOU 2013:52 och egna beräkningar.

²⁶⁷ RUT 2015:2052 listar till exempel cirka 80 stycken.

²⁶⁸ Prop. 2017/18:1.

²⁶⁹ Skolverket (2015).

²⁷⁰ Se exempelvis Riksrevisionen (2014b).

riktade statsbidrag: statsbidrag som det är rimligt att de är riktade, statsbidrag som i stället borde vara generella och statsbidrag som inte borde ges överhuvudtaget. En av välfärdsmiljarderna utgörs av en patientmiljard. Centerpartiet avvisar förslaget om införandet av en patientmiljard, till förmån för införandet av en tillgänglighetsmiljard, som tydligare fokuserar på att korta köerna än regeringens satsning. Att vården är tillgänglig är en nationell angelägenhet och något som kan förbättras med hjälp av nationella styrmedel. En riktad tillgänglighetsmiljard är därmed rimlig.

Ytterligare två av regeringens så kallade välfärdsmiljarder riktar sig till sjukvården och syftar till att förbättra personalens villkor. Detta är ett vällovligt syfte. Samtidigt är det uppenbart att olika landsting har olika behov när det gäller arbetsmiljö och kompetensförsörjning. Centerpartiet avvisar således regeringens förslag till förmån för att i stället öka de generella statsbidragen till kommuner och landsting.

Regeringens välfärdsmiljarder innehåller också exempel på direkt onödiga och ineffektiva riktade statsbidrag. 500 miljoner kronor föreslås ges till kommuner som anställer människor med hjälp av extratjänster. Som förklarades i kapitel 7 innebär extratjänster en subvention om mer än 100 procent av den anställdes lönekostnad. Att godtyckligt gynna kommuner som hjälper regeringen att snygga till arbetslöshetsstatistiken med hjälp av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är inte rimligt. Centerpartiet avvisar således denna del av välfärdsmiljarderna.

Sammantaget föreslår Centerpartiet att ett antal andra riktade statsbidrag avskaffas. Detta möjliggör en ökning av de generella statsbidragen med 7 miljarder kronor 2018, som sedan växer till 10 miljarder kronor 2020. Det utgör en kraftfull välfärdssatsning. Genom att decentralisera makten av välfärden till de som faktiskt har ansvar för den och som finns närmast medborgarna, kommunerna och landstingen, ökar också sannolikheten att resurserna används på det sätt som ger störst nytta för elever, patienter och andra i behov av välfärd.

För en mer utförlig beskrivning av Centerpartiets förslag kring de riktade och generella statsbidragen, se kapitel 17.25.

13 En bättre bostadsmarknad

En förutsättning för tillväxt i hela landet är att det finns möjlighet för människor att bo. Men nästan hela Sverige lider av bostadsbrist. Boverket bedömer att 600 000 nya bostäder behöver byggas fram till år 2025 för att hålla bostadsmarknaden i balans, och även om byggtakten har ökat tack vare stark konjunktur och Alliansens regelförenklingar så är det mycket som saknas för att nå hela vägen. Trösklarna till bostadsmarknaden är särskilt höga för den som är ung eller den som nyligen kommit till vårt land. Samtidigt finns en rad regler som hindrar byggandet i attraktiva områden på landsbygden, vilket i sin tur hämmar utvecklingen utanför städerna.

Svensk bostadsmarknad har ett antal problem som var för sig är allvarliga och som tillsammans gör bostadsmarknaden till ett av de samhällsområden som är i störst behov av reformer.

Ett grundläggande problem är att det har byggts för lite. 255 av landets 290 kommuner rapporterar att det finns ett underskott av bostäder.

Därtill utnyttjas inte det befintliga beståndet effektivt. Prisreglering av hyror skapar köer samtidigt som det minskar incitamenten att bygga fler hyresrätter. Flyttskatter gör rörligheten trögare även i det ägda boendet.

Dessutom har svenska bostadspriser, särskilt i storstäderna, under lång tid vuxit betydligt snabbare än hushållens inkomster. Detta har bidragit till en ökad skulduppbyggnad och en situation som inte är långsiktigt hållbar. Prisutvecklingen och skuldsättningen kan i förlängningen riskera den finansiella stabiliteten, enskilda hushålls ekonomi och därmed bryta konjunkturuppgången och konsumtionstillväxten.

Centerpartiet vill se omfattande regelförenklningar och förbättrad marktillgång, successivt införa en friare hyressättning med starkare koppling till bostäders marknadsvärde, ett mer energieffektivt byggande och ett fortsatt arbete för att värna den finansiella stabiliteten. Centerpartiet säger tydligt nej till de statliga byggsubventionerna.

13.1 Ökat byggande

Mer byggbar mark genom enklare regler

Ett skäl till bristen på bostäder är att det saknas byggbar mark. På den svenska landsbygden finns många attraktiva platser att bygga på utan att förstöra naturvärden, men som begränsas av ett stelbent strandskydd och andra hindrande regler. Centerpartiet föreslår att dagens strandskydd kraftigt reformeras och att kommunerna får bestämma själva över strandskyddet, med undantag för vissa nationellt utpekade skyddsområden. Reglerna behöver en bättre balans mellan, å ena sidan, hänsyn till bevarande av viktiga naturvärden och allmänhetens tillgång till strandområden och, å andra sidan, att fler människor får möjlighet att bo på landsbygden.

Vi kan också tillgängliggöra mer mark för byggande genom att se över riksintressena. Nästan hälften av all mark i Sverige räknas idag som någon form av riksintresse, vilket medför att det är svårt att bygga i många delar av landet. Riksintressena behöver därför vara tydligt definierade och det måste vara möjligt att väga in andra intressen såsom bostadsbyggande.

Centerpartiet vill även se att de statliga kreditgarantierna utnyttjas bättre och tydligare fokuseras för att underlätta byggande på landsbygden. Det behövs förbättrade ekonomiska villkor att låna upp kapital för att bygga där människor vill bo. Regelverk ska också gynna kreditgivning till dem som har kreditvärdighet och vill bygga sin bostad på landsbygden, trots att en sådan bostad inledningsvis kan tappa i värde. Kommunala bostadsbolag bör också kunna bygga hyresrätter där det finns långsiktig lönsamhet, i synnerhet för att avhjälpa lokal bostadsbrist. Där tolkningar av redovisningsregler för bostadsbolagen inte avspeglar de verkliga ekonomiska förhållandena bör de tolkningarna ändras så att byggandet underlättas.

Lantmäteriets verksamhet är central för att hela landet ska kunna växa. Tyvärr brister den servicen i dag. Lantmäteriet lägger ned kontor och handläggningstiderna är långa. För att effektivisera Lantmäteriet bör delar av verksamheten öppnas upp för privata aktörer.

Alliansens arbete med instansordning och handläggningstider av överklaganden har gett resultat. Men precis som med regelförenklingsarbetet måste mer göras för att ytterligare förkorta handläggningstiderna, inklusive de kommunala.

Därför vill Centerpartiet att bygglovsprövningar begränsas i tid. Därtill bör den enskildes rätt vid prövningar av bygglov stärkas genom ett införande av omvänd bevisbörda så att myndigheten får ansvaret att påvisa att ett ärende strider mot lagstiftningen, i stället för att den enskilde ska bevisa att vad hen gör är tillåtet.

En faktor som kraftigt driver upp tiden för produktion av bostäder är de många och långa överklagandeprocesser som nästan alltid uppstår. Detta har kritiserats av flertalet instanser och förvärrar bostadskrisen. Därför vill Centerpartiet att länsstyrelsen ska tas bort som första instans för överklaganden. Sakägarkretsen vid ett överklagande bör också begränsas till att endast omfatta de som är direkt berörda.

Markpolitiken för tillgång till ny mark man kan bygga på är framförallt kommunernas ansvar, men även staten har en roll. Staten bör i ägardirektiv ge i uppdrag till statliga företag att inventera i sitt markinnehav i syfte att få fram mer byggbar mark. Mark ska inte heller kunna stå obebyggd i flera år. För att undvika detta bör tydligare uppföljningar av de markanvisningar som finns göras av kommunerna.

Regelförenklingar för bostadsbyggande

För att råda bot på bostadsbristen behövs ett fortsatt arbete med att ta bort och ändra stela, olämpliga och svårtolkade regler som hindrar nybyggnation. Alliansregeringen genomförde ett omfattande regelförenklingsarbete. Men många hinder för byggande återstår och det behövs nu ett ytterligare intensifierat arbete för att undanröja de kvarstående hindren.

Plan- och bygglagen behöver fortsatt reformeras med fokus på ett mer flexibelt användande av planinstrumentet, kortare planprocesser och fler bygglovsbefriade åtgärder. Bullerregler, strandskyddsreglerna, tillgänglighetskrav och riksintressen behöver bli mer ändamålsenliga och inte i onödan begränsa bebyggelse. Bostadsplanering ska fortsatt vara kommunens ansvar, men den privata initiativrätten behöver utvecklas och stärkas. I områden som inte är detaljplanelagda bör det införas avsevärt enklare regler och det måste bli möjligt att göra små förändringar i redan antagna detaljplaner.

Regeringen har tillgodosett Centerpartiets och Alliansens krav på höjda riktvärden för buller. Det är värdefullt, inte minst för möjligheten att bygga mindre bostäder. Men man bör fortfarande övergå till att mäta buller på insidan av fastigheten snarare än vid fasaden. Därutöver krävs en översyn av tillgänglighetsreglerna som framför allt gör små lägenheter dyra att bygga. Man ska kunna garantera tillgängliga bostäder för alla som behöver det, samtidigt som kraven på anpassning av alla bostäder minskas.

Vidare krävs regelförenklingar som gör det enklare att ändra i detaljplaner och gör det möjligt att bygga i områden utan detaljplaner, vilket prövats framgångsrikt i Tyskland. Dessutom behöver konkurrensen i byggsektorn öka, till exempel genom att bygglov tidsbegränsas så att reglerna inte används av stora aktörer för att taktiskt vänta med att bygga. Fler aktörer bör få möjlighet att konkurrera om att bygga i nya och attraktiva lägen. Personer som önskar bygga sitt hem bör ges större möjlighet att gå samman för att anlita entreprenör och själva söka bygglov för flerbostadshus. Hyrköp och ägarlägenheter bör främjas.

Parallellt med det nationella regelförenklingsarbetet bör en försöksverksamhet genomföras där kommuner tillåts pröva möjligheter att förkorta, förändra och förenkla plan- och bygglovsprocesserna. En sådan reform skulle möjliggöra för enskilda kommuner att gå före i regelförenklingsarbeten samt att anpassa reglerna för lokala

förhållanden. I ett bredare perspektiv skulle det även öppna upp för institutionell konkurrens mellan kommunerna och stärka det kommunala självstyret.

Nya finansieringslösningar

Nya finansieringslösningar kan bidra till att öka bostadsbyggandet. Centerpartiet vill pröva modeller med förhandlingspersoner och tillförande av externt kapital för långsiktig finansiering, liknande det som föreslås i Sverigeförhandlingen, för drift och skötsel av bland annat värme- och va-system, gator, fastigheter och trafiklösningar. Centerpartiet anser även att privatpersoner ska kunna delta i finansieringen av hyresbostäder genom flexibla regler, där en hyresgäst genom att satsa eget kapital vid nyproduktion kan tillgodogöra sig en lägre hyra. För att möjliggöra detta krävs en mer flexibel lagstiftning kring hyresrätter samt att Skatteverket tillåter olika insatser i olika boenden.

Värderingsregler anpassade för hela landet

Ett stort antal kommuner vittnar om att det är svårt att bygga bostäder trots att behovet är stort. Ofta är anledningen att de kommunala bostadsbolagen tvingas till stora nedskrivningar när ett projekt är färdigställt. Detta då marknadsvärdet understiger byggkostnaden. Detta innebär i sin tur problem då den så kallade allbolagen kräver att kommunala bostadsbolag ska bedrivas affärsmässigt. Att genomföra projekt som på pappret går med förlust riskerar att vara ett brott mot detta krav och kan också innebära att kommunen hamnar i konflikt med EU:s statsstödsregler.

Den grundläggande redovisningsprincipen om att tillgångar ska skrivas ned om deras värde understiger deras bokförda värde, och om denna skillnad kan antas vara bestående, är i grunden rimlig. Problemet är den praktiska implementeringen av denna regel.

Att värdera fastigheter är inte trivialt. Ofta görs det genom att studera andra försäljningar, av liknande objekt, på jämförbara orter. Detta kallas för ortsprismetoden. För det första är denna typ av värdering inte relevant för ett kommunalt bostadsbolag som ämnar äga en fastighet långsiktigt. Bolaget är inte intresserat av vad en teoretisk försäljning skulle inbringa idag, utan vad fastigheten kan generera för intäkter och värden över tid. För det andra är det ofta svårt att hitta rimliga jämförelseobjekt på svaga bostadsmarknader. Det är också möjligt att genomföra en värdering baserat på prognoser för framtida hyresinbetalningar. Denna typ av kassaflödesvärdering sträcker sig dock oftast bara 5–10 år framåt i tiden.

Reglerna för redovisning och värdering måste därför vara anpassade för hela landet. Centerpartiet vill utreda två regelförändringar för att öka möjligheten att bygga på landsbygden. För det första bör möjligheten att tillåta portföljvärdering vid förtätning ses över. Om ett bolag förtätar ett befintligt bostadsbestånd ska nedskrivning inte behöva ske om beståndet som helhet är korrekt värderat i bokföringen. Det skulle underlätta byggande inte minst på landsbygden.

För det andra bör möjligheten att använda snabbare avskrivning i stället för nedskrivning utredas. Genom att tillåta en snabbare avskrivning under ett antal år, för att få marknadsvärde och bokfört värde att konvergera, krävs inte en omedelbar nedskrivning i de fall där det bokförda värdet bara marginellt överstiger det beräknade marknadsvärdet.

Utöver dessa regelförändringar vill Centerpartiet även uppdra åt Bokföringsnämnden att än tydligare beskriva när nedskrivningar krävs. Idealt bör en checklista tas fram där det framgår att om ett byggprojekt har hållit en rimlig budget, beläggningsen är god och hyresintäkterna tillräckliga ska inte samma nedskrivning behöva ske.

För att ytterligare stödja kommunerna vill Centerpartiet inrätta en funktion på Boverket som erbjuder handledning för kommuner när det gäller EU:s statsstödsregler. På så vis minskar risken för att kommuner hamnar i konflikt med dessa regler.

Ökad konkurrens

Konkurrensen i byggsektorn behöver öka. I tillväxtkommuner måste det finnas en markberedskap så att fler och mindre byggföretag kan konkurrera med de stora. Konkurrensverket bör också ha en striktare övervakning av branschen. Konkurrens från utlandet bör uppmuntras genom harmoniserade byggstandarder. Att konkurrensen från utlandet uppmuntras är också viktigt för att upprätthålla en välfungerande arbetsmarknad, kompetensförsörjning i bristyrken och bättre kvalitet för lägre priser. Centerpartiet ser därför allvarligt på regeringens arbete för att begränsa denna typ av konkurrens. Sverige behöver fler som bygger, inte färre.

Nej till ineffektiva subventioner

De bostadssubventioner, kombinerade med hårt reglerade krav och stopp i regelförenklingsarbetet, som regeringen nu genomför är fel väg att gå. Subventionerna avvecklades då de inte förmådde öka nybyggnationen utan istället bidrog till högre kostnader. Antingen kommer byggandet inte bli av, då det trots subventionerna inte är lönsamt på grund av de omfattande regleringarna. Eller så kommer byggande att genomföras till högre kostnad, på skattebetalarnas bekostnad. Vi riskerar också att få en byggbroms då pågående projekt avstannar och omstruktureras för att anpassas till de nya regelverken.

Det bör noteras att subventionen per kvadratmeter är som störst i de största städerna, och som minst i resten av Sverige. Det är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik aktivt bidrar till centralisering.

Stärk det lokala inflytandet med förändrat strandskydd

Centerpartiet anser att strandskyddet bör reformeras och att kommunerna bör få bestämma själva över strandskyddet, med undantag för vissa speciellt utpekade skyddsområden. På så vis ökar möjligheten att bygga mer, särskilt i områden med gles bebyggelse. Det är viktigt för att utveckla landsbygden, samtidigt som allmänhetens tillgång till stränder tryggas. Centerpartiet anser att kommunerna ska ha dispensrätt att bevilja bygglov i strandnära lägen. Kommunerna kan då begränsa strandskyddet i områden som inte är klassade som ”mycket högt naturvärde” enligt den nationella våtmarksinventeringen.

2014 infördes en möjlighet för länsstyrelserna att upphäva strandskydd vid små sjöar och vattendrag, vilket inkluderade diken upp till två meter breda. Om kommunen får mer att bestämma om finns även en möjlighet för dem att bestämma hur sjöars arealer påverkar strandskyddet. Det är viktigt att åstadkomma ett mer flexibelt och ändamålsenligt strandskydd som tar hänsyn till behovet av utveckling och bostadsbyggande i hela Sverige.

Energieffektivt och hållbart byggande

Bostäder står för omkring 40 procent av Sveriges energiförbrukning.²⁷¹ En minskad energianvändning spelar en viktig roll för en minskad klimatpåverkan, tryggad energiförsörjning och ökad teknisk utveckling. Det är därför viktigt att såväl nya byggnader som det befintliga beståndet blir mer energieffektivt. För att möjliggöra detta behövs hårdare krav på energieffektivitet.

Vid nybyggnation måste energieffektiviteten öka både när det gäller byggnads-material och energiförbrukning. Ett sätt att uppnå betydligt bättre energieffektivitet är att bygga så kallade passivhus, vilket är välisolerade byggnader som till stor del värms upp genom den spillvärme som alstras av apparater och mänsklig aktivitet i byggnaden. Sverige ska vara ett föregångsland i miljöarbetet och i arbetet med att minska klimatpåverkan. Därför bör nya energieffektiva lösningar användas vid nybyggnation och renoveringar för att kunna reducera energiförbrukningen.

I delar av landet är förekomsten av radon ett hot mot människors hälsa, och den förordning som reglerar radonsanering bör därför ses över i syfte att återinföra ett bidrag för radonsanering.

Ur hållbarhetssynpunkt är det viktigt att det tas ett samlat grepp kring planering av infrastruktur och nya bostäder. När investeringar i exempelvis järnväg görs bör det gå hand i hand med bostadsbyggande så att kapaciteten i infrastruktursystemen kan utnyttjas på bästa sätt och klimatsmart pendling möjliggörs. På samma sätt är det viktigt att planerade nya bostadsområden också förses med fullgoda kollektivtrafiklösningar. Centerpartiet ser ett fungerande samspel mellan infrastruktur och bostadsbyggande som en självklar del av modern och resurseffektiv samhällsbyggnad.

13.2 Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet

Att det historiskt inte har byggts tillräckligt är inte det enda skälet till den rådande bostadsbristen. Ett i vissa fall större problem är det ineffektiva utnyttjandet av det redan existerande bostadsbeståndet.²⁷² Det är detta ineffektiva utnyttjande som leder till de största välfärdsförlusterna på hyresmarknaden.²⁷³ Det krävs fungerande flyttkedjor som säkerställer att människor har möjlighet att bo på ett ändamålsenligt sätt under olika faser i livet.

Sverige har ungefär lika många bostäder per invånare idag som 1990. Ändå anses bostadsbrist råda. Bland annat Boverket anser det omöjligt att enbart bygga bort bostadsbristen. Det behövs även åtgärder som möjliggör ett bättre användande av det befintliga bostadsbeståndet. Ett led i detta är att främja nya upplåtelseformer såsom kooperativa hyresrätter och tillskapandet av ägarlägenheter också i befintligt bestånd.

Hyresmarknaden

Det system med hyreskontroll som funnits sedan decennier har skapat en situation där det är kontaktnät som styr vem som har någonstans att bo – tvärt emot det som utgör själva grundtanken med hyresregleringen. Samtidigt som en stor grupp människor –

²⁷¹ Energimyndigheten (2016b).

²⁷² För en diskussion kring värdet av såväl ökat byggande som ett mer effektivt utnyttjande av det befintliga beståndet, se exempelvis Bokris Kommittén (2014) och Nybyggarkommissionen (2014).

²⁷³ Boverket (2013).

företrädesvis unga och utrikes födda – köar i årtal för en lägenhet, finns det många som bor i stora hyresrätter i attraktiva områden till låga kostnader.

Det är värt att notera att ett av målen som ofta lyfts till försvar för hyresregleringen är att minska segregation och skapa en mer inkluderande bostadsmarknad. Men hyresregleringen är ineffektiv och kanske till och med kontraproduktiv för det syftet. Man kan jämföra segregationen i hyresmarknaden med bostadsrättsmarknaden för en fingervisning av hur de reglerade hyrorna påverkar boendesammansättningen. I hyresbeståndet är boendesegregation med avseende på inkomst något lägre än i bostadsrätter, men i gengäld är det i hyresbeståndet en avsevärt större segregation än bostadsrätter med avseende på var man är född, var ens föräldrar är födda och ålder.²⁷⁴ De som främst gynnas av hyresregleringen är de som bor i eftertraktade lägenheter, vilket oftast är personer med relativt höga inkomster eller omfattande kontaktnät, medan boende i mindre eftertraktade områden inte tjänar på hyresregleringen på samma sätt. De reglerade hyrorna har alltså snarast en regressiv fördelningsprofil.

För att öka rörligheten på hyresmarknaden krävs att systemet med hyresreglering ses över. På vägen till en reform av hyresregleringen bör till en början nybyggda bostäder slippa reglering på obestämd tid. Befintliga hyresgäster som så önskar bör kunna sluta avtal med sina värdar att lämna regleringen, mot ersättning, så att fler lägenheter blir tillgängliga. Besittningsskyddet ska vara fortsatt starkt; ingen ska behöva lämna sin hyresrätt om man inte vill det. Bostadsrättsföreningar bör inte ha möjlighet att stoppa andrahandsuthyrningar.

Fungerande flyttkedjor

Centerpartiet har ett antal förslag för att förenkla flyttkedjorna så att fler bostäder kan frigöras och fler människor kan hitta en bostad som passar deras livssituation.

Uppskovsregler

För att uppnå ökad rörlighet och bättre fungerande flyttkedjor krävs ekonomiska incitament. Här spelar reglerna för uppskov av reavinstskatten en stor roll. Alliansen har tidigare föreslagit att taket för uppskov bör tas bort. På längre sikt bör uppskovsreglerna och reavinstbeskattningen reformeras inom ramen för en bredare översyn av skatterna för att köpa, äga och sälja sin bostad. Särskilt viktigt är att de bostäder som innehas av äldre, som vill växla ned i boende, kommer ut på bostadsmarknaden och ägarna inte avskräcks av höga reavinstskatter. Det kan därför finnas skäl att se på system som minskar flyttskatter särskilt på långvarigt ägda fastigheter.

Ungas möjligheter på bostadsmarknaden

Unga möter idag stora problem med att komma in på bostadsmarknaden på grund av de höga priserna på bostäder, de höga kraven på kontantinsats samt de långa kötiderna på hyresmarknaden. Detta bidrar till problem för unga att söka arbete och att bilda familj. Det borde i högre utsträckning bli möjligt för bland annat unga att växla höjt bolånetak mot en betydligt snabbare amorteringsgrad.

---

²⁷⁴ Fridell & Brogren (2007).

Centerpartiet har lyft att man bör se över möjligheten att införa ett riktat bosparande för unga, i syfte att ge incitament för fler att tidigare i livet sätta undan en del av lönen för framtida investeringar i en bostad.

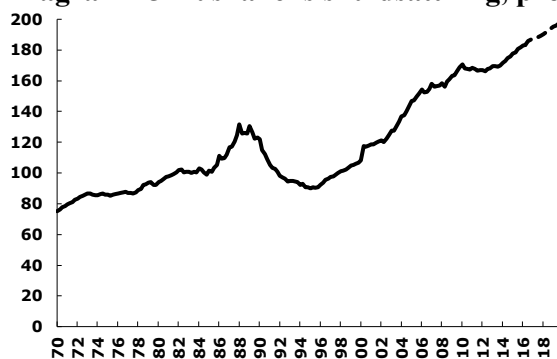
Ett specifikt system för bosparande är inte helt utan risker och problem. Systemet får inte gynna de familjer som redan har förutsättningar och framförhållning att spara åt sina barn framför socioekonomiskt svaga hushåll, där bosparandet idag i regel är mycket lågt eller obefintligt. Det är därför viktigt att bosparande riktas tydligt till unga som annars har mindre gynnsamma ekonomiska förutsättningar att finansiera sitt framtida boende.

13.3 Säkrad finansiell stabilitet

Finansiella bubblor och kriser har historiskt förknippats med hög skuldsättning, snabbt ökande skulder och snabbt stigande priser på bostäder och fastigheter. De senaste 10 åren har svenska hushålls skuldsättning, som andel av deras disponibelinkomst, stigit kraftigt och är idag över 180 procent.²⁷⁵ En rad internationella bedömare, som EU-kommissionen, IMF och OECD, har länge varnat för att det är en ohållbar utveckling och att det finns risk för en svensk bostadsbubbla.²⁷⁶ Tidigare erfarenheter från länder som Danmark och Nederländerna visar att en kraftig nedgång i bostadspriserna kraftfullt dämpar den privata konsumtionen och riskerar att leda till en långvarig ekonomisk nedgång.

Det är också viktigt att upprätthålla höga kapitalkrav inom den svenska banksektorn för att försäkra sig om att eventuella kreditförluster i bostadssektorn inte påverkar den finansiella stabiliteten i Sverige.

Diagram 25 Hushållens skuldsättning, procent av disponibel inkomst

Källa: Riksbanken (2017a, 2017b).

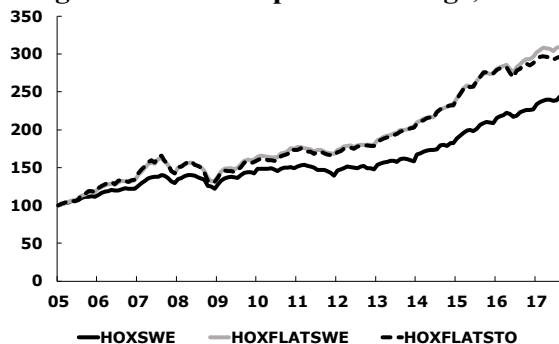
Det är önskvärt med en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse vad gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad. Det är naturligt att en sådan översyn bland annat innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad så att den inte i alltför stor utsträckning minskar rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också viktigt att den innefattar ränteavdragen. Vid stigande nominella räntor, och med ökad skuldsättning på bostadsmarknaden, kommer ränteavdragen per automatik att bli allt mer kostsamma för statsfinanserna. Dessutom är ränteavdragen definitionsmässigt större för dem med högre skuldsättning på sin bostad än de med lägre, vilket kan leda till skeva incitament och fördelningseffekter. Snabba förändringar av ränteavdragen

²⁷⁵ Riksbanken (2017b).

²⁷⁶ IMF (2015), EU-kommissionen (2016, 2015), OECD (2015b).

riskerar dock att skapa svåra omställningsproblem för hushållen. Alla förändringar bör därför ske försiktigt och gradvis över en längre tid. Här är också en bred politisk enighet avgörande, då de som köper bostad ska kunna veta att reglerna ska gälla oberoende regeringspartier.

Diagram 26 Bostadspriser i Sverige, index

Anm. HOXSWE avser pris för permanentbostäder, HOXFLATSWE avser bostadsrättspriser och HOXFLATSTO avser bostadsrättspriser i Stockholm.

Källa: Valueguard (2017).

Amorteringskrav

För att minska hushållens belåning och på så vis begränsa konsekvenserna vid finansiell oro är det viktigt att förstärka amorteringarna på hushållens skulder och främja en sund sparandekultur. Sverige har en relativt låg amorteringsgrad i hushållen. Det är därför välkommet att ett mer flexibelt amorteringskrav har implementerats, något som Centerpartiet varit pådrivande för. Effekterna av det nyligen införda amorteringskravet är ännu inte helt tydliga och det är av största vikt att utvecklingen följs noga.

Målet med insatserna för att dämpa belåningsgraden är att undvika att en kraftig korrigerande av bopriserna med allvarliga effekter för svensk ekonomi. Det finns dock möjlighet att utforma dem på ett sådant sätt så att den inte skapar orimligt höga trösklar till eget boende. Centerpartiet vill underlätta för unga att komma in på marknaden för bostadsrätter och småhus. Regelverket kring amorteringskrav och handpenning är viktigt för att uppnå finansiell stabilitet på bostadsmarknaden. Det ska dock inte skapa orimligt höga trösklar till eget boende. Därför bör det vara möjligt att betala av sitt lån till högre amorteringstakt, i utbyte mot ett lägre handpenningskrav.

Finansinspektionen har också föreslagit ett skuldkvotstak där banker inte får låna ut mer än ett visst antal gånger en persons årliga disponibla inkomst. I Finansinspektionens förslag uppgår taket till sex gånger disponibel inkomst. Effekterna av ett sådant skuldkvotstak bör dock studeras noga, så att det inte i orimlig grad förhindrar möjligheten för unga och nyanlända att komma in på bostadsmarknaden och äga sin egen bostad.

Ett annat sätt att minska riskerna är det bolånetak som Finansinspektionen infört som sätter ett tak för hur stor andel av inköpsvärdet på en bostad som kan vara belånad. Det anger också hur stor kontantinsatsen, som idag ligger på 85 procent av marknadsvärdet, bör vara. Detta bidrar dock till att försvåra för människor att göra entré på bostadsmarknaden. För att underlätta för de som ska träda in på bostadsmarknaden borde det vara möjligt att sänka kravet på kontantinsats, men att amorteringskravet då skärps i motsvarande grad. På så vis möjliggörs en etablering på bostadsmarknaden för fler, samtidigt som hushållens skuldsättning fortsatt begränsas.

14 Kulturpolitik

Centerpartiet strävar efter att alla – oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsvariation eller livssituation – ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande. Då främjas ett brett kulturliv som rymmer såväl nya digitala kulturella uttryck som traditionella kulturformer.

Sverige har idag en global ledarposition när det gäller kreativitet och detta är något att vara stolt över och utveckla. Vi har framgångsrika kreativa och kulturella näringar och det finns stor tillväxtpotential. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälar kan skapa ökade förutsättningar för jobb, lokal och regional utveckling, attraktivitet och turism, kunskapsutveckling och nya exportframgångar.

Det digitala samhället har blivit en del av vår vardag. Detta syns inte minst i nya breda kulturformer som datorspel eller på den svenska musiken som sprids och uppskattas i stora delar av världen. Med de möjligheter som digitalisering ger får fler möjlighet att finna ett uttryck som passar just dem. Det skapar också företag, jobb och exportinkomster.

Kulturpolitik för hela landet

Det är viktigt att alla har tillgång till ett brett kulturutbud i hela landet. Då skapas förutsättningar för nytänkande och ett spetsigt kulturliv. Inte minst är det centralt att alla barn får möta många olika kulturyttringar så att de kan finna sina egna uttryck. Det skapar också en grogrund för bildning att bära med sig genom livet. Folkbildningen spelar sedan en viktig roll för ett tillgängligt kulturliv och för livslångt lärande. Det är viktigt att inte ta tillgängligheten av kultur för givet. Det ska inte spela någon roll om man exempelvis har någon funktionsnedsättning, var i landet man bor eller vilken social eller ekonomisk situation man lever i.

För att lyfta kulturlivet i hela landet vill Centerpartiet stärka och utveckla kultursamverkansmodellen. Vi vill också att regionerna i samverkan med den nationella nivån tar fram en nationell kulturplan. Ytterligare ett sätt att skapa såväl nationellt som internationellt intresse för Sveriges kulturliv är att inrätta ett system för ett nationellt kulturhuvudstadsår. Idén är att en ny svensk stad vartannat år får statusen nationell kulturhuvudstad. Då kan också mindre städer få uppmärksamhet och chans att visa upp och särskilt utveckla sitt kulturliv. Därför vill Centerpartiet att Kulturrådet får i uppdrag att inom sin budgetram stärka kultursamverkansmodellen och ta fram en modell för en nationell kulturhuvudstad.

De nationella kulturinstitutionerna måste sprida sin verksamhet i hela landet. Ett sätt är att låta ett antal framträdande regionala scener, som exempelvis Dalhalla, även få status som nationella scener. Då kan till exempel Kungliga Operan ha Dalhalla som sin scen under en tid varje år. Det skulle kunna lyfta både den speciella scenen och bidra till att locka nya besökare både inom landet och internationellt.

Film tillhör de mest tillgängliga kulturformerna i Sverige. Så vill Centerpartiet att det ska förbli. Centerpartiet har i regeringsställning drivit och åstadkommit en satsning för digitalisering av biografier som främst är belägna på mindre orter. Stödet började delas ut 2011, och nu har i stort sett alla biografier digitaliserats.

Momsen på biobesök höjdes i januari 2017. Denna höjning har Centerpartiet arbetat emot kraftfullt. Den gör det dyrare för besökare att gå på bio och ökar risken att biografier på mindre orter slås ut. Det bidrag regeringen anslagit för att motverka dessa konsekvenser bedöms inte vara ändamålsenligt. Momshöjningen är nu genomförd.

Centerpartiet är dock fortfarande emot denna höjning. Vi vill skyndsamt se en utredning av alternativ finansiering av filmpolitiken med utgångspunkt i att återställa den tidigare mervärdesskattesatsen. Detta i enlighet med det tillkännagivande riksdagen fattade beslut om med anledning av den filmproposition regeringen lade våren 2016. Under tiden kommer vi arbeta för att skadorna av denna momshöjning ska begränsas.

Biografer på mindre orter betyder mer för kulturlivet på dessa orter än bara en plats att se film tillsammans. De är en viktig del i en kulturell infrastruktur som sammantaget ger tillgång till ett brett kulturliv i hela landet. Därför vill Centerpartiet göra en satsning för kultur på landsbygden, mindre orter och i utanförskapsområden på bland annat biografverksamhet genom kultursamverkansmodellen.

Bättre förutsättningar för civilsamhället

Centerpartiet vill ge civilsamhället bättre förutsättningar på bred front. Civilsamhället är ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Inte minst den nuvarande situationen i omvärlden, som gör att många människor söker skydd i Sverige, har visat på kraften i civilsamhället. Regeringen har slopat avdragsrätten för bidrag till ideella organisationer, vilket riskerar att minska gåvorna till det civila samhällets organisationer. Centerpartiet motsätter sig detta och vill återinföra skattereduktion för gåvor. Förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 250 miljoner kronor årligen.²⁷⁷ Centerpartiet vill därtill utreda en breddning av denna avdragsrätt.

Det finns också områden där det av tradition varit föreningsdrivna verksamheter som dominerat, men där dessa nu ersatts av, eller kompletterats med, nya aktörer i form av entreprenörer. Det kan exempelvis handla om återanvändning av produkter eller sportarrangemang. Det har gjort att en marknad har uppstått där det tidigare inte funnits någon. Det har i sin tur skapat svårigheter för de som arbetar ideellt när exempelvis myndigheter kräver marknadshyra för att låta en förening nyttja dess mark. Det är därför dags för en föreningsrättsutredning, med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna, där exempelvis frågan om att utvidga halva prisbasbeloppsregeln som idag gäller för idrottsföreningar till att också omfatta övriga allmännyttiga föreningar bör ingå.

Centerpartiet vill ge barn och ungdomar bättre möjligheter till en aktiv fritid. Genom att låta föreningslivet anordna prova på-verksamhet under skoltid och på fritidshem så får varje elev större chans att hitta något som passar just den. Det gynnar också föreningarna som kan få nya medlemmar.

De som ideellt bidrar till samhället med sitt engagemang måste ha goda förutsättningar för detta. Det finns ett problem med projektbidrag på bekostnad av grundstöd till ideella organisationer. Det gör verksamheten svårstyrd eftersom det behövs grundstöd för att kunna söka projekt, och inte minst för att utveckla sin verksamhet. För att stärka civilsamhällets möjlighet att vara än snabbare och mer flexibelt för att ta sig an samhällets utmaningar vill Centerpartiet se en ökad andel grundstöd i bidragen från det offentliga på alla nivåer.

För att stärka civilsamhället föreslår Centerpartiet ett resurstillskott om totalt 160 miljoner kronor per år, ämnade att komma bland andra friluftorganisationer, idrottsorganisationer och samlingslokaler till del. Satsningen beskrivs i större detalj i kapitel 17.17.

---

²⁷⁷ Prop. 2015/16:1.

Mediebevakning i hela landet

För att man som medborgare ska kunna ta tillvara sina rättigheter behöver man ha tillgång till kunskap. Media står för en väsentlig del av detta kunskapsunderlag. Det sker stora och snabba förändringar inom mediaområdet. Med den digitala utvecklingen har många fördelar tillkommit. Till exempel finns mycket mer information tillgänglig och det är lättare för en enskild person att komma till tals, till exempel genom tidningars kommentarsfält samt de sociala medierna. Samtidigt har många lokalredaktioner lagts ner på senare år och utvecklingen på detta område ser fortsatt dystert ut. Centerpartiet ser därför behov av insatser för att säkra tillgången till en allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet.

Public service spelar en stor roll för spegling av hela landet. Den behövs sida vid sida av de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska vara fortsatt relevant för många i Sverige.

15 Inkomster

I detta kapitel beskrivs effekterna av de inkomstförändringar som Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion. Såväl de förslag till förändringar som inte beskrivits i tidigare kapitel som de aggregerade effekterna av alla föreslagna förändringar analyseras.

15.1 Övriga inkomstförändringar

I detta avsnitt beskrivs de övriga inkomstförändringar som föreslås i motionen men som inte avhandlats i tidigare kapitel.

Avskaffat avdrag för övriga utgifter

Idag berättigar kostnader som krävs för inkomsters förvärvande generellt till avdrag. Även om detta, teoretiskt, är en grundläggande princip med vissa förtjänster är den praktiska tillämpningen ofta såväl begränsad som svårtolkad. Utrymmet för godtycke, och ibland rena felaktigheter, är för stort.

Avdragen delas upp i kategorierna resor till och från arbetet, tjänsteresor, tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresa samt övriga utgifter.

För övriga utgifter medges avdrag endast för de utgifter som överstiger 5 000 kronor. Exempel på avdragsgilla utgifter är facklitteratur, arbetskläder och telefon.

Centerpartiet anser att enkelhet och en låg generell beskattning av arbete är mer prioriterat än möjligheten att, via förhållandevis komplicerade yrkanden, ges avdrag för denna typ av utgifter. Utgifterna i fråga bör också i hög grad avse sådana varor och tjänster som arbetsgivaren kan förväntas tillhandahålla till sina anställda.

Centerpartiet föreslår därför att avdrag för övriga utgifter avskaffas. Detta väntas medföra en förstärkning av de offentliga finanserna med 800 miljoner kronor år 2018.²⁷⁸

---

²⁷⁸ RUT 2017:671.

Skatte- och tulltillägg

Det är viktigt att alla i samhället gör rätt för sig. Centerpartiet vill höja skatte- och tulltilläggen för den som lämnar felaktiga uppgifter i sin skatte- eller tulldeklaration. Det beräknas leda till en ökad intäkt på 340 miljoner årligen.²⁷⁹

Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen

Förseningsavgifterna enligt skatteförfarandelagen har enbart höjts en gång sedan 2003. För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslås därför att dessa förseningsavgifter höjs. Detta väntas medföra intäkter om 50 miljoner kronor år 2018.

Sänkt skatt på datacenter

Centerpartiet har under en längre tid drivit frågan om att säkerställa att datacenter ges konkurrenskraftiga villkor inom ramen för energibeskattningen. Det är en förutsättning för att klara konkurrensen, inte minst med våra grannländer, och möjliggöra fler etableringar i Sverige. I budgetpropositionen för 2017 föreslog regeringen att energiskatten på datacenter skulle sänkas. Det var ett första, men otillräckligt, steg. Centerpartiet kritiserade regeringens beslut att använda en gräns om minst 0,5 MWh installerad effekt, då det riskerar att exkludera mindre datacenter. För anläggningar som ligger nära gränsvärdet finns heller inga incitament till ytterligare energieffektiveringar. Det är glädjande att regeringen har tagit till sig av bland andra Centerpartiets kritik och nu föreslår att gränsvärdet sänks med 80 procent.

Nya skatteregler för företagssektorn

Regeringen bedömer att skattereglerna för företag bör reformeras med bland annat en begränsning av ränteavdragen i bolagssektorn. Regeringen har remitterat två olika förslag och avser återkomma med ett slutgiltigt förslag vid ett senare tillfälle. Av de två olika förslagen som presenterats förordar Centerpartiet den som baseras på EBITDA. Regeringen har tydliggjort att de föredrar den andra modellen, som baseras på EBIT. Det är anmärkningsvärt att regeringen lägger fram och lutar åt en viss modell innan remisstiden gått ut. Av rent principiella skäl måste remissinstansernas synpunkt vägas in.

Centerpartiet anser därtill att förslaget varaktigt bör vara offentligfinansiellt neutralt. Centerpartiet avvisar därför den beräknade skattehöjningen år 2020. I övrigt avvaktar Centerpartiet med sitt besked tills det slutgiltiga förslaget är presenterat.

15.2 Inkomstförändringar i Centerpartiets budgetmotion

Nedan presenteras de aggregerade effekterna av Centerpartiets förslag på ändrade inkomster. I tabell 11 samt tabell 12 specificeras de totala inkomstförändringarna per inkomsttitel, inklusive andra inkomstpåverkande reformer än skatteförändringar. I tabell 13 redovisas de offentligfinansiella effekterna av större förslag till ändrade skatte- och avgiftsregler som avviker från budgetpropositionen för 2018. I tabell 14 redovisas sedan förändringen per inkomsttitel uppdelad på de inkomstpåverkande reformer Centerpartiet föreslår i denna motion.

²⁷⁹ RUT 2017:676.

Tabell 11 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018*Tusental kronor*

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1100 Direkta skatter på arbete	657 127 381	-16 378 000
1111 Statlig inkomstskatt	60 806 690	-2 916 000
1115 Kommunal inkomstskatt	726 025 038	-3 333 000
1120 Allmän pensionsavgift	123 118 767	22 000
1130 Artistskatt	341	0
1140 Skattereduktioner	-252 823 455	-10 151 000
1200 Indirekta skatter på arbete	581 913 420	-19 536 000
1210 Arbetsgivaravgifter	564 778 746	-18 210 000
1240 Egenavgifter	12 809 175	-365 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-38 689 001	-11 000
1270 Särskild löneskatt	48 667 764	-950 000
1280 Nedsättningar	-6 076 699	0
1290 Tjänstegrupppliv	423 435	0
1300 Skatt på kapital	255 612 596	2 270 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	69 434 494	-603 000
1320 Skatt på företagsvinster	129 635 828	3 043 000
1330 Kupongskatt	7 261 050	0
1340 Avkastningsskatt	4 349 813	0
1350 Fastighetsskatt	32 663 881	-170 000
1360 Stämpelskatt	12 267 530	0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	580 892 265	2 766 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	450 559 840	161 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	26 536 952	0
1430 Energiskatt	47 591 485	423 000
1440 Koldioxidskatt	23 321 585	-180 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 331 590	679 000
1470 Skatt på vägtrafik	21 364 841	1 683 000
1480 Övriga skatter	7 185 972	0
1500 Skatt på import	6 812 759	0
1600 Restförda och övriga skatter	15 254 541	-277 000
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 812 759	0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	2 090 800 203	-31 155 000
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-998 580 690	3 311 000

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 092 219 513	-27 844 000
1900 Periodiseringar	-6 990 001	0
1000 Statens skatteinkomster	1 085 229 512	-27 844 000
Övriga inkomster (kassamässigt)	-42 328 335	97 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	30 833 948	-200 000
3000 Inkomster av försåld egendom	5 000 000	0
4000 Återbetalning av lån	766 470	0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 873 000	0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 910 157	0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-103 711 910	297 000
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	1 042 901 177	-27 747 000

Tabell 12 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2019–2020

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (C)	
	2019	2020
1100 Direkta skatter på arbete	-15 438	-15 768
1111 Statlig inkomstskatt	-3 007	-2 985
1115 Kommunal inkomstskatt	-3 194	-3 139
1120 Allmän pensionsavgift	56	73
1130 Artistskatt	0	0
1140 Skattereduktioner	-9 293	-9 717
1200 Indirekta skatter på arbete	-22 296	-21 967
1210 Arbetsgivaravgifter	-20 103	-19 813
1240 Egenavgifter	-370	-370
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-23	-24
1270 Särskild löneskatt	-1 800	-1 760
1280 Nedsättningar	0	0
1290 Tjänstegruppliv	0	0
1300 Skatt på kapital	2 925	930
1310 Skatt på kapital, hushåll	-563	-563
1320 Skatt på företagsvinster	3 658	1 663
1330 Kupongskatt	0	0

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (C)	
1340 Avkastningsskatt	0	0
1350 Fastighetsskatt	-170	-170
1360 Stämpelskatt	0	0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	1 672	849
1410 Mervärdesskatt, hushåll	161	161
1420 Skatt på alkohol och tobak	0	0
1430 Energiskatt	423	423
1440 Koldioxidskatt	-310	-310
1450 Övriga skatter på energi och miljö	542	536
1470 Skatt på vägtrafik	856	39
1480 Övriga skatter	0	0
1500 Skatt på import	0	0
1600 Restförda och övriga skatter	-573	-573
1700 Avgående poster, skatter till EU	0	0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-33 710	-36 529
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	3 138	3 066
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-30 572	-33 463
1900 Periodiseringar	0	0
1000 Statens skatteinkomster	-30 572	-33 463
Övriga inkomster (kassamässigt)	393	393
2000 Inkomster av statens verksamhet	-200	-200
3000 Inkomster av försåld egendom	0	0
4000 Återbetalning av lån	0	0
5000 Kalkylmässiga inkomster	0	0
6000 Bidrag m.m. från EU	0	0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	593	593
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-30 179	-33 070

Tabell 13 Offentligfinansiella effekter av ändrade skatte- och avgiftsregler, avvikelser från regeringen

Miljarder kronor

Förslag	2018	2019	2020
Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattningen			
Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare	-8,40	-8,70	-8,90
Utbyggt RUT-avdrag	-0,73	-0,73	-0,73
Lägre och enklare beskattning av personaloptioner	-0,70	-0,70	-0,70
Nej till regeringens förslag avseende personaloptioner	0,21	0,21	0,21
Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar	-0,20	-0,20	-0,20
Avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget	-3,10	-3,40	-3,50
Avvisning av regeringens sänkta skiktgränser för statlig inkomstskatt	-2,93	-2,93	-2,93
Sänkt skatt för pensionärer	-0,20	0,00	0,00
Ingångsföretag	-0,60	-0,60	-0,60
Avskaffat avdrag för övriga utgifter	0,80	0,80	0,80
Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar	-0,06	-0,06	-0,06
Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar	1,60	1,60	1,50
Skattereduktion för gåvor	-0,25	-0,25	-0,25
Nej till förmånsbeskattning av privat hälso- och sjukvårdsförsäkring	-0,59	-1,17	-1,17
Avvisning av skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning	0,48	0,48	0,48
Nej till återinförd skattereduktion för fackavgift	1,34	2,67	2,67
Nej till höjd särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	-0,37	-0,37	-0,37
Skatt på arbetsinkomster – socialavgifter m.m.			
	-		
Ingångsavdrag	11,73	-11,56	-11,33
Sommarjobbsavdrag	-0,35	-0,66	-0,66
Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda	-1,10	-1,80	-1,80
Nej till Växa-stöd	2,01	1,65	1,65
Sänkt arbetsgivaravgift för äldre som arbetar	-0,55	-0,93	-0,87
Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder	-0,10	-0,10	-0,10
Skatt på kapitalägande – kapital- och egendomsskatter			
Utökat investeraravdrag	-0,05	-0,05	-0,05
Avskaffad fastighetsskatt på vindkraftverk	-0,03	-0,03	-0,03
Förbättrade regler för generationsväxling av företag	-0,17	-0,17	-0,17
Ingen fastighetsskatt på tomma lokaler på landsbygden som återtas i bruk	-0,10	-0,10	-0,10
Nej till höjd skatt på investeringssparkonto och kapitalförsäkring	-0,79	-0,79	-0,79
Skatt på kapitalanvändning – företagsskatter			
Nya skatteregler för företagssektorn	0,00	0,00	-1,98
Skatt på konsumtion m.m. – energi- och miljöskatter			
Skatt på fossil gas	0,17	0,15	0,14
Sopförbränningskatt	0,64	0,65	0,66
Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvnäringen	0,30	0,30	0,30
Ökad miljöstyrning i fordonskatten	2,00	2,00	2,00

Förslag	2018	2019	2020
Förlängd fordonsskatt	0,01	0,03	0,04
Avvisning av regeringens malus till förmån för grön bilbonus	-0,43	-1,27	-2,10
Skatt på plastbärkassar	0,60	0,60	0,60
Omvandla kväveoxidavgiften till skatt	0,21	0,40	0,40
Kemikalieskatt på kläder och skor	0,22	0,22	0,22
Avvisning av höjd koldioxidskatt för viss värmeproduktion inom EU ETS	-0,08	-0,08	-0,08
Nedsatt energiskatt för elbussar och elbåtar	-0,03	-0,03	-0,03
Återställt skatteundantag från skatteplikt för småskalig produktion av solet	-0,01	-0,01	-0,01
Nej till flygskatt	-1,03	-1,40	-1,42
Höjd återbetalning av dieselskatt	-0,19	-0,29	-0,29
Övrigt			
Höjda skatte- och tulltillägg	0,34	0,34	0,34
Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen	0,05	0,05	0,05

Tabell 14 Specificering

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
1111 Statlig inkomstskatt	-2 916	-3 007	-2 985	
varav	-2 930	-2 930	-2 930	Avvisning av regeringens förändring av skiktgränsen (Prop. 2015/16:1, 2016/17:1, 2017/18:1).
	400	400	400	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2017:705)
	200	200	200	Avskaffat avdrag för övriga utgifter (RUT 2017:671)
	-100	-100	-100	Sänkt skatt för äldre (RUT 2017:1244, egna beräkningar)
	-47	-47	-47	Förbättrade regler för generationsväxling (SOU 2016:76, egna beräkningar)
	-14	-14	-14	Sänkt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 2016:559)
	30	90	100	Sommarjobbsavdrag (RUT 2017:710)
	20	60	70	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	-200	-400	-400	Avvisning av förmånsbeskattning av privata hälso- och sjukvårdsförsäkringar
	-400	-400	-400	Reformerade personaloptioner (RUT 2017:1294)
	120	120	120	Avvisning av regeringens förslag till reformerade personaloptioner (Prop.

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar 2017/18:1)
	5	14	16	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
1115 Kommunal inkomstskatt	-3 333	-3 194	-3 139	
varav	-60	-60	-60	Förbättrade regler för generationsväxling (SOU 2016:76, egna beräkningar)
	600	600	600	Avskaffat avdrag för övriga utgifter (RUT 2017:671)
	-100	-100	-100	Ytterligare miljödifferenterad fordonsskatt (RUT 2017:1217)
	600	600	600	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2017:705)
	-2 300	-2 400	-2 400	Sänkt skatt för äldre (RUT 2017:1244, egna beräkningar)
		300	300	Harmonisering med ytterligare sänkt skatt för äldre
	2 200	2 200	2 200	Avvisning av delar av regeringens sänkta skatt för äldre (Prop. 2017/18:1)
	160	160	160	Avvisning av regeringens förslag till reformerade personaloptioner (Prop. 2017/18:1)
	-500	-500	-500	Reformerade personaloptioner (RUT 2017:1294)
	-60	-60	-60	Återställd nivå för bostadstillägg och garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättning (RUT 2017:711)
	-100	-100	-100	Återställd nivå för den inkomstrelaterade delen av sjuk- och aktivitetsersättningen (RUT 2017:669)
	-100	-100	-100	Återställd nivå för grundnivån i föräldraförsäkringen (RUT 2017:709)
	-30	-80	-90	Avvisning av höjt tak inom sjukpenning (RUT 2017:1500)
	-20	-40	-40	Avvisning av höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättning (RUT 2017:1500)

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
	-20	-30	-40	Avskaffad skattenedsättning på fossil gas (RUT 2017:677)
	-100	-100	-100	Återinförande av bortre tidsgräns i sjukförsäkringen (RUT 2017:674)
	-100	-100	-100	Ny karensdag efter dag 14 i sjukförsäkringen (RUT 2017:675)
	-231	-352	-366	Extratjänster ersätts med matchningsanställningar (RUT 2017:1239, egna beräkningar)
	100	100	100	Höjd garantipension (RUT 2017:1250)
	-500	-600	-600	Reformerad a-kassa (RUT 2017:688, egna beräkningar)
	-2 200	-2 000	-2 000	Tidsgräns inom aktivitetsstödet (RUT 2017:1227, 2017:688, egna beräkningar)
	-240	-240	-240	Ingångsföretag (egna beräkningar)
	-25	-25	-25	Sänkt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 2016:559)
	-100	-100	-100	Avskaffat flyktingundantag inom garantipensionen (RUT 2017:683)
	-50	-50	-60	Avskaffat flyktingundantag inom sjukersättningen (RUT 2017:673)
	110	320	370	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	75	230	270	Sommarjobsavdrag (RUT 2017:710)
	-360	-720	-720	Avvisning av förmånsbeskattning av privata hälso- och sjukvårdsförsäkringar (Prop. 2017/18:1)
	18	53	62	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
1120 Allmän pensionsavgift	22	56	73	
varav	10	30	40	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	10	20	30	Sommarjobsavdrag (RUT 2017:710)

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
	2	6	3	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
	-10			
1140 Skattereduktioner	151	-9 293	-9 717	
varav	-8 400	-8 700	-8 900	Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare (RUT 2017:1358)
	480	480	480	Avvisning av skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning (Prop. 2017/18:1)
	1 340	2 670	2 670	Avvisning av skattereduktion för fackavgift (Prop. 2017/18:1)
	-250	-250	-250	Skattereduktion för gåvor (Prop. 2015/16:1)
	-50	-50	-50	Utökat investeraravdrag (Skatteverket [2016a], egna beräkningar)
	-730	-730	-730	Utbyggt RUT-avdrag (egna beräkningar)
	192	285	272	Extratjänster ersätts med matchningsanställningar (RUT 2017:1239, egna beräkningar)
	100	100	100	Reformerad a-kassa (RUT 2017:688, egna beräkningar)
	500	500	500	Tidsgräns inom aktivitetsstödet (RUT 2017:1227, 2017:688, egna beräkningar)
	-200	-200	-200	Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar (RUT 2017:670)
	-3 100	-3 300	-3 500	Slopad avtrappning av jobbskatteavdraget (RUT 2017:660)
	-20	-50	-60	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	-10	-40	-40	Sommarjobsavdrag (RUT 2017:710)
	-3	-8	-9	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
	-18			
1210 Arbetsgivaravgifter	210	-20 103	-19 813	
varav	-18			Ingångsavdrag (RUT 2017:1115, egna beräkningar)
	732	-18 564	-18 333	

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
	-1 400	-2 300	-2 300	Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda (RUT 2017:1114)
	2 598	2 136	2 136	Avvisning av växa-stöd (Prop. 2017/18:1, 2016/17:1)
	160	160	160	Avvisning av regeringens förslag till reformerade personaloptioner (Prop. 2017/18:1)
	-500	-500	-500	Reformerade personaloptioner (RUT 2017:1294)
	-100	-100	-100	Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder (RUT 2017:895)
	-10	-20	-30	Avskaffad skattenedsättning för fossil gas (RUT 2017:677)
	600	600	600	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2017:705)
		-100	-100	Ytterligare miljödifferentierad fordonsskatt (RUT 2017:1217)
	100	100	100	Återinförande av bortre tidsgräns i sjukförsäkringen (RUT 2017:674)
	-365	-540	-518	Extratjänster ersätts med matchningsanställningar (RUT 2017:1239, egna beräkningar)
	-24	-24	-24	Sänkt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 2016:559)
	80	240	280	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	-400	-780	-780	Sommarjobsavdrag (RUT 2017:710)
	-230	-450	-450	Avvisning av förmånsbeskattning av privata hälso- och sjukvårdsförsäkringar
	13	39	46	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
1240 Egenavgifter	-365	-370	-370	
varav	-360	-360	-360	Ingångsföretag (egna beräkningar)
	-5	-10	-10	Sommarjobsavdrag (RUT 2017:710)
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-11	-23	-24	

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
varav	-10	-20	-20	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	-1	-3	-4	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
1270 Särskild löneskatt	-950	-1 800	-1 760	
varav	-950	-1 800	-1 760	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
1310 Skatt på kapital, hushåll	-603	-563	-563	
varav	-790	-790	-790	Avvisning av höjd skatt på investeringssparkonto och kapitalförsäkring (Prop. 2017/18:1)
	-63	-63	-63	Förbättrade regler för generationsväxling (SOU 2016:76, egna beräkningar)
	40	80	80	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	-90	-90	-90	Avvisning av regeringens förslag till reformerade personaloptioner (Prop. 2017/18:1)
	300	300	300	Reformerade personaloptioner (RUT 2017:1294)
1320 Skatt på företagsvinster	3 043	3 658	1 663	
varav	500	500	500	Reformerade personaloptioner (RUT 2017:1294)
	-140	-140	-140	Avvisning av regeringens förslag till reformerade personaloptioner (Prop. 2017/18:1)
	300	500	500	Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda (RUT 2017:1114)
	-589	-487	-487	Avvisning av växa-stöd (Prop. 2017/18:1, 2016/17:1)
			-1 980	Offentligfinansiellt neutral reform av skatteregler för företagssektorn (Prop. 2017/18:1)
	60	82	83	Avvisning av flygskatt (Prop. 2017/18:1)
	-10	-10		Avskaffad skattenedsättning på fossil gas (RUT 2017:677)

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
	-100	-100	-100	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2017:705)
	-90	-90	-90	Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvindustriell verksamhet (RUT 2017:667)
	-60	-111	-111	Kväveoxidavgiften görs om till en skatt (Naturvårdsverket [2017b, 2014], egna beräkningar)
	-500	-500	-500	Färre och enklare anställningsstöd (RUT 2017:1229)
	8	8	8	Avskaffad fastighetsskatt på vindkraft (Skatteverket [2016b], egna beräkningar)
	28	28	28	Avskaffad fastighetsskatt på outnyttjade lokaler på landsbygden som återtas i bruk (egna beräkningar)
	50	80	80	Ökad återbetalning diesel-skatten (RUT 2017:854)
	-4	-4	-4	Kemikalieskatt på kläder och skor (Kemikalieinspektionen [2013], egna beräkningar)
	-181	-184	-187	Sopförbränningskatt (SCB [2017k] och egna beräkningar)
	30	30	20	Avskaffad särskild löneskatt för äldre (RUT 2017:681, egna beräkningar)
	25	30	20	Sommarjobbsavdrag (RUT 2017:710)
	310	620	620	Avvisning av förmånsbeskattning av privata hälso- och sjukvårdsförsäkringar (Prop. 2017/18:1)
	3 400	3 400	3 400	Ingångsavdrag (RUT 2017:1115, egna beräkningar)
	6	6	3	Klimatbonus för åkerier som tankar förnybart (RUT 2017:1515, egna beräkningar)
1350 Fastighetsskatt	-170	-170	-170	
varav	-42	-42	-42	Avskaffad fastighetsskatt på vindkraft (Skatteverket [2016b], egna beräkningar)
	-128	-128	-128	Avskaffad fastighetsskatt på outnyttjade lokaler på landsbygden som återtas i bruk (egna beräkningar)

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
1410 Mervärdesskatt, hushåll	161	161	161	
varav	-10	-10	-10	Avvisning av flygskatt (Prop. 2017/18:1)
	10	10	10	Avskaffad skattenedsättning på fossil gas (RUT 2017:677)
	120	120	120	Plastpåseskatt (RUT 2016:1334, egna beräkningar)
	41	41	41	Kemikalieskatt på kläder och skor (Kemikalieinspektionen [2013], egna beräkningar)
1430 Energiskatt	423	423	423	
varav	-30	-30	-30	Nedsatt energiskatt för elbussar och elbåtar (egna beräkningar)
	-5	-5	-5	Nej till skatt på förnybart (egna beräkningar)
	210	210	210	Avskaffad skattenedsättning på fossil gas (RUT 2017:677)
	250	250	250	Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvindustriell verksamhet (RUT 2017:667)
	-2	-2	-2	Nej till att avskaffa försäkranssystemet (egna beräkningar)
1440 Koldioxidskatt	-180	-310	-310	
varav	-80	-80	-80	Avvisning av förslag till höjd koldioxidskatt för viss värmeproduktion inom EU ETS (Prop. 2017/18:1)
	140	140	140	Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvindustriell verksamhet (RUT 2017:667)
	-240	-370	-370	Höjd återbetalning av dieselskatt (RUT 2017:854)
Övriga skatter på 1450 energi och miljö	679	542	536	
varav	-1 080	-1 472	-1 493	Avvisning av flygskatt (Prop. 2017/18:1)
	274	514	514	Kväveoxidavgiften görs om till en skatt (Naturvårdsverket [2017b, 2014], egna beräkningar)
	480	480	480	Plastpåseskatt (RUT 2016:1334, egna beräkningar)

Inkomsttitel	2018	2019	2020	Kommentar
	183	183	183	Kemikalieskatt på kläder och skor (Kemikalieinspektionen [2013], egna beräkningar)
	822	837	852	Sopförbränningsskatt (SCB [2017k] och egna beräkningar)
1470 Skatt på vägtrafik	1 683	856	39	
varav	-430	-1 270	-2 100	Avvisning av regeringens malus till förmån för grön bilbonus (Prop. 2017/18:1)
	13	26	39	Förlängd fordonsskatt (RUT 2017:435, egna beräkningar)
	2 100	2 100	2 100	Ytterligare miljödifferenterad fordonsskatt (RUT 2017:1217)
1600 Restförda och övriga skatter	-277	-573	-573	
varav	-370	-370	-370	Avvisning av höjd särskild skatt för utomlands bosatta (Prop. 2017/18:1)
	340	340	340	Höjda skatte- och tulltillägg (RUT 2017:676)
	50	50	50	Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen (egna beräkningar)
	-297	-593	-593	Kväveoxidavgiften görs om till en skatt (Naturvårdsverket [2017b, 2014], egna beräkningar)
2000 Inkomster av statens verksamhet	-200	-200	-200	
varav	-200	-200	-200	Reformerad a-kassa (egna beräkningar)
7000 Avräkningar m.m. i anslutning i skattesystemet	297	593	593	
varav	297	593	593	Kväveoxidavgiften görs om till en skatt (Naturvårdsverket [2017b, 2014], egna beräkningar)

16 Utgifter

Centerpartiet strävar efter ett samhälle där makt ska finnas nära människor. Närodlad politik kallar vi det. Det betyder att staten i vissa fall bör stå tillbaka, till förmån för kommuner, landsting och regioner. Inte minst bör också en större andel av de resurser som skapas i Sverige stanna kvar i de regioner och verksamheter och hos de människor

där de skapats. På så vis ökar människors makt över sina egna liv och företags möjlighet att växa och anställa förstärks.

Som beskrevs i kapitel 13.5 föreslår Centerpartiet att ett antal riktade statsbidrag tas bort till förmån för en förstärkning av de generella statsbidragen till kommuner och landsting.

Tabell 15 Förslag till utgiftsramar 2018

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1 Rikets styrelse	14 531 335	-422 660
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	16 285 547	-328 890
3 Skatt, tull och exekution	11 399 384	-141 990
4 Rättsväsendet	45 776 783	938 300
5 Internationell samverkan	2 009 032	-63 660
6 Försvar och samhällets krisberedskap	53 835 520	-3 000
7 Internationellt bistånd	42 985 209	0
8 Migration	15 748 230	-45 030
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77 696 041	-7 825 220
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102 615 229	-8 795 180
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 635 669	-785 080
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	94 586 418	-1 303 000
13 Integration och jämställdhet	25 600 209	-405 355
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	74 083 840	-11 994 796
15 Studiestöd	24 352 692	-1 521 900
16 Utbildning och universitetsforskning	77 965 638	-3 730 943
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 879 752	-901 694
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 951 648	-4 056 999
19 Regional tillväxt	3 921 525	-507 000
20 Allmän miljö- och naturvård	10 772 788	-2 430 120
21 Energi	3 588 354	-150 130
22 Kommunikationer	56 418 505	-1 469 010
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 253 779	-41 720
24 Näringsliv	7 370 651	-610 410
25 Allmänna bidrag till kommuner	111 385 385	7 010 000
26 Statsskuldräntor m.m.	11 355 200	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	39 510 631	0
Summa utgiftsområden	1 000 514 994	-39 585 487
Minskning av anslagsbehållningar	-8 479 386	0
Summa utgifter	992 035 608	-39 585 487
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	6 548 487	0
Kassamässig korrigerering	0	0
Summa	998 584 095	-39 585 487

Tabell 16 Förslag till utgiftsramar 2019–2020, miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen (C)	
	2019	2020
1 Rikets styrelse	-394	-409
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-301	-316
3 Skatt, tull och exekution	-167	-226
4 Rättsväsendet	1 006	1 039
5 Internationell samverkan	-65	-66
6 Försvar och samhällets krisberedskap	1 097	1 097
7 Internationellt bistånd	0	0
8 Migration	-79	-116
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-5 983	-5 631
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-9 311	-9 615
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-785	-687
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-1 390	-1 383
13 Integration och jämställdhet	-760	-997
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-13 744	-14 995
15 Studiestöd	-2 221	-2 246
16 Utbildning och universitetsforskning	-5 769	-7 281
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-886	-905
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-4 159	-5 725
19 Regional tillväxt	-1 513	-2 513
20 Allmän miljö- och naturvård	-4 155	-4 686
21 Energi	-127	-71
22 Kommunikationer	-289	-437
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-83	-151
24 Näringsliv	-594	-303
25 Allmänna bidrag till kommuner	8 724	11 354
26 Statsskuldräntor m.m.	0	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	0	0
Summa utgiftsområden	-41 947	-45 269
Minskning av anslagsbehållningar	0	0
Summa utgifter	-41 947	-45 269
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	0	0
Kassamässig korrigerering	0	0
Summa	-41 947	-45 269

16.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Den svenska demokratin är i grunden välfungerande och värd att försvara. Folkviljan ska kanaliseras genom en effektiv förvaltning inom såväl Regeringskansliet som riksdagen, med respekt för olika minoriteter, och granskas av oberoende medier. En stor del av de politiska institutioner som är ämnade att säkerställa detta återfinns inom utgiftsområde 1.

Den svenska demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas till en föränderlig värld. De offentliga institutioner vars uppgift det är att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val måste göra så på ett effektivt och transparent sätt.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 17 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 1 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	139 199	
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	904 666	
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	814 471	
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	120 000	
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	96 689	-460
3:1 Sametinget	53 901	-200
4:1 Regeringskansliet m.m.	7 779 310	-310 660
5:1 Länsstyrelserna m.m.	2 978 666	-50 120
6:1 Allmänna val och demokrati	555 890	-50 300
6:2 Justitiekanslern	49 576	-250
6:3 Datainspektionen	85 314	-290
6:4 Valmyndigheten	19 937	-100
6:5 Stöd till politiska partier	166 950	
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	122 917	
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500	
8:1 Presstödet	567 119	
8:2 Myndigheten för press, radio och tv	33 967	-160
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	28 263	-10 120
Summa	14 531 335	-422 660

Tabell 18 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 1 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten			
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.			
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag			
2:3 Riksdagens fastighetsanslag			
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	-0,5	-0,9	-1,4
3:1 Sametinget	-0,2	-0,4	-0,7
	-		
4:1 Regeringskansliet m.m.	310,7	-287,8	-321,4
5:1 Länsstyrelserna m.m.	-50,1	-58,6	-73,4
6:1 Allmänna val och demokrati	-50,3	-34,8	
6:2 Justitiekanslern	-0,3	-0,5	-0,8
			212

		2018	2019	2020
6:3	Datainspektionen	-0,3	-0,6	-0,8
6:4	Valmyndigheten	-0,1	-0,2	-0,3
6:5	Stöd till politiska partier			
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter			
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer			
8:1	Presstödet			
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	-0,2	-0,3	-0,5
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	-10,1	-10,2	-10,3
	Summa	-423	-394	-409

Centerpartiets överväganden

Anslag 4:1 Regeringskansliet m.m. föreslås minska med 39 miljoner kronor år 2018 till följd av att en anslagshöjning från budgetpropositionen för 2017 dras tillbaka. Vidare föreslås anslaget minska med 2,5 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning relaterad till migrationskostnader dras in. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2,5 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås därtill minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare tillfällig anslagshöjning, relaterad till migrationskostnader, dras in i förtid. Därtill föreslås anslaget minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning för främjandeinsatser avbryts. Anslaget föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning för att stärka svensk kapacitet för medling och konfliktförebyggande avbryts. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 175 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare allmän resursförstärkning dras in.

Anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare resursförstärkning ämnad att korta handläggningstider för byggande avbryts. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor per år 2019–2020. Anslaget föreslås vidare minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning avseende bland annat miljötillsyn avbryts. Centerpartiet har egna satsningar på bland annat detta, som beskrivs i närmare detalj i kapitel 8. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning avsedd för informationsinsatser krig betaltjänster på landsbygden avbryts. Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på snabbare miljöprovningar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 25 miljoner kronor per år från och med 2019.

Anslaget 6:1 Allmänna val och demokrati föreslås minska med 50,3 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om valdeltagandeinsatser avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 34,8 miljoner kronor år 2019.

Anslag 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med

motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till anslagshöjning avvisas.

Centerpartiet föreslår också att PLO-uppräknningen begränsas med 30 procent. Detta påverkar anslagen 2:4, 3:1, 4:1, 5:1, 6:2, 6:3, 6:4, 8:2 och 9:1.

16.2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 omfattar finansmarknadspolitiken samt en stor del av den övriga förvaltningspolitiken.

Centerpartiet strävar efter en ökad finansiell stabilitet. Hushållens och företagens tillgång till finansiella tjänster är viktig. Valfungerande marknader för riskhantering och allokering av kapital till produktiva investeringar är ett fundament för ekonomisk tillväxt. Sådana tjänster bör erbjudas med ett starkt konsumentskydd och på ett sätt som inte äventyrar den finansiella stabiliteten.

Finansinspektionens arbete med tillsyn och deras mandat att hantera de risker som är förknippade med hushållens skuldsättning är här viktiga. Också Riksgäldens roll som resolutionsmyndighet, statens internbank och skuldförvaltare är av största vikt.

Att granska det offentliga verksamheten är också centralt för att kontinuerligt förbättra den offentliga sektorns arbete. Här fyller Statistiska centralbyrån, Riksrevisionen, Statskontoret och Finanspolitiska rådet viktiga funktioner. Tilltron till den statliga förvaltningens effektivitet påverkar i förlängningen tilltron till den svenska demokratis förmåga att lösa de uppgifter den åläggs.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 19 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 2 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statskontoret	96 727	-4 240
1:2	Kammarkollegiet	71 923	-330
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	17 550	
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443	
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	13 227 000	
1:6	Finanspolitiska rådet	10 078	-80
1:7	Konjunkturinstitutet	64 571	-330
1:8	Ekonomistyrningsverket	174 581	-10 770
1:9	Statistiska centralbyrån	557 223	-3 810
1:10	Bidragsfastigheter	269 000	
1:11	Finansinspektionen	602 798	-26 180
1:12	Riksgäldskontoret	327 642	-3 570
1:13	Bokföringsnämnden	10 133	-50
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	223 142	
1:15	Riksrevisionen	329 737	
1:16	Finansmarknadsforskning	29 913	0

1:17	Upphandlingsmyndigheten	94 036	-9 400
1:18	Digitaliseringsmyndigheten	177 050	-130
	Nya anslag		
2:1	Lönekostnader i staten		-336 000
2:2	Ålderspensionsavgift för unga		135 000
2:3	Sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm		-69 000
	Summa	16 285 547	-328 890

Tabell 20 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 2 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Statskontoret	-4,2	-4,7	-5,2
1:2	Kammarkollegiet	-0,3	-0,6	-1,0
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter			
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor			
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.			
1:6	Finanspolitiska rådet	-0,1	-0,1	-0,2
1:7	Konjunkturinstitutet	-0,3	-0,7	-1,0
1:8	Ekonomistyrningsverket	-10,8	-11,6	-12,4
1:9	Statistiska centralbyrån	-3,8	-10,5	-13,5
1:10	Bidragsfastigheter			
1:11	Finansinspektionen	-26,2	-28,7	-31,4
1:12	Riksgäldskontoret	-3,6	-5,1	-6,8
1:13	Bokföringsnämnden	-0,1	-0,1	-0,2
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter			
1:15	Riksrevisionen			
1:16	Finansmarknadsforskning	0,0	-0,1	-0,3
1:17	Upphandlingsmyndigheten	-9,4	-10,8	-8,3
1:18	Digitaliseringsmyndigheten	-0,1	-0,5	-0,9
	Nya anslag			
2:1	Lönekostnader i staten	-336,0	-338,0	-305,0
2:2	Ålderspensionsavgift för unga	135,0	280,0	290,0
2:3	Sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm	-69,0	-169,0	-220,0
	Summa	-329	-301	-316

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Statskontoret föreslås minska med 3,5 miljoner kronor år 2018, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende förbättrad förvaltningskultur avbryts.

Anslag 1:8 Ekonomistyrningsverket föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende digitala tjänster dras in. Denna satsning bör kunna finansieras inom ramen för myndighetens normala anslag.

Anslag 1:9 Statistiska centralbyrån föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om ekonomisk redovisning på skolenhetsnivå avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5 miljoner kronor per år 2019–2020.

Anslag 1:11 Finansinspektionen föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att delar av regeringens föreslagna anslagshöjningar avvisas. Anslaget föreslås därutöver minska med 7 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning från budgetpropositionen för 2016 dras tillbaka. Anslaget föreslås därutöver minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en anslagshöjning som härrör från budgetpropositionen för 2016 dras tillbaka.

Anslag 1:17 Upphandlingsmyndigheten föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om information om produktionsvillkor i andra länder avvisas. Anslaget föreslås därutöver minska med 2 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning avseende sociala utfallskontrakt avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 miljoner kronor år 2019. Anslaget föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en anslagshöjning från budgetpropositionen för 2016 dras tillbaka.

Ett nytt anslag, 2:1 Lönekostnader i staten, föreslås inom utgiftsområdet. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 30 miljoner kronor år 2019 och 10 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett ingångsavdrag. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobbsavdrag. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor år 2019 och 10 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås därtill öka med 4 miljoner år 2018 kronor på grund av Centerpartiets förslag om klimatbonus för åkerier som tankar förnybart. Anslaget beräknas öka med 12 miljoner kronor år 2019 och 15 miljoner kronor år 2020 av samma anledning.

Ett nytt anslag, 2:2 Ålderspensionsavgift för unga, föreslås inom utgiftsområdet. Anslaget föreslås öka med 135 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobbsavdrag. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 280 miljoner kronor år 2019 och med 290 miljoner kronor år 2020.

Ett nytt anslag, 2:3 Sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm, föreslås inom utgiftsområdet. Anslaget föreslås minska med 69 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 169 miljoner kronor år 2019 och med 220 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår en nedsättning av PLO-uppräknningen. Detta påverkar anslagen 1:1, 1:2, 1:6, 1:7, 1:8, 1:9, 1:11, 1:12, 1:13, 1:16, 1:17 och 1:18.

16.3 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Att på ett rättssäkert och effektivt sätt säkerställa att beslutade skatter inbetalas är en grundförutsättning för finansieringen av viktig offentlig verksamhet. Det är också en fråga om likabehandling och värnandet av tilliten till det offentliga.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 21 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 3 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Skatteverket	7 590 735	-100 610
1:2	Tullverket	1 862 074	-6 370
1:3	Kronofogdemyndigheten	1 946 575	-35 010
	Summa	11 399 384	-141 990

Tabell 22 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 3 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Skatteverket	-100,6	-118,5	-157,8
1:2	Tullverket	-6,4	-14,9	-24,2
1:3	Kronofogdemyndigheten	-35,0	-34,1	-44,0
	Summa	-142	-167	-226

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Skatteverket föreslås minska med 43 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska motsvarande belopp kommande år, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende finansiering av tjänsten Mina meddelanden dras in. Denna tjänst bör kunna finansieras inom ramen för myndighetens reguljära anslag. Anslaget föreslås därtill minskas med 18 miljoner kronor till följd av att en resursförstärkning avvisas.

Anslag 1:2 Tullverket föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en giftfri vardag. Resurserna är ämnade att användas för ökad kontroll av importerade varor.

Anslag 1:3 Kronofogdemyndigheten föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning från budgetpropositionen för 2016 dras tillbaka. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, dras tillbaka.

Centerpartiet föreslår en lägre PLO-uppräknning. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:2 och 1:3.

16.4 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Att värna ett välfungerande rättsväsende är en av statens kärnverksamheter. Människor ska kunna känna trygghet i hela landet och deras fri- och rättigheter ska skyddas. Vid

kränkningar av dessa rättigheter ska skyldiga identifieras, dömas och straffas på ett rättssäkert sätt. Så byggs en välfungerande rättsstat.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 23 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 4 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Polismyndigheten	24 516 124	839 300
1:2	Säkerhetspolisen	1 492 507	
1:3	Åklagarmyndigheten	1 519 317	46 000
1:4	Ekobrottsmyndigheten	677 008	
1:5	Sveriges Domstolar	5 601 459	28 000
1:6	Kriminalvården	8 648 702	
1:7	Brottsförebyggande rådet	148 270	
1:8	Rättsmedicinalverket	425 276	
1:9	Gentekniknämnden	5 547	
1:10	Brottsoffermyndigheten	47 233	
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	121 953	
1:12	Rättsliga biträden m.m.	2 354 657	
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 987	
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	24 174	
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47 157	25 000
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	18 272	
1:17	Domarnämnden	8 140	
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	81 000	
	Summa	45 776 783	938 300

Tabell 24 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 4 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Polismyndigheten	839,3	889,3	939,3
1:2	Säkerhetspolisen			
1:3	Åklagarmyndigheten	46,0	64,0	47,0
1:4	Ekobrottsmyndigheten			
1:5	Sveriges Domstolar	28,0	28,0	28,0
1:6	Kriminalvården			
1:7	Brottsförebyggande rådet			
1:8	Rättsmedicinalverket			
1:9	Gentekniknämnden			
1:10	Brottsoffermyndigheten			

		2018	2019	2020
1:11	Ersättning för skador på grund av brott			
1:12	Rättsliga biträden m.m.			
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.			
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar			
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	25,0	25,0	25,0
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten			
1:17	Domarnämnden			
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet			
	Summa	938	1 006	1 039

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Polismyndigheten föreslås minska med 2 000 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning till polisen avslås. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 2 300 miljoner kronor år 2019 och med 2 800 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 0,3 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till Jämställdhetsmyndigheten avslås. Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning, från budgetpropositionen för 2017, avseende cabotageverksamhet, dras tillbaka. Anslaget föreslås öka med 1 680 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på fler polisanställda. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 980 miljoner kronor år 2019 och med 2 480 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 700 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på högre polislöner. Anslaget föreslås öka med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på förstärkt arbete mot terror. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på nationellt forensiskt centrum. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor år 2019 och med 150 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på ett utökat program för vittnesskydd. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på att inrätta en beredskapspolis. Anslaget föreslås öka med 120 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på förstärkt utredningsverksamhet, särskilt avseende vardagsbrott. Anslaget föreslås öka med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en utbildning för att motverka hederskultur. Anslaget föreslås öka med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på att motverka sexuella ofredanden på offentlig plats.

Anslag 1:3 Åklagarmyndigheten föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning avslås. Anslaget föreslås öka med 58 miljoner kronor

år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på fler åklagare. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 76 miljoner kronor år 2019 och med 59 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en utbildning för att motverka hederskultur.

Anslag 1:5 Sveriges Domstolar föreslås öka med 3 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på en utbildning för att motverka hederskultur. Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på snabbare miljöprovningar.

Anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på lokalt brottsförebyggande arbete.

16.5 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Det försämrade omvärldsläget oroar. På flera håll i världen ser vi att frihet, öppenhet och demokrati utmanas. Samtidigt är det många indikatorer som pekar åt rätt håll. Den extrema fattigdomen minskar, hungern minskar och barnarbetet minskar. Detta gör också att allt fler människor har tillgång till mat och arbete, att fler barn kan gå i skolan och att fler kvinnor överlever graviditet och förlossning. Livslängden ökar och barnadödligheten minskar.

Världshandeln ökar i betydelse och allt fler länder knyts på så sätt allt närmare varandra. Sveriges välstånd är i hög grad byggt på frihandel och på att bejaka öppenhet mot omvärlden. Därför är det för Centerpartiet en självklarhet att fortsätta arbetet för ökad handel, där vi tar bort tullar, handelsstörande subventioner och hinder mot resten av världen.

Centerpartiet vill därutöver fortsätta att stärka det svenska internationella engagemanget och bidra än mer till att trygga fred och säkerhet i världen. Sveriges engagemang stärker kvinnor, stöttar civilsamhället och hjälper till att lägga grunden för människor att starta egna verksamheter. Genom svenskt engagemang ökar möjligheten för att fler människor kan lyftas ur fattigdom.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 25 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 5 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Avgifter till internationella organisationer	1 328 554	
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	192 276	-45 420
1:3	Nordiskt samarbete	15 595	
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	13 826	
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	43 432	-150
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	54 358	-9 000
1:7	Bidrag till Stockholms internationella	28 402	-4 000

	fredsforskningsinstitut (Sipri)		
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19 175	-2 500
1:9	Svenska institutet	123 724	-2 590
1:10	Information om Sverige i utlandet	15 475	
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	174 215	
	Summa	2 009 032	-63 660

Tabell 26 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 5 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Avgifter till internationella organisationer			
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	-45,4	-45,9	-46,5
1:3	Nordiskt samarbete			
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet			
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	-0,2	-0,3	-0,5
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9,0	-9,0	-9,0
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri)	-4,0	-4,0	-4,0
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	-2,5	-2,5	-2,5
1:9	Svenska institutet	-2,6	-3,2	-3,8
1:10	Information om Sverige i utlandet			
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen			
	Summa	-64	-65	-66

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet föreslås minska med 35 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning delvis avvisas. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende fredsdiplomati, återställs.

Anslag 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning föreslås minska med 9 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till anslagshöjning avvisas.

Anslag 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till anslagshöjning avvisas. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 miljon kronor per år från och med 2019.

Anslag 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI) föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens föreslagna anslagshöjning avvisas.

Anslag 1:9 Svenska institutet föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till anslagshöjning avseende informationsinsatser avvisas.

Centerpartiet föreslår en lägre PLO-uppräknning. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:2, 1:5 och 1:9.

16.6 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt närområde och i EU. När Sverige och vår närmiljö möter en ökad militär aktivitet i Östersjön, och våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta, krävs nya åtgärder.

Det nya säkerhetspolitiska läget ställer skärpta krav på den svenska försvarsförmågan. Centerpartiet har länge velat att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser.

Centerpartiet är därför stolta över att vara en del av försvarsöverenskommelsen, inom vilken Centerpartiet har drivit på för resurstillskott till Försvarsmakten i syfte att öka myndighetens förmåga.

Centerpartiet har mot bakgrund av behovet av en tydlig, solidarisk och hållbar säkerhetspolitik också föreslagit att Sverige ska gå med i Nato.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 27 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 6 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	34 940 784	
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt	1 147 159	
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	10 816 324	
1:4	Forskning och teknikutveckling	641 905	
1:5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10 792	
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	169 036	
1:7	Officersutbildning m.m.	218 329	
1:8	Försvarets radioanstalt	1 106 408	
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	180 479	
1:10	Nämnder m.m.	6 301	
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	91 559	
1:12	Försvarsunderrättelsesdomstolen	9 246	
2:1	Kustbevakningen	1 142 760	

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	74 850	
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.	21 080	
2:4	Krisberedskap	1 286 310	
2:5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	305 171	
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 169 221	
2:7	Statens haverikommission	46 150	
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	393 078	-3 000
4:1	Elsäkerhetsverket	58 578	
	Summa	53 835 520	-3 000

Tabell 28 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 6 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap		450	450
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt		650	650
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar			
1:4	Forskning och teknikutveckling			
1:5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten			
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet			
1:7	Officersutbildning m.m.			
1:8	Försvarets radioanstalt			
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut			
1:10	Nämnder m.m.			
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.			
1:12	Försvarsunderrättelsedomstolen			
2:1	Kustbevakningen			
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor			
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.			
2:4	Krisberedskap			
2:5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal			
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap			
2:7	Statens haverikommission			
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	-3	-3	-3
4:1	Elsäkerhetsverket			
	Summa	-3	1 097	1 097

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap beräknas öka med 450 miljoner kronor per år, från och med 2019, till följd av Centerpartiets satsning på en stärkt svensk försvarsförmåga.

Anslag 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar beräknas öka med 650 miljoner kronor per år, från och med 2019, till följd av Centerpartiets satsning på en stärkt svensk försvarsförmåga.

Anslaget 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten föreslås minska med 3 miljoner kronor 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en anslagshöjning avsedd att gå till ideella miljöorganisationer avvisas.

16.7 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Biståndet är ett centralt verktyg i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. Sedan länge har Sverige varit en viktig aktör och bidragsgivare till internationellt arbete för fattigdomsbekämpning och bättre miljö, genom bland annat klimatbistånd.

Att möta klimatutmaningen, stärka demokratin och jämställdheten samt öka respekten för mänskliga rättigheter var vägledande värden för det svenska biståndet under alliansregeringen. Det är också värden som är helt centrala i Centerpartiets biståndspolitik. Svenskt bistånd bör fortsätta att stödja frihetskämpar och stärka yttrandefriheten, samt förbättra möjligheterna för fattiga människor att dra nytta av ekonomisk tillväxt genom förbättrad tillgång till utbildning, hälsovård och fler och bättre jobb. Genom ett ambitiöst stöd vid kriser, krig och katastrofer ska vi fortsätta att bidra till att rädda liv och lindra nöd.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 29 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 7 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Bistandsverksamhet	41 606 382	
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 171 090	
1:3	Nordiska Afrikainstitutet	16 103	
1:4	Folke Bernadotteakademin	123 955	
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000	
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd	17 679	
	Summa	42 985 209	0

Tabell 30 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 7 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
--	------	------	------

1:1	Biståndsverksamhet			
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)			
1:3	Nordiska Afrikainstitutet			
1:4	Folke Bernadotteakademin			
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete			
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd			
	Summa	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet har inget att invända mot den av regeringen föreslagna anslagsfördelningen. För en beskrivning av hur Centerpartiet vill prioritera inom biståndspolitiken, se kapitel 11.3.

16.8 Utgiftsområde 8 Migration

Centerpartiets migrationspolitik grundar sig på övertygelsen att möjligheten att söka asyl är en förutsättning för att kunna erbjuda människor skydd för sina grundläggande fri- och rättigheter. Centerpartiet värnar därför rätten att söka asyl. Samtidigt är vi beredda att ta ansvar, föreslå handlingskraftiga reformer och förhandla med andra partier för att få till stånd breda överenskommelser kring en långsiktigt hållbar migrationspolitik.

När regeringen värnar alla kostnadskrävande förmåner, men förvägrar människor deras rätt att söka skydd, värnar Centerpartiet människors rätt att söka skydd, men inte alla förmåner.

För att säkerställa ett rättssäkert och kostnadseffektivt mottagande krävs ett antal saker. Ansökningsprocessen, med tillhörande väntetider, måste kontinuerligt ses över i syfte att minska de passiva väntetiderna och öka möjligheten till snabba och rättssäkra beslut. Arbetet med återvändande för de som får avslag på sin asylansökan måste ske på ett effektivt sätt och integrationen för de som får stanna måste sätta igång direkt.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 31 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 8 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Migrationsverket	5 315 835	-35 890
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	8 101 000	-2 000
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	77 915	
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	959 878	-7 140
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	288 800	
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	305 150	
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	349 202	

1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	155 450	
1:9	Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.	195 000	
	Summa	15 748 230	-45 030

Tabell 32 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 8 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Migrationsverket	-35,9	-64,6	-96,0
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	-2,0	-2,0	-2,0
1:3	Migrationspolitiska åtgärder			
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-7,1	-12,3	-17,8
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål			
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden			
1:7	Utresor för avvisade och utvisade			
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar			
1:9	Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.			
	Summa	-45	-79	-116

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 Ersättningar och bostadskostnader föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Centerpartiet föreslår en lägre PLO-uppräknings. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1 och 1:4.

16.9 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut.

Grunden för att kunna öka välfärdssatsningarna i Sverige är dels att resurserna används ännu bättre och dels att tillväxt och sysselsättningen ökar, vilket i sin tur ökar skatteintäkterna. Under alliansregeringen ledde ökad sysselsättning till att medlen till välfärden ökade kraftfullt, trots en långvarig internationell kris.

Under utgiftsområde 9 finns ett antal riktade satsningar på vård. Några av dessa föreslår Centerpartiet ska utgå. Som beskrivits i kapitel 13.5 föreslår Centerpartiet generellt att riktade statsbidrag bör minska till förmån för generella statsbidrag. Centerpartiets förslag kring generella statsbidrag återfinns i kapitel 17.25.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 33 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 9 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	35 408	-160
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	82 724	-3 400
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	143 295	-700
1:4	Tandvårdsförmåner	6 332 439	-555 000
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	26 582 000	-434 000
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	7 096 286	-3 297 000
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden	465 030	
1:8	Bidrag till psykiatri	1 755 493	350 000
1:9	Läkemedelsverket	134 537	-730
1:10	E-hälsomyndigheten	145 722	-500
2:1	Folkhälsomyndigheten	383 014	-2 460
2:2	Insatser för vaccinberedskap	88 500	
2:3	Bidrag till WHO	43 665	
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	75 502	
3:1	Myndigheten för delaktighet	59 348	-440
3:2	Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742	-6 000
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	24 333	-110
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	767 514	-350 000
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 395	
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	25 693 300	
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 517 490	-2 182 000
4:6	Statens institutionsstyrelse	1 082 555	-4 690
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 508 915	-1 274 700
5:1	Barnombudsmannen	24 923	-110
5:2	Barnets rättigheter	22 261	
6:1	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	195 629	-50 000
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	34 576	-170
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	606 503	5 000
8:1	Socialstyrelsen	658 637	-13 180
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	684 305	-4 870
	Summa	77 696 041	-7 825 220

Tabell 34 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 9 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	-0,2	-0,3	-0,5
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	-3,4	-3,8	-4,2
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	-0,7	-1,4	-2,1
1:4	Tandvårdsförmåner	-555,0	-737,0	-737,0
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-434,0	-434,0	-434,0
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-3 297,0	-3 297,0	-3 167,0
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden			
1:8	Bidrag till psykiatri	350,0	350,0	350,0
1:9	Läkemedelsverket	-0,7	-1,4	-2,1
1:10	E-hälsomyndigheten	-0,5	-1,2	-1,9
2:1	Folkhälsomyndigheten	-2,5	-4,3	-6,3
2:2	Insatser för vaccinberedskap			
2:3	Bidrag till WHO			
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar			
3:1	Myndigheten för delaktighet	-0,4	-0,7	-1,0
3:2	Bidrag till funktionshindersorganisationer	-6,0	-6,0	-6,0
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	-0,1	-0,2	-0,4
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-350,0	-350,0	-350,0
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning			
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning			
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	-2 182,0	-182,0	-412,0
4:6	Statens institutionsstyrelse	-4,7	-9,3	-14,4
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-1 274,7	-1 274,7	-824,7
5:1	Barnombudsmannen	-0,1	-0,2	-0,4
5:2	Barnets rättigheter			
6:1	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	-50,0	-20,0	
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	-0,2	-0,3	-0,5
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	5,0	10,0	10,0
8:1	Socialstyrelsen	-13,2	-11,2	-14,4
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-4,9	-8,3	-12,0
	Summa	-7 825	-5 983	-5 631

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende kunskap om arbetsmiljö återställs.

Anslag 1:4 Tandvårdsförmåner föreslås minska med 531 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en höjning av det allmänna tandvårdsbidraget avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 750 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås öka med 76 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare reform, avseende avgiftsfri tandvård för unga vuxna, avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 113 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare beslutad anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende det allmänna tandvårdsbidraget, återställs.

Anslag 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna föreslås minska med 407 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende gratis läkemedel för barn, återställs. Anslaget föreslås minska med 27 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att en tidigare beslutad anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende gratis preventivmedel för unga, återställs.

Anslag 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, föreslås minska med 1 000 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att införa en patientmiljard avvisas. Anslaget föreslås minska med 2 000 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en personalsatsning i vården avvisas. Som beskrivits i kapitel 13.5 föreslår Centerpartiet att denna typ av riktade statsbidrag ersätts med generella. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ett kunskapscentrum för läkemedel i miljön avvisas. Centerpartiet har, inom ramen för den blå miljarden, egna förslag på detta område. Anslaget föreslås minska med 137 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en satsning på barnhälsovården avvisas. Som tidigare nämnts vill Centerpartiet i stället öka de generella statsbidragen till landstingen. Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att en tidigare beslutad anslagshöjning avseende kroniska sjukdomar återställs. Anslaget föreslås minska med 130 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare beslutad anslagshöjning avseende en riktad och tidsbegränsad primärvårdssatsning avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 130 miljoner kronor också år 2019. Anslaget föreslås minska med 1 000 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende inrättandet av en professionsmiljard återställs. Anslaget föreslås öka med 1 000 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en tillgänglighetsmiljard.

Anslag 1:8 Bidrag till psykiatri föreslås minska med 100 miljoner kronor, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens

förslag om en satsning på barn och ungas psykiska hälsa avvisas. Centerpartiet har i stället egna satsningar på detta område. Anslaget föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens satsning på nyanlända barn och ungas psykiska hälsa avvisas.

Centerpartiet har egna satsningar inom detta område. Anslaget föreslås öka med 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på ökad tillgänglighet inom barn- och ungdomspsykiatri. Anslaget föreslås öka med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på nyanlända barn och ungas psykiska hälsa.

Anslag 3:2 Bidrag till funktionshinderorganisationer föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare allmän anslagshöjning återställs.

Anslag 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshinderomsorgen föreslås minska med 350 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om habiliteringsersättning avvisas. Centerpartiet vill, som beskrivits tidigare, ersätta riktade statsbidrag med generella.

Anslag 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet föreslås minska med 12 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om stöd till samordning avvisas. Anslaget föreslås minska med 2 000 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende en tidsbegränsad satsning på personaltäthet inom äldreomsorgen, återställs. Anslaget föreslås minska med 170 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende subvention av bostäder för äldre, återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 170 miljoner kronor år 2019 och med 400 miljoner kronor år 2020.

Anslag 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om kommunbidrag för att motverka hemlöshet avvisas. Centerpartiet förespråkar i stället generellt höjda statsbidrag till kommunerna, då den typ av mycket små satsningar som regeringen föreslår har begränsade möjligheter att leda till faktisk förändring. Anslaget föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om bemanning i den sociala ungdomsvården avvisas. Anslaget föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om avgiftsfria aktiviteter under loven avvisas. Anslaget föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om avgiftsfri simskola avvisas. Anslaget föreslås öka med 0,3 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till Jämställdhetsmyndigheten avvisas. Anslaget föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende barn- och ungdomsvård återställs. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 250 miljoner kronor år 2019. Centerpartiet förespråkar i stället höjda generella statsbidrag till kommuner och landsting. Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende sommarlovsstöd avvisas.

Anslag 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen 2017, återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor år 2018.

Anslag 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med 10 miljoner kronor per år från och med 2019, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till en ny myndighet för arbetsmiljökunskap avvisas.

Anslag 8:1 Socialstyrelsen föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med 5 miljoner kronor per år därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende inrättandet av ett kunskapscentrum återställs.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt av PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:9, 1:10, 2:1, 3:1, 4:1, 4:6, 5:1, 7:1, 8:1 och 8:2.

16.10 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Centerpartiet strävar efter trygghetssystem som dels ger människor den trygghet de behöver i tider av sjukdom och liknande och dels innehåller stöd och drivkrafter för att de som kan ska hjälpas tillbaka till arbetsmarknaden.

Sjukskrivningarna har ökat under ett antal år, även om de nu långsamt sjunker, och riskerar att tränga undan andra viktiga offentliga investeringar. Centerpartiet föreslår därför ett antal reformer i syfte att öka människors möjligheter och drivkrafter att komma i arbete.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 35 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 10 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	38 810 429	-6 974 000
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	46 909 313	-1 580 000
1:3	Handikappersättning	1 384 000	
1:4	Arbets-skadeersättningar m.m.	2 876 000	
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	33 068	
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen	2 901 000	
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	901 000	
2:1	Försäkringskassan	8 732 772	-240 840
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	67 647	-340
	Summa	102 615 229	-8 795 180

Tabell 36 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 10 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-6 974,0	-7 156,0	-7 326,0
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-1 580,0	-1 878,0	-1 969,0
1:3	Handikappersättning			
1:4	Arbets-skadeersättningar m.m.			
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet			
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen			2,5
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader			
2:1	Försäkringskassan	-240,8	-276,8	-321,7
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	-0,3		-1,0
	Summa	-8 795	-9 311	-9 615

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. föreslås minska med 490 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt tak i sjukförsäkringen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 000 miljoner kronor 2019 och 1 070 miljoner kronor 2020. Anslaget föreslås minska med 2 400 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på att återinföra en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 100 kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en ny karensdag vid dag 15. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor år 2019 och 400 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att öka jobbfokuset i arbetslöshetsförsäkringen. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 500 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 3 400 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en bortre tidsgräns i aktivitetsstödet. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 300 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås öka med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 20 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobsavdrag. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 20 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås slutligen öka med 1 miljon kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om klimatbonus för åkerier som tankar förnybart. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 4 miljoner kronor år 2019 och 4 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 150 miljoner kronor år 2019 och 160 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 355 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om höjt bostadstillägg avvisas. Anslaget

föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende höjd sjuk- och aktivitetsersättning avvisas. Anslaget föreslås minska med 370 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende höjt bostadstillägg återställs. Anslaget föreslås minska med 170 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort flyktingundantaget i sjukersättningen. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 190 miljoner kronor år 2019 och med 210 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 405 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsstöd. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 613 miljoner kronor år 2019 och med 674 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen beräknas öka med 2,5 miljoner kronor år 2020 till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till en ny myndighet för arbetsmiljökunskap avvisas.

Anslag 2:1 Försäkringskassan föreslås minska med 83 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en allmän resursförstärkning avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 77 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 95 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende en allmän resursförstärkning återställs. Anslaget föreslås minska med 13 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 14 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt av PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1 och 2:2.

16.11 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

För Centerpartiet är det en självklarhet att det ska vara tryggt att bli äldre i Sverige. Såväl vård som trygghetssystem ska garantera en värdig livssituation för våra äldre.

I takt med att vi blir allt friskare är det också naturligt att fler vill och kan arbeta längre upp i åldrarna.²⁸⁰ Detta är en förutsättning för att på sikt kunna garantera rimliga pensionsnivåer.²⁸¹ Centerpartiet föreslår därför ett antal reformer, däribland ett förstärkt jobbskatteavdrag för äldre och ett borttagande av den särskilda löneskatten för äldre, ämnade att öka möjligheten för de som vill och kan att arbeta längre.

Samtidigt finns det en stor grupp äldre som inte längre kan arbeta, men som under lång tid bidragit till att bygga Sverige starkt. Det är av största vikt att denna grupp pensionärer garanteras en värdig ålderdom. Idag är det en för stor andel av denna grupp som lever i ekonomisk utsatthet. För att råda bot på detta föreslår Centerpartiet ett antal förstärkningar av pensionärernas inkomst, särskilt riktade mot de pensionärer som har det sämst ställt. Dessa beskrivs i större detalj i kapitel 13.3.

²⁸⁰ Se till exempel Johansson m.fl. (2015).

²⁸¹ Finanspolitiska rådet (2015a).

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 37 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 11 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Garantipension till ålderspension	13 080 300	-100 000
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	10 869 800	
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	9 026 600	-755 000
1:4	Äldreförsörjningsstöd	1 103 200	94 000
2:1	Pensionsmyndigheten	555 769	-24 080
	Summa	34 635 669	-785 080

Tabell 38 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 11 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Garantipension till ålderspension	-100,0	-100,0	0,0
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna			
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	-755,0	-755,0	-755,0
1:4	Äldreförsörjningsstöd	94,0	94,0	94,0
2:1	Pensionsmyndigheten	-24,1	-23,7	-26,5
	Summa	-785	-785	-687

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Garantipension till ålderspension föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort flyktingundantaget inom garantipensionen. Anslaget föreslås öka med 400 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om höjd garantipension. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 400 miljoner kronor år 2018 och med 500 miljoner kronor år 2019.

Anslag 1:3 Bostadstillägg till pensionärer föreslås minska med 655 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att regeringens förslag om höjt bostadstillägg avvisas. Anslaget föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om höjd garantipension.

Anslag 1:4 Äldreförsörjningsstöd föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om höjt bostadstillägg avvisas. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende en höjning av särskilt bostadstillägg återställs. Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort flyktingundantaget inom garantipensionen.

Anslag 2:1 Pensionsmyndigheten föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare

anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende en höjning av skälig levnadsnivå inom äldreomsorgsstödet återställs. Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om förlängda och förstärkta informationsinsatser avvisas. Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt bostadstillägg avvisas.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt för PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

16.12 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Sverige har kommit långt, jämfört med andra länder, när det gäller att möjliggöra för barn att växa upp med goda materiella förutsättningar samt när det gäller att underlätta för människor att kombinera karriär och företagande med familjebildning. Men mycket mer finns att göra.

Särskilt föräldraförsäkringen är en nyckel för att öka jämställdheten i samhället generellt, och på arbetsmarknaden specifikt. Nyanlända har tidigare getts rätt till retroaktiv föräldraförsäkring om 480 dagar per barn. Det bidrar till en försenad integration, särskilt för nyanlända kvinnor. Att ytterligare öka jobbfokuset inom föräldraförsäkringen är därför prioriterat.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 39 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 12 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Barnbidrag	31 607 039	-375 000
1:2	Föräldraförsäkring	42 958 598	69 000
1:3	Underhållsstöd	2 861 850	-982 000
1:4	Adoptionsbidrag	23 284	
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	977 800	
1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn	4 264 510	
1:7	Pensionsrätt för barnår	7 366 900	
1:8	Bostadsbidrag	4 526 437	-15 000
	Summa	94 586 418	-1 303 000

Tabell 40 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 uttryckt för utgiftsområde 12 som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Barnbidrag	-375,0	-375,0	-375,0
1:2	Föräldraförsäkring	69,0	103,0	113,0
1:3	Underhållsstöd	-982,0	-1 093,0	-1 096,0
1:4	Adoptionsbidrag			
1:5	Barnpension och efterlevandestöd			

1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn			
1:7	Pensionsrätt för barnår			
1:8	Bostadsbidrag	-15,0	-25,0	-25,0
	Summa	-1 303	-1 390	-1 383

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Barnbidrag föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende höjt flerbarnstillägg, återställs. Anslaget föreslås minska med 75 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning.

Anslag 1:2 Föräldraförsäkring föreslås minska med 300 miljoner kronor, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende höjd grundnivå i föräldraförsäkringen, återställs. Anslaget föreslås öka med 363 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att återinföra en jämställdhetsbonus. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 380 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor år 2019 och med 20 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort den särskilda löneskatt på äldre som regeringen har infört. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om införandet av ett sommarjobsavdrag. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås öka med 1 miljon kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om klimatbonus för åkerier som tankar förnybart. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 3 miljoner kronor per år 2019 och 2020.

Anslag 1:3 Underhållsstöd föreslås öka med 3 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om administrativa kostnader för reformer inom underhållsstödet avvisas. Av samma anledning föreslås anslaget öka med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 135 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt underhållsstöd avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 273 miljoner kronor år 2019 och med 276 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende höjt underhållsstöd återställs. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 230 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 600 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende höjt underhållsstöd återställs.

Anslag 1:8 Bostadsbidrag föreslås öka med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om finansiering av administrativa kostnader för reformer inom underhållsstödet avvisas. Anslaget föreslås minska med 150 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende höjd inkomstgräns för bostadsbidrag till barnfamiljer återställs. Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om införandet av en tidsgräns i aktivitetsstödet. Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren

därefter, till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning.

16.13 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Inom utgiftsområde 13 ryms nycklarna till att lösa ett antal stora samhällsutmaningar. Inte minst integrationen av nyanlända är viktig. Ett snabbt och välfungerande mottagande är av största vikt för den enskilde, för att garantera en hög sysselsättning och för att säkerställa en god kostnadskontroll i den offentliga sektorn.

Att nyanlända ges rätt och möjlighet att snabbt få sin kunskap inventerad, validerad och kompletterad är en förutsättning för att påskynda jobbintegrationen. Lika viktigt är att nyanlända ges rätt att arbeta från dag ett.

Centerpartiets förslag till anslagsfördelning inom området presenteras i nästkommande avsnitt.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 41 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 13 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Etableringsåtgärder	238 430	66 000
1:2	Kommunersättningar vid flyktingmottagande	19 265 374	-20 000
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	5 179 320	-156 000
1:4	Hemutrustningslån	202 863	
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	123 786	-20 540
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	72 919	-43 000
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	334 039	-76 500
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	80 315	-80 315
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163	
4:1	Åtgärder mot segregation	56 000	-56 000
4:2	Delegationen mot segregation	19 000	-19 000
	Summa	25 600 209	-405 355

Tabell 42 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 13 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Etableringsåtgärder	66,0	56,0	47,0
1:2	Kommunersättningar vid flyktingmottagande	-20,0		
	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-	-	
1:3		156,0	391,0	-617,0
1:4	Hemutrustningslån			
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-20,5	-21,1	-21,7

2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-43,0	-47,0	-51,0
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	-76,5	175,5	-175,5
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	-80,3	-81,5	-77,7
3:3	Bidrag för kvinnors organisering			
4:1	Åtgärder mot segregation	-56,0	-78,0	-78,0
4:2	Delegationen mot segregation	-19,0	-22,3	-22,7
	Summa	-405	-760	-997

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Etableringsåtgärder föreslås minska med 39 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag till anslagshöjning avseende samhällsinformation till nyanlända avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 39 miljoner kronor år 2019 och med 38 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 90 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på ett stärkt civilsamhälle, som beskrivs närmare i kapitel 15. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 80 miljoner kronor år 2019 och med 70 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på mer validering.

Anslag 1:2 föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende stöd till kommuner, återställs.

Anslag 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare föreslås öka med 62 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att återinföra en jobbstimulans i etableringsersättningen. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 45 miljoner kronor år 2019 och med 36 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 218 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa inträdesjobb. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 436 miljoner kronor år 2019 och med 653 miljoner kronor år 2020.

Anslag 2:1 Diskrimineringsombudsmannen föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning avvisas. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Anslag 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. föreslås minska med 9 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs. Anslaget föreslås minska med 19 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende stärkt arbete mot rasism och diskriminering, avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 23 miljoner kronor år 2019 och med 27 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om antidiskrimineringsbyråer avvisas.

Anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder föreslås öka med 7 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om finansiering av en ny jämställdhetsmyndighet avvisas. Anslaget föreslås öka med 6,5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande

belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att finansiera en ny jämställdhetsmyndighet avvisas. Anslaget föreslås minska med 89 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende en nationell strategi, återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 189 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende utvärdering av bland annat jämställdhetsbudgetering, återställs.

Anslag 3:2 Jämställdhetsmyndigheten föreslås minska med hela det föreslagna beloppet, det vill säga 80,315, 81,509 och 77,743 miljoner kronor för åren 2018–2020, då Centerpartiet motsätter sig inrättandet av en ny jämställdhetsmyndighet.

Anslag 4:1 Åtgärder mot segregation föreslås minska med 56 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende insatser mot segregation återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 78 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 4:2 föreslås minska med 19 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om inrättandet av en delegation mot segregation avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med hela den föreslagna anslagsnivån också för åren 2019 och 2020.

16.14 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

En välfungerande arbetsmarknadspolitik bidrar till att underlätta för arbetssökande att komma i arbete och minskar eventuella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Det kan göras på ett antal olika sätt, bland annat genom att hjälpa arbetslösa att söka jobb, öka arbetssökandes anställningsbarhet genom utbildning eller stötta företag som anställer personer som står långt från arbetsmarknaden.²⁸²

Svensk arbetsmarknadspolitik tar stora resurser i anspråk. Effektiviteten är dock sällan tillfredsställande. Centerpartiet vill se färre, enklare och mer effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De resurser som sparas genom sådana reformer bör i stället användas för att finansiera jobbskapande reformer.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 43 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 14 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	8 402 329	–120 890
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	22 699 927	–2 235 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	13 422 023	–8 266 850
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	19 196 879	–2 171 000
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	119 685	–520
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	1 523 500	

²⁸² För en generell utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, se Card m.fl. (2010).

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	41 161	-180
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	71 785	-330
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	56 363	-240
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	1 700 000	
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	5 756 893	537 000
1:13	Lån till körkort	151 466	-151 466
2:1	Arbetsmiljöverket	763 225	-94 780
2:2	Arbetsdomstolen	34 330	-520
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722	
2:4	Medlingsinstitutet	58 449	-220
2:5	Arbetslivspolitik	25 000	-25 000
2:6	Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö	18 800	-18 800
	Nytt anslag		
1:14	Inträdesjobb		554 000
	Summa	74 083 840	-11 994 796

**Tabell 44 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 14
uttryckt som differens gentemot regeringens förslag**

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-121	-3 189	-6 103
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-2 235	-1 784	-1 929
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-8 267	-7 140	-5 118
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-2 171	-3 036	-3 894
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	-1	-1	-2
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020			
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	0	0	-1
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	0	-1	-1
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	0	-1	-1
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten			
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning			
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	537	956	1 130
1:13	Lån till körkort	-151	-521	-597
2:1	Arbetsmiljöverket	-95	-97	-101
2:2	Arbetsdomstolen	-1	-1	-1
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)			
2:4	Medlingsinstitutet	0	-1	-1

2:5	Arbetslivspolitik	-25	-5	-5
2:6	Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö	-19	-33	-36
	Nytt anslag			
1:14	Inträdesjobb	554	1 108	1 663
	Summa	-11 995	-13 744	-14 995

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader föreslås minska med 69 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om ett nytt regelverk för etableringsuppdraget avvisas. Centerpartiet föreslår i stället att etableringsuppdraget kommunaliseras. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 121 miljoner kronor år 2019 och med 97 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas minska med 2 975 miljoner kronor år 2019 och med 5 868 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en arbetsförmedlarpeng.

Anslag 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd föreslås minska med 121 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning angående deltidsbegränsningar inom arbetslöshetsförsäkringen återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 125 miljoner kronor år 2019 och med 128 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 580 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende införandet av ett studiestartsstöd återställs. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 556 miljoner kronor år 2019 och med 532 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att ta bort en karensdag inom arbetslöshetsförsäkringen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 60 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås öka med 59 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att tillskjuta resurser till Samhall avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 178 miljoner kronor år 2018 och med 239 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 1 800 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att återinföra en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 600 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 1 300 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag till reformerad arbetslöshetsförsäkring. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 400 miljoner kronor år 2019 och med 1 500 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 4 300 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en tidsgräns i aktivitetsstödet. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 4 100 miljoner kronor år 2019 och med 4 000 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobsavdrag. Anslaget föreslås öka med 1 114 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa extratjänsterna och ersätta dessa med matchningsanställningar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 621 miljoner kronor år 2019 och med 1 478 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. Anslaget föreslås minska med 37 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa inträdesjobb. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 75 miljoner kronor år 2019 och med 112 miljoner kronor år 2020.

Anslaget beräknas öka med 1 miljon kronor år 2019 och 2 miljoner kronor 2020 till följd av Centerpartiets förslag om klimatbonus för åkerier som tankar förnybart.

Anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser föreslås minska med 416 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att införa ett lönetak på 20 000 kronor för introduktionsjobb och extratjänster avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 708 miljoner kronor år 2019 och med 881 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 96 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att införa en subventionsnivå om 80 procent i introduktionsjobben avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 134 miljoner kronor år 2019 och med 148 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 14 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att införa ett handledarstöd i introduktionsjobben avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 15 miljoner kronor år 2019 och med 14 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas öka med 1 134 miljoner kronor år 2019 och med 1 089 miljoner kronor år 2020 till följd av att delar av regeringens förslag om omprioriteringar från garantierna och utbildningskontrakten avvisas. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om främjandemedel till Dua avvisas. Anslaget föreslås minska med 54 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om förstärkt arbetsträning som insats i etableringsprogrammet avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 39 miljoner kronor år 2019 och med 36 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om främjandemedel för snabbspår avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 35 miljoner kronor år 2019. Anslaget föreslås öka med 19 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om mer resurser till Samhall avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 59 miljoner kronor år 2019 och med 81 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 0,15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta medel till Jämställdhetsmyndigheten avvisas. Anslaget beräknas minska med 960 miljoner kronor år 2019 och med 1 558 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets förslag om att kommunalisera etableringsuppdraget. Anslaget föreslås minska med 2 370 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa arbetsmarknadsutbildningarna. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 150 miljoner kronor år 2019 och med 2 000 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas minska med 1 751 miljoner kronor år 2019 och med 3 315 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en arbetsförmedlarpeng. Anslaget föreslås minska med 2 681 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa extratjänsterna och ersätta dem med matchningsanställningar. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 4 039 miljoner kronor år 2019 och med 4 067 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 2 815 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att ha färre och enklare anställningsstöd. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 050 miljoner kronor år 2019 och med 3 093 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas öka med 4 250 miljoner kronor år 2019 och med 8 500 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en arbetsförmedlarpeng.

Anslag 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m. föreslås minska med 118 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende utvecklingsanställningar i Samhall återställs. Anslaget föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med mot-

svarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende fler platser inom Samhall återställs. Anslaget föreslås minska med 410 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende anställningar med lönebidrag återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 415 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås minska med 403 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt lönetak i anställningsstöden avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 923 miljoner kronor år 2019 och med 1 561 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 770 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en förstärkning av Samhall avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 110 miljoner kronor år 2019 och med 1 330 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 70 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2020, till följd av Centerpartiets förslag om att införa enhetliga lönetak.

Anslag 1:12 Nystartsjobb föreslås öka med 346 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om sänkt lönetak avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 509 miljoner kronor år 2019 och med 563 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 115 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om färre och enklare anställningsstöd. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 350 miljoner kronor år 2019 och med 393 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 35 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa inträdesjobb. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 69 miljoner kronor år 2019 och med 117 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 111 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa inträdesjobb. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 166 miljoner kronor år 2019 och med 291 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:13 föreslås minska med hela den föreslagna anslagsnivån till följd av att regeringens förslag om att införa lån för körkort avvisas.

Anslag 2:1 Arbetsmiljöverket föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende fler inspektörer återställs. Anslaget föreslås minska med 70 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende fler kontroller återställs. Anslaget föreslås öka med 0,15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till Jämställdhetsmyndigheten avvisas. Anslaget föreslås öka med 3,5 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att finansiera en ny myndighet för arbetsmiljökunskap avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 5 miljoner kronor per år från och med 2019.

Anslag 2:5 Arbetslivspolitik föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende forskning om arbetsliv samt stöd till företagshälsovården återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 2:6 Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet till följd av att regeringens förslag om att inrätta en ny myndighet avslås.

Ett nytt anslag, 1:14 Inträdesjobb, föreslås införas. Detta anslag föreslås tilldelas 554 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om att införa inträdesjobb. Av samma

anledning beräknas anslaget tilldelas 1 108 miljoner kronor år 2019 och 1 663 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt för PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:5, 1:7, 1:8, 1:9, 2:1, 2:2 och 2:4.

16.15 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Tillhandahållandet av en högkvalitativ och tillgänglig utbildning är ett av politikens viktigaste uppdrag. För den enskilde innebär tillgången till utbildning en möjlighet till bildning och personlig utveckling. För samhället innebär en tillgänglig utbildning att arbetskraftens produktivitet kan säkras. Därtill är utbildning en viktig och effektiv omfördelningsmekanism. Genom att tillgängliggöra utbildning jämnas livschanser ut och behovet av hög beskattning och snedvridande transfereringssystem minskar. En utbildning som tillgängliggörs baserat på lämplighet och meriter säkerställer också att utbildningen nyttjas effektivt och motverkar social snedrekrytering.

Studiestödet fyller här en viktig funktion. Genom att överbrygga kapitalmarknadsimperfectioner tillgängliggörs utbildning till människor som i frånvaron av studiestödet inte hade haft möjlighet att studera, trots att det hade varit en lönsam investering för såväl den enskilde som för samhället.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 45 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 15 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Studiehjälp	4 091 761	50 000
1:2	Studiemedel	16 357 643	-374 400
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 878 700	-326 000
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	140 582	24 300
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000	
1:7	Studiestartsstöd	909 000	-909 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	869 376	-41 720
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 480	-80
	Nytt anslag		
1:10	Incitament avseende skuldavskrivning		55 000
	Summa	24 352 692	-1 521 900

Tabell 46 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 15 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Studiehjälp	50,0	50,0	50,0
1:2	Studiemedel	-374,4	-1 044,9	-1 053,7

1:3	Avsättning för kreditförluster	-326,0	-351,3	-363,3
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	24,3	24,9	27,4
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk			
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål			
1:7	Studiestartsstöd	-909,0	-930,0	-960,0
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-41,7	-49,8	-50,7
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	-0,1	-0,2	-0,2
	Nytt anslag			
1:10	Incitament avseende skuldavskrivning	55,0	80,0	105,0
	Summa	-1 522	-2 221	-2 246

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Studiehjälp föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning.

Anslag 1:2 Studiemedel föreslås minska med 49,3 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt studiemedel för unga som läst introduktionsprogram avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 98,5 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 546 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt studiebidrag avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 092 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås öka med 135 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om reformerade regler för ungas rätt till aktivitetsersättning. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 213 miljoner kronor år 2019 och med 235 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 41,3 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler YH-platser avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 191,5 miljoner kronor år 2019 och med 379,2 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 181,5 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om fler YH-platser. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 186 miljoner kronor år 2019 och med 371,5 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 156 miljoner kronor år 2018 till följd av regeringens förslag om fler högskoleplatser med en högre nivå av studiemedel avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 192,1 miljoner kronor år 2019 och med 228,5 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 155,7 miljoner kronor år 2018 till följd av att Centerpartiet accepterar regeringens förslag om fler högskoleplatser, men inte dess förslag om höjt studiemedel. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 213,2 miljoner kronor år 2019 och med 251 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 54 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende lärarutbildningen återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 83 miljoner kronor år 2019 och med 113 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster föreslås minska med 5,3 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende lärarutbildningen, återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 8,2 miljoner kronor år 2019 och med 11,2 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 2,2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att

regeringens förslag om möjlighet till studiemedel på heltid vid deltidssjukskrivning avvisas. Anslaget föreslås minska med 0,7 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att höja studiemedlet för unga som läst introduktionsprogram avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1,4 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 426 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa möjligheten till åldersavskrivning av studielån. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 437 miljoner kronor år 2019 och med 452 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 84 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att förbättra möjligheten för äldre att ta studielån. Anslaget föreslås minska med 4,1 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler YH-platser avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på området. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 19 miljoner kronor år 2019 och med 37,5 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 23,5 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om fler YH-platser. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 24 miljoner kronor år 2019 och med 47,5 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 15,4 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser med höjt studiemedel avvisas till förmån för en satsning samma antal platser men med lägre studiemedel. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 19 miljoner kronor år 2019 och med 22,6 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 20,2 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler platser på högskolan accepteras, men att förslaget om höjt studiemedel avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 27,5 miljoner kronor år 2019 och med 32,1 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:4 Statens utgifter för studiemedelsrättor föreslås minska med 0,1 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende lärarutbildningen återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 0,3 miljoner kronor och med 1,2 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas minska med 0,1 miljoner kronor 2019 samt år 2020 till följd av att regeringens förslag om höjt studiemedel för unga som läst introduktionsprogram avvisas. Anslaget föreslås öka med 16 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på förbättrade möjligheter för äldre att ta studielån. Anslaget beräknas minska med 0,2 miljoner kronor år 2019 och med 1,7 miljoner kronor år 2020 till följd av att regeringens förslag om fler YH-platser avvisas till förmån för en satsning på motsvarande område. Anslaget föreslås öka med 4,5 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om fler YH-platser. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 4,5 miljoner kronor år 2019 och med 8,7 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas minska med 0,2 miljoner kronor 2019 och med 0,2 miljoner kronor år 2020 till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser med en höjd nivå av studiemedel avvisas till förmån för samma antal platser med nuvarande nivå på studiemedel. Anslaget föreslås öka med 3,9 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler högskoleplatser accepteras, men att dessa skapas med nuvarande nivå på studiemedel. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 5,2 miljoner kronor år 2019 och med 5,9 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:7 Studiestartsstöd föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet då Centerpartiet motsätter sig införandet av studiestartsstöd.

Anslag 1:8 Centrala studiestödsnämnden föreslås minska med 5,4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en

tidigare anslagshöjning avseende införandet av studiestartsstöd återställs. Anslaget föreslås minska med 31,8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om körkortslån avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 35,9 miljoner kronor år 2019 och med 32,4 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:10 Incitament avseende skuldavskrivning, införs. Anslaget föreslås tillföras 30 miljoner kronor per år från och med år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för deltagare i Teach for Sweden. Anslaget föreslås tillföras 25 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att skriva av studielån för människor som flyttar till glesbygd. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 50 respektive 75 miljoner kronor år 2019 och 2020.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt för PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8 och 1:9.

16.16 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och det omgivande samhället är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 47 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 16 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens skolverk	1 124 218	-145 940
1:2	Statens skolinspektion	405 298	-3 130
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	722 806	-3 990
1:4	Sameskolstyrelsen	40 099	-200
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 685 198	-878 000
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	296 950	-1 600
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 436 000	-1 410 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	190 220	-7 200
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	102 540	-550
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	308 985	
1:11	Bidrag till vissa studier	17 525	
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	115 581	-530
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	2 570 034	-200 000

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 204 750	259 000
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	680 000	-200 000
1:16	Fler anställda i lågstadiet	2 300 000	
1:17	Skolforskningsinstitutet	23 756	-100
1:18	Praktiknära skolforskning	18 543	
1:19	Bidrag till lärarlöner	4 457 100	212 000
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	163 418	
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	1 000 000	-1 000 000
2:1	Universitetskanslersämbetet	144 539	-640
2:2	Universitets- och högskolerådet	174 578	-4 720
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 756 305	-22 670
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 131 629	-11 420
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 066 875	-18 754
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 193 198	-11 720
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 123 478	-19 064
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 564 290	-8 310
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 739 036	-22 590
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 630 355	-8 730
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 396 659	-11 844
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 118 416	-5 980
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 549 701	-14 324
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	886 763	-4 720
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	720 949	-3 850
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 559 586	-8 320
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 161 006	-5 980
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 545 942	-8 290
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	674 320	-5 230
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	385 307	-2 040

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	664 465	-5 736
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	238 163	-1 260
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 067 905	-10 144
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	335 303	-1 790
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	797 279	-6 466
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	265 079	-1 400
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	554 525	-6 250
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	244 069	-1 300
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	935 565	-14 404
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	236 817	-770
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	247 764	-1 310
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	96 517	-510
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	610 073	-3 220
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	113 742	-580
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	202 136	-1 090
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	50 405	-270
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	103 938	-3 324
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	34 406	-180
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	501 449	-5 980
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	74 480	-370
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	432 085	-2 816
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	76 988	-340
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	455 713	-6 286
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	98 016	-510

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	393 975	-4 854
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	68 748	-350
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	397 872	-5 400
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 057	-300
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	309 935	-1 640
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	50 523	-260
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	364 670	-4 126
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 124	-270
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	162 576	-1 984
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	19 689	-50
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	64 579	-350
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	11 214	-30
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	131 513	-1 824
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	19 787	-50
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	421 111	-8 314
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	83 707	-320
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	30 076	-160
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	20 776	-60
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 344 601	-22 104
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	732 248	6 800
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	432 125	2 785
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 583 230	-13 930
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet	45 116	
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	6 007 846	-14 000
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	360 061	

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	163 492	-770
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	947 356	
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	34 464	-280
3:6	Institutet för rymdfysik	55 428	-300
3:7	Kungl. biblioteket	370 085	-2 380
3:8	Polarforskningssekreteriatet	48 024	-460
3:9	Sunet	49 183	
3:10	Centrala etikprövningsnämnden	7 342	-30
3:11	Regionala etikprövningsnämnder	41 377	-140
3:12	Särskilda utgifter för forskningsändamål	99 995	
4:1	Internationella program	81 589	
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886	
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	10 380	-50
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	21 043	
	Summa	77 965 638	-3 730 943

**Tabell 48 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 16
uttryckt som differens gentemot regeringens förslag,**

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Statens skolverk	-145,9	-108,0	-97,1
1:2	Statens skolinspektion	-3,1	-14,1	-16,3
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-4,0	-7,4	-11,1
1:4	Sameskolstyrelsen	-0,2	-0,4	-0,6
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-878,0	-273,0	129,0
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-1,6	-4,1	-6,5
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-1 410,0	410,0	-910,0
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	-7,2	-7,4	-7,4
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	-0,6	-1,0	-1,5
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal			
1:11	Bidrag till vissa studier			
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	-0,5	-1,1	-1,6
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-200,0	-200,0	-50,0
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	259,0	17,0	54,0
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-200,0		
1:16	Fler anställda i lågstadiet			
1:17	Skolforskningsinstitutet	-0,1	-0,2	-0,3
1:18	Praktiknära skolforskning			
1:19	Bidrag till lärarlöner	212,0	352,0	540,0

		2018	2019	2020
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet			
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	-1 000,0	500,0	000,0
2:1	Universitetskanslersämbetet	-0,6	-1,3	-2,0
2:2	Universitets- och högskolerådet	-4,7	-5,4	-6,2
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-22,7	-37,9	-53,8
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-11,4	-21,9	-33,2
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18,8	-32,1	-46,3
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-11,7	-22,5	-34,1
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-19,1	-32,7	-47,2
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8,3	-16,0	-24,2
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-22,6	-37,8	-53,5
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8,7	-16,8	-25,4
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11,8	-19,9	-28,5
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6,0	-11,5	-17,4
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-14,3	-24,8	-35,9
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4,7	-9,1	-13,7
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3,9	-7,4	-11,2
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8,3	-16,0	-24,2
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6,0	-11,5	-17,4
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8,3	-15,9	-24,1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5,2	-9,5	-14,0
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2,0	-3,9	-5,9
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5,7	-10,3	-15,1
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,3	-2,4	-3,7
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10,1	-18,1	-26,4
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,8	-3,4	-5,2

		2018	2019	2020
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6,5	-11,7	-17,2
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,4	-2,7	-4,1
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6,3	-10,9	-15,8
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,3	-2,5	-3,8
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-14,4	-24,0	-33,9
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,8	-1,5	-2,2
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,3	-2,5	-3,8
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,5	-1,0	-1,5
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3,2	-6,2	-9,4
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,6	-1,1	-1,7
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,1	-2,1	-3,2
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,5	-0,8
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3,3	-4,8	-6,3
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,2	-0,3	-0,5
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6,0	-10,4	-15,0
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,4	-0,7	-1,1
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2,8	-5,2	-7,8
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,7	-1,0
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6,3	-10,9	-15,6
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,5	-1,0	-1,5
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4,9	-8,5	-12,2
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,4	-0,7	-1,0
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5,4	-8,6	-12,0
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,6	-0,9
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,6	-3,2	-4,8

		2018	2019	2020
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,5	-0,8
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4,1	-7,2	-10,4
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,5	-0,8
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2,0	-3,5	-5,0
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-0,1	-0,1	-0,2
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-0,4	-0,7	-1,0
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	0,0	-0,1	-0,1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,8	-3,1	-4,5
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-0,1	-0,1	-0,2
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8,3	-12,6	-17,1
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,6	-0,9
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-0,2	-0,3	-0,4
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,1	-0,1	-0,2
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-22,1	-41,1	-61,2
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	6,8	3,9	0,7
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	2,8	0,7	-1,6
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-13,9	-26,8	-40,5
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet			
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	-14,0		
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer			
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-0,8	-1,6	-2,4
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet			
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	-0,3	-0,4	-0,6
3:6	Institutet för rymdfysik	-0,3	-0,6	-0,9
3:7	Kungl. biblioteket	-2,4	-4,1	-6,1
3:8	Polarforskningssekretariatet	-0,5	-0,7	-0,9
3:9	SUNET			
3:10	Centrala etikprövningsnämnden	0,0	-0,1	-0,1
3:11	Regionala etikprövningsnämnder	-0,1	-0,3	-0,5

		2018	2019	2020
3:12	Särskilda utgifter för forskningsändamål			
4:1	Internationella program			
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM			
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	-0,1	-0,1	-0,2
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning			
	Summa	-3 731	-5 769	-7 281

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Statens skolverk föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en försöksverksamhet med yrkesprov avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 6 miljoner kronor år 2019 och med 3 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning för att utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor år 2019 och med 9 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning för att få fler att bli yrkeslärare avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5 miljoner kronor år 2019. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning för att alla ska fullfölja gymnasiet avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 11 miljoner kronor år 2019 och med 9 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en informationsinsats om anställningsstöd avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en informationsinsats om läraryrket avvisas. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende en webbutbildning återställs. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende förskoleklassens förtydligade uppdrag återställs. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende kompetensutveckling återställs. Anslaget föreslås minska med 18 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende samverkan för bästa skola återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 28 miljoner kronor år 2019 och med 38 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 35 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende en tillfällig resursförstärkning till Skolverket återställs.

Anslag 1:2 Statens skolinspektion föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om ekonomisk redovisning på skolenhetsnivå avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning avvisas till förmån för ökade generella statsbidrag till kommunerna.

Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om fortbildning avvisas. Anslaget föreslås minska med 56 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att regeringens förslag om lovskola avvisas. Anslaget föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska avvisas. Centerpartiet har egna satsningar på detta område. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om behörighetsgivande utbildning för yrkesförare avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 46 miljoner kronor år 2019 och med 66 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas minska med 59 miljoner kronor år 2020 till följd av att regeringens förslag om högskolebehörighet i yrkesprogram avvisas. Anslaget föreslås minska med 14 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om simskola på loven avvisas. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande läslyftet återställs. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande språk-, läs- och skrivutveckling återställs. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande förskoleklassens förtydligade uppdrag återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor år 2019 och med 15 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 18 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande samverkan för bästa skola återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 28 miljoner kronor år 2019 och med 38 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 13 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande yrkesutbildningens återställs. Anslaget föreslås minska med 32 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande speciallärarutbildningen återställs. Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande en elevhälsosatsning återställs. Centerpartiet har en egen större satsning på detta område. Anslaget föreslås minska med 390 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande läxhjälp återställs. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande skolbibliotek återställs. Anslaget föreslås öka med 30 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på Teach for Sweden. Anslaget föreslås öka med 500 miljoner kronor, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på språk- och introduktionsprogram. Anslaget föreslås öka med 16 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på Ung Företagsamhet.

Anslag 1:7 Maxtaxa föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande barnomsorg på kvällar återställs. Anslaget föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare tidsbegränsad anslagshöjning rörande fritidshem återställs. Anslaget föreslås minska med 830 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende

barngrupper i förskolan återställs. Alla dessa tre förändringar rör den typ av riktade statsbidrag som i hög grad bör ersättas av ökade generella statsbidrag till kommunerna.

Anslag 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m. föreslås minska med 7 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning återställs.

Anslag 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande anställda inom bland annat äldreomsorg återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor år 2019 och med 50 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:14 föreslås minska med 70 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler YH-platser avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på detta område. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 320 miljoner kronor år 2019 och med 620 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 329 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om fler YH-platser. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 337 miljoner kronor år 2019 och med 674 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare tidsbegränsad anslagshöjning rörande statliga bidrag för upprustning av skollokaler återställs.

Anslag 1:19 Bidrag till lärarlöner föreslås öka med 212 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om att inrätta fler karriärtjänster, särskilt i utanförskapsområden. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 352 miljoner kronor år 2019 och med 540 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling föreslås minska med 1 000 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag på detta område avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 500 miljoner kronor år 2019 och med 6 000 miljoner kronor år 2020.

Anslag 2:2 Universitets- och högskolerådet föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en informationsinsats avvisas.

Centerpartiet motsätter sig regeringens förslag, från budgetpropositionen för 2017, om att bygga ut lärarutbildningen. Detta påverkar anslagen 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:19, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:31, 2:37, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:51, 2:53, 2:57 och 2:59. Sammantaget föreslås dessa anslag därför minska med 107,998 miljoner kronor år 2018 och de beräknas minska med 161,957 miljoner kronor år 2019 samt med 215,976 miljoner kronor år 2020.

Anslag 2:64 föreslås öka med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om ökade resurser för kompletterande utbildning.

Anslag 2:65 föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta pengar till Jämställdhetsmyndigheten avvisas.

Anslag 3:1 föreslås minska med 14 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning rörande verifiering återställs.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:6, 1:9, 1:12, 1:17, 2:1 och 2:2. Därtill påverkas anslagen 2:3 till och med 2:66. Även anslag 3:3, 3:5, 3:6, 3:7, 3:8, 3:10, 3:11 och 4:3 påverkas.

16.17 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Centerpartiet strävar efter att alla – oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation – ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande. Då främjas ett brett kulturliv som rymmer såväl nya digitala kulturella uttryck som traditionella kulturformer.

Sverige har idag en global ledarposition när det gäller kreativitet och detta är något att vara stolt över och utveckla. Vi har framgångsrika kreativa och kulturella näringar och det finns stor tillväxtpotential. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälar kan skapa ökade förutsättningar för jobb, lokal och regional utveckling, attraktivitet och turism, kunskapsutveckling och nya exportframgångar.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 49 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 17 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens kulturråd	55 461	-10 290
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	579 284	-373 000
1:3	Skapande skola	187 825	4 000
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153	-5 000
1:5	Stöd till icke-kulturlokaler	9 852	
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1 486 368	-42 640
1:7	Myndigheten för kulturanalys	14 714	-14 714
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	1 071 049	-45 930
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	213 614	-25 000
2:3	Statens musikverk	116 767	-1 390
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	155 735	-10 000
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	121 756	-510
3:3	Institutet för språk och folkminnen	67 045	-330
4:1	Statens konstråd	30 745	-20 040
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 947	-10 000
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 611	-20
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	40 069	-12 000
5:1	Konstnärsnämnden	21 954	-1 110
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	459 296	-60 000
6:1	Riksarkivet	397 785	-2 720
7:1	Riksantikvarieämbetet	270 200	-1 280
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	270 542	-28 000
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000	
7:4	Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
8:1	Centrala museer: Myndigheter	1 266 887	-99 690
8:2	Centrala museer: Stiftelser	258 707	
8:3	Bidrag till vissa museer	75 519	-8 000
8:4	Forum för levande historia	45 926	-240
8:5	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	1 080	
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	12 631	-50
9:2	Stöd till trossamfund	81 919	
10:1	Filmstöd	552 144	-30 000
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	9 721	0
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 817	-1 020
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	483	
11:4	Statens medieråd	22 310	-4 110
11:5	Stöd till taltidningar	54 556	
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	40 813	640
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	243 440	
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	35 000	
13:1	Stöd till idrotten	1 954 311	1 000
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164	15 000
13:3	Stöd till friluftorganisationer	47 785	5 000
13:4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	
13:5	Insatser för den ideella sektorn	151 758	-120 000
14:1	Bidrag till folkbildningen	4 348 183	
14:2	Bidrag till tolkutbildning	59 331	
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen	170 000	
14:4	Särskilt utbildningsstöd	187 711	
15:1	Lotteriinspektionen	50 784	-250
	Summa	15 879 752	-901 694

Tabell 50 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 17 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Statens kulturråd	-10,3	-10,5	-10,8
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-	-	-328,0
1:3	Skapande skola	4,0	4,0	4,0
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	-5,0	-5,0	-5,0
				259

		2018	2019	2020
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler			
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-42,6	-52,3	-64,3
1:7	Myndigheten för kulturanalys	-14,7	-14,9	-14,6
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-45,9	-34,5	-36,1
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	-25,0	-25,0	-25,0
2:3	Statens musikverk	-1,4	-1,9	-2,4
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	-10,0	-10,0	-10,0
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	-0,5	-1,1	-1,7
3:3	Institutet för språk och folkminnen	-0,3	-0,7	-1,0
4:1	Statens konstråd	-20,0	-20,1	-20,1
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	-10,0	-10,0	-10,0
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	0,0	-0,1	-0,1
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	-12,0	-12,0	-12,0
5:1	Konstnärsnämnden	-1,1	-1,2	-1,3
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-60,0	-60,0	-60,0
6:1	Riksarkivet	-2,7	-4,6	-6,6
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1,3	-2,4	-3,6
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	-28,0	-28,0	-28,0
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning			
7:4	Bidrag till arbetslivsmuseer			
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-99,7	105,1	-111,0
8:2	Centrala museer: Stiftelser			
8:3	Bidrag till vissa museer	-8,0	-28,0	-28,0
8:4	Forum för levande historia	-0,2	-0,5	-0,8
8:5	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål			
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	-0,1	-0,1	-0,2
9:2	Stöd till trossamfund			
10:1	Filmstöd	-30,0	-40,0	-40,0
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	0,0	0,0	-0,1
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	-1,0	-0,5	-0,6
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet			
11:4	Statens medieråd	-4,1	-4,2	-4,3
11:5	Stöd till taltidningar			
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	0,6	0,4	0,2
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet			
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken			
13:1	Stöd till idrotten	1,0	1,0	-3,0

		2018	2019	2020
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	15,0	15,0	15,0
13:3	Stöd till friluftorganisationer	5,0	5,0	5,0
13:4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer			
13:5	Insatser för den ideella sektorn	120,0	110,0	-100,0
14:1	Bidrag till folkbildningen			
14:2	Bidrag till tolkutbildning			
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen			
14:4	Särskilt utbildningsstöd			
15:1	Lotteriinspektionen	-0,3	-0,5	-0,8
	Summa	-902	-886	-905

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Statens kulturråd föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ett kulturskolecentrum avvisas.

Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende taxor i den kommunala musik- och kulturskolan återställs. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare tidsbegränsad anslagshöjning, från budgetpropositionen 2016, avseende kulturverksamhet i vissa bostadsområden avbryts i förtid. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås minska med 225 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en biblioteksstrategi avvisas.

Anslag 1:3 Skapande skola föreslås öka med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta medel från anslaget avvisas.

Anslag 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om forskning kring arkitektur och livsmiljö avvisas.

Anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende läsfrämjande insatser återställs. Anslaget föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende musikalisk scenkonst återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 53 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare tidsbegränsad anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende en biblioteksstrategi återställs. Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med

motsvarande belopp åren därefter, till följd av att Centerpartiet föreslår att resurser omfördelas från anslag 10:1 Filmstöd i syfte att finansiera en ökad satsning på den regionala kultursamverkansmodellen.

Anslag 1:7 föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet då myndigheten föreslås läggas ned.

Anslag 2:1 Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen föreslås minska med 9 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende musikalisk scenkonst återställs. Anslaget föreslås minska med 9 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare föreslagen anslagshöjning på motsvarande nivå återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 6 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning på motsvarande belopp avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 4 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 14,2 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att göra Unga Klara till nationalscen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 8,4 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning på motsvarande nivå avvisas. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende musikalisk scenkonst återställs. Anslaget föreslås öka med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens beslut om att dra ned på anslaget avvisas.

Anslag 3:1 föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende läsfrämjande insatser återställs.

Anslag 4:1 Statens konstråd föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning med dessa belopp avvisas.

Anslag 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning med dessa belopp avvisas.

Anslag 4:4 Bidrag till bild- och formområdet föreslås minska med 12 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning med dessa belopp avvisas.

Anslag 5:1 Konstnärsnämnden föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende kompensation för ökade kostnader återställs.

Anslag 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer föreslås minska med 60 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning med dessa belopp avvisas.

Anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende civilsamhället återställs. Anslaget föreslås minska med

25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning med dessa belopp avvisas.

Anslag 8:1 Centrala museer: Myndigheter föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende en satsning på historieskrivning återställs. Anslaget föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende fri entré till statliga museer återställs.

Anslag 8:3 Bidrag till vissa museer beräknas minska med 20 miljoner kronor år 2019 samt år 2020 till följd av att en tidigare anslagshöjning på motsvarande belopp återställs. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ökat stöd till Rörelsernas museum avvisas. Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ökat stöd till Form/Designcenter avvisas.

Anslag 10:1 Filmstöd föreslås minska med 5 miljoner kronor till följd av att regeringens förslag till anslagsökning avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås därutöver minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att flytta resurser till anslag 1:6.

Anslag 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen föreslås minska med 0,5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning på denna nivå föreslås återställas. Anslaget föreslås minska med 0,5 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en kunskapsöversikt avvisas.

Anslag 11:4 Statens medieråd föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende mediekunskap hos barn och unga återställs. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende utveckling av myndighetens digitala plattformar återställs.

Anslag 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslås minska med 0,8 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning återställs. Anslaget föreslås öka med 1,64 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till Jämställdhetsmyndigheten avvisas.

Anslag 13:1 Stöd till idrotten föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende insatser inom barn- och ungdomsidrotten återställs. Anslaget föreslås minska med 14 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende idrottsverksamhet i utsatta områden återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 14 miljoner kronor år 2019 och med 18 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 45 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället.

Anslag 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället.

Anslag 13:3 Stöd till friluftorganisationer föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället.

Anslag 13:5 Insatser för den ideella sektorn föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende asylsökande återställs. Anslaget föreslås minska med 120 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning på motsvarande belopp avvisas. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor år 2019 samt med 20 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:6, 2:1, 2:3, 3:2, 3:3, 4:1, 4:3, 5:1, 6:1, 7:1, 8:1, 8:4, 9:1, 11:1, 11:2, 11:4, 12:1 och 15:1.

16.18 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Svensk bostadsmarknad har ett antal problem som var för sig är allvarliga och som tillsammans gör bostadsmarknaden till ett av de samhällsområden som är i störst behov av reformer.

För det första byggs det för lite. För det andra utnyttjas inte det befintliga beståndet effektivt. Och för det tredje har svenska bostadspriser, särskilt i storstäderna, under lång tid vuxit betydligt snabbare än hushållens inkomster. Detta har bidragit till en ökad skulduppbyggnad och en situation som troligen inte är långsiktigt hållbar.

Centerpartiet vill se omfattande regelförenklingar och förbättrad marktillgång, reformer som successivt frigör hyressättningen, ett mer energieffektivt byggande och ett fortsatt arbete för att värna den finansiella stabiliteten.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 51 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 18 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Bostadspolitisk utveckling	20 600	-15 000
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	94 500	
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000	
1:4	Boverket	308 302	-87 050
1:5	Statens geotekniska institut	46 767	-250
1:6	Lantmäteriet	563 927	-37 489
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000	-870 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 300 000	-1 300 000

1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 200 000	-1 700 000
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	34 000	
1:11	Innovativt och hållbart byggande	75 000	-75 000
2:1	Konsumentverket	165 408	-15 820
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	44 488	-7 230
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	24 823	-7 160
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	26 459	-11 000
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374	-1 000
	Nytt anslag		
3:1	Trygghetsskapande stadsplanering		70 000
	Summa	6 951 648	-4 056 999

Tabell 52 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 18 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Bostadspolitisk utveckling	-15,0	-15,0	-15,0
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag			
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad			
1:4	Boverket	-87,1	-100,3	-96,6
1:5	Statens geotekniska institut	-0,3	-0,5	-0,7
1:6	Lantmäteriet	-37,5	-40,2	-43,1
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-870,0	-935,0	-1 000,0
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 300,0	-1 300,0	-1 300,0
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1 700,0	-1 700,0	-3 200,0
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder			
1:11	Innovativt och hållbart byggande	-75,0	-100,0	-100,0
2:1	Konsumentverket	-15,8	-11,6	-12,4
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	-7,2	-7,4	-7,7
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	-7,2	-7,3	-7,4
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	-11,0	-11,0	-11,0
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	-1,0	-1,0	-1,0
	Nytt anslag			
3:1	Trygghetsskapande stadsplanering	70,0	70,0	70,0
	Summa	-4 057	-4 159	-5 725

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Bostadspolitisk utveckling föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om metodutveckling för samordning av stor samlad exploatering avvisas.

Anslag 1:4 Boverket föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende kompensationsinsatser i samband med den nya PBL återställs. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende ett informationscenter för hållbart byggande återställs. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ett förstärkt arbete för arkitekturfrågor avvisas. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en resursförstärkning avseende tillämpningen av PBL avvisas. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om digitalisering i samhällsbyggnadsprocessen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor år 2019 och med 15 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag kring en resursförstärkning avsedd för en kunskapssammanställning avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om uppföljning av förbättring av innemiljö och energianvändning avvisas. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om information angående byggsador avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 1:6 Lantmäteriet föreslås minska med 34 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, återställs.

Anslag 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer föreslås minska med 870 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende byggsbventioner avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 935 miljoner kronor år 2019 och med 1 000 miljoner år 2020.

Anslag 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande föreslås minska med 1 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende byggsbventioner avvisas.

Anslag 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder föreslås minska med 1 700 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende byggsbventioner avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 700 miljoner kronor år 2019 och med 3 200 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:11 Innovativt och hållbart byggande föreslås minska med 75 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende byggsbventioner avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 2:1 Konsumentverket föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om information om produktionsvillkor i andra länder avvisas. Anslaget föreslås minska med 14 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från

budgetpropositionen för 2017, avseende ett forum för miljösmart konsumtion och livsstil återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 9 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 2:2 Allmänna reklamationsnämnden föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning, från budgetpropositionen för 2016, återställs. Anslaget föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Anslag 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende tillsyn återställs. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Anslag 2:4 Åtgärder på konsumentområdet föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om civilsamhällesinsatser på konsumentområdet avvisas till förmån för Centerpartiets egna satsningar på civilsamhället. Anslaget föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om information om produktionsvillkor i andra länder avvisas. Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende civilsamhällets främjande av konsumenters intressen återställs. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning återställs.

Anslag 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter föreslås minska med 1 miljon kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Ett nytt anslag, 3:1 Trygghetsskapande stadsplanering, föreslås införas. Anslaget föreslås tilldelas 70 miljoner kronor per år från och med år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på trygghetsskapande stadsplanering.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt av PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:4, 1:5, 1:6, 2:1, 2:2 och 2:3.

16.19 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Oavsett var man bor – på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden – ska man ha samma möjligheter att leva, arbeta och driva företag. Landsbygden och städerna delar många utmaningar med varandra. I såväl bruksorter som förorter finns ett behov av fler jobb. Detsamma gäller behovet av en välfungerande och klimatsmart infrastruktur. Behovet av en reformerad bostadsmarknad är stort i hela landet, oavsett om det handlar om att möjliggöra ökat byggande i strandnära lägen på landsbygden eller om att reformera hyresmarknaden i storstäderna.

Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte per automatik likformighet. Samma utmaning kan lösas på olika sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas med en insikt om att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En

närodlat politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 53 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 19 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	2 099 637	-507 000
1:2	Transportbidrag	400 864	
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 421 024	
	Summa	3 921 525	-507 000

Tabell 54 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 19 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-507,0	-1 512,5	-2 513
1:2	Transportbidrag			
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020			
	Summa	-507	-1 513	-2 513

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder föreslås minska med 7 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om integrationsperspektiv i det regionala kompetensförsörjningsarbetet avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 13 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om statliga bidrag till vissa områden avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 500 miljoner kronor år 2019 och med 2 500 miljoner kronor år 2020.

16.20 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sverige har bevisat att ekonomisk tillväxt kan ske parallellt med mindre miljöpåverkan; att miljö och ekonomisk tillväxt kan gå hand i hand. Förutsättningen är smarta och kraftfulla styrmedel som gör det lönsamt att agera miljövänligt och olönsamt att förorena.

Ekonomiska styrmedel utgör ett av de viktigare instrumenten inom miljöpolitiken. Centerpartiet föreslår därför en omfattande grön skatteväxling. Skatten på utsläpp och gifter bör öka och intäkterna användas för att sänka skatten på jobb och företagande. Vi förstärker i denna budgetmotion vår tidigare skatteväxling. Totalt uppgår Centerpartiets förslag om grön skatteväxling till 13,5 miljarder kronor mer än de miljöskattehöjningar som regeringen föreslår. Det utgör ett ambitiöst och omfattande program för att minska utsläppen av växthusgaser och bidra till en giftfri vardag, samtidigt som arbete, företagande och förnybar energi premieras.

Regeringens miljöpolitik baseras i stället på höjda utgifter, finansierade av höjda skatter på jobb och företag. Centerpartiet avvisar i grunden denna inriktning av miljöpolitiken till förmån för en kraftfull grön skatteväxling.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 55 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 20 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Naturvårdsverket	590 938	-180 330
1:2	Miljöövervakning m.m.	410 214	-82 000
1:3	Åtgärder för värdefull natur	1 247 535	-275 000
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	868 018	-155 000
1:5	Miljöforskning	78 825	105 000
1:6	Kemikalieinspektionen	274 741	40 760
1:7	Avgifter till internationella organisationer	315 131	
1:8	Supermiljöbilspremie	250 000	-250 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	245 724	-1 080
1:10	Klimatanpassning	214 000	
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	949 565	158 000
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	235 000	
1:13	Internationellt miljösamarbete	45 900	150 000
1:14	Skydd av värdefull natur	1 418 000	-740 000
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	244 280	-11 200
1:16	Klimatinvesteringar	1 590 000	-1 340 000
1:17	Elbusspremie	100 000	
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	100 000	-100 000
1:19	Elcykelpremie	350 000	-350 000
1:20	Industriklivet	300 000	
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	103 509	-27 000
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och -: Forskning	841 408	14 730
	Nya anslag		
1:21	Viltförvaltningsmyndighet		30 000
1:22	Miljölastbilspremie		150 000
1:23	Drivmedelsbonus		193 000
1:24	Kretsloppspremie för biogas		90 000
1:25	Åtgärder för den biobaserade ekonomin		150 000
	Summa	10 772 788	-2 430 120

Tabell 56 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 20 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Naturvårdsverket	-180,3	-182,5	-134,9
1:2	Miljöövervakning m.m.	-82,0	-132,0	-132,0
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-275,0	-375,0	-25,0
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	-155,0	-80,0	135,0
1:5	Miljöforskning	105,0	105,0	105,0
1:6	Kemikalieinspektionen	40,8	39,5	58,1
1:7	Avgifter till internationella organisationer			
1:8	Supermiljöbilspremie	-250,0	-1 240,0	-1 630,0
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1,1	-2,2	-3,4
1:10	Klimatanpassning			
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	158,0	85,0	20,0
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar			
1:13	Internationellt miljösamarbete	150,0	150,0	150,0
1:14	Skydd av värdefull natur	-740,0	-740,0	-740,0
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	-11,2	-14,3	-15,5
1:16	Klimatinvesteringar	-1 340,0	-1 840,0	-2 740,0
1:17	Elbusspremie			
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	-100,0	-500,0	-550,0
1:19	Elcykelpremie	-350,0	-350,0	-350,0
1:20	Industriklivet			
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	-27,0	-27,0	-27,0
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	14,7	14,5	14,2
	Nya anslag			
1:21	Viltförvaltningsmyndighet	30,0	30,0	30,0
1:22	Miljölastbilspremie	150,0	300,0	450,0
1:23	Drivmedelsbonus	193,0	364,0	409,0
1:24	Kretsloppspremie för biogas	90,0	90,0	90,0
1:25	Åtgärder för den biobaserade ekonomin	150,0	150,0	200,0
	Summa	-2 430	-4 155	-4 686

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Naturvårdsverket föreslås minska med 78 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om insatser mot plaster i hav och natur avvisas till förmån för Centerpartiets egen satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att regeringens förslag om en eco-bonus avvisas under år 2018 och 2019. Anslaget föreslås

minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende samordning med Arbetsförmedlingen, återställs. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende en allmän resursförstärkning återställs. Anslaget föreslås minska med 35 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs. Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att finansiera inrättandet av en ny viltmyndighet. Anslaget föreslås öka med 33 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om en blå miljard.

Anslag 1:2 Miljöövervakning m.m. föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om insatser mot plast i hav och natur till förmån för Centerpartiets egen satsning inom området. Anslaget föreslås minska med 62 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning, från budgetpropositionen för 2017, återställs. Anslaget beräknas minska med 50 miljoner kronor år 2019, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare resursförstärkning, från budgetpropositionen för 2016, återställs efter år 2018.

Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om satsningar på våtmarker avslås till förmån för Centerpartiets egen satsning på en blå miljard. Anslaget beräknas minska med 100 miljoner kronor per år 2019 och 2020 till följd av att regeringens förslag om enkla gröna jobb avvisas. Anslaget föreslås minska med 350 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs under åren 2018 och 2019. Anslaget föreslås öka med 275 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om en blå miljard.

Anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden föreslås minska med 105 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om sanering av miljögifter avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på en blå miljard. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 125 miljoner kronor år 2019 och med 170 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs under åren 2018 och 2019. Anslaget föreslås öka med 150 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 245 miljoner kronor år 2019 och med 305 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:5 Miljöforskning föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås öka med 80 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard.

Anslag 1:6 Kemikalieinspektionen föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att utveckla myndighetens arbete med den globala kemikaliekontrollen avvisas till förmån för Centerpartiets egna satsningar inom detta område. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en giftfri vardag. Anslaget föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en giftfri vardag. Anslaget föreslås öka med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en giftfri vardag. Anslaget föreslås slutligen öka med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med 5 miljoner kronor år 2019 och 25 miljoner kronor år 2020, till följd av en förstärkning av arbetet mot farliga kemikalier.

Anslag 1:8 Supermiljöbilspremie föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2018 och beräknas minska med 1 240 miljoner kronor år 2019 samt med 1 630 miljoner kronor år 2020, till följd av att regeringens förslag om förlängd supermiljöbilspremie och bonus–malus avvisas. Centerpartiet föreslår en grön bilbonus som är än kraftigare än regeringens bonus–malus, vilket beskrivs i kapitel 8.1. Av försiktighetsskäl väljer Centerpartiet inte att siffersätta intäkterna av detta system, då det är tänkt att vid införande kalibreras för att vara intäktsneutralt. Som en konsekvens siffersätts därför heller inte utbetald bonus inom utgiftsområde 20. Nettoeffekten på den offentliga sektorns finanser blir därför noll, men det är värt att ha i åtanke att skillnaden i utgifter under detta anslag och utgiftsområde alltså inte speglar en skillnad i politisk inriktning eller ambitionsnivå. Tvärt om är Centerpartiets grön bilbonus mer kraftfull än regeringens version av systemet.

Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö föreslås minska med 140 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om stärkt havs- och vattenarbete avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på en blå miljard. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 218 miljoner kronor år 2019 och med 253 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 45 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om mindre läkemedel i miljön avvisas till förmån för Centerpartiets egen satsning på en blå miljard. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor år 2019 och med 70 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 75 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås öka med 78 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med 88 respektive 78 miljoner kronor år 2019 och 2020, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås öka med 70 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard. Anslaget föreslås öka med 95 miljoner kronor, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard.

Anslag 1:13 Internationellt miljösamarbete föreslås öka med 150 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på en blå miljard.

Anslag 1:14 Skydd av värdefull natur föreslås minska med 150 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att

regeringens förslag om skydd av skog avvisas. Anslaget föreslås minska med 590 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs.

Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens satsning på havs- och vattenmiljö avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på en blå miljard. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 12 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslag 1:16 Klimatinvesteringar föreslås minska med 800 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att utöka klimatklivet avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 300 miljoner kronor år 2019 och med 2 300 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 700 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, avseende klimatklivet, återställs. Effektiviteten i denna typ av program har ifrågasatts av bland andra Konjunkturinstitutets miljöekonomiska avdelning, som varnat för att det riskerar att bli ”ett kraftfullt slag i luften”.²⁸³ Centerpartiet väljer i stället att satsa pengar på de delar av klimatklivet som kan förväntas vara effektiva, som exempelvis stöd till utbyggd laddinfrastruktur. Anslaget föreslås minska med 90 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om ladda hemma-stöd avvisas till förmån för Centerpartiets egna satsningar på området. Anslaget föreslås öka med 250 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med 250 miljoner kronor år 2019 samt 350 miljoner kronor 2020, till följd av Centerpartiets satsning på utökad infrastruktur för förnybara bränslen och elektrifiering.

Anslag 1:18 Investeringsstöd för gröna städer föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag till nytt investeringsstöd. Städer spelar en mycket viktig roll i den gröna omställningen. Men det som krävs är ökade möjligheter för städerna att själva fatta beslut som ökar takten i den gröna omställningen och ger dem ökad möjlighet att själva använda sig av ekonomiska styrmedel i miljöarbetet, inte ett statligt investeringsstöd.

Anslag 1:19 Elcykelpremie föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet till följd av att Centerpartiet motsätter sig införandet av en elcykelpremie. Det finns inga tecken på att marknaden för elcyklar lider av några allvarliga marknadsmisslyckanden som skulle motivera statliga subsidier. Tvärt om är utvecklingen starkt positiv och försäljningen har fördubblats de senaste två åren.²⁸⁴ För att öka incitamenten att cykelpendla krävs att de transportslag som medför miljöförstöring får betala för detta samt att cykelinfrastrukturen prioriteras högre.

Anslag 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande föreslås minska med 12 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser från anslag 2:2 avvisas. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende inrättandet av en analysfunktion återställs.

Anslag 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med

²⁸³ Konjunkturinstitutet (2016b).

²⁸⁴ Svensk cykling (2017).

motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att flytta resurser till anslag 2:1 avvisas.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:21 Viltförvaltningsmyndighet, inrättas och att detta tilldelas 30 miljoner kronor per år från och med år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att inrätta en viltmyndighet.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:22 Miljölastbilspremie, inrättas och att detta tilldelas 150 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en miljöpremie för lastbilar. Av samma anledning beräknas anslaget tilldelas 300 miljoner kronor år 2019 och 450 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:23 Drivmedelsbonus, inrättas och att detta tilldelas 50 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en drivmedelsbonus i lantbruket. Av samma anledning beräknas anslaget tilldelas 80 miljoner kronor år 2019 och 120 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås därtill tilldelas 143 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att inrätta en klimatbonus för åkerier. Av samma anledning beräknas anslaget tilldelas 284 miljoner kronor år 2019 och 289 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:24 Kretsloppspremie för biogas, inrättas och att detta anslag tilldelas 90 miljoner kronor år 2018 som en konsekvens av Centerpartiets förslag om att införa en kretsloppspremie för biogas. Av samma anledning beräknas anslaget tilldelas 90 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:25 Åtgärder för den biobaserade ekonomin, inrättas och att detta tilldelas 150 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om åtgärder för den biobaserade ekonomin. Av samma anledning beräknas anslaget tilldelas 150 miljoner kronor år 2019 och 200 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:6, 1:9, 1:15 och 2:2.

16.21 Utgiftsområde 21 Energi

Den parlamentariska miljömålsberedningen har föreslagit att Sverige år 2045 ska ha noll nettoutsläpp av växthusgaser, ett mål som Centerpartiet står bakom. Centerpartiets mål är därutöver att Sveriges energisystem ska vara helt förnybart till 2040. För att uppnå detta krävs en fortsatt utbyggnad av den förnybara energiproduktionen. Sveriges unika förutsättningar att klara detta syns inte minst i den växande produktionen av sol- och vindel, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart energisystem.

För att påskynda omställningen till ett förnybart energisystem krävs effektiva ekonomiska styrmedel. Förutsättningarna för förnybar energiproduktion måste vara förmånliga och långsiktiga. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion att villkoren för att producera förnybar energi och miljövänliga bränslen stärks.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 57 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 21 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens energimyndighet	313 389	-19 530
1:2	Insatser för energieffektivisering	233 000	
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	10 000	
1:4	Energiforskning	1 477 723	-10 000
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	85 000	-70 000
1:6	Energimarknadsinspektionen	120 914	-600
1:7	Energiteknik	975 000	40 000
1:8	Elberedskap	258 000	
1:9	Avgifter till internationella organisationer	25 328	
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	90 000	-90 000
	Summa	3 588 354	-150 130

Tabell 58 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 21 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Statens energimyndighet	-19,5	-20,9	-4,4
1:2	Insatser för energieffektivisering			
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft			
1:4	Energiforskning	-10,0	-10,0	
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	-70,0	-70,0	-70,0
1:6	Energimarknadsinspektionen	-0,6	-1,2	-1,8
1:7	Energiteknik	40,0	90,0	140,0
1:8	Elberedskap			
1:9	Avgifter till internationella organisationer			
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-90,0	115,0	-135,0
	Summa	-150	-127	-71

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Statens energimyndighet föreslås minska med 18 miljoner kronor år 2018 till följd av att anslagsnivån återställs från en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende ett allmänt resurstillskott. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 18 miljoner kronor år 2019.

Anslag 1:4 Energiforskning föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att anslagsnivån återställs från en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende ett forum för smarta elnät.

Anslag 1:5 föreslås minska med 70 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om stöd till kommuner för vindkraftsetableringar avvisas.

Anslag 1:7 Energiteknik föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, på grund av att regeringens förslag om ökat stöd till energilagring avvisas till förmån för Centerpartiets satsning på området. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att öka stödet till energilagring samt bredda det till fler tekniker. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor år 2019 och med 150 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning föreslås minska med 65 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om energi- och klimatarbete, hållbara transportlösningar och informationsinsatser riktade till barn och unga avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 90 miljoner kronor år 2019 och med 135 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att anslagsnivån återställs från en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende lokal och regional kapacitetsutveckling.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta anslag påverkas anslag 1:1 och 1:6.

16.22 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

En välfungerande transportinfrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är likaledes viktigt för att möjliggöra företagsamhet och arbete i hela landet. Teknikutveckling, effektivisering, digitalisering, regelförenklingar och en omställning till biobaserade drivmedel gör att fortsatt goda kommunikationer i hela landet kan ske utan att miljö- och klimatpåverkan ökar. Centerpartiet driver på för att Sverige ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta. I det arbetet har de statliga infrastrukturinvesteringarna en viktig roll att spela.

Centerpartiet prioriterar att öka underhållet av järnvägen, ökade och tidigare lagda investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och ytterligare investeringar i it- och bredbandsutbyggnad. Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 59 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 22 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	25 512 794	-2 391 000
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	21 347 306	1 025 000
1:3	Trafikverket	1 386 846	-8 010
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	188 308	
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284	
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	167 313	-84 800
1:7	Trafikavtal	930 000	
1:8	Viss internationell verksamhet	28 757	
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	53 540	-420
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	150 000	
1:11	Trängselskatt i Stockholm	1 528 925	
1:12	Transportstyrelsen	2 139 603	-9 360
1:13	Trafikanalys	68 162	-260
1:14	Trängselskatt i Göteborg	899 954	
1:15	Sjöfartsstöd	1 518 000	
2:1	Post- och telestyrelsen	42 040	-160
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	140 278	
2:3	Grundläggande betaltjänster	35 537	
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	72 844	
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	146 014	
	Summa	56 418 505	-1 469 010

Tabell 60 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 22 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-2 391,0	-1 666,0	-1 870,0
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	1 025,0	1 525,0	1 600,0
1:3	Trafikverket	-8,0	-14,4	-21,3
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål			
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur			
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-84,8	-113,0	-113,0

		2018	2019	2020
1:7	Trafikavtal			
1:8	Viss internationell verksamhet			
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	-0,4	-0,7	-0,9
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk			
1:11	Trängselskatt i Stockholm			
1:12	Transportstyrelsen	-9,4	-19,3	-30,2
1:13	Trafikanalys	-0,3	-0,6	-0,9
1:14	Trängselskatt i Göteborg			
1:15	Sjöfartsstöd			
2:1	Post- och telestyrelsen	-0,2	-0,3	-0,5
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning			
2:3	Grundläggande betaltjänster			
2:4	Informationsteknik och telekommunikation			
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation			
	Summa	-1 469	-289	-437

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende stadsmiljöavtal återställs. Anslaget föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2017, avseende stadsmiljöavtal återställs. Anslaget föreslås minska med 210 miljoner kronor till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende kollektivtrafik på landsbygden återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 230 miljoner kronor år 2019. Anslaget föreslås minska med 85 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om en utökad satsning på kollektivtrafik på landsbygden avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 40 miljoner kronor år 2019 och med 42 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 350 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om avgiftsfri kollektivtrafik för skolungdomar avvisas. Anslaget föreslås minska med 746 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att skjuta upp införandet av ERTMS. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 046 miljoner kronor år 2019 och med 1 478 miljoner kronor år 2020.

Anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur föreslås minska med 75 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning ämnad att kompensera järnvägsföretag för höjda banavgifter återställs. Anslaget föreslås öka med 1 100 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om ett infrastrukturlyft. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 600 miljoner kronor per år under 2019 och 2020.

Anslag 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser föreslås minska med 85 miljoner kronor per år till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om en flygskatt. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 113 miljoner kronor per år från och med 2019.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:3, 1:9, 1:12, 1:13 och 2:1.

16.23 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Landsbygdens utmaningar är i grunden en spegling av hela Sveriges utmaningar. Det finns en tudelning mellan såväl människor som orter. För att ge hela landet möjlighet att växa krävs en kraftfull jobb- och företagarpolitik. För landsbygden är inte minst de gröna näringarna viktiga. De skapar jobb i såväl den egna som i kringliggande branscher, samtidigt som de utgör basen för en klimatsmart omställning av det svenska samhället.

Men också industrin är motorn på många orter. För att svensk industri ska stå stark krävs en hållbar och pålitlig energipolitik samt ett företagsklimat som gör att svenska företag ges förutsättningar att konkurrera. Skatter på såväl företag som arbetskraft spelar här stor roll.

Precis som i andra delar av Sverige spelar också småföretagen en allt viktigare roll på landsbygden. Särskilt på orter där jobb försvunnit i samband med finanskrisen är det av största vikt att politiken ger förutsättningar för nya företag och jobb att växa fram.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 61 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 23 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Skogsstyrelsen	472 307	-62 270
1:2	Insatser för skogsbruket	580 373	-220 000
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	144 379	-570
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	108 512	-640
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933	
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	124 349	
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	52 778	
1:8	Statens jordbruksverk	621 432	-26 010
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	5 000	
1:10	Gårdsstöd m.m.	6 695 000	
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	138 000	
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	24 250	
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	194 000	
1:14	Livsmedelsverket	243 375	-1 320
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	163 160	-25 000

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913	
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	4 357 405	285 000
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 458 391	25 000
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	79 830	20 000
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4 116	
1:21	Åtgärder på fjällägenheter	1 529	
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	113 915	-10 000
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	1 912 254	-7 910
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	598 164	-18 000
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	
1:26	Nedsättning av slakteriavgifter	107 237	
	Summa	19 253 779	-41 720

Tabell 62 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 23 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Skogsstyrelsen	-62,3	-64,2	-66,4
1:2	Insatser för skogsbruket	-220,0	-220,0	-220,0
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	-0,6	-1,2	-1,8
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	-0,6	-1,2	-1,7
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder			
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar			
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.			
1:8	Statens jordbruksverk	-26,0	-28,9	-32,1
1:9	Bekämpande av växtskadegörare			
1:10	Gårdsstöd m.m.			
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.			
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk			
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk			
1:14	Livsmedelsverket	-1,3	-2,8	-4,5
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-25,0	-25,0	-25,0
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.			
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	285,0	260,0	210,0
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	25,0	25,0	25,0
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	20,0	20,0	20,0

		2018	2019	2020
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.			
1:21	Åtgärder på fjällägenheter			
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	-10,0	-10,0	-10,0
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-7,9	-16,6	-26,1
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	-18,0	-18,0	-18,0
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien			
1:26	Nedsättning av slakteriavgifter			
	Summa	-42	-83	-151

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 Skogsstyrelsen föreslås minska med 7 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende skydd av skog återställs. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om gröna enkla jobb avvisas. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om nyckelbiotopsinventering avvisas. Anslaget föreslås minska med 12 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om laserskanning av skoglig grunddata avvisas. Anslaget föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om hyggesfritt skogsbruk avvisas.

Anslag 1:2 Insatser för skogsbruket föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende skydd av skog återställs. Anslaget föreslås minska med 120 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om enkla gröna jobb avvisas.

Anslaget 1:8 Statens jordbruksverk föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, återställs. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende 3R återställs.

Anslag 1:15 föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende främjande av ekologiska livsmedel återställs.

Anslag 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur föreslås öka med 60 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagsminskning avseende finansiering av Jordbruksverket återställs. Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om åtgärder för ekologisk produktion och konsumtion avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor år 2019 och med 100 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 250 miljoner kronor år 2018,

och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att satsa på bredbandsutbyggnad i hela landet.

Anslag 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att utöka programmet för miljövänliga bränslen i jordbruket.

Anslag 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket föreslås öka med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att förstärka metangasreduceringen.

Anslag 1:22 Främjande av rennäringen m.m. föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om en allmän resursförstärkning avvisas.

Anslag 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende artprojektet återställs. Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende en riskvärderingsfunktion återställs.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8, 1:14 och 1:23.

16.24 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen. Dessa jobbskapare måste få rejält sänkta trösklar till att ta steget att anställa. På samma sätt måste det svenska företagandet tillgängliggöras för fler. De första stegen som anställd eller företagare måste vara betydligt enklare och mer tillgängligt än idag.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 63 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 24 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Verket för innovationssystem	237 566	-1 140
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 915 255	-14 000
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	740 629	-3 170
1:4	Tillväxtverket	272 106	-1 560
1:5	Näringslivsutveckling	1 081 022	-343 000
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	59 735	-530
1:7	Turistfrämjande	114 613	
1:8	Sveriges geologiska undersökning	239 005	-10 140
1:9	Geovetenskaplig forskning	5 923	

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000	
1:11	Bolagsverket	53 285	
1:12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327	
1:13	Konkurrensverket	145 803	-740
1:14	Konkurrensforskning	13 804	
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	153 210	-80 000
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	23 200	
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag	1 000	
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer	17 780	
1:19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000	
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	309 472	8 000
1:21	Patent- och registreringsverket	317 386	-1 590
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	25 042	-130
2:2	Kommerskollegium	87 474	-410
2:3	Exportfrämjande verksamhet	382 389	-147 000
2:4	Investeringsfrämjande	72 772	-15 000
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	20 517	
2:6	Bidrag till standardiseringen	31 336	
2:7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	10 000	
	Summa	7 370 651	-610 410

Tabell 64 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 24 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Verket för innovationssystem	-1,1	-2,2	-3,4
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-14,0	-9,0	11,0
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-3,2	-6,1	-9,3
1:4	Tillväxtverket	-1,6	-3,0	-4,5
1:5	Näringslivsutveckling	-343,0	-401,0	-205,0
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	-0,5	-0,8	-1,1
1:7	Turistfrämjande			
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-10,1	-11,1	-12,2
1:9	Geovetenskaplig forskning			
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar			
1:11	Bolagsverket			
1:12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien			
1:13	Konkurrensverket	-0,7	-1,4	-2,2

		2018	2019	2020
1:14	Konkurrensforskning			
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	-80,0	-5,0	-55,0
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag			
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag			
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer			
1:19	Finansiering av rättegångskostnader			
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	8,0	8,0	8,0
1:21	Patent- och registreringsverket	-1,6	-3,1	-4,8
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	-0,1	-0,3	-0,4
2:2	Kommerskollegium	-0,4	-0,8	-1,3
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-147,0	-148,0	-18,0
2:4	Investeringsfrämjande	-15,0	-10,0	-5,0
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer			
2:6	Bidrag till standardiseringen			
2:7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning			
	Summa	-610	-594	-303

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende insatser inom immaterialrätten återställs. Anslaget beräknas öka med 5 miljoner kronor år 2019 och med 5 miljoner kronor år 2020 till följd av att regeringens förslag om att finansiera en ny myndighet för arbetsmiljökunskap avvisas. Anslaget föreslås öka med 6 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om vardagsnära innovation i offentlig sektor.

Anslag 1:5 Näringslivsutveckling föreslås minska med 22 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med 16 miljoner kronor år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende en förstärkning av snabbspår för företagare återställs. Centerpartiet har egna förslag, exempelvis rörande ingångsföretag, som är ämnade att förenkla integration via företagande. Anslaget föreslås minska med 150 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende innovationsrådet återställs. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med 40 miljoner kronor år 2019, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende nyindustrialisering återställs. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om förbättrat nätverkande och fler kontaktytor med svensk arbetsmarknad avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om fler matchningsaktörer avvisas. Av samma anledning beräknas

anslaget minska med 60 miljoner kronor per år från och med år 2019. Centerpartiet har förslag om en kraftfull satsning på matchningsanställningar som beskrivs närmare i kapitel 7. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om smart industri på regional nivå avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor år 2019 och med 40 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om vidareutveckling av en nationell export- och investeringsplattform för smarta städer avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om automationsprogram för små och medelstora företag avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor per år från och med år 2019. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om insatser för nyanlända kvinnors företagande avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget 1:8 Sveriges geologiska undersökning föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att prioritera uppgifter som kan utföras av personer med kort utbildning avvisas.

Anslaget 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2018 till följd av att Centerpartiet föreslår att upprustningen förskjuts framåt i tiden. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 5 miljoner kronor år 2019 och med 55 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation föreslås öka med 8 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att öka resurserna till IFS och iK-programmet.

Anslag 2:3 Exportfrämjande verksamhet föreslås minska med 130 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende exportoffensiven återställs. Anslaget föreslås öka med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med 5 miljoner kronor år 2019, då regeringens förslag om överföring av medel till exportoffensiven avvisas. Anslaget föreslås minska med 17 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om regional exportrådgivning avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 13 miljoner kronor år 2019 och med 8 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om stärkt svensk närvaro på tillväxtmarknader avvisas.

Anslag 2:4 Investeringsfrämjande föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning, från budgetpropositionen för 2016, avseende investeringsfrämjande återställs. Anslaget föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om att överföra medel till exportoffensiven avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5 miljoner kronor år 2019.

Centerpartiet föreslår en lägre uppräkningstakt inom PLO. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:6, 1:8, 1:13, 1:21, 2:1 och 2:2.

16.25 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kommuner och landsting ansvarar för några av den offentliga sektorns viktigaste åtaganden. Skolan, sjukvården, omsorgen och kollektivtrafiken formas och utvecklas i kommuner och landsting.

Att den kommunala sektorn ges goda och långsiktiga förutsättningar att finansiera sin verksamhet och anpassa den efter lokalt skiftande behov är således av största vikt. Centerpartiet vill att makt ska finnas så nära människor som möjligt. Här utgör kommuner, landsting och regioner naturliga arenor för att lokalt organisera verksamheter som betyder mycket för människor.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 65 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 25 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag,

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	99 808 388	7 510 000
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	4 070 047	
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	6 950	
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	7 000 000	
1:5	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	500 000	-500 000
	Summa	111 385 385	7 010 000

Tabell 66 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 25 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	7 510,0	9 224,0	11 854,0
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader			
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer			
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen			
1:5	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	-500	-500	-500
	Summa	7 010	8 724	11 354

Centerpartiets överväganden

Alla förslag till förändringar som beskrivs nedan rör, om inget annat anges, anslag 1:1 Kommunalekonomisk utjämning.

Anslaget föreslås minska med 120 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende gratis glasögon till barn återställs.

Anslaget föreslås minska med 207 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende kostnadsfri mammografi återställs.

Anslaget föreslås minska med 417 miljoner kronor år 2018 till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende avgiftsfri tandvård för unga avvisas. Av samma

anledning beräknas anslaget minska med 576 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende avgiftsfri öppenvård för äldre återställs.

Anslaget föreslås minska med 181 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare anslagshöjning avseende höjd barndel inom riksnormen återställs.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att Centerpartiet motsätter sig ett tidigare beslut, i budgetpropositionen för 2016, om att höja underhållsstödet.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att Centerpartiet motsätter sig ett tidigare beslut, i budgetpropositionen för 2016, om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att Centerpartiet motsätter sig ett tidigare beslut, från budgetpropositionen för 2016, om att höja den inkomstrelaterade delen av sjuk- och aktivitetsersättningen.

Anslaget föreslås öka med 70 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att Centerpartiet motsätter sig ett tidigare beslut, från budgetpropositionen för 2017, om att höja bostadstillägg och garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen.

Anslaget föreslås öka med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 40 miljoner kronor per år därefter.

Anslaget föreslås öka med 30 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om höjt tak i sjukförsäkringen avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 80 miljoner kronor 2019 och 90 miljoner kronor 2020.

Anslaget föreslås minska med 52 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om ekonomisk redovisning på skolenhetsnivå avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 60 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om enhetliga lönetak. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 20 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås minska med 160 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om reformerade regler för personaloptioner avvisas till förmån för Centerpartiets förslag på området.

Anslaget föreslås öka med 249 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en extra timma matematik i högstadiet. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 490 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås öka med 190 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att tidigarelägga samhällsorienteringen samt att göra den obligatorisk. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 170 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås öka med 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att öka jobbstimulansen i försörjningsstödet.

Anslaget beräknas öka med 960 miljoner kronor år 2019 till följd av Centerpartiets förslag om att kommunalisera etableringsuppdraget. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 558 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås minska med 600 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om höjt förmånsvärde för icke miljöbilar.

Anslaget föreslås öka med 20 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa skattenedsättningen för fossil gas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 30 miljoner kronor år 2019 och med 40 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om en ytterligare miljödifferentiering inom fordonsskatten.

Anslaget föreslås minska med 600 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om avskaffat avdrag för övriga utgifter.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att återinföra en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att införa en ny karensdag vid dag 15.

Anslaget föreslås öka med 231 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa extratjänster och ersätta dem med matchningsanställningar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 352 miljoner kronor år 2019 och med 366 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås öka med 400 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om färre och enklare anställningsstöd.

Anslaget föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om höjd garantipension.

Anslaget föreslås öka med 3 200 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa en bortre tidsgräns för aktivitetsstödet. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 3 000 miljoner kronor år 2019 och med 3 000 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås öka med 240 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att införa ingångsföretag.

Anslaget föreslås öka med 60 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om förbättrade skatteregler för generationsväxling.

Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om nedsatt förmånsvärde för miljöbilar.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa flyktingundantaget i garantipensionen.

Anslaget föreslås öka med 80 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa flyktingundantaget i sjukersättningen. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 90 miljoner kronor år 2019 och med 100 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiet förslag om att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 410 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås minska med 135 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobbavdrag. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor år 2019 och med 310 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås öka med 360 miljoner kronor år 2018 till följd av att regeringens förslag om slopad skattefrihet för privata sjukförsäkringar avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 720 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Anslaget föreslås öka med 7 000 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta riktade statsbidrag med generella sådana. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 8 000 miljoner kronor år 2019 och med 10 000 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås minska med 3 300 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett ingångsavdrag.

Anslaget föreslås öka med 500 miljoner kronor år 2018, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om reformerade beskattningsregler för personaloptioner.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om sänkt skatt för pensionärer. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor år 2019 samt med 100 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2018 till följd av Centerpartiets förslag om klimatbonus för åkerier som tankar förnybart. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 9 miljoner kronor år 2019 och 11 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet föreslås minska med hela det föreslagna anslagsbeloppet då Centerpartiet föreslår att extratjänsterna avvecklas och ersätts av matchningsanställningar.

16.26 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

En välfungerande statsskuldsförvaltning är en förutsättning för att den ekonomiska politiken ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt. Det övergripande målet för statsskuldsförvaltningen är att minimera kostnaden med beaktande av risk. För detta krävs ett antal saker. För det första måste ett kontinuerligt arbete med investerarvård bedrivas. För det andra måste skuldens storlek och sammansättning gynna likviditeten i de aktuella marknadssegmenten. Och för det tredje måste förvaltningen ske på ett sätt som garanterar ansvarsfull riskhantering.

Förutsättningarna för en effektiv statsskuldsförvaltning avgörs av såväl den ekonomiska politiken som Riksgäldens arbete. Det är den ekonomiska politiken som i huvudsak avgör skuldstockens storlek, vilket i sin tur påverkar möjligheten att emittera statspapper i en omfattning som möjliggör hög likviditet. Samtidigt är det den ekono-

miska politiken som påverkar de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet och marknadsaktörernas förtroende för denna hållbarhet. Därtill är det regeringen som ger Riksgälden riktlinjer för förvaltningen.

Riksgälden ansvarar å sin sida för marknads- och skuldvårdande insatser, bland annat i form av marknadsvårdande repor samt byten. Därtill ansvarar Riksgälden för att förvaltningen sker på ett transparent och förutsägbart sätt, vilket gynnar investeringar i svenska statspapper.

Centerpartiet har i grunden inget att invända mot nu förd statsskuldspolitik. För förslag till anslagsfördelning, se tabell 67 samt tabell 68.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 67 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 26 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Räntor på statsskulden	11 200 000	
1:2	Oförutsedda utgifter	10 000	
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200	
	Summa	11 355 200	0

Tabell 68 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 26 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Räntor på statsskulden			
1:2	Oförutsedda utgifter			
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter			
	Summa	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet har inget att invända mot regeringens bedömningar på det aktuella utgiftsområdet.

16.27 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

EU står inför ett antal stora och allvarliga utmaningar. För det första är osäkerheten mot bakgrund av Storbritanniens stundande utträde stor. För det andra lider många av medlemsstaterna fortsatt av sviterna av de senaste årens långa och djupa lågkonjunktur. För det tredje har stora migrationsströmmar till unionen satt samarbetet under hård press. Och för det fjärde har säkerhetsläget försämrats, dels på grund av genomförda terrorattentat och dels på grund av konflikter i unionens närområde.

Centerpartiet anser att det är av största vikt att Sverige aktivt bidrar till att EU:s funktionssätt förbättras. Det kräver såväl strukturreformer som en ökad lyhördhet gentemot medborgarna.

Vad gäller Sveriges avgift till EU har Centerpartiet inget att erinra mot det förslag som regeringen föreslagit i budgetpropositionen.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 69 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 för utgiftsområde 27 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Avgiften till Europeiska unionen	39 510 631	
	Summa	39 510 631	0

Tabell 70 Centerpartiets förslag till anslag för 2018 till 2020 för utgiftsområde 27 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

		2018	2019	2020
1:1	Avgiften till Europeiska unionen			
	Summa	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet har inget att invända mot regeringens bedömningar på det aktuella utgiftsområdet.

17 Den offentliga sektorns finanser

I detta kapitel redovisas den samlade effekten på den offentliga sektorns finanser av de reformer Centerpartiet föreslår i denna motion. Effekterna redovisas även per sektor. Därtill redovisas Centerpartiets förslag till utgiftstak för staten.

Tabell 71 Utgiftstak för staten, avvikelse från regeringen

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Takbegränsade utgifter	-39 585	-41 947	-45 269
Budgeteringsmarginal	-12 415	-35 053	-60 731
Utgiftstak för staten	-52 000	-77 000	-106 000

Tabell 72 Statsbudgetens inkomster, avvikelse från regeringen

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Direkta skatter på arbete	-16 378	-15 438	-15 768
Indirekta skatter på arbete	-19 536	-22 296	-21 967
Skatt på kapital	2 270	2 925	930
Skatt på konsumtion och insatsvaror	2 766	1 672	849
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-31 155	-33 710	-36 529
avgår skatter från andra sektorer	3 311	3 138	3 066
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-27 844	-30 572	-33 463
Periodiseringar	0	0	0

Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-27 844	-30 572	-33 463
Övriga inkomster (kassamässigt)	97	393	393
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-27 747	-30 179	-33 070

Tabell 73 Statsbudgetens saldo och statsskulden, avvikelse från regeringen

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Statsbudgetens inkomster	-27 747	-30 179	-33 070
därav inkomster av försåld egendom	0	0	0
Statsbudgetens utgifter	-39 585	-41 947	-45 269
därav statsskuldsräntor	0	0	0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	0	0	0
kassamässig korrigerering	0	0	0
Statsbudgetens saldo	11 838	11 768	12 199
Statsskuld vid årets slut	-11 838	-23 607	-35 806

Tabell 74 Den offentliga sektorns finanser, avvikelse från regeringen

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Offentlig sektors inkomster	-31 080	-33 373	-36 209
Offentlig sektors utgifter	-41 092	-43 382	-46 718
Finansiellt sparande i offentlig sektor	10 012	10 009	10 509
Staten	11 838	11 768	12 199
Ålderspensionssystemet	-1 826	-1 759	-1 690
Kommunsektorn	0	0	0
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	1,1 %	1,2 %	1,7 %

Tabell 75 Kommunsektorns finanser, avvikelse från regeringen

Miljoner kronor

	2018	2019	2020
Kommunal inkomstskatt	-3 333	-3 194	-3 139
Kapitalinkomster och övriga inkomster	0	0	0
Statsbidrag under uo 25	7 010	8 724	11 354
därav ekonomiska regleringar	10	724	1 354
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	-16 061	-18 545	-21 394
Inkomster totalt	-12 384	-13 015	-13 179
Utgifter	-12 384	-13 015	-13 179
Finansiellt sparande i kommunsektorn	0	0	0

18 Referenser

- Acemoglu, Daron & Shimer, Robert (2000), "Productivity gains from unemployment insurance", *European Economic Review*, Årg. 44, s. 1195–1224
- Ahmed, Ali (2015), "Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 4
- Alam, Moudud, Carling, Kenneth & Nääs, Ola (2013), "Har kommunala sommarjobb under gymnasieåren en positiv effekt på arbetskarriären senare i livet?", IFAU, Rapport 2013:24
- Aiyar, Shekhar, Barkbu, Bergljot, Batini, Nociletta, Berger, Helge, Detragiache, Enrica, Dizioli, Allan, Ebeke, Christian, Lin, Huidan, Kaltani, Linda, Sosa, Sebastian, Spilimbergo, Antonio & Topalova, Petia (2016), "The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges", *IMF Discussion Note*, 16/02
- Aldén, Lina och Hammarstedt, Mats (2014), "Discrimination in the credit market? Survey based evidence of access to financial capital among self-employed immigrants", *Working Paper 2014:2*, Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies
- Andersson Joonas, Pernilla, Wennemo Lanninger, Alma & Sundström, Marianne, (2015), "Etableringsreformens första år – en första utvärdering", *The Stockholm University Linnaeus Center for Integration Studies (SULCIS)*, Rapport 2015:3
- Arbetsförmedlingen (2016), "Prognos för utbetalningar 2016–2020", 2016-02-19
- Arbetsförmedlingen (2017a), "Arbetsmarknadsutsikterna våren 2017. Prognos för arbetsmarknaden 2017–2018"
- Arbetsförmedlingen (2017b), "Etableringsuppdraget i siffror", hemsida, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Om-Arbetsformedlingen/Etablering-av-nyanlanda/Etableringsuppdraget-i-siffror.html>>
- Arbetsförmedlingen (2017c), "Prognoser för utbetalningar 2017–2021", 2017-07-31
- Arbetsförmedlingen (2017d), "Månadsstatistik"
- Arbetsförmedlingen (2017e), "Särskilt anställningsstöd", *Arbetsförmedlingens faktablad*. Arbetsgivare. 2017-2
- Arbetsförmedlingen (2017f), "Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2016", *Arbetsförmedlingens återsrapportering 2017*, 2017-05-04
- Arbetsmarknadsdepartementet (2015), "Matchningsanställningen – nya vägar till jobb", A2015/881/A
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), "Dags för större lönespridning?", *Arbetsmarknadsekonomisk rapport*
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017), "Tudelningarna på arbetsmarknaden", *Arbetsmarknadsekonomisk rapport*
- Behrenz, Lars, Delander, Lennart, Frödin, Olle, Mathieu, Christopher, Månsson, Jonas & Ottosson, Mikael (2015), "Arbetsgivares perspektiv på subventionerade anställningar – En kartläggning", *Rapport 2015:17*, Labour Market and Discrimination Studies Centre, Linnéuniversitetet.

- Benmarker, Helge, Calmfors, Lars & Larsson Seim, Anna (2013), "Jobbskatteavdrag, arbetslöshetsersättning och löner", IFAU, Rapport 2013:10
- Bergh, Andreas (2014), "Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", Ekonomisk Debatt, Årg. 42, Nr. 4
- BIL Sweden (2017), "Mycket starka bilsiffror i september", pressmeddelande, 2017-10-02
- Birch Sørensen, Peter (2010), "Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges", Report to the Expert Group on Public Economics, 2010:4
- BMAS (2006), "The effectiveness of Modern Services on the Labour Market. 2006 Report of the Federal Ministry of Labour and Social Affairs on the impact of the implementation of the proposals by the Commission for Modern Services on the Labour Market (not including basic security benefits for job-seekers", Summary of the results
- Bokriskommittén (2014), "En fungerande bostadsmarknad – en reformagenda"
- Bouvard, Flore, Rambert, Laurence, Romanello, Lucile & Studer, Nicolas (2013), "How have the Hartz reforms shaped the German labour market?", Trésor-Economics, Nr. 110
- Boverket (2013), "Bostadsbristen och hyressättningssystemet – ett kunskapsunderlag", Marknadsrapport, November 2013
- Cahuc, Pierre (2010), "Det svenska anställningsskyddet", Bilaga 6 till LU2011, i SOU 2010:93
- Calmfors, Lars, Forslund, Anders & Hemström, Maria (2002), "Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experience", IFAU, Working Paper 2002:4
- Carling, Kenneth, Holmlund, Bertil & Vejsiu, Altin (2001), "Do Benefit Cuts Boost Job Finding? Swedish Evidence from the 1990s", The Economic Journal, Årg. 111, Nr. 474, s. 766-790
- Carlsson, Magnus & Eriksson, Stefan (2017), "Påverkar arbetssökandes ålder och kön chansen att få svar på jobbansökan? Resultat från ett fältexperiment", IFAU, Rapport 2017:8
- Chetty, Raj, Friedman, John N. & Rockoff, Jonah E. (2014), "Measuring the impacts of Teachers II: Teacher value-added and student outcomes in adulthood", American Economic Review, vol. 104, nr. 9, s. 2593–2632
- CSN (2017), "Budgetunderlag 2018–2020. Utgiftsområde 15 – Studiestöd", Dnr. 2016-102-9322
- Daunfeldt, Sven-Olov (2016), "Turordningsreglernas ekonomiska effekter", Timbro briefing paper #8
- Dikgang, Johane, Leiman, Anthony & Visser, Martine (2012), "Elasticity of demand, price and time: lessons from South Africa's plastic-bag levy", Applied Economics, Årg. 44, s. 3339–3342
- Ds 2016:19, "Jämställda pensioner?"
- Ekberg, Jan (2009), "Invandringen och de offentliga finanserna", Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2009:3
- Ekonomistyrningsverket (2014), "Statliga myndigheters lokaler. Utveckling av lokalhyror och areor", Analys 3, ESV 2014:53

- Ekonomistyrningsverket (2016), ”Statens budget och de offentliga finanserna. November 2016”, Prognos, ESV 2016:55
- Engdahl, Mattias & Forslund, Anders (2015), ”En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden”, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2015:3
- Energimyndigheten (2016a), ”Övervakningsrapport avseende skattebefrielse för flytande biodrivmedel under året 2015”, Analysavdelningen, Dnr. 15-11667
- Energimyndigheten (2016b), ”Bostäder och bebyggelse”, artikel, 2016-05-13, tillgänglig via <www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/forskning/bostader-och-bebyggelse/> [2017-10-04]
- EU-kommissionen (2015), ”Country Report Sweden 2015. Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances”, Commission Staff Working Document
- EU-kommissionen (2016), ”Country Report Sweden 2016. Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances”, Commission Staff Working Document
- Eurostat (2017a), ”Employment by sex, age, professional status and occupation (1 000)”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2017-08-17]
- Fall, Johan & Ericson, Peter (2015), ”Perspektiv på marginalskatter”, Skattenytt, s. 525–545
- Fichtl, Anita (2015), ”Mini- and Midi-Jobs in Germany. Effects of Marginal Employment on Unemployment”, FORES Policy Paper, 2015:3
- Finansdepartementet (2017), ”Sänkt skatt för pensionärer”, Fi2017/01434/S1
- Finanspolitiska rådet (2008), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2008”
- Finanspolitiska rådet (2015), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2015”
- Finanspolitiska rådet (2016), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2016”
- Finn, Dan (2011), ”Job Services Australia: design and implementation lessons for the British context”, Research report, Department for Work and Pensions, Nr. 752
- Flood, Lennart (2015), ”Skatter räknas, räkna med skatter”, Ekonomisk Debatt, Årg. 43, Nr. 5
- Flood, Lennart, Nordblom, Katarina & Waldenström, Daniel (2013), ”Dags för enkla skatter!”, Konjunkturrådets rapport 2013, SNS Förlag
- Forslund, Anders (2008), ”Den svenska jämviktsarbetslösheten – en översikt”, IFAU, Rapport 2008:17
- Forslund, Anders, Gottfries, Nils & Westermark, Andreas (2008), ”Prices, Productivity and Wage Bargaining in Open Economies”, The Scandinavian Journal of Economics, Årg. 110, Nr. 1, s. 169–195
- Forslund, Anders, Johansson, Per & Lindqvist, Linus (2004), ”Anställningsstöd – en väg från arbetslöshet till arbete?”, IFAU, Rapport 2004:17

- Forslund, Anders & Kolm, Ann-Sofi (2000), "Active labour market policies and real-wage determination – Swedish evidence", IFAU, Working Paper 2000:7
- Forslund, Anders & Vikström, Johan (2011), "Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt", IFAU, Rapport 2011:7
- Fredriksson, Peter & Holmlund, Bertil (2003), "Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research", IFAU, Working Paper 2003:5
- Fredriksson, Peter & Söderström, Martin (2008), "Do unemployment benefits increase unemployment? New evidence on an old question", IFAU, Workings Paper 2008:15
- Fridell, Hanna & Brogren, Cecilia (2007), "Lyckas hyresregleringen motverka segregation i Stockholm?", Ekonomisk Debatt, Årg. 35, Nr. 6, s. 80–85
- Företagarna (2013), "Ett jobb blir till"
- Företagarna (2016a), "Småföretagsbarometern", Riksrapport
- Företagarna (2016b), "Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015"
- Försäkringskassan (2014), "Analys av sjukfrånvarons variation – väsentliga förklaringar av upp- och nedgångar över tid", Socialförsäkringsrapport 2014:17
- Försäkringskassan (2015), "Avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen (DS 2015:17)", Remissyttrande, Dnr 017224-2015
- Försäkringskassan (2016a), "Tillfällig föräldrapenning", Vägledning 2016:2, Version 2
- Försäkringskassan (2017), "Sjukpenningtalet efter åldersgrupp, län och kommun, 2000–", databas, tillgänglig via
<<https://www.forsakringskassan.se/statistik/sjuk/ohalsomatt>> [2017-10-03]
- Gautier, Pieter A. & van der Klaauw, Bas (2009), "Institutions and labor market outcomes in the Netherlands, Working Paper, IFAU, Nr. 2009:28
- Halldén, Karin & Stenberg, Anders (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", Ekonomisk Debatt, Årg. 43, Nr. 2, s. 52–62
- Hansson, Åsa (2006), "Hur påverkar en skatt på arbete utbudet och efterfrågan av arbetskraft? Vad säger nationalekonomisk teori och empiri?", Rapport framtagen åt Kris- och Framtidskommissionen
- Hanushek, Eric & Rivkin, Steven (2006), "How to improve the supply of high quality teachers", i E. Hanushek och F. Welch (red.), "Handbook of the economics of education 2", Elsevier, Amsterdam
- Harbo Hansen, Niels-Jakob (2016), "Measuring Job Openings", kapitel i "Jobs, Unemployment, and Macroeconomic Transmission", avhandling, Stockholms Universitet
- Harding, Michelle (2014), "Personal tax treatment of company cars and commuting expenses: Estimating the fiscal and environmental costs", OECD Taxation Working Papers Series, Nr. 20, OECD, Paris
- Hartman, Laura & Svaleryd, Helena (2010), "Hur stor är risken för bestående hög arbetslöshet?", Ekonomisk Debatt, Årg. 38, Nr. 6
- Henrekson, Magnus & Jävervall, Sebastian (2015), "Svenska skolresultat rasar – vad vet vi?", IVA

- Henrekson, Magnus & Sanandaji, Tino (2014), "Beskattning av personaloptioner och innovativt entreprenörskap: Expertrapport till Företagsskattekommittén", Bilaga 5 till Företagsskattekommitténs slutbetänkande, SOU 2014:40
- HM Revenue & Customs (2014), "Enterprise Investment Scheme and Seed Enterprise Investment Scheme", Commentary Note, tillgänglig via https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/390876/Commentary_EIS_SEIS_Dec_14_V3.pdf [2017-08-21]
- Holmlund, Bertil & Söderström, Martin (2008), "Hur påverkas inkomsterna av skatteförändringar?", IFAU, Rapport 2008:28
- Hopenhayn, Hugo A. & Nicolini, Juan Pablo (1997), "Optimal Unemployment Insurance", *Journal of Political Economy*, Årg. 105, Nr. 2, s. 412–438
- Hägglund, Pathric & Johansson, Per (2016), "Sjukskrivningarnas anatomi – en ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet", Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2016:2
- IAF (2015), "Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete", IAFFS 2015:3
- IFAU (2014), "Höjd inkomstrelaterad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen", Remissvar, Dnr. 174/2014
- IMF (2014), "2014 Article IV Consultation – Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Sweden", IMF Country Report, Nr. 14/261
- IMF (2015), "Sweden. 2015 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report; Informational Annex; and Statement by the Executive Director for Sweden", IMF Country Report, Nr. 15/329
- Jacobi, Lena & Kluve, Jochen (2006), "Before and After the Hartz Reforms: The Performance of Active Labour Market Policy in Germany", Discussion Paper Series, IZA, Nr. 2100
- Jaffe, Adam B., Newell, Richard G. & Stavins, Robert N. (2000), "Technological Change and the Environment", NBER, Working Paper, Nr. 7970
- Jahn, Elke J. & Ochel, Wolfgang (2007), "Contracting-out employment services: temporary agency work in Germany", *Journal of European Social Policy*, Årg. 17, Nr. 2, s. 125–138
- Johansson, Per, Laun, Lisa & Palme, Mårten (2015), "Kan vi jobba tills vi blir 75? Vad säger mikrodata om hälsa och arbetskapacitet bland de äldre i arbetskraften?", IFAU, Rapport 2015:24
- Jönsson, Lisa, Palme, Mårten & Svensson, Ingmar (2012), "Disability Insurance, Population Health, and Employment in Sweden", i D. A. Wise (red.), "Social Security Programs and Retirement around the World: Historical Trends in Insurance Participation and Reforms", University of Chicago Press, Chicago
- Kemikalieinspektionen (2013), "Hur kan en kemikalieskatt på konsumentvaror se ut? – Med exemplet kläder och skor", PM 7/13
- Konjunkturinstitutet (2008), "Konjunkturläget. December 2008"
- Konjunkturinstitutet (2011), "Konjunkturläget. December 2011"
- Konjunkturinstitutet (2013), "Konjunkturläget. December 2013"

- Konjunkturinstitutet (2014a), "Lönebildningsrapporten 2014"
- Konjunkturinstitutet (2014b), "Vissa inkomstskatte- och socialavgiftsfrågor inför budgetpropositionen för 2015", Dnr 2014-120-3.5.1
- Konjunkturinstitutet (2015a), "Konjunkturläget juni 2015"
- Konjunkturinstitutet (2015b), "Miljö, ekonomi och politik 2015"
- Konjunkturinstitutet (2016a), "Konjunkturläget mars 2016"
- Konjunkturinstitutet (2016b), "Kommentar till budgetpropositionen för 2017", 2016-09-20, hemsida, tillgänglig via <www.konj.se/om-ki/aktuellt/nyhetsarkiv/2016-09-20-kommentar-till-budgetpropositionen-for-2017.html> [2017-10-02]
- Konjunkturinstitutet (2016c), "Konjunkturläget december 2016"
- Konjunkturinstitutet (2016d), "Konjunkturläget augusti 2016"
- Konjunkturinstitutet (2017a), "Uppdatering av konjunkturbilden. Augusti 2017"
- Konjunkturinstitutet (2017b), "Konjunkturläget Juni 2017"
- Konjunkturinstitutet (2017c), "Prognosdatabasen", databas, tillgänglig via <www.konj.se> [2017-08-21]
- Konkurrensverket (2016), "Statistik om offentlig upphandling 2016", Rapport 2016:10
- Laun, Lisa (2012), "Om förhöjt jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för äldre", IFAU, Rapport 2012:16
- Lazear, Edward (2003), "Output-based pay: incentives, retention or sorting?", Discussion Paper 761, Institute for the Study of Labor
- Liljeberg, Linus, Sjögren, Anna & Vikström, Johan (2012), "Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?", IFAU, Rapport 2012:6
- Loeb, Susanna & Page, Marianne E. Page (2000), "Examining the link between teacher wages and student outcomes: the importance of alternative labor market opportunities and non-pecuniary variation", Review of Economics and Statistics, vol. 82, nr. 3, s. 393–408
- Lundberg, Jacob (2016), "Platt skatt för högre intäkter", Timbro
- Lundborg, Per, Vartiainen, Juhana & Zettergren, Göran (2007), "Den svenska jämviktsarbetslösheten: En översikt av kunskapsläget", Konjunkturinstitutet, Specialstudie nr. 11
- Löfven, Stefan (2015), "Sveriges nya jobbagenda", tal på Socialdemokraternas 38:e ordinarie kongress, 2015-05-29
- Marx, Ive (2001), "Job subsidies and cuts in employers' social security contributions: The verdict of empirical evaluation studies", International Labour Review, Årg. 140, Nr. 1, s. 69–83
- McKinsey (2007), "How the world's best-performing school systems come out on top", Report, McKinsey
- Migrationsverket (2017), "Verksamhets- och utgiftsprognos. Juli 2017", 2017-07-26, Dnr 1.1.3-2017-3222
- Naturvårdsverket (2014), "Ändring av kväveoxidavgiften för ökad styreffekt. Redovisning av ett regeringsuppdrag", Rapport 6647

- Naturvårdsverket (2016), ”Minskad förbrukning av plastbärkassar. Redovisning av regeringsuppdrag”, skrivelse, 2016-03-21, Ärendenummer NV-08250-15
- Naturvårdsverket (2017a), ”Snabbstatistik för kvartals- och årsvisa växthusgasutsläpp”, hemsida, <www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Tre-satt-att-berakna-klimatpaverkande-utslapp/Snabbstatistik-nationella-utslapp-av-vaxthusgaser-ar-2016/> [2017-09-11]
- Naturvårdsverket (2017b), ”Miljöavgift på utsläpp av kväveoxider från energiproduktion år 2016 – resultat och statistik”, Dnr NV-05039-17
- Naturvårdsverket (2017c), ”Import och export av avfall”, databas, tillgänglig via <<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Avfall-import-och-export/>> [2017-10-04]
- Neumark, David (2011), ”Spurring Job Creation in Response to Severe Recessions: Reconsidering Hiring Credits”, NBER Working Paper Series, Nr. 16866
- Nordström Skans, Oskar (2009), ”Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?”, Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6
- NUTEK (2005), ”Den första anställningen. Hinder och möjligheter för soloföretag att anställa en första person”, Nutek R 2005:01
- Nybyggarkommissionen (2014), ”En bostadspolitisk agenda för Sverige. 63 förslag för ökat byggande”
- Nyman, Kjell, Palmer, Edward & Bergendorff, Sisko (2002), ”Den Svenska Sjukan – Sjukfrånvaron i åtta länder”, Ds 2002:49
- OECD (2009), ”Taxation of SMEs: Key issues and policy considerations”, OECD Tax Policy Studies
- OECD (2012), ”Activating Jobseekers: How Australia Does It”, OECD Publishing
- OECD (2013a), ”OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills”, OECD Publishing
- OECD (2014a), ”Connecting People With Jobs. Activation Policies in the United Kingdom”, OECD Publishing
- OECD (2014b), ”OECD Environmental Performance Reviews: Sweden 2014”, OECD Publishing
- OECD (2014c), ”Education at a Glance 2014: OECD Indicators”, OECD Publishing
- OECD (2015a), ”Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective”
- OECD (2015b), ”OECD Economic Surveys: Sweden 2015”, OECD Publishing, Paris
- OECD (2016a), ”Education at a Glance 2016. OECD Indicators”, OECD Publishing, Paris
- OECD (2017a), ”LFS by sex and age – indicators”, databas, tillgängligt via <www.stats.oecd.org>
- OECD (2017b), ”Taxing Wages 2015-2016. Special Feature: Taxation and Skills”, OECD Publishing, Paris
- OECD (2017c), ”Greenhouse gas emissions”, databas, tillgänglig via <www.stats.oecd.org> [2017-10-03]

- OECD (2017d), "Environmentally related tax revenue", databas, tillgänglig via <www.stats.oecd.org> [2017-10-03]
- Pavoni, Nicola & Violante, G.L. (2007), "Optimal Welfare-to-Work Programs", Review of Economic Studies, Nr. 74, s. 283–318
- Pensionsmyndigheten (2017a), "Allmän pension. Tabell 01 Antal pensionärer i december", databas, tillgänglig via <www.pensionsmyndigheten.se>
- Pensionsmyndigheten (2017b), "Regleringsbrevsuppdrag 2017: Utveckla typfallsmått", PM, 2017-04-24
- Pensionsmyndigheten (2017c), "Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m.", Rapport, 2017-05-03
- Pensionsmyndigheten (2016a), "Ger högre inkomst högre pension?", Rapport, 2016-09-02
- Pensionsmyndigheten (2016b), "Bilaga 1: Diskussion om möjliga regelförändringar för en mer jämställd pension", Rapport, 2016-09-15
- Pensionsmyndigheten (2016c), "Pension och skatt 2017", PM, 2016-12-19
- Prop. 2011/12:100, "2012 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2012/13:63, "Utvidgad målgrupp för samhällsorientering samt ett kunskapsunderlag och en analys om integrationens tillstånd och utveckling"
- Prop. 2012/13:134, "Investeraravdrag"
- Prop. 2013/14:100, "2014 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2014/15:100, "2015 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2015/16:1, "Budgetpropositionen för 2016"
- Prop. 2016/17:1, "Budgetpropositionen för 2017"
- Prop. 2016/17:100, "2017 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2016/17:141, "Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el"
- Riksbanken (2012), "Penningpolitisk rapport. Juli 2012"
- Riksbanken (2017a), "Finansiell stabilitet 2017:1"
- Riksbanken (2017b), "Penningpolitisk rapport. September 2017"
- Riksrevisionen (2008), "Sänkta socialavgifter – för vem och till vilket pris?", RiR 2008:16
- Riksrevisionen (2012), "Regelförenkling för företag – regeringen är fortfarande långt från målet", RiR 2012:6
- Riksrevisionen (2013a), "Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?", RiR 2013:17
- Riksrevisionen (2013b), "Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd till pensionärer – när förmånerna fram?", RiR 2013:7
- Riksrevisionen (2014), "Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?", RiR 2014:11
- Riksrevisionen (2014b), "Specialdestinerade statsbidrag – Ett sätt att styra mot en mer likvärdig skola?", RiR 2014:25

- Rivkin, Steven, Hanushek, Eric & Kain, John (2005), "Teachers, schools, and academic achievement", *Econometrica*, vol. 73, nr 2, s. 417–458
- Rogberg, Salomon (2017), "Antalet outhärliga brott ökar dramatiskt i Stockholm", *Svenska Dagbladet*, artikel, 2017-08-14
- Ruist, Joakim (2015), "Refugee immigration and public finances in Sweden", *Working Papers in Economics*, Nr. 613, Göteborgs universitet
- RUT 2015:220, "Företag utan kollektivavtal", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:502, "Föräldrapenning för nyanlända", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:513, "Antal småföretag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1434, "Energiåtervinning avfall", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2022, "Statistik små företag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2052, "Riktade statsbidrag som staten ger till kommunsektorn", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2066, "Energiskatten på el för fartyg", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2118, "Statliga myndigheter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:37, "Andel flyktingar i arbete", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:559, "Miljöstyrning bilar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:574, "Kostnadsberäkning för en förändring av RUT-avdraget", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:929, "Statistik över personer med låg ekonomisk standard", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:940, "Utbetalningar bidrag och ersättningar till olika typfallsindivider", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1334, "Punktskatt på plastbärkassar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1772, "Socialförsäkring och nyanlända", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:435, "Fordonsskatt veteranbilar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:436, "Arbetsmarknadsutbildning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:479, "Ökat antal utbildningsplatser", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:496, "Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:660, "Återställa jobbskatteavdragets konstruktion", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:667, "Nedsättning av energi- och koldioxidskatt i gruvindustriell verksamhet", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:670, "Förstärkta jobbskatteavdraget", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:671, "Avdrag för övriga utgifter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:673, "Flyktingundantaget i sjukersättningen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:674, "Tidsgränsen i sjukförsäkringen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:675, "Karensdag i sjukförsäkringen", Rapport från utredningstjänsten

- RUT 2017:676, "Höjt skatte- och tulltillägg", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:677, "Naturgas", Rapport från utredningstjänst
- RUT 2017:681, "Särskild löneskatt för äldre", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:683, "Flyktingundantaget i garantipension", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:688, "Ersättningsprofilen i arbetslöshetsförsäkringen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:705, "Förmånsvärdet för bilar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:710, "Slopad arbetsgivaravgift för unga", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:786, "Etableringsersättning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:854, "Koldioxidskatten på diesel", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:886, "Jobbstimulans försörjningsstödet", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:895, "Nedsättningen till mjölkbönder", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1114, "Arbetsgivaravgift för ett företags första anställda", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1115, "Sänkningar av arbetsgivaravgiften", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1217, "Fordonsskatt: uppdatering", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1220, "Energiskatten för kollektivtrafik", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1227, "Tak på antalet ersättningsdagar med arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1229, "Arbetsmarknadspolitiska stöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1234, "Signalsystemet ERTMS", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1239, "Kostnaden för en plats på ett antal olika arbetsmarknadspolitiska program och andra typer av trygghetssystem", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1244, "Det förhöjda grundavdraget för äldre", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1250, "Höjd garantipension", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1258, "Arbetsmarknadsstatus 2016", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1277, "Arbetsmarknadsstatus EU28", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1294, "Reformerade personaloptioner: Uppdatering", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1295, "Jobbstimulansen i etableringsersättningen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1358, "Förändring av jobbskatteavdraget", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1377, "PLO-uppräkning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1381, "Rikthyra för myndigheter i Stockholm", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2017:1515, "Avdrag hos åkerier", Rapport från utredningstjänsten
- SCB (2016), "Många utrikes födda i RUT-företag", Välfärd, Nr. 1/2016, s. 13–17
- SCB (2017a), "Andel (i procent) förvärvsarbetande kommunmottagna flyktingar, 20–64 år efter antal år efter mottagandet, kön och mottagningsår", hemsida, tillgänglig via

<www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Temaomraden/Integration/Statistik/Registerdata-for-integration/Andel-forvarvsarbetande-kommunmottagna-flyktingar-20-64-ar-efter-antal-ar-efter-mottagandet-kon-och-mottagningsar/> [2017-08-16]

SCB (2017b), "Befolkningen 15–74 år (AKU) efter arbetskraftstillhörighet, utbildningsnivå och kön. År 2005 – 2016", AKU, databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017c), "Säsongsrensade serier, månad, olika arbetskraftsstatus (xlsx)", AKU, databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017d), "Lönespridning efter sektor och kön 2016", Lönestrukturstatistik, hela ekonomin, databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017e), "Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2016", Information om utbildning och arbetsmarknad, Rapport 2017:2

SCB (2017f), "Befolkningen 15–74 år (AKU) efter arbetskraftstillhörighet, inrikes - /utrikes född, utbildningsnivå och kön. År 2005 – 2016", AKU, databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017g), "Unga som varken arbetar eller studerar (NEET), år", AKU, databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017h), "Totala utsläpp och upptag av växthusgaser efter växthusgas och sektor. År 1990 – 2015", databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017i), "Tätorter 2016 – befolkning, landareal, andel som överlappas av fritidshusområden", databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017j), "BNP från användningssidan, försörjningsbalans 1960–2016", databas, tillgänglig via <www.scb.se>

SCB (2017k), "Behandlat avfall efter typ av behandling och avfallsslag. Vartannat år 2010–2014", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2017-09-17]

Schleicher, Andreas (2011), "Building a high-quality teaching profession: Lessons from around the World", OECD, Paris

Selin, Håkan & Pirtilä, Jukka (2011), "Tax Policy and Employment: How Does the Swedish System Fare?", Uppsala Center for Fiscal Studies, Working Paper, 2011:2

Skatteverket (2011), "Om RUT och ROT och VITT och SVART", Rapport 2011:1

Skatteverket (2015), "Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2015", SKV 152, Utgåva 18

Skatteverket (2016a), "Fysiska personers kapitalinkomster", databas, tillgänglig via <www.skatteverket.se> [2017-09-17]

Skatteverket (2016b), "Fastighetstaxering och fastighetsskatt", databas, tillgänglig via <www.skatteverket.se> [2017-09-17]

Skedinger, Per (2008a), "Effekter av anställningsskydd – vad säger forskningen?", SNS Förlag, Stockholm

Skedinger, Per (2008b), "Sweden: A Minimum Wage Model in Need of Modification?", IFN Working Paper, Nr. 774

Skedinger, Per (2011a), "Effects of Increasing Minimum Wages on Employment and Hours: Evidence from Sweden's Retail Sector", IFN Working Paper, Nr. 869

- Skedinger, Per (2011b), "Employment consequences of employment protection legislation", Nordic Economic Policy Review, Nr. 1/2011
- Skolinspektionen (2013), "Studie- och yrkesvägledning i grundskolan", Kvalitetsgranskning, Rapport 2013:5
- Skolinspektionen (2017), "Skolenkäten våren 2017. Resultatredovisning för Skolenkäten till elever i årskurs 5 och årskurs 9 samt år 2 i gymnasieskolan"
- Skolverket (2013), "It-användning och it-kompetens i skolan", Rapport 386
- Skolverket (2015), "Bidrag till skolans utveckling. Fokus på: Hur kommuner tar del av statsbidrag 2011–2014"
- Skolverket (2017a), "Uppföljning av språkintröduktion. Beskrivande statistik på nationell nivå och exempel på hur nyanlända elever kan ges möjlighet att använda sitt modersmål i undervisningen", Rapport 454
- Skolverket (2017b), "Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2016/17", PM, 2017-03-21
- Slater, Helen, Davies, Neil & Burgess, Simon (2009), "Do teachers matter? Measuring the variation in teacher effectiveness in England", CMPO Working Paper no. 09/212
- Socialstyrelsen (2016), "Jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd: En uppföljning"
- SOM-institutet (2015), "Förtroendet för Arbetsförmedlingen", SOM-rapport 2015:2
- SOU 1993:16, "Nya villkor för ekonomi och politik", Ekonomikommisionens förslag
- SOU 2006:86, "Mera försäkring och mera arbete"
- SOU 2008:89, "Trygghetssystemen för företagare", Betänkande av Utredningen om trygghetssystemen för företagare
- SOU 2011:11, "Långtidsutredningen 2011", Huvudbetänkande
- SOU 2012:9, "Förmån och fälla – nyanländas uttag av föräldrapenning", Delbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen)
- SOU 2012:31, "Sänkta trösklar – högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet", Betänkande av FunkA-utredningen
- SOU 2013:25, "Åtgärder för ett längre arbetsliv", Slutbetänkande av Pensionsåldersutredningen
- SOU 2013:52, "Moderniserad studiehjälp", Betänkande av 2012 års studiehjälpsutredning
- SOU 2013:84, "Fossilfrihet på väg", Betänkande av Utredningen om fossilfri fordonstrafik
- SOU 2015:95, "Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser", Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2015
- SOU 2015:97, "Välja yrke", Slutbetänkande av Yrkesprogramsutredningen
- SOU 2015:104, "Långtidsutredningen 2015. Huvudbetänkande"
- SOU 2016:23, "Beskattning av incitamentsprogram"
- SOU 2016:75, "Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag", Betänkande av Utredningen om Översyn av 3:12-reglerna

- SOU 2017:1, "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd", Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén
- SOU 2017:13, "Finansiering av infrastruktur med privat kapital?" Delbetänkande av Kommittén om finansiering av offentliga infrastrukturinvesteringar via skatter, avgifter och privat kapital
- Statskontoret (2011), "Subventionerade anställningar. En kartläggning", 2011:34
- Statskontoret (2012), "Etableringen av nyanlända. En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen", 2012:22
- Statskontoret (2015), "Utvärdering av stöd för yrkesintroduktionsanställningar. Delrapport", 2015:22
- Statskontoret (2016), "Statliga myndigheters lokalisering. Ett samlat underlag", 2016:8
- Svensk cykling (2017), "Elcyklar fortsätter rekordöka", pressmeddelande, 2017-09-28, tillgängligt via <<http://svenskykling.se/2017/09/28/elcyklar-fortsatter-rekordoka/>> [2017-10-02]
- Svenskt Näringsliv (2016), "Rekrytering – när teknikutveckling och digitalisering förändrar jobben", Rekryteringsenkäten 2016
- Svensson, Ronny & Lindström, Mikael (2013), "Beskattning av förmånsbilar", Underlagsrapport 7 till SOU 2013:84 Fossilfrihet på väg
- Tatsiramos, Konstantinos & van Ours, Jan C. (2011), "Arbetsmarknadseffekter av arbetslöshetsförsäkringens utformning", Bilaga 9 i SOU 2011:11, "Långtidsutredningen 2011"
- Tergeist, Peter & Grubb, David (2006), "Activation Strategies and the Performance of Employment Services in Germany, the Netherlands and the United Kingdom", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, Nr. 42
- Tillväxtverket (2017), "Företagens villkor och verklighet 2017. Huvudrapport", Rapport 0232
- Trafikanalys (2017), "Punktlighet på järnväg 2016", Statistik 2017:6
- Ungdomsstyrelsen (2009), "Gift mot sin vilja", Ungdomsstyrelsens skrifter, 2009:5
- Utbildningsdepartementet (2014), "Avskaffad åldersavskrivning för studielån och återkrav av studiemedel"
- Vikman, Ulrika (2013), "Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden", IFAU, Rapport 2013:3
- von Hagen, Jürgen (2005), "Political Economy of Fiscal Institutions", GESY Discussion Paper, Nr. 149
- Vårdanalys (2016), "Vården ur befolkningens perspektiv 2016 – en jämförelse mellan Sverige och tio andra länder", PM 2016:5
- Vårdföretagarna (2017), "Privat vårdfakta 2017"
- Världsbanken (2007), "Designing a tax system for micro and small businesses: Guide for practitioners"
- Världsbanken (2014), "Sweden's Business Climate: Opportunities for entrepreneurs through improved regulation"
- Världsbanken (2016), "Doing Business 2016"

- Wilcox, Chris, van Seville, Erik & Hadesty, Britta Denise (2015), "Threat of plastic pollution to seabirds is global, pervasive, and increasing", Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, Årg. 112, Nr. 38, s. 11899–11904
- Winterhager, Henrik, Heinze, Anja & Spermann, Alexander (2006), "Deregulating Job Placement in Europe: A Microeconomic Evaluation of an Innovative Voucher Scheme in Germany", Labour Economics, Årg. 13, Nr. 4, s. 505–517
- World Meteorological Organization (2016), "Global climate breaks new records January to June 2016", Press Release, Nr. 8, 2016-07-21
- WSP (2016a), "En arbetsmarknad i förändring. Inkomströrlighet och snabbare integration", 2016-06-29, tillgänglig via <www.centerpartiet.se/media/nyhetsarkiv-2016/2016-07-04-centerpartiets-ingangsavdrag-slopa-hela-arbetsgivaravgiften-under-tva-ar.html> [2017-10-04]
- WSP (2016b), "En arbetsmarknad i förändring. Sysselsättningseffekter av ingångslön", 2016-09-29, tillgänglig via <www.centerpartiet.se/media/nyhetsarkiv-2016/2016-07-04-centerpartiets-ingangsavdrag-slopa-hela-arbetsgivaravgiften-under-tva-ar.html> [2017-10-04]
- YA-delegationen (2017), "Centrala kollektivavtal rörande yrkesintroduktionsanställningar", tillgänglig via <<http://www.ya-delegationen.se/wp-content/uploads/2017/08/oversikt-samtliga-yrkesintroduktionsavtal-17-augusti-2017.pdf>> [2017-08-20]
- Östh, Johan (2015), "Stat och regioner driver avfolkning och överhettning", artikel, tillgänglig via <<http://equipop.kultgeog.uu.se/Press.pdf>> [2017-10-04]

Annie Lööf (C)

Anders W Jonsson (C)

Daniel Bäckström (C)

Fredrik Christensson (C)

Eskil Erlandsson (C)

Peter Helander (C)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Helena Lindahl (C)

Kerstin Lundgren (C)

Annika Qarlsson (C)

Emil Källström (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Staffan Danielsson (C)

Johan Hedin (C)

Ola Johansson (C)

Johanna Jönsson (C)

Per Lodenius (C)

Rickard Nordin (C)

Kristina Yngwe (C)

Solveig Zander (C)

Anders Åkesson (C)

Per Åsling (C)